

İNZİBATİ HÜQUQ ÜZRƏ KAZUSLAR VƏ QƏRAR NÜMUNƏLƏRİ

PETER YAKOB
İLQAR HÜSEYNOV
MÜŞFIQ MƏMMƏDOV

İNZİBATİ HÜQUQ ÜZRƏ KAZUSLAR VƏ QƏRAR NÜMUNƏLƏRİ

alman
əməkdaşlığı
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

implemented by:
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

BAKI - 2015

PETER YAKOB
İLQAR HÜSEYNOV
MÜŞFİQ MƏMMƏDOV

**İNZİBATİ HÜQUQ ÜZRƏ
KAZUSLAR VƏ QƏRAR
NÜMUNƏLƏRİ**

Bakı – 2015

Bizim profil

Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti (GIZ). Effektiv həllər

Biz qlobal səviyyədə davamlı inkişaf üzrə beynəlxalq əməkdaşlıq həyata keçirən bir xidmət göstəricisiyik. Bizim iqtisadiyyata və məşğulluğa dəstək, enerji və ekologiya mövzularından başlamış sülh və təhlükəsizliyin dəstəklənməsinə qədər ən müxtəlif sferalarda 50 ildən çox təcrübəmiz vardır. Federal müəssisə olan GIZ-in rəngarəng nou-hausuna (ingiliscə: *know how*) dünyanın hər yerində tələbat mövcuddur. Bu tələbat subyektlərinə Almaniya Federal Hökuməti, Avropa İttifaqının təsisatları, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və başqa ölkələrin hökumətləri aiddir. Əsas sifarişçimiz Almaniyanın Federal İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Nazirliyidir (BMZ). Biz intensiv olaraq özəl iqtisadiyyat ilə əməkdaşlıq edir və bununla da inkişaf siyasəti üzrə fəaliyyət və xaricdə iqtisadi fəaliyyət arasındakı uğurlu qarşılıqlı əlaqəyə töhfə veririk.

Bütün bu sifarişçilər onlar üçün siyasi, ictimai və iqtisadi dəyişikliklərə dair ideyaların hazırlanmasını, konkret surətdə planlaşdırılmasını və həyata keçirilməsini GIZ-ə etibar edirlər. İctimai faydalı fəaliyyətlə məşğul olan federal müəssisə kimi biz Almaniya və Avropa dəyərlərinə bağlıyıq. Bu, bizi etimad oluna biləcək və etibarlı xidmət göstəricisinə çevirir. Tərəfdaşlarımızla birlikdə biz çevikliklə insanlara perspektivlər təklif edən və onların həyat şəraitini daimi şəkildə yaxşılaşdıran effektiv həllər üzərində işləyirik.

GIZ-in mənzil-qərgahı Eşborn və Bonnda yerləşir. 2014-cü ildə dövriyyəmiz 2 milyard avrodan çox olmuşdur. 130-dan çox ölkədə çalışan 16410 işçinin təxminən 70%-i yerli işçi qismində müvafiq ölkələrdə işləyir. Tanınmış inkişaf xidməti daşıyıcısı qismində biz hazırda 785 inkişaf üzrə yardımçı (köməkçi) ezam edirik. Bundan başqa, GIZ-in və Almaniya Federal Əmək Agentliyinin işçi qurumu olan CIM 2014-cü ildə müvafiq ölkələrdəki yerli işəgötürənlərlə təxminən 1000 inteqrasiya edilmiş və geri dönmən mütəxəssislər arasında vasitəçilik etmiş, yəni onları maliyyə, yaxud məsləhətlər və xidmətlər vasitəsilə dəstəkləmişdir.*

* İşçilərin sayı və dövriyyə ilə bağlı məlumatlar 31.12.2014-cü ilə olan vəziyyəti əks etdirir.

© Almaniya Beynəlxalq
Əməkdaşlıq Cəmiyyəti
(GIZ) GmbH, 2015

Kitabın elektron versiyası aşağıdakı internet səhifələrimizdən də
pulsuz əldə oluna bilər: <http://lawlibrary.info/az/> <http://inzibati.az/edition/>

Naşir:

GİZ-in «Cənubi Qafqazda hüquq sahəsində Avropa
standartlarına yaxınlaşma» regional proqramı

Ünvan:

Gənclər meydanı 1

AZ 1005

Bakı, Azərbaycan

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinin binası

T +994 12 497 15 88

F +994 12 497 49 63

İ www.giz.de

**Peter Yakob, İlqar Hüseynov, Müşfiq Məmmədov. «İnzibati hüquq üzrə
kazuclar və qərar nümunələri».** Letterpress MMC. Bakı, 2015. 312 səh.

ISBN 978-9952-452-68-6

Format 60×90 ¹/₁₆. Çap vərəqi 20. Sifariş 71. Tiraj 1000.
"Letterpress" MMC-də nəşrə hazırlanmış və çap olunmuşdur.
e-mail: office@letterpress.az

MÜNDƏRİCAT

Naşirin ön sözü	7
Müəlliflərin ön sözü	9
İnzibati məhkəmə qərarlarının və qəraradlarının quruluşu və təsviri	13
Birinci hissə: Qərarlar	13
Normativ əsaslar	13
A. Giriş hissəsi	14
B. Təsviri hissə	17
C. Əsaslandırma hissəsi	25
I. İlkin qeyd	25
II. Əsaslandırma hissəsinin quruluşu	30
1. Qərarlar necə yazılır?	30
2. Mümkünlüyün yoxlanılması	33
3. Əsaslılığın yoxlanılması	36
III. Xüsusi hal: Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarlarının əsaslandırma hissəsi	39
Ç. Nəticəvi hissə	41
I. Ümumi qeydlər	41
II. Birinci instansiya məhkəməsi qərarlarının nəticəvi hissəsinə dair misallar	44
1. İddianın rədd edilməsi/mümkün sayılmaması	44
2. İddianın tam uğurlu olması	45
3. İddianın qismən uğurlu olması	49
III. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarlarının nəticəvi hissəsinə dair misallar	50
1. Uğursuz apellyasiya şikayəti	51
2. Uğurlu apellyasiya şikayəti	51
D. İmzalar	52
İkinci hissə: Qəraradlar	53
A. Birinci instansiya məhkəməsinin qəraradları	53

I. Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatlarının fərqləndirilməsi ilə bağlı	56
II. İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən qəbul edilən qərar-dadın təsviri	59
III. İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilən qərar-dadın təsviri	62
B. Apellyasiya məhkəmə icraatında qəbul olunan qərar-dadlar	65

Üçüncü hissə: Kazuslar (müvafiq olaraq: işin faktiki halları, qərar/qərardad, qərarla/qərardadla bağlı qeyd)

A. Qərarlar

I. Birinci instansiya məhkəməsi qərarlarına dair misallar

1-ci kazus: Pensiyanın təyin edilməsi və ödənilməsinə dair iddia	67
2-ci kazus: Lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılmasının mübahisələndirilməsi	79
3-cü kazus: Vergi nəzarəti tədbirlərinə qarşı iddia	93
4-cü kazus: Notariat hərəkətinin aparılmasından imtinaya qarşı iddia	116
5-ci kazus: Mülkiyyətdən məhrumetmə ilə əlaqədar kompensasiyanın ödənilməsinə dair iddia	130
6-cı kazus: Torpaq hüququ ilə bağlı tədbirlər və səlahiyyət problemləri	142

II. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarlarına dair misallar

7-ci kazus: Evin istismarına icazə verilməsinə dair iddia	162
8-ci kazus: Ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsinə dair iddia	175

9-cu kazus: Yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınma ilə bağlı iddia	196
10-cu kazus: Daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın verilməsi ilə bağlı iddia	211
11-ci kazus: Antiinhisar qanunvericiliyinə əsasən görülmüş tədbirlərə qarşı iddia	235
B. Qəraradlar	256
1-ci kazus: Tikintiyə maneə törədən tədbirlərin görülməsindən çəkinmə ilə bağlı müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı	256
2-ci kazus: Vergi məsuliyyətinə cəlb etmə haqqında qərarın icrasının dayandırılması	267
3-cü kazus: Antiinhisar qanunvericiliyinə əsasən qəbul edilmiş qərarların icrasının dayandırılması ...	280
4-cü kazus: Reyestrdə qeydə alınmış torpağa mülkiyyət hüququ ilə bağlı mübahisə	297

NAŞİRİN ÖN SÖZÜ

Təsirli fəaliyyət göstərən inzibati məhkəmə sistemi demokratik hüquqi dövlətin mühüm sütununu təşkil edir. Bunun üçün həm də hüquqi baxımdan ixtisaslaşmış və peşəkarlıq baxımdan təcrübəli hakim korpusuna ehtiyac vardır. Ona görə də oxuculara təqdim olunan bu kitabla Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti (GIZ) Azərbaycanda yeni inzibati hüququn tətbiqi prosesində Azərbaycan məhkəmələrinə dəstəyini davam etdirmək istərdi.

1 yanvar 2011-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının “İnzibati icraat haqqında” Qanununun və İnzibati Prosesual Məcəlləsinin qüvvəyə minməsindən sonra GIZ çoxsaylı seminarlarda təcrübəli alman hakimlərinin yaxından iştirakı ilə, eləcə də inzibati hüquqa dair çoxlu kitabların dərc olunması vasitəsilə bu yeni hüquq sahəsinin əsasları barədə məlumatlar vermişdir. Həmin mütəxəssislərdən biri olan Dr. Peter Yakob bu kitabın həmmüəllifidir. Almaniyanın Baden-Vürttemberg Federal Torpağının Yuxarı İnzibati Məhkəməsinin hakimi/tərkib sədri olmuş, hazırda isə təqaüddə olan cənab Dr. Yakob trener və ekspert qismində çoxlu sayda tədbirlərə cəlb edilməsi nəticəsində artıq Azərbaycan inzibati hüququnun və inzibati məhkəmə təcrübəsinin çox yaxşı bilicisi sayılır. O, eyni zamanda, www.inzibati.az internet sahəsinin “Sual-cavab” rubrikasında əksini tapmış və hazırda 400-dən çox sual və cavabı əhatə edən İnzibati Prosesual Məcəllənin kommentariyasının müəllifidir. Ona görə də Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin

inzibati-prosessual hüquq üzrə çox təcrübəli hakimi İlqar Hüseynov və GIZ-in “Cənubi Qafqazda məhkəmə və hüquq islahatlarının dəstəklənməsi” regional proqramının Azərbaycan üzrə layihəsinin keçmiş əməkdaşı Dr. Müşfiq Məmmədovla birgə tövsiyə xarakterli inzibati məhkəmə qərarları və müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardad nümunələrindən ibarət kitabı hazırlamaq məhz ondan xahiş olunmuşdur.

Kitabda əksini tapmış qərar nümunələri Azərbaycan hakimlərinin gündəlik peşə təcrübəsində müxtəlif prosesual situasiyalarda qərarların tərtib edilməsi zamanı onlara istiqamət vermək və yardım etmək funksiyası daşıyır. Bu zaman nümunə qismində hazırlanmış qərarların təməlinə Azərbaycanın inzibati məhkəmələri tərəfindən qəbul edilmiş qərarların aid olduqları real inzibati məhkəmə icraatlarının dayanması kitabın hazırlanmasında iştirak etmiş bütün müəlliflər üçün xüsusilə vacib olmuşdur.

Kitabın hər üç müəllifinə kitabın hazırlanmasında dəyərli və yaxından iştiraklarına görə dərin təşəkkür edilir.

Bakı, 2015-ci il, iyul

Thomas Herrmann

GIZ-in “Cənubi Qafqazda hüquq sahəsində Avropa standartlarına yaxınlaşma” regional proqramının Azərbaycan üzrə layihə rəhbəri

MÜƏLLİFLƏRİN ÖN SÖZÜ

1 yanvar 2011-ci il, o vaxta qədər sovet hüquq düşüncəsinin hələ çox üstün rol oynadığı Azərbaycan hüquq sistemi üçün böyük gün idi. Belə ki, həmin gün eyni vaxtda (və ilk dəfə olaraq!) inzibati orqanlar üçün vahid məcburi icraat qaydalarını müəyyən edən “İnzibati icraat haqqında” Qanun, eləcə də bu Qanuna əsaslanan və inzibati məhkəmələrin fəaliyyətini tənzimləyən İnzibati Prosesual Məcəllə qüvvəyə mindi. Həmin vaxtdan etibarən Azərbaycanda inzibati məhkəmələr inzibati orqanların publik hüquq sahəsindəki fəaliyyətini yoxlayırlar. Həmçinin qeyd olunan tarixdən başlayaraq, inzibati orqanlar həmin vaxtadək Azərbaycanda belə ardıcıl və aydın şəkildə mövcud olmamış icraatla bağlı müddəalara riayət etməlidirlər. Bu situasiyaya rəğmən, hüquqi dövlət ruhunda işlənilib hazırlanmış müvafiq müddəaların tətbiqi üzrə ilkin təcrübələrin, əksər hallarda məhkəmələrdə müsbət qərarların qəbulu ilə nəticələndiyi, yəni inzibati orqanların fəaliyyətinin tez-tez məhkəmə qaydasında mübahisələndirildiyi təəccüblü deyil. Eyni zamanda, aydındır ki, yeni prosesual hüquq məhkəmələr üçün də bir çağırış idi və bu qisimdə qalmaqda davam edir. Bununla əlaqədar, həmçinin qeyd olunmalıdır ki, inzibati hüquq sahəsi ilə bağlı müvafiq “özül”, yəni universitet səviyyəsində və hakimlərin təkmilləşdirilməsi sahəsində təhsil/tədris ilk əvvəl (hələ) yox idi.

Bundan başqa, praktiki iş zamanı Azərbaycanda ehtiyacın təkcə nəzəriyyəyə dair dərslər və İnzibati Prosesual Məcəllənin kommentariyası xarakterli ədəbiyyatla

(məsələn, www.inzibati.az saytının “Sual-cavab” rubrikasında yerləşdirilmiş onlayn kommentariya kimi) bağlı olmadığı da özünü büruzə verdi. Başqa sözlə, inzibati məhkəmələrin hakimlərinə, əsasında konkret inzibati məhkəmə qərarlarının strukturu və məzmununun təsvir edilə biləcəyi qərar nümunələri formasında aktual və real kəz misəlləri təqdim etmək faydalı hesab olunur. Çünki bu məsələlərlə bağlı Azərbaycan İnzibati Prosesual Məcəlləsinin Almaniyaya İnzibati Prosesual Məcəlləsinə əsaslanan həlledici müddəaları Azərbaycanın Mülki Prosesual Məcəlləsindən, bununla da mülki və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatlarında prosesin gedişatından əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Belə ki, müəlliflərin nəzər yetirdiyi inzibati məhkəmə qərarlarının əksəriyyətində məhkəmələrin hələ də qərarlarında təsviri hissə ilə bağlı olan məsələləri hüquqi məsələlərdən ayırmamağa, iş materiallarında olan sənədləri, həmin iş üçün əhəmiyyət kəsb edib-etmədikləri nəzərə alınmadan sadalamağa və onların məzmununu açıqlamağa, yaxud qərarın əsaslandırma hissəsində iddianın uğurluluğuna dair mühüm mülahizələri, əksər hallarda, ötəri və müəyyən mənada elə-belə (sözcəlişi) ifadə etməyə daha çox meyl etmələri müşahidə olunur. İşin hallarının araşdırılması prinsipi də, inzibati məhkəmə hakimlərinin hüquq düşüncəsinə hələ tam həcmdə sirayət etməmişdir. Bu, həmin prinsipdən doğan nəticələrə, xüsusilə proses iştirakçılarında heç birinin xatırlatmadığı (lakin hüquqi baxımdan mühüm olan) hüquqi məsələlərə də toxunmaq və onları həll etmək zərurətinə aiddir. Qeyd olunan bu məsələ də, artıq təhsil/tədris zamanı əsas diqqətin, mücərrəd hüquqi prinsiplərin

əks etdirilməsindən daha çox konkret kazusların həllinə yönəldilməsinin nə qədər məqsədəuyğun olduğunu göstərir.

Oxuculara təqdim olunan bu kitabda müəlliflər birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin (inzibati-iqtisadi məhkəmələrin və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin inzibati-iqtisadi kollegiyalarının) 11 qərarı və 4 qərardadı əsasında inzibati məhkəmə qərarlarının quruluşunu və orada əksini tapmış düşüncələr gedişatını nümunələr qismində təsvir etmək məqsədi güdürlər. Bu qərarların və qərardadların hazırlanması üçün bazis material qismində Azərbaycanın inzibati məhkəmələri tərəfindən baxılmış real işlər çıxış etmişdir.

Biz, kitabda istifadə olunmaq üçün tək-cə qərarlar deyil, eləcə də Azərbaycanın məhkəmə təcrübəsində əhəmiyyətləri getdikcə artdığına görə müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərardadlar da seçdik. Burada, kazusların müvafiq həlli (“düzgün” və ya “səhv”) həlledici amil deyil. Məqsəd daha çox Azərbaycanın inzibati məhkəmələrinin hakimlərinə, yalnız İnzibati Prosesual Məcəlləyə müvafiq surətdə qərar və qərardadların quruluşunun və təsvirinin necə olmalı olduğunu, oxucuya (istər proses iştirakçısına, istərsə də yuxarı instansiya məhkəməsinə) məhkəmənin apardığı müvafiq yoxlama proqramını aydın izah etməyə ən yaxşı şəkildə necə nail ola bilməni tövsiyə şəklində göstərməkdir. Kitabda əksini tapmış təsvir Almaniyanın hüquq və məhkəmə təcrübəsinə əsaslanır. Bu təcrübə isə, öz növbəsində Azərbaycan İnzibati Prosesual Məcəlləsinin qaynaqlandığı Almaniya İnzibati Prosesual Məcəlləsinə söykənir. Kitabda təsvir olunan kazuslarda proses iştirakçıları, onların nümayəndələri, işə baxan

məhkəmə və hakimlər, ərazilər və s. hərflərlə (məsələn, A, B, M, D və s.) verilmişdir. Cavabdeh dövlət orqanlarının (yerli icra hakimiyyəti orqanları istisna olmaqla, onların adları da hərflərlə verilmişdir) və digər qurumların adları isə olduğu kimi saxlanmışdır. Hər bir kazus işin faktiki hallarının təsviri və müvafiq işdə tətbiqi nəzərə çarpan hüquq normalarının göstərilməsi ilə başlayır. Bundan sonra isə, məhkəmənin müvafiq iş üzrə qərarı və həmin qərar üzrə mühüm hüquqi məqamların, eləcə də tövsiyələrin əksini tapdığı qeyd gəlir.

Almaniyada İnzibati Prosesual Məcəllənin artıq 1960-cı ildən qüvvədə olduğu və bunun inzibati orqanların fəaliyyətinin məhkəmələr tərəfindən yoxlanılması ilə bağlı zəngin ilkin tarixə əsaslandığı nəzərə alındıqda Azərbaycanın inzibati məhkəmə hakimlərinin 2011-ci ildən etibarən bu vaxta qədər, eləcə də hazırda necə böyük bir novator işi həyata keçirdiklərini görmək olur. Bu kitabın məqsədi Azərbaycanın məhkəmə təcrübəsindən olan kazus nümunələri əsasında onlara kiçik yardım etməkdir.

<i>Dr. Peter Jakob</i>	<i>İlqar Hüseynov</i>	<i>Dr. Müşfiq Məmmədov</i>
<i>Karlsruhe</i>	<i>Bakı</i>	<i>Berlin</i>
<i>2015-ci il, iyul</i>	<i>2015-ci il, iyul</i>	<i>2015-ci il, iyul</i>

İnzibati məhkəmə qərarlarının və qəraradlarının quruluşu və təsviri

Birinci hissə: Qərarlar

Normativ əsaslar

İnzibati məhkəmə qərarlarının və qəraradlarının quruluşu və təsviri ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsi (bundan sonra mətnə İPM) yalnız cüzi sayda müddəalar nəzərdə tutur. Həmin Məcəlləyə əsasən, məhkəmə mübahisə ilə bağlı iş üzrə inzibati məhkəmə icraatı nəticəsində onda yaranmış daxili inam əsasında qərar qəbul edir. Qərada məhkəmənin mövqeyi üçün əsas olmuş səbəblər göstərilməlidir. Bundan başqa, məhkəmə qərarı yalnız məhkəmə icraatında tədqiq olunmuş və barələrində proses iştirakçılarının öz mülahizələrini bildirmək imkanına malik olduqları faktlar və sübutlarla əsaslandırılmalıdır (bax: İPM-in 68.1 və 68.2-ci maddələri). Məsələ ilə bağlı İPM-in 69-cu maddəsində daha ətraflı tənzimləmə əksini tapmışdır. Bu normaya müvafiq olaraq, məhkəmə qərarı aşağıdakı hissələrdən ibarət olmalıdır: giriş hissəsi, təsviri hissə, əsaslandırma hissəsi və nəticəvi hissə. Bunun ardınca, qərar imzalanmalıdır. Məhkəmə qərarı yalnız mübahisə ilə bağlı iş üzrə məhkəmə icraatında (şifahi məhkəmə baxışında) iştirak etmiş hakimlər (hakim) tərəfindən imzalanmalıdır (bax: İPM-in 68.3-cü maddəsi). Qərarın giriş, təsviri, əsaslandırma və nəticəvi hissələrinə dair daha konkret müddəalar İPM-in 69.2-69.6-cı maddələrində təsbit edilmişdir.

Bu qaydalarla İPM-də məhkəmə qərarları ilə əlaqədar Avropa ölkələrinin məhkəmə təcrübəsində ümumi olaraq qəbul edilmiş prinsiplərə əsas etibarilə riayət olunmuşdur. Lakin məsələyə təfəsilatı ilə yanaşdıqda, Avropa ölkələrinin öz aralarında da bununla bağlı əhəmiyyətli fərqlərin mövcudluğunu müşahidə etmək mümkündür (məsələn, Fransa məhkəmələrinin qərarlarının böyük hissəsini preambullar və ilkin xatırlatmalar təşkil edir. Onların əsaslandırma hissəsi isə bir neçə cümlə ilə məhdudlaşır. Əksinə, xüsusilə Avropa İttifaqı Məhkəməsinin və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin oxşar qərarlarının əsaslandırma hissəsi isə, əksər hallarda çox iri həcmli olur).

Oxuculara təqdim olunan bu kitabda inzibati-iqtisadi məhkəmələr və apellyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən qəbul edilmiş 11 qərar və 4 qərardad əsasında inzibati məhkəmə qərarlarının və qərardadlarının quruluşu tövsiyə xarakterli nümunələr şəklində təsvir olunur. Lakin əvvəlcə ümumi olaraq və eyni zamanda, kitabda bəhs olunan bir neçə qərar nümunəsinə istinadən İPM-in 69.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada “məhkəmə qərarının hissələri” dedikdə, konkret olaraq nəyin nəzərdə tutulduğu izah edilməlidir.

A. Giriş hissəsi

İPM-in 69.1.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq, “Azərbaycan Respublikası adından” (bax: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsinin 1-ci hissəsi) qəbul edilən qərar giriş hissəsi ilə başlayır. Bununla bağlı İPM-in 69.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur ki, məhkəmə qərarının giriş hissəsində onun qəbul edildiyi tarix

və yer, qərarı qəbul edən məhkəmənin adı, qərarın qəbul edilməsində iştirak edən hakimlərin (hakimin) soyadı, adı, atasının adı, proses iştirakçılarının, onların qanuni və (və ya) səlahiyyətli nümayəndələrinin adı, soyadı, atasının adı, ixtisası və vəzifəsi, yaşayış yeri, habelə məhkəmə icraatında onların statusu göstərilməlidir. *Rubrum*¹ da adlanan giriş hissəsinin yuxarıda sadalanan tərkib hissələri praktiki baxımdan heç bir problem yaratmır. Məsələn, proses iştirakçılarının hüquqi dövlət prinsiplərindən irəli gələn, onların işinə baxılmasında iştirak etmiş hakimin (hakimlərin) soyadlarını öyrənmək hüququna malik olmaları Avropa məhkəmə təcrübəsində çoxdan qəbul edilmişdir və buna Azərbaycan məhkəmə təcrübəsində də riayət olunur. İPM-in 69.2-ci maddəsində “proses iştirakçılarının məhkəmə icraatındakı statusu” anlayışına gəlincə, burada onların iddiaçı, cavabdeh və ya cəlb edilmiş şəxs (“üçüncü şəxs”) qismində statusları nəzərdə tutulur. Söhbət ikinci (apellyasiya) instansiya məhkəməsində icraatdan getdikdə, prosesual “rollar” təbii olaraq dəyişə bilər. Məsələn, 9-cu kəzusunda birinci instansiya məhkəməsində icraata cəlb edilmiş üçüncü şəxs apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı apellyasiya şikayətini verən şəxs qismində çıxış edir. Belə hallarda giriş hissəsində hər iki rolun göstərilməsi tövsiyə oluna bilər (məsələn, cəlb edilmiş şəxs (yaxud üçüncü şəxs), şikayəti verən şəxs).

Giriş hissəsində proses iştirakçıları yuxarıda göstərilən qaydada təsvir olunubsa, qərarın növbəti hissələrində

¹ Latın dilindən tərcüməsi “qırmızı” olan bu sözün istifadəsi onunla bağlıdır ki, əvvəllər məhkəmə qərarlarının müvafiq hissəsi qırmızı rəngli mürəkkəblə yazılırdı.

(xüsusilə təsviri və əsaslandırma hissələrində) proses iştirakçılarına dair şəxsi məlumatların təkrarlanmasına, yaxud adın (məsələn, cavabdehin) dəqiq göstərilməsinə daha lüzum yoxdur. Yəni sonrakı hissələrdə yalnız prosesual rolların göstərilməsi tamamilə kifayətdir. Deyilənlər, qərarların nəticəvi hissəsinə də aiddir. Belə ki, məsələn, iddianı təmin edən bir qərarla inzibati orqanın dəqiq adını göstərmədən “cavabdeh”in üzərinə müəyyən bir inzibati aktın qəbul edilməsi öhdəliyinin qoyulması yetərli sayılmalıdır (bununla belə, müəyyən hallarda belə bir qərarın nəticəvi hissəsində cavabdehin bir daha “adla” göstərilməsi qərarın icrasını asanlaşdırma bilər).

Giriş hissədə məhkəmə iclas katibinin göstərilməsinə ehtiyac yoxdur. Bu, artıq şifahi məhkəmə baxışının protokoluna aid olan məsələdir (bax: İPM-in 65-ci maddəsindən göndərişlə Mülki Prosesual Məcəllənin /bundan sonra məndə MPM/ 271.2, 271.2.3-cü maddələri). Digər tərəfdən, məhkəmə iclas katibinin qərarla göstərilməsini İPM-in 69.2-ci maddəsi də tələb etmir.

Qərarın şifahi məhkəmə baxışı, yaxud yazılı icraat qaydasında qəbul edildiyinin, İPM-in 69.1-ci maddəsinə əsasən, artıq giriş hissəsində göstərilməsi məqsədəuyğun ola bilər. Lakin Almaniyada, bir qayda olaraq istifadə olunan bu əlavə, qanunla imperativ şəkildə nəzərdə tutulmayıb.

Qərarın giriş hissəsində mübahisə predmetinin də qısaca olaraq göstərilməsi məqsədəuyğunluqla bağlı olsa da, həm də təkidlə tövsiyə edilən bir məsələdir. Məsələn, mübahisələndirmə haqqında iddia üzrə qərarın giriş hissəsində söhbətin inzibati orqanın müəyyən bir qərarının ləğv edilməsindən getdiyini qeyd etmək olar. Məcburetmə

haqqında iddialara dair qərarların giriş hissəsində isə, iddiaçının bu iddia ilə nəyə nail olmaq istəməsinin qısaca göstərilməsi tövsiyə olunur. Bu cür qısa məlumat artıq oxucunun diqqətini giriş hissəsinin ardınca gələn təsviri hissəyə yönəldir.

B. Təsviri hissə

Qanunvericinin Avropa ölkələrinin bənzər məcəllələri ilə zaman baxımından ayaqlaşan mühüm qərarlarından biri də onun İPM-də işin faktiki halları ilə əsaslandırma hissəsini, yəni hüquqi məsələlərin izah edildiyi hissəni biribirindən qəti şəkildə ayırmasıdır. Başqa sözlə, işin faktiki halları ilə bağlı məsələlər qərarın təsviri hissəsinə aiddir. Onlar, yalnız söhbətin məhkəmə tərəfindən sübutların araşdırılması və qiymətləndirilməsindən getdiyi hallarda qərarın əsaslandırma hissəsində qeyd edilirlər (bununla bağlı daha ətraflı: aşağıda). Bununla belə, təcrübədə sözügedən məsələ ilə əlaqədar problemlərə elə də az-az rast gəlinmir. Belə ki, Azərbaycan inzibati məhkəmələrinin qərarlarında işin faktiki hallarının məhkəmənin qərarı qəbul edərkən əsaslandığı (yaxud onun qərarının əsasında duran) işin faktiki halları kimi deyil, iddiaçı və ya cavabdehin izahatı kimi təsvir edildiyi tez-tez müşahidə olunur.

Bununla bağlı həlledici məqam ondan ibarətdir ki, mülki məhkəmə icraatından fərqli olaraq, inzibati məhkəmə icraatında təkcə bütün proses (ayrı-ayrı icraat mərhələləri ilə) deyil, həm də qərarın təsviri hissəsinin özü inzibati prosesdə hökmran prinsip olan **işin hallarının araşdırılması prinsipinin** (bax: İPM-in 12-ci maddəsi) təsiri altındadır. Azərbaycan inzibati məhkəmələrinin

hakimləri bu məsələ ilə bağlı, ən azı hazırda, xüsusilə çətin vəziyyətdədirlər. Belə ki, onlar həm də iqtisad məhkəmələrinin (kollegiyalarının) hakimləridirlər və bu qisimdə MPM-i tətbiq edirlər. MPM-də isə, məlum olduğu kimi, proses iştirakçılarının izahatları tamamilə başqa mənə (əhəmiyyət) daşıyır və inzibati məhkəmə icraatının mühüm prinsipi olan işin hallarının araşdırılması prinsipi mülki məhkəmə icraatında tətbiq olunmur. Ona görə də inzibati məhkəmə hakimlərinə, onların hansı prosesual məcəllə əsasında qərar qəbul etdiklərinə xüsusi diqqət yetirmələri tövsiyə olunur. Çünki inzibati məhkəmə icraatında onlar, belə demək mümkünsə, mülki prosesdən tamamilə fərqli olan bir “eynək daşıyırlar”. İnzibati məhkəmə icraatında (bunu kifayət qədər tez-tez söyləmək olar) qərarın əsasında duran işin faktiki halları baxımından proses iştirakçılarının **izahatları** və müəyyən bir məsələdə onların fikirlərinin üst-üstə düşüb-düşmədiyi, biri-biri ilə ziddiyyət təşkil edib-etmədiyi, yaxud konkret halda sübut təklif edib-etmədikləri **həlledici** əhəmiyyət kəsb etmir. Proses iştirakçılarının mübahisənin mahiyyəti üzrə izahatları yalnız məhkəmənin (özü sübutları araşdırmadan) həmin izahatı qəbul etdiyi təqdirdə əhəmiyyət kəsb edir. Məsələn, iddiaçı və cavabdeh iddiaçının müəyyən dövr ərzində müəyyən bir mənzildə yaşamasına dair eyni fikirdədirlərsə (bax: 9-cu kəzəs), məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə bu təsvirlə bağlı hər hansı şübhəsi olmayacaq və o, xüsusilə də bununla bağlı sübutları araşdırmayacaqdır. Yəni məhkəmə, işin bu faktiki halından çıxış edəcəkdir. Bunun səbəbi, təkcə (əlahiddə olaraq) sözügedən məsələnin mübahisəsiz olması ilə deyil, həm də (və eyni zamanda) məhkəmənin işin bu faktiki

halından şübhələnməyə və bu baxımdan onu araşdırmağa lüzum görməməsi ilə əlaqədardır. Əksinə, mülki məhkəmə icraatında eyni situasiyada məhkəmə proses iştirakçılarının təsvir etdikləri mübahisəsiz halla bağlı olardı. Bu məsələdə mülki məhkəmə icraatı və inzibati məhkəmə icraatı biri-birindən fundamental şəkildə fərqlənirlər.

İnzibati məhkəmə icraatında qərar üçün lazım olan işin faktiki hallarının araşdırılması məhkəmənin vəzifəsidir. Bunun üçün onun sərəncamında müxtəlif intensivliyə malik bir çox vasitələr vardır. Bunlardan biri məhkəmə tərəfindən tələb olunan sənədlərin və ya aktların təqdim edilməsidir (bax: İPM-in 60-cı maddəsi). Yeri gəlmişkən, həmin sənədlərdə və ya aktlarda olan məlumatlardan “istifadə”, hələ İPM-in 58-ci maddəsinin tələbləri baxımından sübutların araşdırılması demək deyil. Burada söhbət, sadəcə olaraq işin faktiki hallarının müəyyən edilməsindən gedir. Bundan əlavə, İPM-in 58-ci maddəsinə əsasən, sübutların araşdırılmasına dair məhkəmə tərəfindən formal qərardad qəbul etmək imkanı mövcuddur və bu araşdırmanın nəticəsi (sübutların qiymətləndirilməsi) qərarın əsaslandırma hissəsində təsvir olunur.

Yuxarıda qeyd olunanlara əsasən, işin hansı faktiki hallarının əsas götürülməsi məsələsi baxımından proses iştirakçılarının izahatı həlledici əhəmiyyətə malik olmasa da, qərarın anlaşılması üçün təsviri hissədə iddiaçı və cavabdehin bildirdikləri yığcam şəkildə və mahiyyəti üzrə ifadə olunmalıdır. Bu zaman müvafiq sənədlərə istinad etmək zəruridir (bax: İPM-in 69.3-cü maddəsi). Proses iştirakçılarının izahatlarının işin faktiki hallarının müəyyən edilməsi üçün digər ünsürlərlə yanaşı,

özlüyündə sadəcə bir ünsür olması faktı o deməkdir ki, məhkəmənin qərarında bu izahatlara mülki prosesdə olduğu kimi eyni yer verilməli deyil. Əksər hallarda bununla əlaqədar proses iştirakçılarının hüquqi mövqelərinin əks etdirilməsi ilə məhdudlaşmaq yetərlidir. Lakin proses iştirakçılarının izahatlarından əvvəl işin məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş faktiki hallarının məhkəmə qərarının əsası kimi götürüldüyü vəziyyətdə təsvir edilməsi vacibdir. **İşin müəyyən edilmiş bu faktiki halları** qərarın təsviri hissəsinin girişini təşkil edir və inzibati məhkəmə icraatından əvvəl baş tutmuş inzibati icraatı da əhatə edir. Misal üçün, məcburetə haqqında iddia üzrə qərarın təsviri hissəsində iddiaçının arzu etdiyi inzibati aktla bağlı inzibati orqana nə vaxt ərizə ilə müraciət etdiyi, inzibati orqanın həmin ərizəyə dair nə vaxt və necə qərar qəbul etdiyi, qərarın nə vaxt təqdim edildiyi və nəhayət, iddianın nə vaxt qaldırıldığı və s. təsvir olunmalıdır. Həmçinin inzibati aktda hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumatın olub-olmaması da qeyd edilməlidir. Bu faktların göstərilməsinin səbəbi onunla bağlıdır ki, onlar iddianın vaxtında qaldırılıb-qaldırılmadığı, yaxud inzibati aktdan şikayət verilməsinin mümkün olub-olmadığı məsələsi baxımından əhəmiyyət kəsb edə bilərlər. Qərarın təsviri hissəsinin müvafiq hissəsində inzibati orqanın qəbul etdiyi qərarı necə əsaslandırdığının da qeyd edilməsi tövsiyə olunur. Bu, xüsusilə inzibati orqanın diskresion səlahiyyət əsasında qərar qəbul etdiyi hallarda zəruridir. Çünki bu cür hallarda inzibati orqanın söykəndiyi əsasların hüquqi cəhətdən yoxlanılması məhkəmənin vəzifəsidir (bax: İPM-in 74-cü maddəsi). Qərarın oxucuları, həmçinin potensial növbəti instansiya məhkəmələri işin materiallarını oxumadan da qərarın

təsviri hissəsindən mühüm məsələlər (işin müəyyən edilmiş halları) barədə zəruri məlumatlar almaq imkanına malik olmalıdırlar.

Artıq yuxarıda qeyd olunduğu kimi, məhkəmənin icraatın gedişində İPM-in 58-ci maddəsinə əsasən yerində baxış keçirmə, sənədlərin öyrənilməsi və s. sübutlar vasitəsilə araşdırdığı məsələlər təsviri hissənin girişini təşkil edən işin müəyyən edilmiş faktiki hallarına aid deyil. Bu kimi hallarda təsviri hissədə yalnız sübutların araşdırıldığı, konkret hansı sübutun (ekspert rəyi, şahidlərin dindirilməsi) araşdırıldığı və bu araşdırmanın nəticəsi **çox qısa və ümumi şəkildə** (məsələn, bir cümlə ilə) təsvir olunur. Sübutların araşdırılmasının nəticəsinə ayrı-ayrılıqda qiymət vermə isə (sübutların qiymətləndirilməsi), qərarın əsaslandırma hissəsində göstərilməli olan bir məsələdir (bax: İPM-in 68.1-ci və 68.2-ci maddələri).

Ümumiyyətlə, qanun təsviri hissənin həm işin faktiki halları, həm də proses iştirakçılarının hüquqi məsələlərə dair izahatları baxımından **yığcam şəkildə** olmasından çıxış edir. Xüsusilə işin faktiki hallarının təkrarlanmasına mütləq surətdə yol verilməməlidir. Məsələn, əgər işin müəyyən edilmiş faktiki hallarında (yəni təsviri hissənin birinci hissəsində) hər hansı bir firmada hansı müddət ərzində neçə işçi çalışdığı (bax: 3-cü kazus) artıq göstərilmişdirsə, bu faktın iddiaçının və ya cavabdehin izahatında yenidən təkrarlanmaması tövsiyə olunur. Yəni qeyd olunan məsələlər işin müəyyən edilmiş faktiki hallarının bir hissəsini təşkil edirsə, proses iştirakçılarının izahatlarında onların bununla bağlı müvafiq olaraq bildirdikləri hüquqi mövqelərlə məhdudlaşmaq kifayətdir.

Proses iştirakçılarının mümkün qədər konkret

və düzgün əks etdirilməli olan **tələbləri** də, təbii olaraq təsviri hissənin bir hissəsidir. Əgər məhkəmə, müvafiq yardımetmədən sonra proses iştirakçılarının tələblərini aydınlaşdırarsa (bax: İPM-in 48.1, 52 və 64.1-ci maddələri), işin faktiki hallarına artıq “təmizlənmiş” tələb daxil edilə bilər (İPM-in 52-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə **tələbin ifadə tərzilə deyil**, yalnız onun hədləri ilə bağlıdır!). İddiaçı, məsələn, inzibati orqanın imtina etdiyi müəyyən bir tikintiyə, yaxud istismara icazənin verilməsini tələb edərsə, bu tələb özlüyündə həddindən artıq qeyri-müəyyəndir. Belə olan halda, məhkəmə tələbin ifadə formasını elə dəyişəcəkdir ki, iddiaçı (həmçinin) inzibati orqanın imtinaedici qərarının (qərarın tarixi göstərilməklə) ləğvini və inzibati orqanın üzərinə ona, barəsində müvafiq ərizə ilə müraciət etdiyi icazənin verilməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb etsin. Söhbət iddianın dəyişdirilməsindən (bax: İPM-in 54-cü maddəsi) getdikdə, təsviri hissədə iddiaçının əvvəlcə hansı tələblə (ilkin iddia tələbi) çıxış etdiyinin göstərilməsi və bundan sonra yeni tələbin qeyd olunması məqsədəuyğun olardı. Bununla əlaqədar olaraq, cavabdehin iddianın dəyişdirilməsinə razılıq verib-ermədiyinin təsvir olunması da zəruridir.

Təsviri hissədə proses iştirakçılarının tələblərinin və onların izahatlarının ardınca **prosesin xronologiyası** gəlir. Burada söhbət, xüsusilə məhkəmənin başladığı və onun qərarı üçün əhəmiyyət kəsb edən prosesual hadisələrdən gedir. Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı bununla bağlı məhkəmə tərəfindən sübutların araşdırılması (bax: İPM-in 58-ci maddəsi) imkanı nəzərə cəpırır. Məhkəmə, artıq təsviri hissədə sübutu (və hansı

sübutu) araşdırdığını və bunun ümumiləşdirilmiş və çox qısa şəkildə nə ilə nəticələndiyini (lakin burada sübutların qiymətləndirilməsinə başlamadan) bildirir. Prosesin xronologiyası hissəsində göstərilən məsələlərə növbəti misal icraata cəlb etmə haqqında qərardadlardır. Sonda məhkəmənin malik olduğu (ona təqdim edilmiş) sənədlər və onların məzmununa ümumi istinad barədə qeyd əksini tapır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı prosesin xronologiyası, təbii ki, daha uzun olur. Belə ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarlarının təsviri hissəsinin müvafiq hissəsində birinci instansiya məhkəməsinin nə vaxt və necə (və hansı əsaslandırma ilə) qərar qəbul etdiyi, qərarın nə vaxt təqdim olunduğu, apellyasiya şikayətinin nə vaxt, kim tərəfindən və hansı əsaslandırma ilə verildiyi göstərilməlidir. Bundan sonra apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraatda tələblər və yekun olaraq, məhkəmənin malik olduğu (ona təqdim edilmiş) sənədlər və onların məzmununa ümumi istinad barədə qeyd əksini tapır.

Məhkəmə qərarının təsviri hissəsinin quruluşu **ümumiləşdirilmiş şəkildə** aşağıdakı kimi təsvir oluna bilər:

- Birinci instansiya məhkəməsində icraat
 - **İşin müəyyən edilmiş faktiki halları**
(inzibati icraat da daxil olmaqla, sübutlar araşdırılmadan)
 - **İddiəçının izahatı**
(yığcam şəkildə, təkrarçılığa yol vermədən, müəyyən hallarda, həmçinin qısa hüquqi mövqelər)

- **İddiaçının tələbi**
(orijinaldakı kimi və ya məhkəmənin tövsiyə etdiyi redaksiyada „təmizlənmiş“ şəkildə)
 - **Cavabdehin tələbi**
(bir qayda olaraq, iddianın rədd olunması)
 - **Cavabdehin izahatı**
(bir qayda olaraq, yalnız hüquqi mövqelər. Müəyyən hallarda işin faktiki hallarının fərqli təsviri, işin faktiki hallarını təkrarlamadan)
 - **Prosesin xronologiyası**
(sübutların araşdırılması, məhkəmə icraatına cəlb etmələr, cəlb edilmiş şəxslərin izahatları və tələbləri, iddianın dəyişdirilməsi, mübahisənin nizamlanması barədə müştərək bəyanat və s.)
 - İş materiallarına və sənədlərə dair **ümumiləşdirilmiş formada qeyd.**
- Apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat
 - **İşin müəyyən edilmiş faktiki halları**
(inzibati icraat da daxil olmaqla, sübutlar araşdırılmadan)
 - **İddiaçının izahatı**
(yığcam şəkildə, təkrarçılığa yol vermədən, müəyyən hallarda, həmçinin qısa hüquqi mövqelər)
 - **İddiaçının tələbi**
(orijinaldakı kimi və ya məhkəmənin tövsiyə etdiyi redaksiyada „təmizlənmiş“ şəkildə)
 - **Cavabdehin tələbi**
(bir qayda olaraq, iddianın rədd olunması)

- **Cavabdehin izahatı**

(bir qayda olaraq, yalnız hüquqi mövqelər. Müəyyən hallarda işin faktiki hallarının fərqli təsviri, işin faktiki hallarını təkrarlamadan)

- **Prosesin xronologiyası**

(sübutların araşdırılması, məhkəmə icraatına cəlb etmələr, cəlb edilmiş şəxslərin izahatları və tələbləri, iddianın dəyişdirilməsi, mübahisənin nizamlanması barədə müştərək bəyanat və s.)

- **Birinci instansiya məhkəməsi qərarının nəticəsi və tarixi. Qərarın təqdim olunma tarixi.**

- **Apellyasiya şikayətinin verilməsi tarixi və şikayətin əsaslandırılması**

- **Apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı apellyasiya şikayətinə qarşı etiraz və onun əsaslandırılması**

- müəyyən hallarda **apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı prosesin xronologiyası** (məsələn, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən sübutların araşdırılması)

- Apellyasiya instansiyası məhkəməsinə təqdim edilmiş sənədlərə dair **əlavə qeyd**.

C. Əsaslandırma hissəsi

I. İlkin qeyd

Əsaslandırma hissəsinin funksiyası “məhkəmənin mövqeyi üçün əsas olmuş səbəbləri göstərməkdir” (bax: İPM-in 68.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsi). Əsaslandırılması zəruri olan qərarın əsaslandırılmaması kassasiya instan-

siyası məhkəməsində mütləq qaydada ləğv olunma üçün əsaslardan birini təşkil edir (bax: İPM-in 92.06-cı maddəsi). Belə vəziyyət (hər halda Almaniyada mövcud olan yanaşmaya görə) təkcə qərarla əsaslandırma hissəsinin ümumiyyətlə olmadığı hallarda deyil, əsaslandırma hissəsi proses iştirakçılarna, eləcə də növbəti instansiya məhkəməsinə qəbul edilmiş qərarı yoxlamaq imkanı vermədikdə də mövcud olur. Belə ki, əsaslandırma hissəsinin mənası təkcə proses iştirakçılarını həlledici faktiki və hüquqi mülahizələr barədə məlumatlandırmaq və onlara qərarın hansı müəyyənetmələrə, dərkətmələrə və hüquqi fikirlərə söykəndiyinə dair bilgi vermək deyil. O, həm də qərarın növbəti instansiya məhkəməsində yoxlanılmasını mümkün etməlidir. Yəni əgər əsaslandırma hissəsində göstərilən əsaslar qərarın nəticəvi hissəsini əsaslandırmaq üçün münasib olmayan qədər lazımsızdırlarsa (məsələn, əsaslandırma, barəsində qərar qəbul edilən işlə heç bir bağlılığa malik olmadıqda və yalnız qanun normalarının mətnlərindən ibarət olduqda), bu halda, məhkəmə öz qərarını əsaslandırmaq vəzifəsini pozmuş olur. Bununla yanaşı, heç də istənilən natamam və ya özlüyündə ziddiyyətli olan əsaslandırma qərarın kassasiya qaydasında ləğvi üçün mütləq şərt hesab edilmir. Bu cür hallarda, bütövlükdə əsaslandırma hissəsindən kifayət qədər konkret əsaslandırmanın irəli gəlib-gəlmədiyi əsas götürülür.

Əsaslandırma hissəsinin quruluşu və üslubu ilə bağlı ən ali prinsip kimi **“AYDINLIQ HƏR ŞEYDİR!”** prinsipi tətbiq olunur. Əsaslandırma hissəsində məhkəmənin dərin biliyə malik olduğunu göstərməsinə və ya nəticəyə aidiyyəti olmayan problemləri izah etməsinə

ehtiyac yoxdur. Əksinə, məhkəmə, diqqəti mübahisənin həll yolunun mümkün qədər aydın təsvir olunmasına, eyni zamanda, proses iştirakçılarının dəlillərinə münasibət bildirməsinə (o, hətta həmin dəlilləri əhəmiyyətsiz saydıqda da) yönəltməlidir.

Avropanın məhkəmə təcrübəsində qərarların əsaslandırma hissəsi ilə bağlı onilliklər ərzində qismən konstitusiya hüququ əsasında tələb olunan (xüsusilə dinlənilmə hüququndan irəli gələn), qismən də əsaslandırma hissəsinin yuxarıda qeyd olunan ikili funksiyasından irəli gələn prinsiplər inkişaf etmişdir. Belə ki, məsələn, dinlənilmə hüququ prinsipi əsaslandırma hissəsində məhkəmənin proses iştirakçılarının, onun (məhkəmənin) fikrincə, işin hüquqi həlli üçün mühüm olmayan dəlillərinə də münasibət bildirməsini tələb edir. Bu cür hallarda, məhkəmə maraqlı şəxsin hüquqi mövqeyinin və ya onun tərəfindən bildirilmiş faktın hansı dərəcədə (hansı baxımdan) əhəmiyyət kəsb etmədiyini ən azı təsvir etməlidir. Əks halda, qərarın kifayət qədər əsaslandırıldığı hallarda istisna edilməsi mümkün olan bir şikayətin verilməsinə şərait yaradılmış olur. Bu cür mülahizələri qərarın sonuna aşağıdakı şəkildə yazmaq məqsədəuyğundur: “Təsvir olunan səbəblərə (əsaslara) görə ...-nə dair iddiaçının və ya cavabdehin bildirdiyi hüquqi mövqe əhəmiyyət kəsb etmir”.

Əsaslandırma hissəsinin üslubuna gəlincə, qeyd etmək lazımdır ki, bu hissə **qərar üslubu** deyilən üslubda tərtib edildikdə, hakimin düşüncələr yolunu proses iştirakçılarna ən yaxşı şəkildə çatdırı bilər. Təcrübədə bu, o deməkdir ki, məhkəmə əsaslandırmaya qərarın nəticəsindən çıxış edərək başlayır. Yəni o, nəticəni əsaslan-

dırmadan əvvələ çəkir və bundan sonra həmin nəticəni əsaslandırır. Əksinə, **rəy üslubu** adlanan digər üslub işə, sual verilməsindən çıxış edir və bu sual əsasında lehinə və əleyhinə olan qeydlərlə nəticəni yaradır (inkişaf etdirir). Qərar üslubunda tərtib edilmiş məhkəmə qərarlarında tez-tez “çünki”, yaxud “bu ondan irəli gəlir ki, ...” kimi ifadələrdən istifadə olunduğu halda, rəy üslubunda yazılmış qərarlarda “belə bir sual yaranır ki, ...” və ya “bu halların təhlilindən sonra məhkəmə bu nəticəyə gəlir ki, ...”, “(lehinə və əleyhinə olan halların diqqətlə təsvirindən sonra)” kimi ifadələr yer alır.

Hər halda, məhkəmənin qərarında baxılan işə tətbiq edilməyən nəzəri biliklərini və ya başqa məhkəmələrin qərarlarında istifadə olunan qeydlərə istinadlarını dərin biliyə malik olmanın sübutu kimi əks etdirməsi əsaslandırma hissəsinin funksiyası deyil. Əsaslandırma hissəsi bütün hallarda konkret işdən çıxış etməlidir.

Əsaslandırma hissəsi zəruri məsələlərlə məhdudlaşmalı olduğu hallarda məhkəmə mübahisəli hüquqi məsələləri yalnız təsvir edə və sonda onları nəticə etibarilə açıq saxlaya bilər. Məsələn, 2-ci kəzusunda olduğu kimi, inzibati aktın hüquqi əsası qismində həm xüsusi norma, həm də “İnzibati icraat haqqında” Qənanun çıxış edərsə (bununla bağlı bax: 2-ci kəzus üzrə qərara dair qeyd) və hər iki halda nəticə eyni olarsa, bu zaman məhkəmə (əslində mühüm olan) bu məsələni açıq saxlaya bilər. Bununla belə, məhkəmə qeyd olunan hallarda bu hüquqi məsələnin hansı səbəblərə görə əhəmiyyətə malik olmadığını təsvir etməlidir. Hüquqi problemlərə bu qaydada münasibət bildirilməsi, xüsusilə iddiaçının, məhkəmənin fikrincə, qüsur-

lu olan, baxılan işdə onsuz da başqa bir nəticəyə aparıb çıxarmayacaq hüquqi mövqeyə malik olduğu hallarda məqsədəuyğun sayılır. Burada, iddiaçının hüquqi mövqeyini yanlış qisimdə rədd edən məhkəmə qərarı iddiaçını apellyasiya şikayəti verməyə, qərarın, necə deyirlər, “iki ayaq üstündə durduğu” hallarda olduğundan daha çox sövq edir.

Yeri gəlmişkən, baxılan işin əsaslandırma hissəsində aparılan **hüquqi yoxlamada** məhkəmə proses iştirakçılarının bildirdikləri/toxunduqları hüquqi məsələlərlə məhdudlaşmır. Məsələn, iddiaçı qaldırdığı mübahisələndirmə haqqında iddiada inzibati aktın qanunsuz olduğuna dair iki hüquqi dəlilə istinad etdikdə, məhkəmə öz qərarında bu dəlillərə münasibət bildirməli olsa da (xüsusilə də onun həmin dəlilləri qəbul etmədiyi hallarda), o, inzibati aktın qanuni/qanunsuz olduğunu **bütün digər hüquqi mövqelərdən də** (proses iştirakçılarının toxunmadığı mövqelər də daxil olmaqla) **araşdırmalıdır**. Bu baxımdan, inzibati məhkəmə təkcə işin faktiki hallarına deyil, hüquqi məsələlərə münasibətdə də tamamilə müstəqildir. Məhkəmə, məsələn, inzibati aktın qəbulu zamanı yol verilmiş icraat pozuntusunu (bax: İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsi) özü müəyyən edərsə, bu, iddiaçının müvafiq izahatı olmadan da iddianın uğurlu olması ilə nəticələnəcəkdir. Belə hallarda, məhkəmə dinlənilmə hüququnun təmin edilməsi üçün yalnız şifahi məhkəmə baxışında bu “yeni” mövqeni proses iştirakçılarının nəzərinə çatdırmış olmalıdır (bax: İPM-in 68.2-ci maddəsi). Lakin əsaslandırma hissəsinin məzmunu təkcə hüquqi mövqelərdən (təsviri hissədə

əksini tapan işin faktiki halları əsasında bildirilən) ibarət deyil. Əksinə, məhkəmənin əsaslandırma hissəsində işin faktiki halları ilə bağlı məsələlərə toxunması və onları həll etməsi tamamilə mümkündür. Bu, məhkəmə icraatında sübutların araşdırılmış olduğu hallarda baş verir (burada, aktların məzmunundan və təqdim olunmuş sənədlərdən istifadə edilməsi deyil, ekspert rəyinin alınması, şahidlərin dindirilməsi nəzərdə tutulur). Belə hallarda, məhkəmə qərarın mübahisəli faktlarla bağlı məsələnin əhəmiyyət daşıdığı bu hissəsində sübutları necə qiymətləndirdiyini (bax: İPM-in 58.7, 68.1 və 68.2-ci maddələri), yaxud qərarı sübut etmə vəzifəsi ilə bağlı qaydalara (bax: İPM-in 14-cü maddəsi) əsasən qəbul edib-etmədiyini təsvir etməlidir.

II. Əsaslandırma hissəsinin quruluşu

1. Qərarlar necə yazılır?

Məhkəmənin “yoxlama proqramı”nın bütün hallarında və mərhələlərində istər iddianın mümkünlüyü, istərsə də əsaslılığı ilə bağlı məhkəmənin müvafiq qanun normalarını (söhbət həm hər hansı bir inzibati akt üçün səlahiyyətverici əsaslardan, həm də məcburetmə və ya öhdəliyin icrası haqqında iddialarda iddia tələbinin qanuni əsaslarından getdikdə) konkret işə münasibətdə **diqqətlə “təsvir etməsi”** həlledici əhəmiyyət daşıyır. Yalnız belə olan təqdirdə məhkəmə qərarı proses iştirakçılarını, ən yaxşı halda məzmun baxımından da inandırmaq funksiyasını yerinə yetirə bilər. Bununla əlaqədar, həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, xüsusilə uğurlu iddialarda

inzibati məhkəmələr inzibati orqanlara münasibətdə nəzarət etmək və müəyyən mənada, təlim keçmək (öyrətmək) funksiyasına malik olur. Belə ki, inzibati orqanlar da (məhkəmə qarşısında duruş gətirə bilmək üçün) bənzər situasiyalarda necə davranmalı olduqlarını bilməlidirlər. Məsələn, məhkəmə məcburetmə haqqında iddiada diskresion səlahiyyətin həyata keçirilməsinin yoxlanılması (bax: İPM-in 74-cü maddəsi) çərçivəsində inzibati aktı ləğv etdikdə və inzibati orqanın üzərinə məhkəmənin hüquqi mövqeyini nəzərə almaqla, iddiaçının xeyrinə yeni inzibati akt qəbul etmək öhdəliyi qoyduqda (bax: İPM-in 73.2-ci maddəsi), qəbul etdiyi qərarın əsaslandırma hissəsində təkcə inzibati orqanın konkret diskresion səlahiyyəti həyata keçirməsinin hansı səbəblərdən səhv olduğunu deyil, həm də inzibati orqanın yeni qərar qəbul edərkən nəyi əsas götürməli olmasını təsvir etməyə borcludur. Əks halda, inzibati orqan qərarı icra edə bilməyəcək və bununla da, yeni proseslər yaranacaqdır.

Çətin və mürəkkəb hüquq, yaxud tövsif problemləri mövcud olan zaman əsaslandırma hissəsinin **ayrı-ayrı hissələrə bölünməsi** vasitəsilə oxucuya bir növ “bələdçilik” edilməsi tövsiyə olunur. Məsələn: “A şərti yerinə yetirilib, çünki B və C şərtləri mövcuddur (bununla bağlı aşağıda 1-ə bax). Və D şərti bununla ziddiyyət təşkil etmir (bununla bağlı aşağıda 2-yə bax). D-nin də mövcud olub-olmaması isə, əhəmiyyət kəsb etmir (bununla bağlı aşağıda 3-ə bax).” Bundan sonra 1-lə əsaslandırma başlayır. Belə bölgü, oxucunun hakim tərəfindən aparılan inandırmanı başa düşməsinə əhəmiyyətli dərəcədə asanlaşdırır.

Qərarı aydın və anlaşılıqlı etmək üçün həlledici vasitə

“baş cümlələr”dir (*almanca: Obersatz – hərfi tərcümədə „yuxarı cümlə“; burada, tabeli mürəkkəb cümlələrdəki „baş cümlə“ nəzərdə tutulmur*). Almaniya məhkəmə təcrübəsində artıq uzun müddətdir ki, təşəkkül tapmış belə baş cümlələrin funksiyası, sual cümləsindən istifadə etmədən oxucuya hazırda hansı məsələnin araşdırıldığını/ yoxlanıldığını göstərməkdir. Onlar, belə demək mümkündürsə, **qərarın sümükləri və ya dayağıdır**.

Mümkünlük mərhələsində baş cümlələrə misal qismində aşağıdakıları göstərmək olar:

“İddia mümkündür. İddiaçı İPM-in 38-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş iddia müddətini ötürmüş olsa da (...), bunun hüquqi baxımdan ziyanı yoxdur. Çünki mübahisələndirilən inzibati aktda hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat verilməmişdir. Bu cür halda “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 73.2-ci maddəsinin müvafiq qaydada tətbiqi əsasında belə bir nəticə hasil olur ki, ...”

Əsaslılıq mərhələsində baş cümlələrə misal qismində aşağıdakıları göstərmək olar:

“İnzibati akt formal-hüquqi baxımdan qüsurlu olsa da (...), bu, onun məhkəmə tərəfindən ləğv olunmasına aparıb çıxartmır. Çünki qüsür İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsində nəzərdə tutulmuş mənada nəticəyə təsir etməmişdir (...).”

Yaxud:

“Mübahisələndirilən inzibati aktın qəbulu üçün səlahiyyətverici əsasın dispozisiya şərtləri mövcuddur (...). Bununla belə, iddia uğurlu olmalıdır, çünki inzibati orqan ona məxsus olan diskresion səlahiyyəti qüsurlu həyata keçirmişdir (İPM-in 74-cü maddəsi, “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 14-cü maddəsi). Belə ki, o, ...”.

Qərar belə bir skelet olmadan dayana bilməz!

2. Mümkünlüyün yoxlanılması

İnzibati məhkəmənin cavablandırılmalı olduğu ilk sual mübahisənin **inzibati məhkəmənin səlahiyyətinə** aid olub-olmamasıdır. Çünki məhkəmənin, ümumiyyətlə, mübahisəni həll etmək səlahiyyətinə malik olması, yaxud mübahisə ilə bağlı işin aidiyyəti üzrə müvafiq səlahiyyətli məhkəməyə göndərilməsi barədə qərardad qəbul etməsi bu sualın cavabından asılıdır. Bu zaman, fərqləndirmə ilə bağlı çətin suallar yarana bilər.

Əgər mübahisəyə baxılması inzibati məhkəmənin səlahiyyətinə aiddirsə və bununla da İPM-in tətbiqi qəti olaraq müəyyən edilmişdirsə, əsaslandırma hissəsi iddianın İPM-də nəzərdə tutulmuş minimal şərtlərə cavab verib-vermədiyi sualı ilə başlayır. Əsaslandırma hissəsinin əvvəlində (baxılan işdən asılı olaraq) iddianın İPM-in 45 və 46-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş mənada etibarlı şəkildə qaldırılıb-qaldırılmadığı, yaxud əslində bir neçə iddianın verilib-verilmədiyi məsələsinə də toxunula bilər. Müəyyən hallarda iddianın dəyişdirilməsinin, yaxud iddiadan imtinanın və ya iddianın geri götürülməsinin (bax: İPM-in 54-cü və 55-ci maddələri) təfəsilatı ilə bağlı məsələlər də əsaslandırma hissəsinin başlanğıcında əksini tapa bilər. Çünki hakimin “yoxlama proqramı”, ümumiyyətlə, hansı məsələnin həll edilməli (hansı məsələyə dair qərar qəbul edilməli) olması əsasında müəyyənləşdirilir.

Nəzərə alınmalıdır ki, şifahi məhkəmə baxışında iştirak etməyən proses iştirakçısına məhkəmə bildirişində

işə onun iştirakı olmadan baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq edilmədiyi halda, məhkəmə mübahisəni (hələ) qərar vasitəsilə həll edə bilməz. Proses iştirakçılarından hər hansı biri şifahi məhkəmə baxışında iştirak etmədikdə, qərarın əsaslandırma hissəsinin başlanğıcında müvafiq qaydada məhkəmə bildirişi göndərilərkən məhkəməyə çağırılan şəxsin şifahi məhkəmə baxışı ilə bağlı iclasa gəlmədiyi halda da, onun iştirakı olmadan işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyünün göstərilməsi tövsiyə edilir (bax: İPM-in 62.3-cü maddəsi). Qərar şifahi məhkəmə baxışı keçirilmədən qəbul edildiyi hallarda isə, əsaslandırma hissəsinin başlanğıcında müvafiq qeydin (yəni şifahi məhkəmə baxışının keçirilmədiyinin) əksini tapması tövsiyə olunur.

Əsaslandırma hissəsinin ilk cümlələri (qərarın tərtibi zamanı qərar üslubundan istifadə olunduqda) **nəticəni** əks etdirir. Yəni müvafiq hissədə, məsələn, aşağıdakılar qeyd olunur: “İddia mümkün və əsaslıdır”, yaxud “İddia mümkün olsa da, mahiyyət baxımından uğurlu deyil” və ya “İddia, artıq prosesual səbəblərdən mümkün deyil”. Bundan sonra əsaslandırma qismində İPM-in müvafiq iddia növünün yoxlanılması üçün istifadə etdiyi, Məcəllədə əksini tapmış ifadə tərtibi gəlir. Ona görə də uğursuz mübahisələndirmə haqqında iddia üzrə qərarın əsaslandırma hissəsinin növbəti cümləsi belə yazılır: “Çünki mübahisələndirilən inzibati akt qanuna zidd deyil və iddiaçının hüquqlarını pozmur (İPM-in 70.1-ci maddəsi)”. Uğursuz məcburetmə haqqında iddiaya dair qərarla isə müvafiq hissə, misal üçün, belə ifadə edilir:

“İnzibati aktın qəbulundan imtina olunması və ya cavabdehin hərəkətsizliyi nəticəsində inzibati aktın qəbul edilməməsi qanuna zidd deyil və iddiaçının hüquqlarını pozmur (İPM-in 73.1-ci maddəsi)”. Yaxud: “İddiaçı irəli sürdüyü ... tələb hüququna malik deyil.” Qeyd olunanlardan belə bir nəticə hasil olur ki, əsaslandırma hissəsinin əvvəlində söhbətin hansı **iddia növündən** getdiyi aydınlaşdırılmış olmalıdır. Bu da məhkəmənin “yoxlama proqramı”nın təsvirinə aiddir, çünki müvafiq olaraq əhəmiyyət kəsb edən hüquqi məsələlər iddia növündən həlledici şəkildə asılıdır.

İddianın növü məsələsi aydınlaşdırıldıqdan sonra, əvvəlcə, ayrı-ayrı iddia növlərindən asılı olaraq, iddianın **mümkünlüyü** məsələlərinə toxunulur. Belə məsələlər həmişə iddianın əsaslılığı ilə bağlı məsələlərdən qabaq yoxlanılmalıdır. Bu, həmçinin ondan irəli gəlir ki, iddianın mümkün olmadığı halda qəbul edilən qərarın forması (İPM-in 35.3-cü maddəsinə əsasən iddianın mümkün sayılmaması haqqında qərardad) iddianın əsassız olduğuna görə rədd edildiyi zaman qəbul edilən qərarın formasından fərqli olur (bax: 3-cü kəzəs üzrə qərardad və qərar). Mümkünlüklə bağlı məsələlərin bütün hallarda məhkəmənin **xidməti vəzifəsinə görə** yoxlanılmalı olması (proses iştirakçılarının heç biri buna toxunmasa da) həm də qərarın təsviri hissəsində inzibati orqana verilmiş ərizəyə, yaxud inzibati orqanın qərarının təqdim (əlan) olunmasına dair məlumatların nə üçün göstərilməli olması məsələsini izah edir. Belə ki, iddianın mümkün olub-olmaması həmin məsələlərdən asılıdır (xüsusilə iddianın vaxtında verilib-verilməməsi. Bax: İPM-in 38-ci maddəsi). Əvvəlcə inzibati

orqana müvafiq ərizə verilmədən qaldırılan məcburetmə haqqında iddia da mümkün sayılır.

Bundan başqa, artıq mümkünlüyün yoxlanılması mərhələsində iddianın, ümumiyyətlə, nəyə qarşı, yaxud nəyə yönəldiyi məsələsi aydınlaşdırılmalıdır. Yəni inzibati orqanın bir neçə qərarı mövcud olduqda, məhkəmə iddiaçının hansı inzibati akta qarşı iddia qaldırdığını və bu baxımdan, hüquqi vəziyyətin necə fərqləndiyini təsvir etməlidir. Belə ki, iki inzibati akta qarşı yönəlmiş mübahisələndirmə haqqında iddia həmin aktlardan birinə münasibətdə mümkün sayılmaya, digərinə münasibətdə isə, əsaslı ola bilər (bax: 3-cü kəzəs üzrə qərarə və qərar).

3. Əsaslılıqın yoxlanılması

Əsaslılıq mərhələsində müvafiq olaraq nəyin yoxlanılmalı olması iddianın növündən asılıdır. Mübahisələndirmə haqqında iddia üçün uyğun və həlledici baş cümlələr İPM-in 70.1-ci (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 67-ci maddəsində yox!), məcburetmə haqqında iddia üçün isə İPM-in 73-cü maddəsində təsbit edilmişdir. Bununla belə, öhdəliyin icrası, müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddialara dair müvafiq qaydalar nəzərdə tutulmamışdır. Baş cümlələr qanunda təsbit edilmiş olduqda, onların “yoxlama proqramı” qismində nəzərdən keçirilməsi və hətta onlardan birbaşa istifadə olunması çox tövsiyə edilir.

Məsələn, İPM-in 70.1-ci maddəsindən baş cümlə qismində istifadə etdikdə (onu birbaşa sitat gətirdikdə), tövsif, yəni müddəanın konkret hala tətbiqi müəyyən

mənada özü-özünə irəli gəlir. Bu halda, misal üçün, mübahisələndirmə haqqında iddialarda **formal-hüquqi tərəfin** də daim yoxlanılmalı olması unudulmayacaqdır. Belə ki, mübahisələndirmə haqqında iddia artıq inzibati aktın inzibati icraatla bağlı müddəaların (“İnzibati icraat haqqında” Qanun) pozulması ilə qəbul edilməsi və bu pozuntunun inzibati orqanın qərarına təsir etməsi (bax: İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsi) səbəbindən əsaslı ola bilər. Əgər burada heç bir problem olmazsa, bunu budaq cümləsi vasitəsilə də əlavə etmək olar (məsələn: “Formal-hüquqi baxımdan, xüsusilə səlahiyyət, forma və inzibati icraat baxımından mübahisələndirilməli olmayan inzibati akt maddi-hüquqi baxımdan da qüsuruzdur, çünki...”).

Əsaslandırma hissəsinin sonunda, iddianın əsaslılığının yoxlanılması mərhələsində təkcə baxılan işlə bağlı qanundan irəli gələn məsələlərə toxunulmur. Burada, həmçinin proses iştirakçılarının izahatlarında həlləedici əhəmiyyət kəsb edən qisimdə bildirdikləri, lakin məhkəmənin mühüm hesab etmədiyi hüquqi mövqelərə münasibət bildirilir (onlara dinlənilmə hüququnun təmin edilməsi baxımından hər bir halda münasibət bildirilməlidir!). Bu hissədə məhkəmə müvafiq halların hansı səbəblərdən əhəmiyyət kəsb etməməsi barədə məlumat verməlidir. Belə köməkçi qeydlər də, yalnız heç bir uğur vəd etməyən hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadədən yan keçilməsinə xidmət edir.

Eyni zamanda, növbəti hüquqi mübahisədən yan keçmək məqsədi ilə məhkəmənin qərarında gəldiyi nəticəyə təsir etməyən, lakin proses iştirakçıları üçün maraq doğuran aspektlərə və məsələlərə dair fikir bildirilməsi

məqsədəuyğun ola bilər. Bu, misal üçün, o hallara aiddir ki, hər hansı bir inzibati akt yalnız formal-hüquqi əsaslara görə ləğv edilsin və inzibati aktın yenidən (bu zaman hüquqi qüsurlar olmadan) qəbul ediləcəyi gözlənilsin (bununla bağlı bax: 11-ci kəzəs üzrə qərar), yaxud müəyyən səbəblərdən (məsələn, təkrarlanma təhlükəsi mövcud olduqda və ya müvafiq hal nümünə qismində nəzərdən keçirildikdə) bu cür məsələlərin izah edilməsinə (aydınlaşdırılmasına) xüsusi maraq olsun.

Aydındır ki, qərarın əsaslandırma hissəsi onun təsviri və nəticəvi hissələri ilə məzmun baxımından uzlaşmalıdır. Yəni əgər hər hansı bir iddia nəticəvi hissədə yalnız qismən təmin, qalan hissədə rədd olunursa, bu zaman əsaslandırma hissəsi də müvafiq qaydada təsvir edilməli və qurulmalıdır (bununla bağlı bax: 3-cü kəzəs üzrə qərar).

Təsviri və əsaslandırma hissələrinin ayrılmasından irəli gələn digər bir məsələ ondan ibarətdir ki, əsaslandırma hissəsində işin faktiki hallarına dair qeydlərin edilməsi (işin faktiki hallarına istinad olunması) yalnız sübutların İPM-in 58-ci maddəsinin tələbləri baxımından araşdırılması zamanı zəruri sayılır. Digər bütün hallarda belə güman edilir ki, təsviri hissədə işin müəyyən edilmiş faktiki halları hələ oxucunun yadındadır. Ümumiyyətlə, bu cür lazımsız təkrarçılığa bütövlükdə və mütləq şəkildə yol verilməməlidir. Eyni zamanda, faktları ilk dəfə əsaslandırma hissəsində göstərmək olmaz. Əgər həmin faktlar mühümdürsə, onları təsviri hissədə qeyd etmək lazımdır.

Əsaslandırma hissəsi yanakı qərarların (xüsusilə, xərclər məsələsinə dair qərarların) əsaslandırılması ilə başa çatır. Burada, bir qayda olaraq, yanakı qərarın əsasında

dayanan normanın qeyd olunması kifayət edir. Bu zaman İPM-in 28-ci maddəsinə əsasən, üçüncü şəxs qismində məhkəmə icraatına cəlb olunmuş şəxslərin daşdığı xərclər məsələsinin İPM-in 110.4 və 108.4-cü maddələrinə əsasən həll edilməsinə diqqət yetirilməlidir.

III. Xüsusi hal: Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarlarının əsaslandırma hissəsi

Apellyasiya instansiyası məhkəməsində „yoxlama proqramı“ və buna müvafiq olaraq qərarların əsaslandırma hissəsi ilə bağlı vəziyyət bir qədər fərqlidir. Həmin qərarların əsaslandırma hissəsində, iddialarda mümkünlüyün yoxlanıldığı kimi, əvvəlcə apellyasiya şikayəti vermiş şəxsin həmin şikayətdə ifadə olunan tələbinin mümkünlüyü, yəni yol verilənliyi (bax: İPM-in 81.1 və 83.1-ci maddələri), vaxtında verilməsi (bax: İPM-in 85.1-ci maddəsi) və şikayətin, daha dəqiq desək, şikayətin əsaslandırılmasının konkretliyi (bax: İPM-in 85.2-ci maddəsi) yoxlanılmalıdır.

Əgər apellyasiya şikayəti mümkündürsə, növbəti olaraq onun əsaslılığı, yəni birinci instansiya məhkəməsi qərarının düzgün olub-olmadığı, onun dəyişdirilmədən saxlanıla bilməsi, yaxud dəyişdirilməli və ya ləğv edilməli olması yoxlanılır. Lakin bu zaman, təkcə şikayətin əsaslandırılması ilə bağlı konkret izahat deyil, həm də əvvəlcə iddianın özünün mümkün olması əsas götürülür (yəni iddianın bütün mümkünlük şərtlərinin mövcud olub-olmadığı yoxlanılır). Apellyasiya şikayətinin mümkünlüyü

ilə eyni olmayan bu məsələ bütün hallarda məhkəmənin xidməti vəzifəsinə görə və proses iştirakçılarının hər hansı izahatı nəzərə alınmadan yoxlanılmalıdır. Yalnız iddia mümkün sayıldığı halda, iddianın əsaslılığı, yəni birinci instansiya məhkəməsi qərarının dəyişdirilməli və ya ləğv edilməli olması, yaxud dəyişdirilmədən saxlanıla bilməsi sualı yaranır. Bununla əlaqədar olaraq, təkcə şikayətin əsaslandırılmasına dair verilmiş izahat əhəmiyyət kəsb etmir. Belə ki, hər hansı bir qərar apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən yoxlanılarkən, misal üçün, şikayətçinin, ümumiyyətlə fikir bildirmədiyi bir əsasa görə də qüsurlu hesab oluna bilər. Başqa sözlə, belə bir qüsurlu bu vaxta qədər şikayət icraatının predmetini təşkil etmədikdə də nəzərə alınmalıdır. Çünki apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qərarını məzmun baxımından müstəqil surətdə yoxlayır. Yalnız qərarın **həcmi** baxımından apellyasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya tələbi ilə bağlıdır (bax: İPM-in 87.6-cı maddəsinin 2-ci cümləsi).

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarının əsaslandırılmasına dair İPM-in 87.8-ci maddəsində əlavə olaraq xüsusi bir müddə nəzərdə tutulmuşdur. Həmin müddəyə əsasən, apellyasiya instansiyası məhkəməsi öz qərarını əsaslandırmağa borcludur. Məzmun baxımından burada yeni heç nə deyilmir. Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qərarını dəyişdirmədən saxladıqda, həmin qərardakı əsaslara istinad edə bilər. Bu zaman o, öz qərarında apellyasiya şikayətinin dəlillərinə hər bir halda münasibət bildirməlidir (bax: İPM-in 87.8-ci maddəsinin 2-ci və 3-cü cümlələri).

Ç. Nəticəvi hissə

I. Ümumi qeydlər

İPM-in 69.5-ci maddəsinə əsasən, qərarın nəticəvi hissəsində məhkəmənin gəldiyi nəticə, prosessual xərclər və qərara qarşı hüquqi müdafiə vasitələri, həmin hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə qaydası və müddəti barədə məlumat göstərməlidir.

Qərarın nəticəvi hissəsində əsas məsələ prosesin nəticəsinin məzmun baxımından birmənalı təsviridir. Bu, qərarın formal qaydada icra edilməli olması zamanı (İPM-in 117.1.1-ci maddəsi) həlledici əsas qismində çıxış edir. Nəticəvi hissənin “əsas qərar” adlanan bu hissəsində (xərclərlə bağlı qərar yanakı qərar adlanır) söhbət müəyyən mənada prosesin “vizit kartı”ndan gedir. Belə ki, hər şey (hüquqi müdafiə vasitələri məsələsi də) məhz bundan asılıdır. Odur ki, burada hansısa səhvlər və ya müəyyən bir məsələnin qeyd edilməməsi baş verməli deyil. Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məcburi olaraq göstərməli olan məlumatla gəlincə, bununla bağlı, bir qayda olaraq, çətin ki, problem yaransın. Belə ki, məhkəmə müvafiq hissədə sadəcə hüquqi müdafiə vasitələrinə dair normalara əsasən müəyyən müddət ərzində yol verilən hüquqi müdafiə vasitəsini qeyd etməli və həmin hüquqi müdafiə vasitəsi üzrə səlahiyyətli məhkəməni göstərməlidir.

Hər bir halda, nəticəvi hissədə müvafiq nəticə mümkün qədər dəqiq şəkildə əks etdirilməlidir. Çünki qərarın icrası mərhələsində heç bir anlaşılmazlıq və ya qeyri-dəqiqlik olmamalıdır. Əks halda, məhkəmənin işi praktiki olaraq lazımsız olardı.

Oxuculara təqdim olunan bu kitabda məhkəmə qərarlarının (yəni həm qərarların, həm də qərardadların) nəticəvi hissələrində, hazırda məhkəmə təcrübəsində (həm də təkcə inzibati işlər üzrə deyil, həmçinin cinayət işləri və mülki işlər üzrə) istifadə olunan “öhdəliyi qoyulsun”, “ləğv edilsin” “mümkün sayılmasın” və s. deyil, gələcək üçün tövsiyə qismində Almaniya məhkəmə təcrübəsinə uyğun olaraq, eləcə də aşağıda qeyd olunan səbəblərdən “öhdəliyi qoyulur”, “ləğv edilir”, “mümkün sayılmır” və s. kimi ifadə üslubu (tərzi) seçilmişdir.

Hazırda məhkəmələr tərəfindən istifadə olunan üslubun (ifadə tərzinin), ola bilsin ki, hələ SSRİ dövründə təşəkkül tapmış təcrübəyə əsaslandığını və rus dilində olan qərarların nəticəvi hissələrinin bilavasitə tərcüməsi olduğunu güman etmək mümkündür (məsələn, “искудовлетворить”, “отказать”, “приговорить”, “взыскать” və s.). Lakin müəlliflərin fikrincə, “ləğv edilsin”, “öhdəliyi qoyulsun” və s. ifadə üslubu, sanki göndəriş xarakterlidir və oxucuda belə təəssürat yarada bilər ki, məhkəmə təsviri və əsaslandırma hissələrini tərtib etməklə qərarla bağlı “öz əsas işini” görülmüş hesab edir. Nəticəvi hissədə isə, o, sanki qərarın icrasını naməlum bir subyektdən tələb edir (yəni, məsələn, “mümkün sayılmasın”, “öhdəliyi qoyulsun”, “ləğv edilsin”in kim tərəfindən (!) icra edilməli olması aydın olmur). Əksinə, kitabda tövsiyə qismində təklif olunan ifadə tərzini bütün bunların məhkəmənin özü tərəfindən, “burada və indi” edildiyinin daha aşkar şəkildə ifadə olunmasına imkan yaradır. Bundan başqa, hazırda istifadə olunan üslub məhkəmə qərarının nəticəvi hissəsini qərarın icrası aspekti ilə (əgər “ləğv edilsin”, “öhdəliyi

qoyulsun”, “mümkün sayılmasın” və s. ilə, ümumiyyətlə icra aspekti ehtiva edilirsə) sanki qarışdırır. Halbuki, qərarların nəticəvi hissəsi və qərarların icrası iki ayrı-ayrı məsələdir. Belə ki, məhkəmə qərarlarında prinsip onsuz da bundan ibarətdir ki, onlar hər bir halda icra edilməlidir.

Aşağıda ayrı-ayrı iddia növləri və təcrübədə daha tez-tez rast gəlinə bilən nəticələr üzrə nümunəvi misallar əsasında fərqləndirmə aparılır. Söhbət inzibati aktlardan getdikdə, inzibati orqanın *A* olduğu və inzibati aktın 7 yanvar 2015-ci il tarixdə qəbul edildiyi, eləcə də şikayət instansiyasının *B* olduğu və şikayət instansiyası qərarının 1 iyul 2015-ci il tarixdə qəbul olunduğu güman edilir.

II. Birinci instansiya məhkəməsi qərarlarının nəticəvi hissəsinə dair misallar

1. İddianın rədd edilməsi/mümkün sayılmaması

İddia (*söhbətin hansı iddia növündən getməsindən asılı olmayaraq*) tam həcmdə rədd edildikdə, nəticəvi hissənin ifadə tərzində sadə olur.

İddia **mümkün sayılmadıqda**, İPM-in 35.3-cü maddəsinə müvafiq olaraq qərardad qəbul olunur. Həmin qərardadın nəticəvi hissəsi aşağıdakı kimi ola bilər:

İddia mümkün sayılmır.

Prosessual xərclər iddiaçı tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Xüsusi hal: İddia qismən mümkün sayılmadıqda, qismən isə əsaslı olmadıqda (yaxud ola bilsin ki, 3-cü kəzədə olduğu kimi, hətta tam və ya qismən əsaslı olduqda), Azərbaycanın məhkəmə təcrübəsinə uyğun olaraq, 2 ayrı qərar (yəni İPM-in 35.3-cü maddəsinə əsasən iddianın bir hissəsinin mümkün sayılmaması haqqında qərardad və iddianın qalan hissəsi barədə qərar) qəbul olunur. Kimin nə barədə və necə qərar qəbul etdiyi hər bir halda tam aydın olmalıdır. Məsələn, 1-ci inzibati akta qarşı iddia mümkün olmadıqda, 2-ci inzibati akta qarşı iddia isə əsaslı olduqda, nəticəvi hissə aşağıdakı kimi ola bilər:

Qərardad:

İddia cavabdehin ... tarixli inzibati aktının ləğv edilməsinin tələb olunduğu hissədə mümkün sayılmır.

Bu hissədə bütün xərclərin 1/2 hissəsi iddiaçı tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Qərar:

Cavabdehin ... tarixli inzibati akt ləğv edilir.

Bu hissədə bütün xərclərin 1/2 hissəsi cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

İddia (tamamilə) əsassız olduqda, nəticəvi hissə aşağıdakı kimi tərtib edilir:

İddia rədd edilir.

Prosessual xərclər iddiaçı tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

2. İddiyanın tam uğurlu olması

İddia **tam həcmdə** uğurlu olduqda, qərarın nəticəvi hissəsi iddiyanın növündən və konkret iddia tələbindən asılı olaraq fərqlənir. Bu zaman “İddia təmin edilir” kimi giriş cümləsindən istifadə tövsiyə edilmir. Çünki o, konkret iddiyanın uğurluluğu barədə onsuz da heç nə demir.

Mübahisələndirmə haqqında iddia:

Cavabdehin 7 yanvar 2015-ci il tarixli inzibati aktı (*inzibati akt/onun nə barədə olması konkret göstərilməklə*) ləğv edilir.

Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Məhkəmədə iddianın qaldırılmasından əvvəl şikayət instansiyasına müraciət olunduğu və onun qərar qəbul etdiyi hallarda nəticəvi hissə aşağıdakı məzmununda olur:

Cavabdehin (inzibati orqan **A**-nın) 7 yanvar 2015-ci il tarixli inzibati aktı və şikayət instansiyası **B**-nin 1 iyul 2015-ci il tarixli qərarı ləğv edilir² (yaxud şikayət instansiyası ilkin inzibati aktı dəyişdirdikdə: Cavabdehin (inzibati orqan **A**-nın) 7 yanvar 2015-ci il tarixli inzibati aktı şikayət instansiyası **B**-nin 1 iyul 2015-ci il tarixli qərarı ilə dəyişdirilmiş redaksiyada ləğv edilir). Prosesual xərclər cavabdeh (inzibati orqan **A**) tərəfindən ödənilir (*burada **B** cavabdeh olmadığı üçün göstərilmir*).

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

² Burada, şikayət instansiyasının qərarının da nə üçün ləğv edilməsi oxucuda sual yarada bilər. Belə ki, şikayət instansiyasının qərarı yalnız İPM-in 32.2.3-cü maddəsinə müvafiq olaraq (həmin qərar ilk dəfə üçüncü şəxs üçün öhdəlik yaratdıqda) mübahisələndirilə bilər. Digər hallarda, mübahisənin predmetini birinci (aşağı) inzibati orqanın aktı təşkil edir. Nəticəvi hissənin yuxarıda göstərilən qaydada ifadə edilməsi zamanı Almaniyada mövcud olan yanaşma əsas götürülmüşdür. Həmin yanaşmaya əsasən də “normal” mübahisələndirmə haqqında iddialarda mübahisənin predmeti qismində şikayət instansiyasının qərarı yox, inzibati akt çıxış edir. Bu zaman şikayət instansiyasının qərarı ayrıca olaraq yoxlanılır. Bununla belə, iddia təmin edildikdə, məhkəmə qərarının nəticəvi hissəsində aydınlıq yaranması üçün şikayət instansiyasının qərarı da ləğv edilir ki, ortada heç bir qeyri-müəyyənlik qalmasın və inzibati orqan, misal üçün, şikayət instansiyasının qərarının hələ də qüvvədə olduğunu iddia etməsin.

Məcburetmə haqqında iddia:

Cavabdehin 7 yanvar 2015-ci il tarixli (*imtina*) qərarı ləğv edilir. Cavabdehin üzərinə iddiaçıya onun ...ilə bağlı ərizə ilə müraciət etdiyi icazəni vermək öhdəliyi qoyulur. Prosesual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir. Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Məhkəməyə iddia ilə müraciət olunmamışdan qabaq “İnzibati icraat haqqında” Qanuna əsasən şikayət icraatı da həyata keçirildikdə, şikayət instansiyasının qərarı da (1 uyul 2015-ci il tarixli) ləğv olunur.³ Qalan hissədə nəticəvi hissə olduğu kimi qalır.

³ Burada da şikayət instansiyasının qərarının nə üçün ləğv edilməsi oxucuda sual yarada bilər. Ləğv edilmənin səbəbi mübahisələndirmə haqqında iddiada olduğu kimi, yenə də hüquqi vəziyyət barədə aydınlığın yaradılması ilə bağlıdır. Əslində, məcburetmə haqqında iddia üzrə qərarların nəticəvi hissəsində imtinaedici qərar(lar)ı ləğv etmədən də keçinmək olardı. Çünki bu iddiaların predmetini inzibati orqanın/şikayət instansiyasının imtinasının haqlı olub-olmadığı, yəni iddiaçının tələb hüququnun mövcud olub-olmadığı təşkil edir. Məcburetmə haqqında iddia təmin edildikdə, aşağı inzibati orqanın və həmçinin şikayət instansiyasının (iddia qaldırılmamışdan əvvəl şikayət icraatı həyata keçirildikdə) imtinaedici qərarı ləğv olunur (bununla bağlı ayrıca tələb irəli sürülməsinə lüzum yoxdur) ki, hüquqi dövriyyədə sözügedən qərarların mövcud olmaqda davam etməsinə dair qeyri-müəyyənlik mövcud olmasın.

Müəyyən etmə haqqında iddia:

... (*iddia tələbindən asılı olaraq*) müəyyən edilir.
Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.
Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Tanınma haqqında iddia:

Cavabdehin 7 yanvar 2015-ci il tarixli qərarının etibarsızlığı tanınır.
Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.
Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Öhdəliyin icrası haqqında iddia:

Cavabdehin üzərinə (*iddia tələbindən asılı olaraq, məsələn:*)
“iddiaçıya 400 AZN ödəmək”, yaxud “bağlanmasından
iddiaçının şikayət etdiyi XY küçəsini açmaq” öhdəliyi qoyulur.
Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.
Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Xüsusi hal: İPM-in 69.6-cı maddəsinə əsasən icra qaydasının müəyyən edilməsi

Məhkəmə qərarda onun icra qaydasını və müddətini müəyyən etdikdə, bu barədə müvafiq göstərişlər qərarın nəticəvi hissəsində əksini tapmalıdır. Beləliklə, sözügedən hallarda qərarın nəticəvi hissəsində növbəti (digər) bir yanakı qərar olur. Praktiki olaraq, bu halın yaranması yalnız iddianın uğurlu olduğu hallarda mümkündür.

3. İddianın qismən uğurlu olması

İddia qismən təmin edildiyi hallarda, nəticəvi hissə bir qədər mürəkkəb olur (bununla bağlı, həmçinin yuxarıda iddianın qismən mümkün sayılmadığı hallara dair hissəyə bax). Amma hər bir halda, iddianın hansı hissədə uğurlu olduğu aydın olmalı və “qalıq” aşkar surətdə rədd edilməlidir. Əks halda, qərar natamam olardı.

Mübahisələndirmə haqqında iddia:

Cavabdehin 7 yanvar 2015-ci il tarixli qərarı iddiaçıya hesablanmış vergi borcunun 1000 AZN-dən artıq hissəsində ləğv olunur. İddia qalan hissədə (ödənilməli verginin 1000 AZN məbləğində müəyyən olunduğu hissə) rədd edilir.

Prosessual xərclər iddiaçı və cavabdeh tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir (*udma hissəsinə uyğun olaraq, bax: İPM-in III.1-ci maddəsi*).

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Məcburetmə haqqında iddia:

Cavabdehin 7 yanvar 2015-ci il tarixli qərarı iddiaçının ...ilə bağlı tələbinin (ərizəsinin) rədd edildiyi hissədə ləğv olunur. Qalan hissədə (*iddiaçının digər tələbi*) cavabdehin üzərinə, barəsində iddiaçının ərizə ilə müraciət etdiyi icazəni (*və ya başqa bir istək*) vermək öhdəliyi qoyulur.

Prosessual xərclər iddiaçı və cavabdeh arasında 1/3-in 2/3-yə nisbətində (*iddianın uğurluluq nisbətində uyğun olaraq*) bölüşdürülür.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Məcburetmə haqqında iddia əsasında İPM-in 73.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq qəbul edilən qərar

Cavabdehin 7 yanvar 2015-ci il tarixli imtina qərarı (*məhkəməyə iddia ilə müraciət olunmamışdan qabaq şikayət icraatı həyata keçirildikdə, həmçinin şikayət instansiyasının qərarı*) ləğv olunur.

Cavabdehin üzərinə məhkəmənin hüquqi mövqeyini nəzərə almaqla, iddiaçının tələbinə dair yenidən qərar qəbul etmək öhdəliyi qoyulur.

Prosessual xərclər iddiaçı və cavabdeh tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir (*müəyyən hallarda, belə situasiyalarda xərcləri tam şəkildə ödəmək vəzifəsi İPM-in 111.2-ci maddəsinə əsasən, cavabdehin üzərinə qoyula bilər*).

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Yalnız qismən uğurlu olan öhdəliyin icrası və müəyyən etmə haqqında iddialarda nəticəvi hissə iddianın uğurluluğuna və ya rədd olunmasına müvafiq olaraq tərtib olunmalıdır.

III. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarlarının nəticəvi hissəsinə dair misallar

Apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin qərarlarında nəticəvi hissə ilə bağlı xüsusi problemlər yaranır. Burada da, daha çox sadə və daha çox mürəkkəb situasiyalar mövcuddur. Qanunda bununla bağlı nəzərdə tutulan müddəaya əsasən (bax: İPM-in 87.6-cı maddəsi), birinci instansiya məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanıla, yaxud dəyişdirilə və ya ləğv oluna bilər. Birinci instansiya

məhkəməsinin qərarı ləğv olunduqda, apellyasiya instansiya məhkəməsi mübahisənin mahiyyəti üzrə yeni qərar qəbul edir (bununla bağlı bax: 8-ci kəzəs üzrə qərarın nəticəvi hissəsi). Nəticəvi hissədə “...-in apellyasiya şikayətinə əsasən” əlavəsinin qeyd olunub-olunmaması zövq məsələsidir. Hər halda, belə bir əlavənin heç bir ziyanı yoxdur.

1. Uğursuz apellyasiya şikayəti

X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin ... tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosessual xərclər apellyasiya şikayətini verən şəxs (*yaxud şikayətçi (bu, birinci instansiya məhkəməsinin qərarından asılı olaraq, iddiaçı və ya cavabdeh ola bilər)*) tərəfindən ödənilir (*Birinci instansiya məhkəməsində icraatla bağlı prosessual xərclər həmin məhkəmənin qərarına əsasən müəyyən edilir ki, bu da qüvvədə qalır*).

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

2. Uğurlu apellyasiya şikayəti

Apellyasiya şikayəti uğurlu olduqda, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı ləğv edilir və ya dəyişdirilir. Hər iki halda, apellyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisəni mahiyyəti üzrə həll edir. Yəni o, özü iddiaya dair yeni qərar qəbul edir.

Məsələn:

Cavabdehin apellyasiya şikayəti əsasında *X* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin ... tarixli qərarı iddianın təmin olunduğu hissədə ləğv olunur və iddia rədd edilir.

Prosessual xərclər iddiaçı tərəfindən ödənilir (*burada, hər iki instansiyada icraatla bağlı prosessual xərclər nəzərdə tutulur*). Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Yaxud məcburetmə haqqında iddialarda iddianın qaldırılmasından əvvəl şikayət instansiyasına müraciət edildikdə, nəticəvi hissə aşağıdakı kimi tərtib olunur:

İddiaçının apellyasiya şikayəti əsasında **X** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin ... tarixli qərarı ləğv edilir. Cavabdehin ... tarixli imtina qərarı və bununla bağlı şikayət instansiyası **B**-nin ... tarixli qərarı ləğv edilir. Cavabdehin üzərinə iddiaçının ... ilə bağlı ərizə ilə müraciət etdiyi icazəni vermək öhdəliyi qoyulur. Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir. Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

D. İmzalar

Bu, məhkəmə qərarlarının qeyri-problematik hissəsidir. İşə hakim tərəfindən təkbaşına baxıldıqda, qərar onun tərəfindən, kollegial qaydada baxıldıqda isə, şifahi məhkəmə baxışında iştirak etmiş bütün hakimlər tərəfindən imzalanmalıdır (bax: İPM-in 68.3-cü maddəsi).

İkinci hissə: Qərardadlar

A. Birinci instansiya məhkəməsinin qərardadları

Qərardadlar, barəsində şikayət verilə bilən və şikayət verilə bilməyən (bax: İPM-in 83.3-cü maddəsi) qərardadlara bölünür. Barəsində məhkəmə qaydasında şikayət verilə bilən, eləcə də hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə qaydasını və müddətini müəyyən edən məhkəmə qərardadları (bax: İPM-in 80.1-ci maddəsi), həmçinin İPM-in 40-cı və ondan sonra gələn maddələrinə əsasən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı çərçivəsində qəbul olunan, habelə hüquqi mübahisənin mahiyyəti üzrə nizama salınmasından sonra qəbul edilən qərardadlar əsaslandırılmalıdır (bax: İPM-in 80.2 və 80.3-cü, eləcə də 110.6-cı maddələri). Bu, o deməkdir ki, məsələn, sübutlar haqqında qərardad (belə bir qərardada əsasən, məhkəmə sübutların araşdırılmasını təmin edir) əsaslandırılmalı deyil (bax: İPM-in 83.3.3-cü maddəsi). Əksinə, məhkəmə icraatına cəlbətmə barədə vəsatətin təmin edilməsindən imtina haqqında məhkəmə qərardadı əsaslandırılmalıdır (bax: İPM-in 28.5-ci maddəsinin 3-cü cümləsi).

Proses iştirakçıları üçün məzmun baxımından əhəmiyyət kəsb etdikləri hallarda, barəsində şikayət verilə bilməyən məhkəmə qərardadlarının da əsaslandırılması tövsiyə olunur.

Qərardadların təsviri və əsaslandırma hissələrinə bölünməsinə dair tələb mövcud deyil. Xüsusilə İPM-in məhkəmə qərarlarının forması və məzmununu tənzimləyən 69-cu maddəsi qərardadlara şamil olunmur

(bax: İPM-in 80.3-cü maddəsi). Buna baxmayaraq, **hər halda əsaslandırılmalı olan** qəraradların quruluşu ilə bağlı İPM-in 69-cu maddəsinə istinad üçün çoxlu əsaslar var. Yəni qəraradlarda da giriş hissəsi (İPM-in 69.1.1-ci maddəsinə uyğun olaraq), işin faktiki halları hissəsi (İPM-in 69.1.2-ci maddəsinə uyğun olaraq), əsaslandırma hissəsi (İPM-in 69.1.3-cü maddəsinə uyğun olaraq) və nəhayət, nəticəvi hissə, hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat və imza (imzalar) (müqayisə et: İPM-in 69.1.4-cü maddəsi) olur.

Qəraradların əsaslandırma hissəsindəki hüquqi qeydlər müvafiq ərizənin/tələbin mümkünlüyü və bundan sonra əsaslılığı ilə bağlı qeydlərə bölünür.

Nəticəvi hissənin müvafiq olaraq necə olması qərarad icraatının növündən və təbii ki, müvafiq ərizədən/tələbdən asılıdır.

Xüsusi hal: Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı çərçivəsində qəbul olunan qəraradlar

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında proses iştirakçılarının **adlandırılması** ilə bağlı: Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı çərçivəsində qəbul edilmiş qəraradlara ayrıca iş nömrəsi verildiyi və bu icraatlar texniki/praktiki baxımdan ayrıca icraat olduqları (yəni iddia icraatı olmadıqları) üçün həmin icraatın iştirakçılarının “iddiaçı” və ya “cavabdeh” deyil, “ərizəçi” və “qarşı tərəf” adlandırılması tövsiyə olunur. Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında proses iştirakçısı qismində üçüncü şəxslər də iştirak edə bilər (xüsusilə İPM-in 42-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda, yaxud məhkəmə

üçüncü şəxslərin üzərinə müəyyən vəzifələr qoymaq istədikdə (bax: İPM-in 40.3-cü maddəsinin 2-ci cümləsi)).

İPM-in 40-cı və ondan sonrakı maddələri ilə tənzimlənən qərardad icraatları iddia icraatından (yaxud əsas iş üzrə icraatdan) onunla fərqlənilər ki, həmin icraatlar çərçivəsində qərardadlar, bir qayda olaraq, (ayrıca) **şifahi məhkəmə baxışı keçirilmədən** qəbul olunur. Bu icraatlarda sübutların araşdırılması da baş vermir. Belə ki, sözügedən icraatlar çərçivəsində qərarlar tez qəbul olunmalıdır. Yox, əgər məhkəmə sübutların araşdırılmasını zəruri hesab edərsə, o, bunu İPM-in 41.2, yaxud 43.1.2-ci maddəsinə əsasən iddianın uğurluluq ehtimalına dair verdiyi proqnozunda nəzərə ala bilər. Belə hallarda, uğurluluq ehtimalı açıq olur və müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərar bu əsas üzərində qəbul edilməlidir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatlarının mənası, müvafiq olaraq proses iştirakçılarının subyektiv hüquqlarının qorunması naminə faktlar yaradılmasının qarşısını almaqdır (bax: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin İPM-in 44-cü maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair 20 aprel 2015-ci il tarixli qərarı).

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatlarında ərizələrin/tələblərin mümkünlüyü və əsaslılığı hissəsində hansı məsələlərin yoxlanılmalı olması həmin icraatın növündən asılıdır. Bununla bağlı, bir tərəfdən İPM-in 41 və 42-ci maddələri, digər tərəfdən İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən həyata keçirilən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatları biri-birindən fərqləndirilməlidir. Hər iki icraat növünə, bir növ əvvəlcədən işə salınmış qayda qismində İPM-in 40-cü maddəsi şamil olunur.

I. Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatlarının fərqləndirilməsi ilə bağlı

İPM-in 41-ci və 42-ci maddələrinə əsasən inzibati aktların icrasının dayandırılmasına dair müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatlarında ərizəçi “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.11-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada əlverişsiz (yükləyici) inzibati akt vasitəsilə (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsinə əsasən, sadəcə faktiki xarakterli hərəkətlər vasitəsilə deyil!), artıq onun hüququna edilmiş müdaxiləni müvəqqəti olaraq dayandırmaq məqsədi güdür. Bu müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına “uyğun gələn” iddia növü İPM-in 32-ci maddəsində tənzimlənən mübahisələndirmə haqqında iddiadır. Əgər ərizəçi müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında onun üçün müsbət olan qərardadın qəbuluna nail olarsa, bu, o deməkdir ki, inzibati orqan əlverişsiz inzibati aktı müvəqqəti olaraq icra edə bilməz. Məhkəmə, hətta inzibati aktın icrasının dayandırılması barədə ərizə ilə bağlı qərar qəbul edilənədək, bu barədə inzibati orqanın üzərinə birbaşa öhdəlik qoya bilər (bax: İPM-in 41.3-cü maddəsi). Bununla, ərizəçinin hüquqi müdafiə marağı ilkin olaraq kifayət qədər nəzərə alınmış olur. Məzmun baxımından isə məhkəmə (artıq qaldırılmış və ya qaldırılmalı olan, lakin hər bir halda, hələ mümkün olan) mübahisələndirmə haqqında iddianın uğurluluq perspektivini yoxlayır (bax: İPM-in 41.2-ci maddəsi).

İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən həyata keçirilən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında isə vəziyyət fərqlidir. Belə ki, bu icraat çərçivəsində ərizəçi onun üçün

müsbət olan bir şeyə yenidən nail olmaq, yəni özünün bu vaxta qədərki hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdırmaq istəyir. Başqa sözlə, ərizəçi burada təkcə əvvəlki hüquqi vəziyyəti bərpa etmək məqsədi güdmür. Buradan isə belə bir nəticə hasil olur ki, İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən həyata keçirilən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatlarında müvafiq iddia növü (əsas iş üzrə iddia) məcburetmə, yaxud öhdəliyin icrası haqqında iddiadır. Sözügedən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı növü çərçivəsində ərizəçi inzibati orqandan onun müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməsinə də tələb edə bilər (məsələn, “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsinə əsasən faktiki xarakterli hərəkətlər vasitəsilə müdaxilə edilməsi təhlükəsi mövcud olduqda). Müvafiq icraatda ərizəçinin daim öz hüququ vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasını tələb etməsindən belə bir nəticə hasil olur ki, İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilən müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə müsbət qəraradlarda hüquqi tələblər İPM-in 41-ci və 42-ci maddələrinə əsasən həyata keçirilən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatındakılardan daha yüksəkdir (sərtidir). Belə ki, ərizəçi müvafiq icraatda iddianın uğurlu olacağını kifayət qədər əsaslı və inandırıcı surətdə təsvir etməlidir (bax: İPM-in 43.1.2-ci və 43.2-ci maddələri).

İPM-in 44-cü maddəsinə əsasən həyata keçirilən icraatlar xüsusi rola malikdir. Həmin icraatlar İPM-in 41, 42 və 43-cü maddələrinə əsasən qəbul edilmiş müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qəraradların dəyişdirilməsinə və ya ləğvinə yönəlir. Bu qəraradlar, ya məhkəmə tərəfindən onun xidməti vəzifəsinə görə, ya da prosesin hər bir iştirakçısının vəsatəti əsasında dəyişdirilə və ya ləğv

oluna bilərlər (bununla bağlı daha ətraflı bax: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin İPM-in 44-cü maddəsinin bəzi müddəalarının şərh edilməsinə dair 20 aprel 2015-ci il tarixli qərarı).

Müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardadlara qarşı **hüquqi müdafiə vasitələrinə** gəlincə, qeyd etmək lazımdır ki, əlbəttə, İPM-in 41.5-ci maddəsinə əsasən qəbul edilmiş, ərizəçi üçün müsbət olan qərardadlardan şikayət verilə bilməz. Lakin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsi özünün 20 aprel 2015-ci il tarixli qərarında buna qoşulmamışdır. Həmin qərara əsasən, inzibati məhkəmə icraatında proses iştirakçılarının bərabərliyi prinsipi, **prosesin hər bir iştirakçısının** müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında onun üçün mənfi olan qəraddan (İPM-in 41, 42, 43 və ya 44-cü maddəsi əsasında qəbul olunmasından asılı olmayaraq) **şikayət** verə bilmək imkanına malik olmasını tələb edir (bax: İPM-in 81.1-ci maddəsi).

İPM-in 41-ci və 43-cü maddələri üzrə icraatların “biri-birinin ardınca gəlməsi” ilə bağlı xüsusi hal baş verə bilər. Bu maddələr üzrə icraatların konkret halda biri-biri ilə birləşdirilməsi heç də tamamilə istisna deyil (yəni bu kimi hallarda, müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə 2 qərardad hazırlanmalıdır). Məsələn: Vergi orqanı *A*-nın barəsində əlverişsiz inzibati akt qəbul edir. *A* İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən həmin inzibati aktın icrasının dayandırılması məqsədilə müvəqqəti xarakterli müdafiəyə dair ərizə ilə məhkəməyə müraciət edir və aktın icrasının dayandırılmasına (İPM-in 41.5-ci maddəsinə əsasən mübahisələndirilə bilməyən) nail olur. Buna baxmayaraq,

inzibati orqan icranı *A*-nın əmlakına yönəltmək istəyir. Bu zaman *A* İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardadın qəbulu üçün icra hərəkətlərinin edilməsindən çəkinməyə dair ərizə ilə məhkəməyə müraciət edəcəkdir. Bu ərizə uğurlu olacaq, çünki İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən qəbul edilmiş və qanuni qüvvəyə minmiş qərardada əsasən, inzibati orqan müvəqqəti olaraq icranı həyata keçirə bilməz.

Əgər məhkəmə İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən qəbul etdiyi və ərizəçi üçün müsbət olan qərardadın nəticəvi hissəsində ümumi şəkildə müvafiq inzibati aktın icrasını dayandırmaqla yanaşı, əlavə olaraq inzibati orqanın üzərinə konkret vəzifələr (məsələn, icra tədbirlərinin görülməsindən çəkinmək vəzifəsi) qoyarsa (bax: İPM-in 40.3-cü maddəsi və aşağıda II başlıq), yuxarıda təsvir olunan və daha çox mürəkkəb xarakter daşıyan situasiyaların yaranmasından yan keçmək olar. Ayrı-ayrı hallarda, bunu tövsiyə etmək çox məqsədəuyğun ola bilər. Lakin ərizəçi, hər bir halda bunu tələb etmiş olmalıdır. Çünki İPM-in 80.3-cü maddəsinə əsasən, Məcəllənin 52-ci maddəsi qərardad icraatlarında da tətbiq olunur.

II. İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən qəbul edilən qərardadın təsviri

Artıq qeyd olunduğu kimi, belə qərardadlarda (eləcə də İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş qərardadlarda) proses iştirakçıları iddiaçı və ya cavabdeh deyil (iddia artıq qaldırılmış olsa da), ərizəçi və qarşı tərəf adlandırılır.

Bu cür qərardadda, ilkin olaraq işin faktiki halları barədə qısa məlumat verilir (məhkəmə qərarının təsviri hissəsində olduğu kimi). Lakin qərardadın təsviri hissəsi məhkəmə qərarında olduğundan daha qısa şəkildə ifadə oluna bilər.

Belə bir qərardadın əsaslandırma hissəsi məhkəmənin **yoxlama proqramını** və gəlidiyi nəticəni əks etdirir. Bu zaman, aşağıdakı məsələlər yoxlanılmalıdır:

– söhbət, ümumiyyətlə İPM-in 41-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatından gedirmi (İPM-in 43-cü maddəsində təsbit edilmiş müvəqqəti xarakteri müdafiə icraatından fərqləndirmə)?

– ərizəçi mübahisələndirmə haqqında iddianı artıq qaldırıbmı, yaxud belə bir iddia hələ mümkündürmü (məsələn, iddianın qaldırılması üçün müddət ötürülübmü)?

– iddianın İPM-in 41.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada uğurlu olması üçün kifayət qədər ehtimal varmı (yəni iddia mümkündürmü və ehtimala görə əsaslı olacaqmı? Bununla bağlı proqnoz verilməsi)?

Əgər iddia mümkündürsə və ehtimala görə əsaslı olacaqsə, bu zaman əlverişsiz inzibati aktın icrası dayandırılır.

Əgər iddianın uğurluluq ehtimalı məsələsi açıq olarsə, bu zaman, aşağıdakı suala cavab verilməlidir: ərizəçinin inzibati aktın icrasının dayandırılmasına olan marağı inzibati orqanın inzibati aktın icra edilməsi üzrə əks marağından üstündürmü (yaxud əksinə)?

İddia uğurluluq ehtimalına malik olmadıqda, ərizə rədd edilir.

İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən qəbul edilmiş **müsbət** qərardadın **nəticəvi hissəsi** aşağıdakı kimi olur:

Qarşı tərəfin 7 yanvar 2015-ci il tarixli qərarının icrası (*müəyyən hallarda: şifahi məhkəmə baxışına, yaxud məhkəmə tərəfindən müəyyən olunan başqa vaxta qədər* (bax: İPM-in 41.4-cü maddəsi)) dayandırılır (müəyyən hallarda əlavə olaraq (**əgər ərizəçi bunu tələb edibsə**), qarşı tərəfin üzərinə icra tədbirlərinin görülməsindən çəkinmək vəzifəsi qoyula bilər. Bax: İPM-in 40.3-cü maddəsi və yuxarıda I başlıq).

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına dair prosessual xərcləri qarşı tərəf ödəyir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat (Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin İPM-in 44-cü maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair 20 aprel 2015-ci il tarixli qərarı).

İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən qəbul edilmiş mənfi qərardadın nəticəvi hissəsi aşağıdakı kimi olur:

Ərizə rədd edilir (yaxud ərizə mümkün olmadıqda: Ərizə mümkün sayılmır).

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına dair prosessual xərclər ərizəçi tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

İPM-in 41-ci maddəsi əsasında verilmiş ərizənin yalnız qismən mümkün və əsaslı olduğu hallarda, müvafiq qərardadın nəticəvi hissəsi aşağıdakı kimi olacaq:

Qarşı tərəfin 7 yanvar 2015-ci il tarixli qərarının icrası onun ərizəçidən 1000 AZN-dən çox vergi ödənilməsinə tələb etdiyi hissədə dayandırılır. Qalan hissədə ərizə rədd edilir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına dair prosessual xərclər qarşı tərəf və ərizəçi tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat (ərizə təmin olunmadıqda, hər iki tərəfin şikayət vermə hüququ).

İPM-in 41-ci və ondan sonra gələn maddələrinə əsasən həyata keçirilən icraatlarda **dərhal icra** və buna bənzər məsələlər barədə ayrıca qərar qəbul edilmir. Lakin məhkəmə, müvafiq ərizə/tələb əsasında inzibati orqanın müəyyən hərəkətlərdən çəkinmə və ya davranış vəzifələrini müəyyən edə bilər (bax: İPM-in 40.3-cü maddəsi). Onların icrasına İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən nəzərdə tutulmuş icraatdan yan keçməklə İPM-in 120-ci maddəsi əsasında məcburi şəkildə nail olmaq olar (bununla bağlı bax: yuxarıda İPM-in 41-ci və 43-cü maddələri üzrə icraatların “biri-birinin ardınca gəlməsi” ilə bağlı qeydlər).

III. İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilən qərardadın təsviri

İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən həyata keçirilən icraatlarda qərardadın nəticəvi hissəsi, eləcə də məhkəmənin məzmun baxımından yoxlamalı olduğu məsələlər, müvafiq olaraq verilmiş ərizədən/tələbdən, yəni ərizəçinin güddüyü məqsəddən asılıdır. Bu, sözügedən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatının aid olduğu məcburetmə və öhdəliyin icrası haqqında iddiaya oxşardır. Lakin hər bir halda, nəticəvi hissədə söhbətin yalnız **müvəqqəti** bir tənzimetmədən getdiyinin aydın şəkildə göstərilməsi vacibdir. Məsələn, əgər ərizəçi öhdəliyin icrası haqqında iddia ilə pul məbləğinin ödənilməsini tələb edərsə, artıq

müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında inzibati orqanın üzərinə müvafiq öhdəliyin qoyulması iddia icraatı (əsas iş) üzrə qərarı əvvəlcədən müəyyən etmiş olardı. İPM-in 43-cü maddəsində təsbit edilmiş müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatının məqsədi, prinsipə, onsuz da bu deyil. Ona görə də, ərizəçi bu müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında müsbət bir qərara yalnız o halda nail olacaq ki, iddia açıq-aşkar uğurluluq ehtimalına malik olsun və müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardad həm də hüquqi müdafiə səbəblərinə görə zəruri olsun.

Məhkəmə öz qərardadında müvəqqətiliklə bağlı birbaşa olaraq heç bir qayda/tənzimləmə nəzərdə tutmadıqda, İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş müsbət qərardad, prinsip etibarilə, inzibati aktın artıq mübahisələndirilə bilmədiyi və ya iş üzrə qəbul edilmiş qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi günə qədər qüvvədə olur (bax: İPM-in 44.4-cü maddəsi).

Beləliklə, İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilən qərardadların əsaslandırma hissəsində aşağıdakılar təsvir edilir:

– söhbət, ümumiyyətlə İPM-in 43-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatından gedirmi (yoxsa, söhbət İPM-in 41-ci və ya 42-ci maddələrindən birində təsbit edilmiş müvəqqəti xarakteri müdafiədən gedir)?

– ilkin təcili tənzimləmə zəruridirmi (bax: İPM-in 43.1.1-ci maddəsi)? Yoxsa, ərizəçiyə iddia (məcburetmə və ya öhdəliyin icrası haqqında iddia) qaldırmasının hüquqi müdafiə üçün tam yetərli olduğu bildirilə bilər? Əgər ilkin təcili tənzimləmə zəruri deyilsə, ərizə İPM-in

43-cü maddəsinə əsasən mümkün deyil. Çünki ərizəçinin müvəqqəti xarakterli müdafiəyə ehtiyacı yoxdur.

– ərizəçi əsas iş üzrə iddianın uğurluluğunu kifayət qədər əsaslı və inandırıcı surətdə təsvir edibmi (bax: İPM-in 43.1.2-ci və 42-ci maddələri)? Bu zaman aşağıdakı **mühüm prinsip** tətbiq olunur: İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən həyata keçirilən müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında əldə edilən uğur əsas iş üzrə icraatda iddianın özünün uğurlu olmasına nə qədər yaxın olarsa, iddianın uğurluluq ehtimalı bir o qədər ciddi yoxlanılır;

– Mühüm qeyd: Əsas iş üzrə iddianın uğurluluq ehtimalının yoxlanılmasına, artıq qaldırılmış, yaxud hələ qaldırılmalı olan məcburetmə və ya öhdəliyin icrası haqqında iddianın mümkünlük şərtlərinin və əsaslılığının yoxlanılması da aiddir.

Ərizəçi yuxarıda qeyd olunan şərtləri yerinə yetirdikdə, yaxud onlar mövcud olduqda məhkəmə müsbət (hər bir halda, yalnız müvəqqəti xarakter daşıyan, yəni iddia icraatı üzrə qərarı əvvəlcədən müəyyən etməyən) qərardad qəbul edir. Şərtlər yerinə yetirilmədikdə və ya mövcud olmadıqda ərizə rədd edilir.

İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş **müsbət qərardadın nəticəvi hissəsi** aşağıdakı kimi olur:

Qarşı tərəfin üzərinə ərizəçiyə müvəqqəti olaraq ... mənzildən istifadəyə icazə verməsi öhdəliyi qoyulur.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosessual xərcləri qarşı tərəf ödəyir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş mənfi qəraradın nəticəvi hissəsi aşağıdakı kimi olur:

Ərizə rədd edilir (Ərizə mümkün olmadıqda: Ərizə mümkün sayılmır).

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərclər ərizəçi tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Ərizə qismən uğurlu olduqda İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş qəraradın nəticəvi hissəsi aşağıdakı kimi olur:

Qarşı tərəfin üzərinə ərizəçiyə cari ilin may və iyun ayları üçün ... sahibkarlıq fəaliyyətini davam etdirməyə icazə vermək öhdəliyi qoyulur. Qalan hissədə (yəni iyul ayından iddia icraatı üzrə qərar qəbul olunanadək) ərizə rədd edilir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərclər qarşı tərəf və ərizəçi tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat (hər iki tərəf üçün şikayət imkanı).

B. Apellyasiya məhkəmə icraatında qəbul olunan qəraradlar

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hüquqi müdafiə vasitələri (apellyasiya şikayəti) ilə bağlı qəbul etdiyi qəraradları mütləq əsaslandırılmalıdır (bax: İPM-in 80.1-ci maddəsi). Bu, məsələn, İPM-in 87.4-cü maddəsinə (həmçinin bax: İPM-in 87.8-ci maddəsinin 1-ci cümləsi)

əsasən qəbul olunan qəraradlara, habelə birinci instansiya məhkəməsi qəraradlarından (qərarlarından deyil) verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə qəbul olunan bütün qəraradlara aiddir.

Qəraradın nəticəvi hissəsi burada da əsas və yanakı qərarı əhatə edir. Əsas qərar apellyasiya şikayəti üzrə icraatın məzmun baxımından nə ilə nəticələndiyini tənzimləyir. Yanakı qərar isə apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosesual xərclər məsələsini həll edir.

Məsələn, apellyasiya qaydasında yoxlama birinci instansiya məhkəməsinin qəraradının (məsələn, İPM-in 35.3-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş iddianın mümkün sayılmaması haqqında qərarad) sual doğurmayan və qüsuruz olduğunu müəyyən edərsə, bu zaman əsas qərar üzrə nəticəvi hissə aşağıdakı kimi olacaq:

X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin ... tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosesual xərclər şikayətçi tərəfindən ödənilir.

Hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat.

Apellyasiya şikayəti birinci instansiya məhkəməsinin qəraradının ləğvi və ya dəyişdirilməsi ilə nəticələnərsə, bu zaman apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qəraradının nəticəvi hissəsi onun gəlidiyi müvafiq nəticədən (məsələn, apellyasiya şikayətinin tam və ya qismən təmin edilməsindən) asılı olacaqdır.

Üçüncü hissə: Kazuslar
(müvafiq olaraq: işin faktiki halları,
qərar/qərarədad
və qərarla/qərarədadla bağı qeyd)

A. Qərarlar

I. Birinci instansiya məhkəməsi qərarlarına
dair misallar

1-Cİ KAZUS

PENSIYANIN TƏYİN EDİLMƏSİ VƏ
ÖDƏNİLMƏSİNƏ DAİR İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

27 dekabr 1958-ci il təvəllüdü **M** 1977-ci ildə nikaha daxil olur və 1978-1980-ci illər ərzində bu nikahdan 3 övladı (**S**, **L** və **T**) dünyaya gəlir. **M** uşaqlarını 8 yaşına qədər özü tərbiyə edir. O, 15 dekabr 1988-ci ildə **H** rayonunda yerləşən **G** üzümçülük sovxozunda fəhlə qismində əmək fəaliyyətinə başlayır və bu fəaliyyət 11 sentyabr 1991-ci ilə qədər davam edir. Bundan sonra **M** 1992-1996-cı illərdə **H** rayonundakı **T** adına kolxozda işləyir.

30 dekabr 2009-cu il tarixdə **M** yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi üçün müvafiq sənədlərlə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ərizə təqdim edir. Lakin Dövlət Sosial Müdafiə Fondu onun ərizəsini qeydiyyatata almır. **M** bununla bağlı 2010-cu il ərzində dəfələrlə Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna müraciət

edir və ona nəhayət 2010-cu il dekabr ayının sonunda qeyri-formal (formal tələblərə cavab verməyən) məlumat verilir. Həmin məlumatda qeyd edilir ki, 1 yanvar 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minmiş qanuna əsasən, *M* ona yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi üçün müəyyən edilmiş yeni şərtlərə cavab vermir, bu səbəbdən ona pensiya təyin edilməsi mümkün deyil. Eyni zamanda, *M*-in ərizəsi ona geri göndərilir.

M 16 yanvar 2011-ci il tarixdə cavabdehin üzərinə 27 dekabr 2009-cu il tarixdən ona yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi və ödənilməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə *N* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır.

İddiyanın fikrincə, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 1 yanvar 2010-cu il tarixədək qüvvədə olan redaksiyasına əsasən, onun yaşa görə əmək pensiyası hüququ yaranmışdır. İddiaçı, həmçinin hesab edir ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanuna edilmiş və 1 yanvar 2010-cu ildən qüvvəyə minmiş dəyişikliklər ona şamil edilə bilməz. Çünki onun yaşa görə əmək pensiyası hüququ sözügedən dəyişikliklərin qüvvəyə minməsindən əvvəl yaranmışdır və onun bu hüququnun yaranması üçün əvvəllər qüvvədə olan şərtləri yerinə yetirməsi mübahisələndirilə bilməz. Bundan başqa, o, hesab edir ki, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu onun ərizəsinə dair 5 gün ərzində qərar qəbul etməli və qərarı sənədlərlə birlikdə ona göndərməli olduğu halda, bunu etməmişdir.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Belə ki, onun fikrincə, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanuna edilmiş və 1 yanvar 2010-cu ildən qüvvəyə minmiş dəyişikliklər iddiaçıya da tətbiq olunur, çünki id-

diaçı ərizə ilə məhz 2010-cu ildə cavabdehə müraciət etmişdir. Sözügedən dəyişikliklərə əsasən, yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunması üçün ən azı 12 il əmək stajı və 57 yaş tələb olunduğundan, lakin iddiaçı həmin tələblərə cavab vermədiyindən ona yaşa görə əmək pensiyası təyin edilə bilməz.

N İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi 1 fevral 2011-ci il tarixli qərardadla cavabdehin iddiaçının yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi barədə ərizəsinə dair formal qərar qəbul etməsi üçün ona 1 may 2011-ci il tarixə qədər müddət təyin etsə də, cavabdeh bu müddət ərzində belə bir qərar qəbul etmir.

Məhkəmənin bu işlə bağlı qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1 yanvar 2010-cu il tarixədək qüvvədə olan redaksiyasına əsasən, üç və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş, azı 5 il sığorta stajı olan və 51 yaşına çatmış (üçdən çox olan uşaqların sayına uyğun olaraq yaş həddi azaldılmaqla) qadınların yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır (Maddə 8.1).

Həmin Qanuna edilmiş və 1 yanvar 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minmiş dəyişikliklərə əsasən, sözügedən şərtlər sərtləşdirilmişdir. Belə ki, yeni qanun qadınlara yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi üçün 12 illik sığorta stajının mövcudluğunu və 57 yaşın (1 yanvar 2010-cu il tarixdən başlayaraq 1 yanvar 2016-cı il tarixədək hər il 6 ay

artırılmaqla) tamam olmasını tələb edir (Maddə 7). Bundan başqa, həmin dəyişikliklərə əsasən, artıq üç deyil, beş və daha çox uşaq doğub onları səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş və azı 10 il sığorta stajı olan qadınların həmin Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş yaş həddi hər uşağa görə 1 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır (Maddə 8.1).

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

N şəhəri

24 iyul 2011-ci il

N İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim *X*-in sədrliyi,
iddiaçı *M*-in (ünvanı:),
cavabdehin nümayəndəsi *C*-nin (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı *M*-in cavabdeh Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna qarşı «27 dekabr 2009-cu il tarixdən yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi və ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 27 dekabr 1958-ci ildə doğulmuş və 1977-ci ildə nikaha daxil olmuşdur. 1978-1980-ci illər ərzində onun həmin nikahdan 3 övladı (*S*, *L* və *T*) doğulmuşdur. Uşaqlar 8 yaşına qədər iddiaçı tərəfindən tərbiyə edilmişlər. *H* rayon Dövlət Arxivi tərəfindən verilmiş arayışlara əsasən, iddiaçı 15 dekabr 1988-ci ildən 11 sentyabr 1991-ci ilə qədər *G* üzümçülük sovxozunda fəhlə işləmiş, 1992-1996-cı illərdə *T* adına Kolxozun üzvü olmaqla ona əmək haqqı hesablanmışdır.

İddiaçı 30 dekabr 2009-cu il tarixdə “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 8.1-ci maddəsinə istinad edərək müvafiq sənədlərlə birlikdə “yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi haqqında” ərizə ilə cavabdehə müraciət etmiş, lakin onun ərizəsi qeydiyyatda alınmamışdır. O, 2010-cu ilin gedişində ərizə ilə bağlı cavabdehə dəfələrlə müraciət etmişdir. Cavabdehin 2010-cu il dekabr ayının sonunda iddiaçıya verdiyi qeyri-formal (formal tələblərə cavab verməyən) məlumata əsasən, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş və 1 yanvar 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minmiş dəyişikliklərə müvafiq olaraq, iddiaçı ona yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi üçün qanunun əvvəllər qüvvədə olan redaksiyası ilə müqayisədə sərtləşdirilmiş yeni şərtlərinə cavab vermədiyindən ona pensiya təyin edilməsi mümkün deyil. Bu səbəbdən də ərizə onun özünə qaytarılmışdır.

İddiaçı 16 yanvar 2011-ci il tarixdə cavabdehin üzərinə 27 dekabr 2009-cu il tarixdən ona yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi və ödənilməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə *N* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət etmişdir.

İddiaçı hesab edir ki, o, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 1 yanvar 2010-cu il tarixədək qüvvədə olmuş redaksiyasına əsasən, yaşa görə əmək pensiyası almaq hüququna malikdir. Bundan başqa, iddiaçının fikrincə, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş və 1 yanvar 2010-cu ildən qüvvəyə minmiş dəyişikliklər ona şamil edilə bilməz. Çünki onun yaşa görə əmək pensiyası hüququ sözügedən dəyişikliklərin qüvvəyə minməsindən əvvəl yaranmışdır və onun bu hüququnun yaranması

üçün əvvəllər qüvvədə olan tələblərə uyğun olduğu mübahisələndirilə bilməz. Eyni zamanda o, bildirir ki, cavabdeh onun ərizəsinə dair 5 gün ərzində qərar qəbul etməli və qərarı sənədlərlə birlikdə ona göndərməli olduğu halda, bunu etməmişdir.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. O, hesab edir ki, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş və 1 yanvar 2010-cu ildən qüvvəyə minmiş dəyişikliklər iddiaçıya da şamil olunur, çünki iddiaçı ərizə ilə cavabdehə məhz 2010-cu ildə müraciət etmişdir. Sözügedən dəyişikliklərə əsasən, yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunması üçün ən azı 12 il əmək stajı və 57 yaş tələb olunduğundan və iddiaçı bu tələblərə cavab vermədiyindən ona yaşa görə əmək pensiyası təyin edilə bilməz.

N İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi 1 fevral 2011-ci il tarixli qərardadla iddiaçının “yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi və ödənilməsi barədə” ərizəsinə dair formal qərar qəbul etməsi üçün cavabdehə 1 may 2011-ci il tarixədək müddət təyin etsə də, cavabdeh həmin tarixədək heç bir qərar qəbul etməmişdir.

Cavabdehin iddiaçıya dair tərtib etdiyi iş materialları məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Həmin materiallara nikahın bağlanması haqqında şəhadətnamə, iddiaçının uşaqlarının doğum haqqında şəhadətnamələri, iddiaçının əmək stajını təsdiq edən sənədlər daxildir. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Məhkəmə mübahisə ilə bağlı iş üzrə inzibati məhkəmə icraatı nəticəsində onda yaranmış daxili inam əsasında (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 68.1-ci maddəsi) hesab edir ki, iddia təmin edilməlidir. Belə ki, iddia mümkün iddia olmaqla yanaşı, həm də əsaslıdır.

İddia mümkün iddiadır. Belə ki, baxılan işdə söhbət İPM-in 1.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati mübahisədən gedir ki, buna da baxmaq səlahiyyəti inzibati məhkəmələrə aiddir (İPM-in 2.1, 3.1 və 8.1-ci maddələri). İddiaçı İPM-in 33.1 və 33.2-ci maddələrinə əsasən məcburetmə haqqında iddia qaldırmışdır. Çünki cavabdeh onun yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi barədə ərizəsinə dair formal qərar qəbul etməmişdir (hərəkətsizliyə qarşı iddia). Baxılan işdə bu iddia növü üçün tələb olunan xüsusi mümkünlük şərtləri də mövcuddur. Belə ki, cavabdeh təyin edilmiş müddət bitənədək formal qərar (inzibati akt) qəbul etmədikdə, məhkəmə iş üzrə özü qərar qəbul edə bilər (İPM-in 33.4-cü maddəsi). Eyni zamanda, iddiaçı ərizəsinə dair qərar qəbul edilməməsinin onun hüquqlarını pozduğunu iddia edə bilər (İPM-in 35.1-ci maddəsi). Nəhayət, iddianın qaldırılması ilə bağlı Məcəllədə nəzərdə tutulmuş müddətə də riayət olunmuşdur (İPM-in 39.1-ci maddəsi). Belə ki, inzibati orqan iddiaçının dəfələrlə etdiyi müraciətlə bağlı kifayət qədər əsaslar olmadan qərar qəbul etməmişdir. Onun 2010-cu il dekabr ayının sonunda iddiaçıya verdiyi məlumat isə bu cür qərarı (inzibati aktı) əvəz edə bilməz. Bu baxımdan, belə hallarda

iddia qaldırılması üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddət (müraciətin edildiyi vaxtdan 35 günlük müddətin keçməsi) açıq-aşkar gözlənilmişdir.

İddia mahiyyət üzrə də uğurludur, yəni əsaslıdır. İddiaçının ona yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunmasını tələb etmək hüququ vardır. Bu baxımdan, cavabdehin üzərinə müvafiq inzibati aktın qəbul edilməsi öhdəliyi qoyulmalıdır. (İPM-in 73.1-ci maddəsi). İddiaçının yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunmasını tələb etmək hüququ “Əmək pensiyaları haqqında” 28 noyabr 2006-cı il tarixli 184-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikası Qanununun 1 yanvar 2010-cu ilədək qüvvədə olan redaksiyasına əsasən, onun 51 yaşının tamam olduğu vaxtdan, yəni 1 yanvar 2010-cu il tarixdən əvvəl yaranmış (bununla bağlı aşağıda bax: (1)) və “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna 27 oktyabr 2009-cu il tarixdə edilmiş, 1 yanvar 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minmiş dəyişikliklər bu hüququn yaranması ilə bağlı heç nəyi dəyişməmişdir (bununla bağlı aşağıda bax: (2)).

(1) Məhkəmənin qənaətinə görə, iddiaçı təqdim olunmuş sənədlərə əsasən, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 1 yanvar 2010-cu ilədək qüvvədə olmuş redaksiyasında yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunması üçün nəzərdə tutulan şərtləri tam olaraq yerinə yetirmişdir. Bu, proses iştirakçıları tərəfindən də mübahisələndirilmir. Buna əsasən, iddiaçı 2009-cu il dekabr ayının sonunda yaşa görə əmək pensiyasının təyin edilməsi üçün tələb olunan yaş həddinə (51) çatmış və həmin vaxtda (27 dekabr 2009-cu il) əmək

pensiyasının təyin edilməsi üçün qanunla nəzərdə tutulmuş digər şərtlər də (3 uşaq, onların 8 yaşınadək tərbiyə edilməsi və 5 il sığorta stajı) mövcud olmuşdur.

- (2) İddiaçı üçün əlverişli olan bu hüquqi vəziyyət “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş dəyişikliklərin 1 yanvar 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minməsi ilə də dəyişməmişdir (bu zaman iddiaçının ərizəsinin cavabdehə 2009-cu, yaxud 2010-cu ildə təqdim edilməsi əhəmiyyət kəsb etmir). Bu nəticə, aşağıdakı mülahizələrdən irəli gəlir:

“Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilmiş, 1 yanvar 2010-cu ildən qüvvəyə minmiş və yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunmasına dair bu vaxta qədərki şərtləri ağırlaşdıran dəyişikliklərin özündə geriyə qüvvə ilə bağlı (onların qüvvəyə minməsinə qədər yaranmış tələb hüquqlarına münasibətdə) hər hansı bir qayda nəzərdə tutulmamışdır. Sözügedən dəyişikliklərin mətnlərinin ifadə tərzində fərqli nəticəyə gəlməyə əsas vermir. Digər tərəfdən, barəsində söhbət gedən dəyişikliklərin geriyə qüvvəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 149-cu maddəsinin VII hissəsi (21 dekabr 2010-cu il tarixli “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Qanununun 85.1, 87.1 və 88.2-ci maddələri ilə birlikdə) baxımından da yol verilən sayılmazdı. Həmin normanın tələbinə əsasən, qanunların, kiçik istisnalarla (bax: Konstitusiyanın 149-cu maddəsi), geriyə qüvvəsi yoxdur. Baxılan işdə də vəziyyət bu cürdür, çünki sözügedən dəyişikliklərin geriyə qüvvəsinə dair qanunda istisna nəzərdə tutulmamışdır.

Qeyd olunan nəticə öz təsdiqini “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 31.1, 32.1 və 37.7-ci maddələrində də tapır. Həmin müddəalara əsasən, əmək pensiyası hüququ olan şəxslər (baxılan işdəki iddiaçı kimi) əmək pensiyası hüququnun yarandığı gündən heç bir müddət məhdudiyəti olmadan istənilən vaxt əmək pensiyasının təyin olunması üçün müraciət edə bilərlər. Bu zaman pensiya müvafiq hüququn yarandığı gündən təyin edilir və keçmiş müddət üçün alınmamış əmək pensiyasının məbləği müddətindən asılı olmayaraq ödənilir. Buradan isə belə bir nəticə hasil olur ki, ərizənin 2010-cu ilin əvvəlində verildiyi halda da, pensiya bu hüququn yarandığı andan təyin edilir və keçmiş müddət üçün alınmamış pensiya ödənilir. Yəni pensiya hüququnun yaranmasından sonra şərtlərin dəyişdirilməsi və ya qanunda yeni şərtlərin nəzərdə tutulması iddiaçının hüququna təsir etmir. Başqa sözlə, ona bir dəfə məxsus olan tələb hüququ mövcud olaraq qalmaqda davam edir.

İş üzrə icraata dair prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 73.1, 81.1, 85.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

Cavabdehin üzərinə “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 1 yanvar 2010-cu il tarixədək qüvvədə olan redaksiyasının 8.1-ci maddəsinə əsasən iddiaçıya 27 dekabr 2009-cu il tarixdən (cavabdeh tərəfindən hesablanmalı olan) yaşa görə əmək pensiyası təyin edilməsi və ödənilməsi öhdəliyi qoyulur.

Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Qərardan, onun tam formada təqdim olunduğu gündən 30 (otuz) gün müddətində *N* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə *N* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

1-ci kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Burada söhbət hərəkətsizliyə qarşı iddiadan və bununla əlaqədar məhkəmənin inzibati orqana formal qərar qəbul etməsi üçün müddət təyin etməsindən gedir (bax: İPM-in 33.2 və 33.3-cü maddələri). Qərarda, məzmun baxımından əsasən yaşa görə əmək pensiyası hüququnun nə vaxtdan yaranması və bu cür hallara, müvafiq olaraq hansı hüququn tətbiq edilməsi ilə baęlı məsələlər əhəmiyyət kəsb edir.

2-Cİ KAZUS

LİSENZİYANIN FƏALİYYƏTİNİN DAYANDIRILMASININ MÜBAHİSƏLƏNDİRİLMƏSİ

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

7 dekabr 2011-ci ildə *S* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazidə fəaliyyət göstərən “*U MMC*” tikinti firmasına (bundan sonra mətndə – Firma) dövlət standartlarına uyğun olaraq, I və II məsuliyyət səviyyəli bina və qurğuların (12 metr hündürlüyədək fərdi yaşayış və bağ evləri istisna olmaqla) tikinti-quraşdırma işlərinin aparılması üçün Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi (bundan sonra mətndə – Agentlik) tərəfindən lisenziya verilir. Lisenziyanın verilməsindən sonra Agentlik Firmaya qanunvericiliyin tələblərinə əsasən, ildə bir dəfə müəyyən olunmuş formada məlumat təqdim etməli olduğuna dair müntəzəm xəbərdarlıq etsə də, Firma belə bir məlumatı təqdim etmir.

Lisenziyanın qanunla nəzərdə tutulmuş tələblərinə riayət olunub-olunmamasını yoxlamaq məqsədilə Agentliyin tikinti təşkilatları ilə əlaqələndirmə və lisenziyaların verilməsinin təşkili, eləcə də hüquq şöbələrinin əməkdaşları tərəfindən 2 iyul 2014-cü il tarixdə nəzarət qaydasında Firmada yoxlama aparılır. Yoxlamanın predmetini Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 noyabr 2002-ci il tarixli, 174 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Fəaliyyət

növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan əlavə Şərtlər”ə, konkret olaraq, onların 45-ci bəndinin tələblərinə əməl edilib-edilməməsi təşkil edir. Yoxlama zamanı Firmada yalnız 2 mütəxəssisin (5 mütəxəssis olmalı olduğu halda) çalışdığı, onun istifadəsində olan ölçü cihazlarının standartlara uyğunluğunu və yararlılığını təsdiq edən kalibrləmə haqqında şəhadətnamələrin müddətinin 4 may 2012-ci il tarixdə bitdiyi, habelə mülki məsuliyyətinin sığortalanması müddətinin 2 dekabr 2012-ci il tarixdə başa çatdığı müəyyən edilir.

Qeyd olunanlara əsaslanaraq, Agentlik 7 iyul 2014-cü il tarixdə qəbul etdiyi qərarla Firmaya verilmiş lisenziyanın fəaliyyətini dayandırır. Qərarın əsası kimi o, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr 2002-ci il tarixli, 782 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında bəzi fəaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında Qaydalar”ın 5.1.2-ci bəndinə istinad edir və bildirir ki, iddiaçının normativ aktların tələblərini pozması, eləcə də Agentliyin xəbərdarlıqlarına baxmayaraq, müvafiq məlumatların təqdim edilməməsi ilə bağlı bu vaxta qədərki davranışı ona verilmiş lisenziyanın fəaliyyətinin davam etməsini qeyri-mümkün edir.

Firma 30 gün müddətində 7 iyul 2014-cü il tarixli qərara qarşı **R** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır. Lakin həmin məhkəmə 26 avqust 2014-cü il tarixli qərardadı ilə mübahisə ilə bağlı işi ərazi baxımından aidiyyəti üzrə səlahiyyətli olan **S** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə göndərir.

Bu arada Firma 10 dekabr 2014-cü il tarixdə mülki

məsuliyyətin sığortası haqqında yeni müqavilə bağlayır. Bundan başqa, Firmada hazırda müqavilə üzrə artıq 5 mü-təxəssis çalışır. Nəhayət, Firmanın müraciətinə əsasən Azərbaycan Respublikası Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi 2 sentyabr 2014-cü il tarixdə Firmanın cihazlarının standartlara uyğun olması barədə müvafiq şəhadətnamə verir.

Firma mübahisələndirilən qərarı, həmçinin ona görə qanunsuz hesab edir ki, onun qəbulu barədə Firmaya xə-bərdarlıq edilməmiş və çatışmazlıqları aradan qaldırmaq üçün ona vaxt verilməmişdir. Bundan başqa, Firma son 3 il ərzində onsuz da fəaliyyət göstərməmişdir.

Məhkəmənin bu işlə bağlı qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr 2002-ci il tarixli, 782 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında bəzi fəaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında” Qaydalar

...

5.1. Lisenziya verən dövlət orqanı lisenziyanın fəaliy-yətini aşağıdakı hallarda dayandırır:

5.1.1. lisenziya sahibi tərəfindən müvafiq ərizə təqdim edildikdə;

5.1.2. lisenziya sahibi tərəfindən normativ aktlara əməl edilmədikdə, yaxud Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq müvafiq dövlət orqanı tərəfindən ərizəçinin fəaliyyəti dayandırıldıqda;

5.1.3. lisenziya sahibinin müflisləşməsi faktı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə təsdiq edildikdə;

5.1.4. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulan digər hallarda.

...

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 noyabr 2002-ci il tarixli, 174 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Fəaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan əlavə Şərtlər”

...

45. *Tikintisinə icazə tələb olunmayan və məlumatlandırma icraatı istisna olmaqla, bina və qurğuların tikinti-quraşdırma işlərinin aparılmasına xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan əlavə şərtlər:*

45.1. ərizəçinin ştatında olan 5 (beş) mütəxəssisin müvafiq ixtisas üzrə ən azı 3 illik iş stajına malik olmaları haqqında sənədlərin surəti;

45.2. ərizəçinin müvafiq işləri aparmaq üçün maddi-texniki bazaya, o cümlədən binalara və ya qeyri-yaşayış sahələrinə, tikinti avadanlıqlarına, nəqliyyat, texnoloji və təhlükəsizlik təminatı vasitələrinə, mexaniki və əl alətlərinə, daşınan enerji qurğularına və nəzarət-ölçü cihazlarına malik olması barədə arayış;

45.3. ərizəçinin görülən işlərin keyfiyyətinə nəzarət sisteminə malik olması barədə arayış;

45.4. ərizəçinin ölçü vasitələrinin və cihazlarının standartlara uyğunluğunu və yararlılığını təsdiq edən sənədlərin surəti;

45.5. lisenziyalaşdırılması nəzərdə tutulan fəaliyyət

növlərinin mülki məsuliyyətinin sığortalanmasını təsdiq edən sənədin (sığorta şəhadətnaməsinin) surəti.

...

Qeyd: Nazirlər Kabinetinin 12 iyun 2013-cü il tarixli 121 sayılı Qərarı ilə **45-ci** bənddə «*Dövlət standartlarına uyğun olaraq, I və II məsuliyyət səviyyəli bina və qurğuların (12 metr hündürlüyədək fərdi yaşayış və bağ evləri istisna olmaqla)*» sözləri «*Tikintisinə icazə tələb olunmayan və məlumatlandırma icraatı istisna olmaqla, bina və qurğuların*» sözləri ilə əvəz edilmişdir.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

S şəhəri

11 dekabr 2014-cü il

S İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim **H**-nın sədrliyi,
iddiaçının nümayəndəsi **O**-nun (ünvanı: ...),
cavabdehin nümayəndələri **T** və **R**-in (ünvanı:...,
vəzifəsi:...) iştirakları ilə

iddiaçı "**U MMC**" tikinti firmasının cavabdeh Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyinə qarşı «7 iyul 2014-cü il tarixli lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılması haqqında qərarın ləğv edilməsi barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İşə baxan məhkəmənin yurisdiksiyasına aid olan ərazidə fəaliyyət göstərən iddiaçıya dövlət standartlarına uyğun olaraq, I və II məsuliyyət səviyyəli bina və qurğuların (12 metr hündürlüyədək fərdi yaşayış və bağ evləri istisna olmaqla) tikinti-quraşdırma işlərinin aparılması üçün 7 dekabr 2011-ci ildə cavabdeh tərəfindən lisenziya verilmişdir.

2 iyul 2014-cü il tarixdə cavabdehin əməkdaşları iddiaçıya verilmiş lisenziyanın qanunvericilikdə təsbit edilmiş tələblərinə əməl olunub-olunmamasını yoxlamaq məqsədilə onun ofisində yoxlama keçirmişlər. Yoxlamanın predmeti konkret olaraq, iddiaçının Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 noyabr 2002-ci il tarixli, 174 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Fəaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan əlavə Şərtlər”in 45-ci bəndinin tələblərinə riayət edib-etməməsi ilə bağlı olmuşdur. Belə ki, yoxlamanın keçirilməsinə qədər iddiaçı cavabdehin mütəmadi olaraq etdiyi xəbərdarlıqlara baxmayaraq, ildə bir dəfə müəyyən olunmuş formada məlumat təqdim etməsinə dair qanunvericilikdən irəli gələn vəzifəsini yerinə yetirməmişdir. Cavabdehin yoxlaması nəticəsində iddiaçının ofisində yalnız 2 mütəxəssisin (5 mütəxəssis olmalı olduğu halda) işlədiyi, onun istifadə etdiyi ölçü cihazlarının standartlara uyğunluğunu və yararlılığını təsdiq edən kalibrləmə haqqında şəhadətnamələrin müddətinin 4 may 2012-ci il tarixdə bitdiyi, habelə mülki məsuliyyətinin sığortalanması müddətinin 2 dekabr 2012-ci il tarixdə başa çatdığı müəyyən olunmuşdur.

Yoxlamadan sonra cavabdeh 7 iyul 2014-cü il tarixdə iddiaçının lisenziyasının fəaliyyətinin dayandırılması barədə qərar qəbul etmişdir. Qərarını əsaslandırmaq üçün o, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr 2002-ci il tarixli, 782 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında bəzi fəaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında Qaydalar”ın 5.1.2-ci bəndinə istinad etmişdir. Eyni zamanda, cavabdeh

qeyd etmişdir ki, iddiaçının normativ aktların tələblərini pozması, habelə xəbərdarlıqlara baxmayaraq, müvafiq məlumatların təqdim edilməməsi ilə bağlı bu vaxta qədərki davranışına görə ona verilmiş lisenziyanın fəaliyyətinin davam etməsi mümkün deyil.

İddiaçı qanunla nəzərdə tutulmuş 30 gün müddət ərzində cavabdehin 7 iyul 2014-cü il tarixli qərarına qarşı iddia ərizəsi ilə əvvəlcə **R** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət etmiş, lakin həmin məhkəmə 26 avqust 2014-cü il tarixli qərardadı ilə mübahisə ilə bağlı işi ərazi aidiyyəti üzrə səlahiyyətli **S** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə göndərmişdir.

İddiyanın qaldırılmasından sonra iddiaçı 10 dekabr 2014-cü il tarixdə mülki məsuliyyətin sığortası haqqında yeni müqavilə bağlamış, ofisində müqavilə üzrə çalışan mütəxəssislərin sayını 5-ə çatdırmış, habelə ona cihazlarının standartlara uyğun olması barədə 2 sentyabr 2014-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikası Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən müvafiq şəhadətnamə verilmişdir.

İddiaçı cavabdehin lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılması haqqında 7 iyul 2014-cü il tarixli qərarının ləğv olunmasını tələb edir. Onun fikrincə, həmin qərar, həmçinin cavabdehin onun qəbulu barədə iddiaçıya xəbərdarlıq etmədiyinə və çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün ona vaxt vermədiyinə görə qanunsuzdur. Bundan başqa, o, qeyd edir ki, Firma son 3 il ərzində onsuz da fəaliyyət göstərməmişdir. Nəhayət, o, bildirir ki, hal-hazırda yuxarıda qeyd olunan, “Fəaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi

üçün tələb olunan əlavə Şərtlər”in 45-ci bəndində nəzərdə tutulmuş bütün şərtlər onun tərəfindən yerinə yetirilmişdir.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. O, hesab edir ki, hər halda mübahisələndirilən qərarın qəbul edildiyi anda lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılması üçün şərtlər şübhəsiz mövcud olmuşdur. Belə ki, iddiaçı normativ aktlarda təsbit edilmiş qaydalara, eləcə də inzibati orqanın xəbərdarlıqlarına riayət etməmişdir. İddiaçıya yeni faktiki hallar əsasında təzə lisenziyanın verilə bilinib-bilinməməsi isə, cavabdehin fikrincə, hazırkı məhkəmə icraatı çərçivəsində yoxlanılmalı olan bir məsələ deyil.

Cavabdehin iddiaçıya dair tərtib etdiyi iş materialları (iddiaçının ofisində aparılan yoxlamaya dair akt və digər sənədlər də daxil olmaqla) məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Həll edilməli olan hüquqi mübahisəyə ərazi aidiyyəti üzrə baxmaq səlahiyyəti işə baxan məhkəməyə aiddir. Çünki **R** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin mübahisə ilə bağlı işin göndərilməsinə dair qərardadı məcburi qüvvəyə malikdir (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 8.6-cı maddəsinin 1-ci cümləsi).

İddiaçının 7 iyul 2014-cü il tarixli inzibati aktın (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci maddəsi) ləğvinə yönələn və xüsusilə, vaxtında qaldırılan (İPM-in 38.1-ci maddəsi) mübahisələndirmə haqqında iddiası

(İPM-in 32.1-ci maddəsi) mümkün iddia olsa da, mahiyyət baxımından uğurlu deyil. Belə ki, iddiaçıya 7 dekabr 2011-ci il tarixdə verilmiş lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılması haqqında qərar İPM-in 70.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada nə formal-hüquqi, nə də maddi-hüquqi baxımdan mübahisələndirilməməlidir.

Qərarın formal-hüquqi (inzibati icraat hüququ ilə bağlı olan) tərəfinə gəlinə, orada iddiaçının ziyanına (onun üçün əlverişsiz vəziyyətin yaranmasına) səbəb olmuş hüquqi qüsurlar nəzərə çarpmır. 7 iyul 2014-cü il tarixli qərarın qəbul edilməsindən əvvəl iddiaçının dinlənilmə hüququnun (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun 21.2-ci maddəsi) təmin olunmadığını bildirməsi də qərarın ləğvinə aparıb çıxarmır. Çünki baxılan işdə dinlənilmə hüququnun təmin edilməməsinin nəticəyə (yəni lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılmasına) hansı dərəcədə təsir edə bildiyi (İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsi) açıq-aşkar görünür. Bundan başqa, inzibati orqanın inzibati icraatla bağlı, ola bilsin ki, səbəbli əlaqə şəklində qərara təsir etmiş digər qüsurları da nəzərə çarpmır. Xüsusilə, mübahisələndirilən qərarı qəbul etmək səlahiyyəti cavabdeh inzibati orqana aid olmuşdur. Çünki mübahisəli lisenziya iddiaçıya onun tərəfindən verilmişdir.

Maddi-hüquqi (məzmun) baxımdan da qərarı iddiaçının ziyanına (onun üçün əlverişsiz vəziyyətin yaranmasına) səbəb olmuş hüquqi qüsurlar yoxdur (iddiaçının öz izahatını nəzərə aldıqda belə).

Bununla əlaqədar, xüsusilə hal-hazırda hansı hüquqi vəziyyətin mövcudluğu əhəmiyyət kəsb etmir. Belə ki, mübahisələndirmə haqqında iddia ilə mübahisələndirilən

əlvərişsiz (yükləyici) inzibati aktın qəbul edildiyi ana qədər (yəni baxılan işdə 7 iyul 2014-cü il tarixə qədər) mövcud olmuş faktiki və hüquqi vəziyyət əsas götürülməlidir. Bu, o deməkdir ki, iddiaçının bu arada əlavə mütəxəssislər işə götürməsinin, mülki məsuliyyətin sığortası haqqında yeni müqavilə bağlamasının, habelə cihazlarının standartlara uyğun olmasına dair müvafiq şəhadətnamə almasının hüquqi baxımdan əhəmiyyəti yoxdur. Başqa sözlə, baxılan işdə söhbət yalnız iddiaçının 7 iyul 2014-cü il tarixə qədər tikinti firması qismində onun üçün məcburi qüvvəyə malik olan “Fəaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan əlavə Şərtlər”i, xüsusilə də onun 45-ci bəndinin tələblərini pozub-pozmadığından gedir. İddiaçı həmin tələbləri pozmuşdur (bununla bağlı aşağıda bax: (1)). Buna görə də cavabdeh mübahisələndirilən qərar vasitəsilə iddiaçıya verilmiş lisenziyanın fəaliyyətini dayandıra bilərdi (bununla bağlı aşağıda bax: (2)).

- (1) İşin faktiki hallarını xidməti vəzifəsinə görə araşdırmış (İPM-in 12.1-ci maddəsi) məhkəmə şifahi məhkəmə baxışının nəticəsinə və iddiaçının ofisində aparılmış yoxlamadansonra inzibati orqan tərəfindən tərtib edilmiş sənədlərin qiymətləndirilməsinə əsasən İPM-in 68.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada onda yaranmış daxili inam əsasında hesab edir ki, iddiaçı 2014-cü ilin iyul ayında “Fəaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan əlavə Şərtlər”in 45-ci bəndinin tələblərini yerinə yetirməmişdir. Həmin bəndin şərtlərinə əsasən,

iddiaçının ştatında olan 5 (beş) mütəxəssis müvafiq ixtisas üzrə ən azı 3 illik iş stajına malik olmalı, onun ölçü vasitələri və cihazları standartlara uyğun və yararlı olmalı və lisenziyalaşdırılması nəzərdə tutulan fəaliyyət növünün mülki məsuliyyətinin sığortalanmasını təsdiq edən sənəd olmalıdır (45-ci bənd, 45.1, 45.4 və 45.5). İddiaçının özünün də qeyd etdiyi kimi, eləcə də yoxlamanın onun tərəfindən məzmun baxımından mübahisələndirilməyən nəticələrinə əsasən, yuxarıda göstərilən şərtlər hər halda həmin vaxtda uzun müddətdən bəri mövcud olmamışdır. Bu zaman həmin şərtlərin qeyd olunan vaxtda hansı səbəblərdən yerinə yetirilməməsi əhəmiyyət kəsb etmir.

- (2) Cavabdeh inzibati orqan işin faktiki hallarının təsvir olunan vəziyyətində iddiaçıya verilmiş lisenziyanın fəaliyyətini dayandıra bilərdi. Bunun üçün hüquqi əsas qismində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr 2002-ci il tarixli, 782 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında bəzi fəaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında” Qaydaların 5.1 və 5.1.2-ci bəndləri çıxış edir. Həmin müddəalara əsasən, normativ aktların tələblərinin pozulduğu hallar üçün (baxılan işdə olduğu kimi) inzibati orqana diskresion səlahiyyət verilməmişdir. Başqa sözlə, inzibati orqan bu kimi hallarda (məcburi olaraq) verilmiş lisenziyanın fəaliyyətini dayandırır. İddiaçı lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılmasının qarşısını ala biləcək fikirlər/mövqelər bildirməmişdir. Belə fikirlər/mövqelər

məhkəmənin də nəzərinə çarpmır. Əksinə, iddiaçının son 3 il ərzində fəaliyyət göstərmədiyinə dair izahatı, əslində daha çox ona verilmiş lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılmasına əsas verir.

İş üzrə icraata dair prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 81.1, 85.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

İddia rədd olunur.

Prosessual xərclər iddiaçı tərəfindən ödənilir.

Qərardan, onun tam formada təqdim olunduğu gündən 30 (otuz) gün müddətində **S** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **S** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

2-ci kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Bu qərarla prosessual baxımdan diqqəti cəlb edən məqam odur ki, baxılması üçün işin qərarı qəbul edən məhkəməyə göndərilməsi haqqında məcburi hüquqi qüvvəyə malik qərardad mövcuddur və kəzəs üzrə qəbul edilmiş qərarla mübahisələndirilən inzibati aktın təkce

maddi hüquq normaları ilə deyil, həm də inzibati icraat hüququ ilə bağlı aspektləri yoxlanılır. Məhkəmənin qərarında lisenziyanın fəaliyyətinin dayandırılması barədə mübahisələndirilən qərar üçün səlahiyyətverici norma qismində, prinsip etibarilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr 2002-ci il tarixli, 782 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında bəzi fəaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında” Qaydaların deyil, bu arada qüvvəyə minmiş “İnzibati icraat haqqında” Qanunun inzibati aktın ləğvinə dair müddəalarının götürülməsi barədə də düşünmək olardı (“sonrakı qanun əvvəlki qanundan üstün qüvvəyə malikdir” prinsipinə istinadən Qaydaların “İnzibati icraat haqqında” Qanunla əvəz olunduğu güman edildikdə). Düzdür, işin faktiki hallarına görə proses iştirakçılarında heç biri bununla bağlı fikir bildirməmişdir. Lakin məhkəmə, hər bir halda bütün hüquqi məsələləri xidməti vəzifəsinə görə on-suz da yoxlamalıdır. Qeyd olunan halda, inzibati orqanın mübahisələndirilən qərarını “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 67.8-ci maddəsinə əsasən də qiymətləndirilmək olardı. Lakin baxılan işdə həmin maddədəki şərtlərin də mövcud olması səbəbindən qeyd olunan problem iş üzrə qərarın nəticəsinə təsir etməyəcək. Yəni qərar da bu məsələyə toxunmaq, lakin sonda onu açıq saxlamaq olar (bununla bağlı, həmçinin bax: 28 və 29-cu səhifələr). Başqa sözlə, baxılan işdə hər iki normanın şərtləri mövcud olduqda, məhkəmə hansı hüquqi əsasın (Qaydalar, yaxud “İnzibati icraat haqqında” Qanun) doğru səlahiyyətverici norma olmasına dair asan olmayan sualı cavablandırmaqlı deyil. Bununla belə, o, həmin şərtləri təsvir etməlidir.

3-CÜ KAZUS

VERGİ NƏZARƏTİ TƏDBİRLƏRİNƏ QARŞI İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

L anası *R* ilə bağladığı icarə müqaviləsi əsasında *B* şəhəri, *G* küçəsi ünvanında yerləşən bir kafe işlədir. 10 mart 2012-ci il tarixdə bağlanmış həmin icarə müqaviləsinin müddəti 10 il təşkil edir. Müqavilə bağlandığı andan kafeni bu vaxta qədər işlədən *L*-in anası oradakı fəaliyyətini dayandırır. Eyni zamanda, kafenin yanında *L*-in anasının sifarişi ilə bir şadlıq evi inşa edilir.

Operativ vergi nəzarətinin həyata keçirilməsi haqqında 11 iyun 2013-cü il tarixli qərar əsasında Vergilər Nazirliyinin əməkdaşları 12 iyun 2013-cü ildə *L*-in kafesində operativ vergi nəzarəti həyata keçirir və bu barədə elə həmin gün akt tərtib edirlər. Həm vergi orqanının nəzarəti həyata keçirən əməkdaşları, həm də *L* tərəfindən imzalanan bu aktın bir nüsxəsi *L*-ə təqdim olunur. Sözügedən aktda *L*-in əmək fəaliyyətinə cəlb etdiyi ümumilikdə 17 nəfərdən 12 nəfəri ilə əmək qanunvericiliyinin müddəalarına zidd olaraq əmək müqaviləsi bağlamadığı, əmək müqaviləsi olmayan şəxslərdən 3 nəfərinin kafenin özündə, 9 nəfərinin isə kafenin yanında inşa edilən şadlıq evinin tikintisində çalışdığı bildirilir və buna görə *L*-ə qarşı maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi üçün tədbirlərin görülməsi təklif edilir.

18 iyun 2013-cü ildə vergi orqanı 12 iyun 2013-cü il tarixdə tərtib olunmuş akt əsasında **L**-in vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərar qəbul edir. Həmin qərara əsasən, **L**-ə 12.000 AZN məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq olunur. Qeyd olunan qərarla hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat verilmir.

L 25 sentyabr 2013-cü ildə vergi orqanı tərəfindən tərtib edilmiş 12 iyun 2013-cü il tarixli aktın etibarsız hesab edilməsi və həmin akt əsasında qəbul edilmiş 18 iyun 2013-cü il tarixli vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərarın ləğv edilməsi tələbi ilə Vergilər Nazirliyinə qarşı **B** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır.

Onun fikrincə, bu akt və qərar tək-cə faktiki vəziyyətə əsasən qanuni və əsaslı sayıla bilməz. Belə ki, onun kafesində əslində 8 nəfər işləyir və **L** onlardan yalnız 3 nəfəri ilə əmək müqaviləsi bağlamamışdır. Daha sonra o, bildirir ki, 12 iyun 2013-cü il tarixli aktda qeyd edilən və əmək müqaviləsi olmadan işlədikləri bildirilən digər 9 nəfərin onun kafesi ilə heç bir bağlılığı yoxdur. Çünki həmin şəxslər onun anasına məxsus olan şadlıq evinin tikintisində işləyirlər.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Məhkəmə prosesi zamanı onun nümayəndəsi qeyd edir ki, operativ vergi nəzarəti həyata keçirilən zaman iddiaçı törətdiyi əməli etiraf edən izahat yazmış və kafenin yanındakı şadlıq evinin tikintisinin özü tərəfindən aparıldığını, orada işləyən şəxsləri 10 gün əvvəl işə götürdüyünü göstərmişdir. Ona görə də iddiaçı yol verdiyi pozuntu ilə bağlı vergi və əmək

qanunvericiliyindən irəli gələn nəticələrə görə cavabdehlik daşılmalıdır. Eyni zamanda, cavabdehin nümayəndəsi bildirir ki, 12 iyun 2013-cü il tarixli aktla bağlı fikrini bildirməsi üçün iddiaçıya vergi orqanı tərəfindən imkan yaradılmış və 18 iyun 2013-cü il tarixdə vergi orqanında həmin aktla bağlı materiallara onun iştirakı ilə baxılmışdır. Nəhayət, cavabdeh hesab edir ki, iddia, hər bir halda iddia müddəti keçdikdən sonra qaldırılmışdır.

Məhkəmənin bu işlə bağlı qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi

Maddə 39. Səyyar vergi yoxlamasının nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi

39.1. Səyyar vergi yoxlamasının nəticələri üzrə vergi orqanlarının səlahiyyətli vəzifəli şəxsləri tərəfindən müəyyən edilmiş formada vergi yoxlaması aktı tərtib edilir və həmin şəxslər və yoxlanılan vergi ödəyicisinin rəhbəri (onu əvəz edən şəxs) və ya fərdi sahibkar tərəfindən imzalanır. Vergi ödəyicisi yoxlama aktında öz qeydlərini edə bilər, aktı imzalamaqdan imtina edə bilər və bu barədə həmin aktda müvafiq qeyd aparılır.

39.2. Vergi yoxlaması aktında yoxlama zamanı aşkar olunmuş və sənədlərlə təsdiq edilmiş vergi qanunvericiliyinin pozulması halları və həmin pozuntulara görə məsuliyyət nəzərdə tutan bu Məcəllənin və digər qanunların konkret maddələri, yaxud vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarının olmaması göstərilməlidir.

39.3. Vergi yoxlaması aktının forması və onun tərtib edilməsinə dair tələblər müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

39.4. Vergi yoxlaması aktının bir nüsxəsi vergi ödəyicisinə (onun səlahiyyətli nümayəndəsinə) verilmə tarixini təsdiq edən üsulla aktın tərtib edildiyi tarixdən sonra 5 gündən gec olmayaraq verilir və ya göndərilir.

39.5. Vergi ödəyicisi vergi yoxlaması aktı ilə və ya onun hər hansı bir hissəsi ilə razılaşmadıqda, vergi yoxlaması aktının verilməsi günündən 30 gün müddətində müvafiq vergi orqanına aktı imzalamamasının səbəblərini izah edə, yaxud akta və ya onun ayrı-ayrı hissələrinə öz etirazını yazılı surətdə bildirə bilər. Bu halda vergi ödəyicisi yoxlama aktını imzalamamasını və ya etirazını ona öz yazılı izahatını (etirazını) təsdiq edən sənədlərin surətini əlavə edərək vergi orqanına təqdim etməyə hüququ vardır.

39.6. Bu Məcəllənin 39.5-ci maddəsində müəyyən edilən müddət bitdikdən sonra 15 gündən çox olmayan müddətdə vergi orqanının rəhbəri (onun müavini) vergi ödəyicisindən bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada götürülmüş, habelə vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilmiş sənədlərə və vergi yoxlaması aktına, vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarına və onların aradan qaldırılması və müvafiq sanksiyaların (cərimələrin) tətbiq edilməsi məsələsinə baxır.

39.7. Vergi ödəyicisi tərəfindən vergi yoxlaması aktı üzrə yazılı izahatlar və ya etirazlar təqdim edildikdə, yoxlamanın materialları vergi ödəyicisinin vəzifəli şəxslərinin və ya fərdi sahibkarın və (və ya) onların nümayəndələrinin

iştirakı ilə baxılır. Vergi orqanı vergi yoxlamasının materiallarına baxılmanın yeri və vaxtı haqqında vergi ödəyicisinə əvvəlcədən məlumat verir. Vergi ödəyicisi ona əvvəlcədən məlumat verilməsinə baxmayaraq üzrlü səbəb olmadan gəlməyibsə, yoxlamanın materiallarına, vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilən etirazlara, izahatlara, digər sənəd və materiallara onun iştirakı olmadan baxılır.

Maddə 49. Vergi yoxlamasının materiallarına baxılmanın nəticələri üzrə qərarın çıxarılması

49.1. Səyyar vergi yoxlamasının materiallarına baxılmanın nəticələri üzrə vergi orqanının rəhbəri (rəhbərin müavini) 10 gün müddətində aşağıda göstərilən qərarlardan birini çıxarır:

49.1.1. vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi;

49.1.2. vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsindən imtina olunması;

49.1.3. əlavə vergi yoxlaması tədbirlərinin keçirilməsi haqqında.

49.2. Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərarla vergi yoxlaması ilə müəyyən olunan vergi qanunvericiliyinin pozulmasının şəraiti, həmin şəraiti təsdiq edən sənədlər və digər məlumatlar, vergi ödəyicisinin özünün müdafiəsi üçün gətirdiyi dəlillər və bu dəlillərin yoxlanılmasının nəticələri, vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə və tətbiq olunan məsuliyyət tədbirlərini nəzərdə tutan müvafiq qanunların maddələri göstərilməklə

vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin konkret hansı tələblərinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb olunması ona izah olunur.

49.3. Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi barədə çıxarılmış qərar əsasında 10 gündən gec olmayaraq vergi ödəyicisinə vergi borcunun, faizlərin, maliyyə sanksiyalarının məbləğlərinin, inzibati cərimələrin, habelə aşkar edilmiş pozuntuların aradan qaldırılması barədə tələbnamə göndərilir.

49.4. Vergi orqanının qərarının surəti və tələbnamə vergi ödəyicisinə və ya onun nümayəndəsinə verilmə tarixini təsdiq edən üsulla təqdim edilir. Vergi ödəyicisi və ya onun nümayəndəsinin bilərəkdən hərəkətləri nəticəsində vergi orqanının qərarının surəti və (və ya) tələbnaməsi ona təqdim oluna bilinmirsə, bu sənədlər (sənəd) onların (onun) sifarişli məktubla alınması günündən təqdim edilmiş hesab edilir.

49.5. Vergi orqanının vəzifəli şəxsləri tərəfindən bu maddənin tələblərinin gözlənilməməsi vergi orqanının qərarının yuxarı vergi orqanı və məhkəmə tərəfindən ləğv edilməsi üçün əsasdır.

49.6. Vergi orqanı tərəfindən aşkar edilmiş vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə vergi ödəyicisi inzibati məsuliyyətə cəlb edilməli olduqda, vergi yoxlamasını keçirən vergi orqanının səlahiyyətli vəzifəli şəxsi inzibati hüquq pozuntusu haqqında ayrıca protokol tərtib edir. Bu hüquq pozuntuları haqqında işlərə baxılma və inzibati tənbeh tədbirlərinin həmin pozuntuların edilməsində günahkar olan vergi ödəyicisinin vəzifəli şəxslərinə və vergi ödəyicisi – fərdi sahibkara münasibətdə tətbiq edilməsi

vergi orqanları tərəfindən Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsinə müvafiq olaraq həyata keçirilir.

49.7. Bu maddənin müddəaları həmçinin vergi agentlərinə də şamil edilir.

Maddə 50. Operativ vergi nəzarəti

...

50.3. Operativ vergi nəzarəti vergi orqanının əsaslandırılmış qərarına əsasən həyata keçirilir. Həmin qərarla vergi ödəyicilərinin yerləşdiyi ərazi, habelə operativ vergi nəzarəti ilə əhatə olunmalı olan məsələ (məsələlər), operativ vergi nəzarətinin müddəti və operativ vergi nəzarətini həyata keçirən vergi orqanının vəzifəli şəxsi (şəxsləri) göstərilir.

50.4. Operativ vergi nəzarəti vergi ödəyicisinə əvvəlcədən xəbərdarlıq edilmədən başlanır və vergi ödəyicilərinin faktiki iş vaxtı həyata keçirilir. Operativ vergi nəzarətini həyata keçirən vergi orqanının vəzifəli şəxsi nəzarətə başladıqdan sonra bu Məcəllənin 50.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş vergi orqanının qərarını vergi ödəyicisinə dərhal təqdim etməlidir.

50.5. Operativ vergi nəzarətini həyata keçirən vergi orqanının vəzifəli şəxsləri tərəfindən öz səlahiyyətləri çərçivəsində vergi ödəyicilərinin ərazilərinə və ya binalarına (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla) daxil olması, ərazilərinə, binalarına (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla), habelə sənədlərinə və əşyalarına baxış keçirilməsi, sənədlərin tələb edilməsi, sənədləri və nümunə kimi əşyaları götürməsi, ekspert cəlb edilməsi, mütəxəssis, tərcüməçi və müşahidəçi dəvət edilməsi və aksiz markası

ilə markalanmalı olan markalanmamış və ya saxta aksiz markası ilə markalanmış malların siyahıya alınması bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

50.6. Operativ vergi nəzarətinin nəticələri üzrə vergi orqanının vəzifəli şəxsləri tərəfindən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi formada akt tərtib edilir. Operativ vergi nəzarəti tədbirlərinin keçirilməsi zamanı bu Məcəllənin 39-43-cü və 46-49-cu maddələrinin müddəaları tətbiq edilir.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R D A D

B şəhəri

2 dekabr 2013-cü il

B İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim **T**-nin sədrliyi,
iddiaçı **L**-in (ünvanı:),
cavabdehin nümayəndəsi **F**-in (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı **L**-in cavabdeh Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə qarşı «cavabdeh tərəfindən tərtib edilmiş 12 iyun 2013-cü il tarixli aktın etibarsız hesab edilməsi və həmin akt əsasında qəbul edilmiş 18 iyun 2013-cü il tarixli vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərarın ləğv edilməsi barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı anası **R** ilə bağladığı 10 illik (10 mart 2012-ci ildən 10 mart 2022-ci il tarixədək) icarə müqaviləsi əsasında **B** şəhəri, **G** küçəsi ünvanında yerləşən bir

kafe işlədir. İcarə müqaviləsinin bağlanmasından sonra iddiaçının anası kafe ilə bağlı fəaliyyətini dayandırmış və kafenin yanında şadlıq evi tikdirməyə başlamışdır. Bu şadlıq evinin tikintisi hələ başa çatmamışdır.

Cavabdehin əməkdaşları tərəfindən 11 iyun 2013-cü ildə qəbul edilmiş qərar əsasında 12 iyun 2013-cü il tarixdə iddiaçının kafesində operativ vergi nəzarəti keçirilmiş və bu barədə akt tərtib edilmişdir. Həmin akt nəzarəti həyata keçirən vergi orqanı işçiləri və iddiaçı tərəfindən imzalanmış, aktın bir nüsxəsi iddiaçıya verilmişdir. Qeyd olunan aktda iddiaçının əmək fəaliyyətinə cəlb etdiyi ümumilikdə 17 nəfərdən 12 nəfəri ilə əmək qanunvericiliyinin müddəalarına zidd olaraq əmək müqaviləsi bağlamadığı, əmək müqaviləsi olmayan şəxslərdən 3 nəfərinin kafenin özündə, 9 nəfərinin isə kafenin yanında inşa edilən şadlıq evinin tikintisində çalışdığı bildirilmiş və buna görə iddiaçıya qarşı maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi üçün tədbirlərin görülməsi təklif olunmuşdur.

18 iyun 2013-cü ildə vergi orqanı 12 iyun 2013-cü il tarixdə tərtib olunmuş akt əsasında iddiaçının vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərar qəbul etmiş, iddiaçıya 12.000 AZN məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq olunmuşdur. Qeyd olunan qərarla hüquqi müdafiə vasitələri barədə heç bir məlumat nəzərdə tutulmamışdır.

25 sentyabr 2013-cü il tarixdə iddiaçı cavabdehin 12 iyun 2013-cü il tarixli aktının etibarsız hesab edilməsi və həmin akt əsasında qəbul edilmiş 18 iyun 2013-cü il tarixli qərarın ləğv olunması tələbi ilə məhkəməyə müraciət etmişdir. O, hesab edir ki, həm akt, həm də qərar təkə

faktlar əsas götürüldükdə belə nə qanuni, nə də əsaslı hesab edilə bilməz. Çünki onun kafesində 8 nəfər işləyir və onlardan yalnız 3 nəfəri ilə əmək müqaviləsi yoxdur. Eyni zamanda, iddiaçı qeyd edir ki, 12 iyun 2013-cü il tarixli aktda göstərilən və əmək müqaviləsi olmadan işlədikləri bildirilən digər 9 nəfərin onun işlətdiyi kafeyə heç bir aidiyyəti yoxdur, çünki həmin şəxslər onun anasına məxsus olan şadlıq evinin tikintisində işləyirlər.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Onun nümayəndəsi məhkəmə iclasında bildirir ki, operativ vergi nəzarəti həyata keçirilən zaman iddiaçı törətdiyi əməli özünün yazdığı izahatda da etiraf etmiş və göstərmişdir ki, kafenin yanındakı şadlıq evini o tikdirir və tikinti işlərində çalışan şəxsləri 10 gün əvvəl özü işə götürüb. Bu baxımdan cavabdehin fikrincə, iddiaçı törətdiyi pozuntu ilə bağlı vergi və əmək qanunvericiliyində nəzərdə tutulan məsuliyyəti daşmalıdır. Daha sonra, cavabdeh bildirir ki, vergi orqanı 12 iyun 2013-cü il tarixli müvafiq aktla bağlı mövqeyini ifadə etmək üçün iddiaçıya şərait yaratmışdır. Belə ki, 18 iyun 2013-cü il tarixdə vergi orqanında həmin aktla bağlı materiallara iddiaçının iştirakı ilə baxılmışdır. Nəhayət, cavabdeh hesab edir ki, iddia bunun üçün müəyyən edilmiş iddia müddəti keçdikdən sonra qaldırıldığından, onsuz da mümkün sayıla bilməz.

Cavabdehin iddiaçı barədə tərtib etdiyi iş materialları məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Həmin materiallara, xüsusilə operativ vergi nəzarətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı sənədlər daxildir. Bu materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Bütövlükdə baxılması inzibati məhkəmələrin səlahiyyətinə (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 1.1, 2.1 və 2.2.1-ci maddələri) aid olan iddia cavabdehin 12 iyun 2013-cü il tarixli aktına qarşı yönələn hissədə məhkəmənin daxili inamına (İPM-in 68.1-ci maddəsi) əsasən mümkün deyil.

İddiaçının iddia tələbinin 12 iyun 2013-cü il tarixli aktın etibarsız hesab edilməsinə yönələn hissəsini işin mahiyyətinə aid olma baxımından təfsir etdikdə (İPM-in 13 və 48.1-ci maddələri), söhbət İPM-in 32.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada mübahisələndirmə haqqında iddiadan gedir. Onun məqsədi mübahisələndirilən aktın ləğv olunmasıdır. Lakin bu iddia mümkün deyil. Belə ki, 12 iyun 2013-cü il tarixli akt “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci və İPM-in 32.1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş mənada İnzibati-İqtisadi Məhkəmələr qarşısında mübahisələndirilə bilən inzibati akt sayılmır. Başqa sözlə, sözügedən aktda “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci maddəsinin (inzibati aktın mövcudluğu üçün) şərtləndirdiyi inzibati orqan tərəfindən kənara (xaricə) münasibətdə bilavasitə nəticələr yaratmaqla “nizamasalma (həll etmə)” ünsürü yoxdur. Belə ki, bu akt vasitəsilə yalnız inzibati orqan daxilində operativ vergi nəzarətini həyata keçirən vergi işçiləri tərəfindən iddiaçıya qarşı vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərar qəbul edilməsi tövsiyə olunmuşdur. Yəni operativ vergi nəzarətinin həyata keçirilməsi nəticəsində müəyyən edilmiş faktları sadalayan

12 iyun 2013-cü il tarixli akt (hələ) kənara (xaricə) münasibətdə (vergi hüququnun müddəalarına uyğun olaraq 18 iyun 2013-cü il tarixdə qəbul edilmiş qərarın yaratdığı kimi) hüquqi nəticə doğurmur. Bu, Vergi Məcəlləsinin 39.2 və 49.1-ci maddələrindən irəli gəlir (Vergi Məcəlləsinin 50.6-cı maddəsinə əsasən, vergi nəzarəti tədbirlərinin keçirilməsi zamanı həmin Məcəllənin 39-43-cü və 46-49-cu maddələrinin müddəaları tətbiq edilir). Eyni zamanda, maraqlı şəxs aktla razılaşmadıqda, həmin akt Vergi Məcəlləsinin 39.5-ci maddəsinə uyğun olaraq, yalnız inzibati orqan daxilində yoxlama icraatının həyata keçirilməsinə səbəb olur və yoxlama nəticəsində Vergi Məcəlləsinin 49.1-ci maddəsində sadalanmış qərarlardan biri qəbul edilir.

12 iyun 2013-cü il tarixli akt, yaxud onun imzalanmalı olan nəticəsi yuxarıda qeyd olunan səbəblərdən maraqlı şəxsin hüquqlarına birbaşa müdaxilə etmədiyi üçün inzibati məhkəmə icraatında yol verilən digər iddia növü də (məsələn, İPM-in 36.1-ci maddəsində təsbit edilmiş müəyyən etmə haqqında iddia) mümkün sayılmazdı. Çünki iddiaçı 18 iyun 2013-cü il tarixli qərara qarşı mübahisələndirmə haqqında iddia qaldırdığından vergi yoxlaması aktının düzgün olmadığına müəyyən edilməsinə onun xüsusi marağı mövcud deyil (İPM-in 36.3-cü maddəsi).

İş üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 35.3, 80, 81.1, 85.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı**:

İddia cavabdehin 12 iyun 2013-cü il tarixli aktının etibarsız hesab edilməsinin tələb olunduğu hissədə mümkün sayılmır.

Bütün prosesual xərclərin yarısı iddiaçı tərəfindən ödənilir.

Qərardaddan, onun təqdim olunduğu gündən 10 (on) gün müddətində **B** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **B** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

B şəhəri

2 dekabr 2013-cü il

B İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim *T*-nin sədrliyi,
iddiaçı *L*-in (ünvanı:),
cavabdehin nümayəndəsi *F*-in (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı *L*-in cavabdeh Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə qarşı «cavabdeh tərəfindən tərtib edilmiş 12 iyun 2013-cü il tarixli aktın etibarsız hesab edilməsi və həmin akt əsasında qəbul edilmiş 18 iyun 2013-cü il tarixli vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərarın ləğv edilməsi barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı anası *R* ilə bağladığı 10 illik (10 mart 2012-ci ildən 10 mart 2022-ci il tarixədək) icarə müqaviləsi əsasında *B* şəhəri, *G* küçəsi ünvanında yerləşən bir

kafe işlədir. İcarə müqaviləsinin bağlanmasından sonra iddiaçının anası kafe ilə bağlı fəaliyyətini dayandırmış və kafenin yanında şadlıq evi tikdirməyə başlamışdır. Bu şadlıq evinin tikintisi hələ başa çatmamışdır.

Cavabdehin əməkdaşları tərəfindən 11 iyun 2013-cü ildə qəbul edilmiş qərar əsasında 12 iyun 2013-cü il tarixdə iddiaçının kafesində operativ vergi nəzarəti keçirilmiş və bu barədə akt tərtib edilmişdir. Həmin akt nəzarəti həyata keçirən vergi orqanı işçiləri və iddiaçı tərəfindən imzalanmış, aktın bir nüsxəsi iddiaçıya verilmişdir. Qeyd olunan aktda iddiaçının əmək fəaliyyətinə cəlb etdiyi ümumilikdə 17 nəfərdən 12 nəfəri ilə əmək qanunvericiliyinin müddəalarına zidd olaraq əmək müqaviləsi bağlamadığı, əmək müqaviləsi olmayan şəxslərdən 3 nəfərinin kafenin özündə, 9 nəfərinin isə kafenin yanında inşa edilən şadlıq evinin tikintisində çalışdığı bildirilmiş və buna görə iddiaçıya qarşı maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi üçün tədbirlərin görülməsi təklif olunmuşdur.

18 iyun 2013-cü ildə cavabdeh 12 iyun 2013-cü il tarixdə tərtib olunmuş akt əsasında iddiaçının vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərar qəbul etmiş, iddiaçıya 12.000 AZN məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq olunmuşdur. Qeyd olunan qərarla hüquqi müdafiə vasitələri barədə heç bir məlumat nəzərdə tutulmamışdır.

25 sentyabr 2013-cü il tarixdə iddiaçı cavabdehin 12 iyun 2013-cü il tarixli aktının etibarsız hesab edilməsi və həmin akt əsasında qəbul edilmiş 18 iyun 2013-cü il tarixli qərarın ləğv olunması tələbi ilə məhkəməyə müraciət etmişdir. O, hesab edir ki, həm akt, həm də qərar təkə

faktlar əsas götürüldükdə belə nə qanuni, nə də əsaslı hesab edilə bilməz. Çünki onun kafesində 8 nəfər işləyir və onlardan yalnız 3 nəfəri ilə əmək müqaviləsi yoxdur. Eyni zamanda, iddiaçı qeyd edir ki, 12 iyun 2013-cü il tarixli aktda göstərilən və əmək müqaviləsi olmadan işlədikləri bildirilən digər 9 nəfərin onun işlətdiyi kafeyə heç bir aidiyyəti yoxdur, çünki həmin şəxslər onun anasına məxsus olan şadlıq evinin tikintisində işləyirlər.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Onun nümayəndəsi məhkəmə iclasında bildirir ki, operativ vergi nəzarəti həyata keçirilən zaman iddiaçı törətdiyi əməli özünün yazdığı izahatda da etiraf etmiş və göstərmişdir ki, kafenin yanındakı şadlıq evini o tikdirir və tikinti işlərində çalışan şəxsləri 10 gün əvvəl özü işə götürüb. Bu baxımdan cavabdehin fikrincə, iddiaçı törətdiyi pozuntu ilə bağlı vergi və əmək qanunvericiliyində nəzərdə tutulan məsuliyyəti daşmalıdır. Daha sonra, cavabdeh bildirir ki, vergi orqanı 12 iyun 2013-cü il tarixli müvafiq aktla bağlı mövqeyini ifadə etmək üçün iddiaçıya şərait yaratmışdır. Belə ki, 18 iyun 2013-cü il tarixdə vergi orqanında həmin aktla bağlı materiallara iddiaçının iştirakı ilə baxılmışdır. Nəhayət, cavabdeh hesab edir ki, iddia bunun üçün müəyyən edilmiş iddia müddəti keçdikdən sonra qaldırıldığından, onsuz da mümkün sayıla bilməz.

Cavabdehin iddiaçı barədə tərtib etdiyi iş materialları məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Həmin materiallara, xüsusilə operativ vergi nəzarətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı sənədlər daxildir. Bu materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Məhkəmənin hazırkı iş üzrə 02 dekabr 2013-cü il tarixli qərardadı ilə iddia cavabdehin 12 iyun 2013-cü il tarixli aktının etibarsız hesab edilməsi hissəsində mümkün sayılmamışdır.

Əsaslandırma hissəsi:

1. Baxılması inzibati məhkəmələrin səlahiyyətinə (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 1.1, 2.1 və 2.2.1-ci maddələri) aid olan mübahisələndirmə haqqında iddia – vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilmə haqqında qərarın ləğv edilməsinə dair tələb – mümkündür (bununla bağlı aşağıda bax: 1.1.). Bununla belə, bu iddia mahiyyət üzrə yalnız qismən uğurlu sayıla bilər (bununla bağlı aşağıda bax: 1.2.).

1.1. Cavabdehin 18 iyun 2013-cü il tarixli qərarına qarşı yönəlmiş mübahisələndirmə haqqında iddianın mümkünlüyü sual doğurmamalıdır. Çünki sözügedən qərarla söhbət, şübhəsiz, İPM-in 32.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada mübahisələndirilə bilən inzibati aktdan gedir. İddiaçı bu aktın İPM-in 35.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada onun hüquqlarını pozduğunu iddia edə bilər.

İddiaçının iddianı 25 sentyabr 2013-cü ildə, yəni İPM-in 38.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətin (aktın təqdim olduğu vaxtdan 30 gün müddətində) keçməsindən sonra qaldırması da iddianın mümkünlüyünü aradan qaldırmır. Çünki 18 iyun 2013-cü il tarixli qərarla “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 59.1.5-ci

maddəsinin tələb etdiyi hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumatlandırma nəzərdə tutulmamışdır. Bu isə, belə bir nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, İPM-də mübahisələndirmə haqqında iddianın qaldırılması üçün təsbit edilmiş 30 günlük müddət müvafiq hala şamil oluna bilməz. Əlbəttə, qeyd olunan nəticə bununla bağlı birbaşa qayda nəzərdə tutulmayan İPM-in özündən irəli gəlmişdir. Başqa sözlə, bu nəticə “İnzibati icraat haqqında” Qanunun müvafiq olaraq tətbiq edilməli olan 73.2-ci maddəsi əsasında çıxarıla bilər. Sözügedən maddəyə uyğun olaraq, inzibati aktda ona qarşı mümkün hüquqi müdafiə vasitələri, bu hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə (şikayət vermə) qaydası və müddəti nəzərdə tutulmadıqda, həmin inzibati aktdan onun qüvvəyə mindiyi gündən 30 gün deyil (İPM-in 73.1-ci maddəsi), 6 ay müddətində şikayət verilə bilər. Eyni əsaslar təkcə inzibati şikayətə deyil, məhkəmə qaydasında qaldırılan mübahisələndirmə haqqında iddiaya münasibətdə də tətbiq olunmalıdır. Yəni iddiaçının iki hüquqi müdafiə imkanı arasında seçim etmək (İPM-in 32.2.1-ci maddəsi və “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 72.1-ci maddəsi) hüququ vardır. Başqa sözlə, maraqlı şəxsin hüquqi müdafiəsi vaxt məhdudlaşdırılması baxımından onun əvvəlcə inzibati şikayət verib-verməməsindən, yaxud məhkəmə qaydasında iddia qaldırıb-qaldırmamasından asılı ola bilməz.

1.2. Bununla belə, cavabdehin 18 iyun 2013-cü il tarixli qərarına qarşı yönəlmiş iddia yalnız qismən əsaslıdır. Çünki bu qərar İPM-in 70.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada yalnız 9 şəxslə əmək müqaviləsinin bağlanmamasına görə 9000 AZN məbləğində maliyyə

sanksiyasının müəyyən edildiyi hissədə iddiaçının hüquqlarını pozur.

1.2.1. İddiaçının kafedə çalışan 3 şəxslə bağlı vergi və əmək qanunvericiliyinin müddəalarını pozmasına görə məsuliyyətə cəlb olunmasına gəlincə (3 şəxslə əmək müqaviləsinin bağlanmamasına görə 3000 AZN maliyyə sanksiyasının tətbiqi), 18 iyun 2013-cü il tarixli qərar nə formal-hüquqi, nə də məzmun baxımından mübahisələndirilə bilməz. Bu qərarın qəbulundan əvvəl formal baxımdan Vergi Məcəlləsinə uyğun olan operativ vergi nəzarəti (Vergi Məcəlləsinin 50.3-50.6-cı maddələri) həyata keçirilmiş, habelə icraatla bağlı digər müddəalara (həm Vergi Məcəlləsinin, həm də “İnzibati İcraat haqqında” Qanunun) riayət olunmuşdur. Belə ki, iddiaçı 12 iyun 2013-cü il tarixli akta qarşı Vergi Məcəlləsinin 39.5-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş qaydada heç bir etiraz təqdim etməmişdir. Məhkəmənin qəti qənaətinə görə, həqiqətən də iddiaçı kafedə çalışan 3 şəxslə əmək qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq əmək müqaviləsi bağlamamışdır. İddiaçı bunu məhkəmə iclasında özü də qeyd etmişdir. Başqa sözlə, cavabdehin qərarı məzmun baxımından da qüsuruzdur.

1.2.2. Cavabdehin mübahisələndirilən qərarının iddiaçının digər 9 şəxslə əmək müqaviləsi bağlamadığı və bunun əsasında onun barəsində tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasına görə 9000 AZN ödəməli olduğunu müəyyən edən hissəsinə qarşı iddiaçının tələbi artıq formal baxımdan əsaslıdır. Çünki iddiaçının məsuliyyətə cəlb olunması haqqında qərarın əsasını da 12 iyun 2013-cü il tarixdə keçirilmiş operativ vergi nəzarəti barədə akt təşkil edir

və cavabdehin bildirdiyinə əsasən, həmin akta Vergi Məcəlləsinin 39.5-39.7-ci maddələrinə uyğun olaraq 18 iyun 2013-cü il tarixdə vergi orqanında iddiaçının iştirakı ilə baxılmışdır. Hərçənd, cavabdehin iddiaçı barədə tərtib etdiyi iş materiallarında həmin akta vergi orqanında baxılmasında iddiaçının iştirakına dair məlumat yoxdur. Cavabdehin iddiaçının 18 iyun 2013-cü il tarixdə vergi orqanında olması ilə bağlı bildirdikləri doğru olduğu halda belə, Vergi Məcəlləsinin 49.1.2-ci maddəsinə əsasən qəbul edilmiş məsuliyyətə cəlb etmə haqqında qərarla iddiaçının qeyd etdiyi əsaslar və etirazlar əksini tapmalı və qərarla, Vergi Məcəlləsinin 49.2-ci maddəsinin tələb etdiyi kimi, onlara münasibət bildirilməli idi. Vergi Məcəlləsinin 49.5-ci maddəsinə görə, vergi orqanının vəzifəli şəxsləri tərəfindən bu maddənin formal tələblərinin gözlənilməməsi vergi orqanının qərarının məhkəmə tərəfindən ləğv edilməsi üçün əsasdır. Bu isə o deməkdir ki, hər halda iddiaçının mübahisələndirmə haqqında iddiası bu hissədə (9000 AZN) təmin edilməlidir.

2. İş üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci və 111.1-ci maddələrinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 70.1, 81.1, 85.1, 110.1, 111.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

Cavabdehin 18 iyun 2013-cü il tarixli «vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə

məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» qərarı 9 şəxslə əmək müqaviləsinin bağlanmamasına görə iddiaçıya 9000 AZN məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsini nəzərdə tutan hissədə ləğv edilir.

İddia qalan hissədə rədd edilir.

Bütün prosesual xərclərin yarısı cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Qərardan, onun tam formada təqdim olunduğu gündən 30 (otuz) gün müddətində **B** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **B** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

3-cü kəzəs üzrə qərardad və qərarla bağılı qeyd:

Məhkəmə bu qərarında bildirir: hüquqi mübahisənin predmetini fərqli hüquqi təleyə malik iki tələb təşkil edir. Buna müvafiq olaraq, iddia yalnız qismən uğurludur və bu, qərarın nəticəvi hissəsinə də təsirini göstərir. Eyni zamanda, qərarı iddianın vaxtında qaldırılıb-qaldırılmadığı ilə bağılı mümkünlük məsələsi də yoxlanılır/izah edilir. Bundan başqa, bu qərar onun rəqəmlər vasitəsilə hissələrə bölünən halda oxunaqlığının asanlaşdırılması üçün misal qismində çıxış edir.

Bu iş üzrə qəbul edilən qərarın İPM-in 35.3-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş qərardada və qərara ayrılması iddianın qismən mümkün olmamasından irəli gəlir.

Belə hallarda, xərclər məsələsinin həlli mürəkkəbdir. Çünki qəbul olunan qərarlardan (yəni həm qərar, həm də qərardad) hər birində xərclər məsələsi barədə qərar əksini tapır. Hər bir halda, bu kəzusunda iş üzrə həm qərardadın (mümkünsüz iddiaya dair hissədə), həm də qərarın qəbul edilməsi Azərbaycanın inzibati məhkəmələrinin artıq təşəkkül tapmış təcrübəsindən irəli gəlir.

4-CÜ KAZUS

NOTARIAT HƏRƏKƏTİNİN APARILMASINDAN İMTİNAYA QARŞI İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

Ə 15 noyabr 1993-cü il tarixdə *N* şəhəri, *Y* küçəsi, 5 sayılı evin 34 nömrəli 3 otaqlı mənzilini mülkiyyət hüququ ilə öz adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə aldırır və buna dair onun adına qeydiyyat vəsiqəsi verilir. 10 yanvar 1994-cü ildə o, *V* ilə nikaha daxil olur. Həmin nikahdan onların iki uşaqları (*A* və *C*) var. Ə arvadı və uşaqları ilə birlikdə ona məxsus mənzildə yaşayır.

N Şəhər Məhkəməsinin 18 iyul 2002-ci il tarixli qətnaməsi ilə Ə və *V* arasındakı nikah pozulur və bunun əsasında *N* Şəhəri Qeydiyyat Şöbəsi tərəfindən nikahın pozulmasına dair şəhadətnamə verilir. Nikahlarına xitam verildikdən sonra *V* övladları *A* və *C* ilə birlikdə *B* şəhərinə köçür. Bu zaman *V* iddiaçının mülkiyyətində olan mənzildən qeydiyyatdan çıxsa da, uşaqlar hazırkı vaxtadək həmin mənzildə qeydiyyatda qalırlar.

Bir müddət sonra Ə işləmək məqsədilə xaricə, *D* Respublikasına gedir və orada bir qədər qalıb işlədikdən sonra *N* şəhərindəki mənzilini satmaq qərarına gəlir. Bu məqsədlə o, *N* şəhəri *X* sayılı notariat kontorunun notariusuna müraciət edir. Notarius 22 dekabr 2013-cü il tarixli məktubla mənzilin satılması üzrə notariat hərəkətinin aparılmasından imtina edir və imtinanı belə əsaslandırır ki, “Azərbaycan Respublikasında notariat

hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında” Təlimatın 49-cu bəndinə əsasən, mənzillərin özgəninkiləşdirilməsi haqqında əqdlərin təsdiq edilməsi üçün həmin mənzillərdə yaşayış yeri üzrə daimi qeydiyyatda olan yetkinlik yaşına çatmış ailə üzvlərinin razılığı tələb olunur. Ə-nin yetkinlik yaşına çatmış uşaqları *A* və *C* mənzilin satılmasına razılıq vermədikləri üçün notariusun müvafiq notariat hərəkətini aparmağa ixtiyarı yoxdur.

Ə hesab edir ki, notariusun notariat hərəkətini aparmaqdan imtinası əsassızdır. Belə ki, onun mülkiyyət hüququ qanunla qorunur və müvafiq hüquq hər hansı bir inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş təlimatla məhdudlaşdırıla bilməz. Bu səbəbdən Ə 25 dekabr 2013-cü il tarixdə *N* şəhəri *X* saylı notariat kontoruna qarşı onun üzərinə mənzilin satılması ilə bağlı formal baxımdan zəruri olan hərəkətlərin edilməsi öhdəliyinin qoyulması barədə *N* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır. Eyni zamanda, o, iddia tələbində hər hansı bir qüsurlu olacağı təqdirdə, onun aradan qaldırılması üçün məhkəmənin yardım etməsini xahiş edir.

N İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 27 dekabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə iddiaçının övladları *A* və *C* üçüncü şəxs qismində məhkəmə icraatına cəlb olunurlar. Lakin onlar iddia ilə bağlı fikir bildirmirlər və şifahi məhkəmə baxışı ilə bağlı məhkəmə iclasına gəlmirlər.

Bu işlə bağlı məhkəmə prosessual baxımdan necə hərəkət edəcək və onun qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası

Maddə 13. Mülkiyyət

I. Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət toxunulmazdır və dövlət tərəfindən müdafiə olunur.

II. Mülkiyyət dövlət mülkiyyəti, xüsusi mülkiyyət və bələdiyyə mülkiyyəti növündə ola bilər.

III. Mülkiyyətdən insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları, cəmiyyətin və dövlətin mənafeləri, şəxsiyyətin ləyaqəti əleyhinə istifadə edilə bilməz.

Maddə 29. Mülkiyyət hüququ

I. Hər kəsin mülkiyyət hüququ vardır.

II. Mülkiyyətin heç bir növünə üstünlük verilmir. Mülkiyyət hüququ, o cümlədən xüsusi mülkiyyət hüququ qanunla qorunur.

III. Hər kəsin mülkiyyətində daşınar və daşınmaz əmlak ola bilər. Mülkiyyət hüququ mülkiyyətçinin təkbəşinə və ya başqaları ilə birlikdə əmlaka sahib olmaq, əmlakdan istifadə etmək və onun barəsində sərəncam vermək hüquqlarından ibarətdir.

...

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi

Maddə 152.1. Mülkiyyət hüququ-subyektin ona mənsub əmlaka (əşyaya) öz istədiyi kimi sahib olmaq, ondan istifadə etmək və ona dair sərəncam vermək üzrə dövlət tərəfindən tanınan və qorunan hüququdur.

“Notariat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 2. Notariat hərəkətlərinin aparılması zamanı tətbiq edilən qanunvericilik

Notariat hərəkətlərinin aparılması zamanı Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, bu Qanun, Azərbaycan Respublikasının digər qanunları, habelə bu Qanuna zidd olmayan müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının öz səlahiyyətləri daxilində qəbul etdikləri normativ aktlar rəhbər tutulur.

“Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında” Təlimat

49. Yaşayış evinin, mənzilin, bağın, bağ evinin özgəninkiləşdirilməsi və ya girov qoyulması haqqında əqdlər təsdiq edilərkən notarius özgəninkiləşdirilən yaşayış evində, mənzildə, bağda və bağ evində kimlərin yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olması barədə arayış tələb edir və daimi qeydiyyatda olan yetkinlik yaşına çatmış bütün ailə üzvlərinin razılığını alır.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

N şəhəri

3 mart 2014-cü il

N İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim *Q*-nin sədrliyi,
iddiaçının nümayəndəsi *P*-nin (ünvanı:) iştirakı ilə

iddiaçı cavabdeh *N* şəhəri *X* saylı notariat kontoruna qarşı (üçüncü şəxslər: *A* və *C*) «mənzilin alğı-satqısına dair müqavilənin üçüncü şəxslərin razılığı tələb edilmədən təsdiq edilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 15 noyabr 1993-cü il tarixdə *N* şəhəri, *Y* küçəsi, ev 5, mənzil 34 ünvanında yerləşən 3 otaqlı mənzili mülkiyyət hüququ ilə öz adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə aldirmış, bu barədə onun adına qeydiyyat vəsiqəsi verilmişdir. 10 yanvar 1994-cü il tarixdə iddiaçı *V* ilə nikaha daxil olmuş, bu nikahdan onların iki övladı (*A* və *C*) doğulmuşdur.

N Şəhər Məhkəməsinin 18 iyul 2002-ci il tarixli qətnaməsi əsasında iddiaçı ilə *V* arasındakı nikah pozulmuş

və bunun əsasında *N* Şəhəri Qeydiyyat Şöbəsi tərəfindən nikahın pozulmasına dair şəhadətnamə tərtib olunmuşdur. Nikahları pozulduqdan sonra *V* iddiaçının mülkiyyətində olan mənzildən qeydiyyatdan çıxaraq övladları *A* və *C* ilə birlikdə *B* şəhərinə köçmüş, lakin övladları iddiaçının mülkiyyətində olan mənzildə qeydiyyatda qalmışlar.

Sonradan iddiaçı xarici ölkəyə getmiş və orada bir qədər qalıb işlədikdən sonra *N* şəhərindəki mənzilini satmaq qərarına gəlmişdir. Bunun üçün o, mənzilin alğı-satqı müqaviləsinin təsdiq olunması üçün cavabdehə müraciət etmiş, lakin cavabdeh 22 dekabr 2013-cü il tarixli məktubu ilə müvafiq notariat hərəkətinin aparılmasından imtina etmişdir. O, imtinanın əsası kimi “Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında” Təlimatın 49-cu bəndinə istinad edərək bildirmişdir ki, mənzillərin özgəninkiləşdirilməsi haqqında əqdlərin təsdiq edilməsi üçün həmin mənzillərdə yaşayış yeri üzrə daimi qeydiyyatda olan yetkinlik yaşına çatmış ailə üzvlərinin razılığı tələb olunur. İddiaçının övladları *A* və *C* mənzilin satılmasına razılıqlarını vermədiklərindən cavabdeh müvafiq notariat hərəkətini apara bilməz.

İddiaçı 25 dekabr 2013-cü il tarixdə cavabdehə qarşı onun üzərinə mənzilin satılması ilə bağlı formal baxımdan zəruri olan hərəkətlərin edilməsi öhdəliyinin qoyulması barədə iddia ərizəsi ilə *N* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət etmişdir. O, cavabdehin notariat hərəkətini aparmaqdan imtinasını əsassız hesab edir. İddiaçının fikrincə, onun mülkiyyət hüququ qanunla qorunur və bu hüququn hər hansı bir inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş təlimatla məhdudlaşdırılması yolverilməzdir. Eyni

zamanda, o, iddia tələbində hər hansı bir qüsurlu olacağı təqdirdə, onun aradan qaldırılması üçün məhkəmənin yardım etməsini xahiş etmişdir.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Onun fikrincə, nə qədər ki, iddiaçının yetkinlik yaşına çatmış uşaqları onun mənzilində formal baxımdan qeydiyyatdadırlar, o, müvafiq mənzilin alğı-satqısı üzrə notariat əməliyyatını apara bilməz. Bu, onun üçün məcburi qüvvəyə malik olan “Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında” Təlimatdan, xüsusilə həmin Təlimatın 49-cu bəndindən irəli gəlir.

N İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi 27 dekabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə iddiaçının övladları *A* və *C*-ni Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 28-ci maddəsinə əsasən üçüncü şəxs qismində məhkəmə icraatına cəlb etsə də, onlar heç bir tələb irəli sürməmiş, eləcə də şifahi məhkəmə baxışı ilə bağlı məhkəmə iclasında iştirak etməyə gəlməmişlər.

İddiaçının tələblərinə dair materiallar və sənədlər məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Onlara, xüsusilə mənzilin əldə olunmasına, nikahın pozulmasına dair sənədlər, *A* və *C*-nin müvafiq mənzildə qeydiyyatda olmaları, lakin faktiki yaşamadıqlarına dair arayışlar, eləcə də iddiaçının cavabdehə təqdim etdiyi digər sənədlər aiddir. Həmin sənədlərin və materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Cavabdehin nümayəndəsinin, habelə üçüncü şəxslərin şifahi məhkəmə baxışı ilə bağlı iclasa gəlməmələrinə baxmayaraq, məhkəmə işə baxa və iş üzrə qərar qəbul edə bilmişdir. Belə ki, həm cavabdehə, həm də üçüncü şəxslərə təqdim edilmiş və formal tələblərə cavab verən (İPM-in 62.1 və 62.2-ci maddələri) məhkəmə bildirişlərində onların iclasa gəlmədikləri halda da işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq olunmuşdur (İPM-in 62.3-cü maddəsi).

İddia mümkün və əsaslı iddiadır. Belə ki, baxılan işdə söhbət İPM-in 1.1 və 2.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalı olan iddiadan gedir. Məhkəmə apardığı müvafiq dəqiqləşdirmədən (İPM-in 13-cü maddəsi) sonra hesab edir ki, iddiaçı mahiyyət üzrə “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 3.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati orqan olan cavabdehin üzərinə publik hüquq sahəsinə aid olan bir hərəkətin edilməsi öhdəliyinin qoyulmasını istəyir. Notariusların fəaliyyətinə dair mübahisələrin ümumi olaraq inzibati məhkəmələrin səlahiyyətinə aid olub-olmaması məsələsi təcrübədə mübahisəli olsa da, məhkəmənin fikrincə, hər halda söhbət hər hansı bir mülki xarakterli maddi hüququn mövcud olub-olmamasından deyil, notariusun müəyyən bir notariat hərəkətini apara bilib-bilməməsindən getdikdə, bununla əlaqədar yaranan mübahisələrə inzibati məhkəmələr tərəfindən baxılmalıdır. Hazırkı işdə də icraatın predmetini məhz belə bir mübahisə təşkil edir. Belə ki, cavabdehin

notariat hərəkətini aparmaqdan imtina etməsi ilə əlaqədar istinad etdiyi əsas notariusların fəaliyyətinə şamil olunan “Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında” Təlimatın publik-hüquqi müddəasından (maddə 49) irəli gəlir. Bu baxımdan məhkəmə, predmeti bilavasitə mülki-hüquqi vəziyyətlə bağlı olan notariat aktlarının (məsələn, vərəsəlik haqqında şəhadətnamələr, yaxud algı-satqı müqaviləsinin etibarlılığı) necə qiymətləndirilməli olması məsələsini açıq saxlaya bilər (bununla bağlı həmçinin bax: “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2.1-ci və Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 2.2 və 2.2.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin 19 may 2014-cü il tarixli qərarı).

Baxılan işdə iddianın mümkünlüyünə dair digər şərtlər də mövcuddur. Belə ki, iddiaçı məhkəmədə iddia qaldırmamışdan əvvəl müvafiq qaydada cavabdehə müraciət etmiş və yazılı formada imtina cavabı aldıqdan sonra vaxtında məhkəməyə iddia vermişdir. Hər halda İPM-in 38.2-ci maddəsində təsbit edilmiş müddətə riayət edildiyi üçün iddiaçının tələbinin məcburetmə haqqında iddia (İPM-in 33.1-ci maddəsi) qismində inzibati aktın qəbul edilməsinə, yaxud öhdəliyin icrası haqqında iddia (İPM-in 34.1-ci maddəsi) qismində “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada faktiki xarakterli hərəkətin edilməsinə yönəlib-yönəlmədiyi məsələsi əhəmiyyət kəsb etmir.

İddia, həmçinin əsaslıdır. Belə ki, iddiaçı mənzilin algı-satqısına dair müqavilənin üçüncü şəxslərin razılığı

olmadan təsdiq edilməsini tələb etmək hüququna malikdir. Üçüncü şəxslərin alğı-satqı müqaviləsinə razılıq verməmələri səbəbindən mənzilin mülkiyyətçisi kimi iddiaçının həmin mənzili satmaq istəyinin qarşısı alın bilməz. Bu, aşağıdakı mülahizələrdən irəli gəlir:

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 13-cü maddəsinin I hissəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət toxunulmazdır və dövlət tərəfindən müdafiə olunur. Konstitusiyanın 29-cu maddəsinin II hissəsinə görə, mülkiyyət hüququ, o cümlədən xüsusi mülkiyyət hüququ qanunla qorunur. Həmin maddənin III hissəsinə müvafiq olaraq, mülkiyyət hüququ mülkiyyətçinin təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə əmlaka sahib olmaq, əmlakdan istifadə etmək və onun barəsində sərəncam vermək hüquqlarından ibarətdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 152.1-ci maddəsinə əsasən, mülkiyyət hüququ – subyektin ona mənsub əmlaka (əşyaya) öz istədiyi kimi sahib olmaq, ondan istifadə etmək və ona dair sərəncam vermək üzrə dövlət tərəfindən tanınan və qorunan hüququdur.

“Notariat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2-ci maddəsinə görə, notariat hərəkətlərinin aparılması zamanı Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, bu Qanun, Azərbaycan Respublikasının digər qanunları, habelə bu Qanuna zidd olmayan müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının öz səlahiyyətləri daxilində qəbul etdikləri normativ aktlar rəhbər tutulur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair 27 may 2008-ci

il tarixli qərarında göstərmişdir ki, mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin yaşayış binasının tərkib hissəsindən onunla bərabər istifadə hüququ mənzil hüququnun (obyekti) predmeti kimi nəzərdən keçirilməli və ailə üzvlərinin bu hüququ onlardan birinin mülkiyyətində mövcud olan yaşayış sahəsində onunla bərabər istifadə etməyi ehtiva edən kimi qiymətləndirilməlidir. Həmin əmlakın özgəninkiləşdirilməsinə və ya mülkiyyətçi tərəfindən sərəncam hüququnun başqa yolla həyata keçirilməsinə isə bu hüququn mövcudluğu təsir etmir, ona görə ki, yaşayış binasının tərkib hissəsindən mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin onunla bərabər istifadə etmək hüququ mülkiyyət hüququnun Mülki Məcəllənin 152.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan elementlərindən biri olan istifadə hüququnu təşkil etmir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının və mülki qanunvericiliyin müddəalarından görüldüyü kimi daşınmaz əmlakın mülkiyyətçiləri əmlaka dair sərəncam vermək hüququnun həyata keçirilməsində sərbəstdirlər və kənar təsirlərdən asılı deyillər. Cavabdehin “Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında” Təlimatın 49-cu maddəsinə əsaslanaraq sözügedən mənzilin satılmasına dair müqavilənin təsdiqi üçün həmin mənzildə qeydiyyatda olan üçüncü şəxslərin razılıq vermələrini tələb etməsi yuxarıda istinad edilən və iyerarxiya baxımından həmin Təlimatdan yüksək hüquqi qüvvəyə malik olan qanunvericilik aktlarının müddəaları ilə ziddiyyət təşkil edir. Buna görə də cavabdeh iddiaçının notariat əməliyyatının aparılmasına dair müraciətini həll edərkən “Notariat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2-ci maddəsində göstərilən və daha üstün

qüvvəyə malik olan normativ hüquqi aktların tələblərini rəhbər tutmalı idi.

Yuxarıda qeyd olunanlardan asılı olmayaraq, həm də nəzərə alınmalıdır ki, icraata cəlb olunmuş üçüncü şəxslərin iddiaçıya məxsus mənzildə qeydiyyatda olmaları sırf formal bir məsələdir. Belə ki, onlar artıq uzun müddətdir ki, **B** şəhərində yaşayırlar.

İş üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur. Məhkəmə icraatına cəlb edilmiş üçüncü şəxslərin üzərinə prosesual xərcləri ödəmək vəzifəsi qoyula bilməz, çünki onlar üçüncü şəxs qismində icraata cəlb olunması barədə ərizə verməmişlər (İPM-in 110.4-cü maddəsi). Məhkəmə onların xərclərinin ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin və ya dövlət büdcəsinin üzərinə qoyulmasına lüzum görmür (İPM-in 108.4-cü maddəsi).

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 81.1, 85.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

Cavabdehin üzərinə *N* şəhəri, *Y* küçəsi, 5 saylı evin 34 nömrəli mənzilinin algı-satqısına dair müqavilənin üçüncü şəxslərin razılığı tələb edilmədən təsdiq edilməsi öhdəliyi qoyulur.

Prosesual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Qərardan, onun tam formada təqdim olunduğu gündən 30 (otuz) gün müddətində *N* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə *N* Apellyasiya Məhkəməsinin

İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

4-cü kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Bu qərar, ilk növbədə üçüncü şəxslərin məhkəmə icraatına cəlb edilməsi (bax: İPM-in 28-ci maddəsi) ilə baęlı olan bir qərardır.

Eyni zamanda, mübahisəyə (notariat hərəkətləri ilə baęlı) baxılmasının inzibati məhkəmələrin səlahiyyətinə aid olub-olmaması da aydınlaşdırılmalı olan bir məsələdir (proses iştirakçılarının heç biri buna toxunmasa da). Aidiyyətlə baęlı problem bu kəzədəki qərarın qəbul edildiyi vaxtda hələ öz həllini tapmamışdı. Başqa sözlə, məhkəmə təcrübəsində bu cür mübahisələrin aidiyyəti ilə baęlı fərqli yanaşmalar var idi.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu «İnzibati və mülki hüquq münasibətlərindən irəli gələn mübahisələrin məhkəmə aidiyyətinə dair» 10 aprel 2015-ci il tarixli 4 №-li Qərarı ilə qeyd olunan məsələyə aydınlıq gətirmişdir. Həmin Qərarın 8-ci bəndində «notariat hərəkətlərindən və ya notariat hərəkətlərinin aparılmasından imtina olunmasından» verilən şikayətlərə (iddialara) ümumi məhkəmələrdə baxılmalı olduğu təsbit edilmiş və bu mübahisələrin məhkəmə aidiyyəti ilə baęlı vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılmasına zəmin yaradılmışdır.

Kazus üzrə mübahisə həll olunan vaxt Ali Məhkəmənin Plenum qərarı hələ mövcud olmadığı üçün mübahisənin inzibati məhkəmə aidiyyətinin qəbul olunması həmin dövrdə mövcud olan hüquqi vəziyyət baxımından başa düşüləndir. Bu gün məhkəmə, məhkəmə təcrübəsinin vəziyyətinə dair müvafiq məlumat əsasında yəqin ki, başqa qərar qəbul edərdi.

Müstəsna olaraq, bu məhkəmə qərarında iddia növü məsələsi açıq qala bilər. Çünki baxılan işdə qərarın nəticəsi söhbətin öhdəliyinin icrası, yaxud məcburetmə haqqında iddiadan getməsindən asılı deyil.

5-Cİ KAZUS

MÜLKİYYƏTDƏN MƏHRUMETMƏ İLƏ ƏLAQƏDAR KOMPENSASIYANIN ÖDƏNİLMƏSİNƏ DAİR İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reysteri Xidməti tərəfindən verilmiş 12 dekabr 2011-ci il və 2 fevral 2012-ci il tarixli Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reysterindən çıxarışlara əsasən, *A* və *B* müvafiq olaraq *K* şəhəri, *T* küçəsi 14-də yerləşən 3 saylı yataqxananın 78 və 79 nömrəli mənzillərinin mülkiyyətçiləridir. Bu yataqxana qəzalı vəziyyətdədir və statik təhlükə mövcuddur.

Yataqxana binasının istismar üçün təhlükəli olduğunu nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti 3 may 2013-cü il tarixli sərəncamla həmin yataqxana binasında yaşayan ailələrin hər birinə 45000 AZN məbləğində kompensasiya müəyyən edir və kompensasiyanın ödənilməsi *K* şəhəri İcra Hakimiyyətinə həvalə olunur. Sərəncamın icrasını təmin etmək məqsədilə *K* şəhəri İcra Hakimiyyəti 14 may 2013-cü il tarixdə sözügedən yataqxananın sakinlərinin (*A* və *B* də daxil olmaqla) kompensasiya ödənilməklə köçürülməsi barədə sərəncam qəbul edir. Eyni zamanda, İcra Hakimiyyəti sakinlərə onların binanı könüllü tərk etməyəcəkləri təqdirdə mənzillərdən məcburi qaydada çıxarılmaqla, elektrik və

su təchizatının kəsiləcəyi barədə məlumat verir. *A* və *B* binanın qəzalı vəziyyətdə olduğunu və onun həmin vəziyyətdə istismarının ictimaiyyət üçün təhlükə törətdiyini inkar etmirlər, lakin mülkiyyətlərində olan mənzillərə görə 45.000 AZN məbləğində kompensasiya ilə razılaşmır və kompensasiyanın məbləğinin hər bir mənzil üçün 40.000 AZN məbləğində artırılmasını tələb edirlər. İcra Hakimiyyəti kompensasiyanın artırılması tələbini rədd edir.

A və *B* tələblərini əsaslandırmaq üçün qeyd edirlər ki, onlar 45.000 AZN-ə özlərinə həmin ərazidə eyni şəraitli mənzil ala bilməzlər. Kompensasiyanın məbləğinin artırılması tələbini qəbul etməyən İcra Hakimiyyəti isə müvafiq məbləği mənzillərin dəyərinə uyğun hesab edir. O, həmçinin bildirir ki, yataqxana binasında yaşayan ailələrin hər birinə 45.000 AZN məbləğində kompensasiya ödənilməsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 3 may 2013-cü il tarixli sərəncamı əsasında müəyyən edilmişdir.

Kompensasiyanın məbləği ilə bağlı tələblərinin inzi-bati orqan tərəfindən təmin edilmədiyini görəndə *A* və *B* *K* şəhəri İcra Hakimiyyətinə qarşı onun üzərinə iddiaçıların hər birinin mənzilinə görə, müvafiq olaraq 40.000 AZN məbləğində əlavə kompensasiya ödəməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə 12 dekabr 2013-cü il tarixdə *K* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edir və məhkəmə prosesinə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin də cəlb olunmasını təklif edirlər.

Bu işlə bağlı məhkəmə necə hərəkət edəcək və onun qərarı necə olacaq?

Qeyd: Fərz edin ki, məhkəmə tərəfindən təyin edilmiş ekspertiza (müstəqil qiymətləndirici) 45.000 AZN məbləğində kompensasiyanın mənzillərin hazırkı dəyərinə uyğun olduğunu təsdiq edir.

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası

Maddə 13. Mülkiyyət

I. Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət toxunulmazdır və dövlət tərəfindən müdafiə olunur.

II. Mülkiyyət dövlət mülkiyyəti, xüsusi mülkiyyət və bələdiyyə mülkiyyəti növündə ola bilər.

III. Mülkiyyətdən insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları, cəmiyyətin və dövlətin mənafehləri, şəxsiyyətin ləyaqəti əleyhinə istifadə edilə bilməz.

Maddə 29. Mülkiyyət hüququ

I. Hər kəsin mülkiyyət hüququ vardır.

II. Mülkiyyətin heç bir növünə üstünlük verilmir. Mülkiyyət hüququ, o cümlədən xüsusi mülkiyyət hüququ qanunla qorunur.

III. Hər kəsin mülkiyyətində daşınar və daşınmaz əmlak ola bilər. Mülkiyyət hüququ mülkiyyətçinin təkbəşinə və ya başqaları ilə birlikdə əmlaka sahib olmaq, əmlakdan istifadə etmək və onun barəsində sərəncam vermək hüquqlarından ibarətdir.

IV. Heç kəs məhkəmənin qərarı olmadan mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz. Əmlakın tam müsadirəsinə

yol verilmir. Dövlət ehtiyacları üçün mülkiyyətin özgəninkiləşdirilməsinə yalnız qabaqcadan onun dəyərini ədalətli ödəmək şərti ilə yol verilə bilər.

...

«İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasına 1 saylı Əlavə Protokol

Maddə 1. Mülkiyyətin müdafiəsi

Hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna malikdir. Heç kəs, cəmiyyətin maraqları naminə, qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla, öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz.

Yuxarıdakı müddəalar dövlətin ümumi maraqlara müvafiq olaraq, mülkiyyətdən istifadəyə nəzarəti həyata keçirmək üçün, yaxud vergilərin və ya digər rüsum və ya cərimələrin ödənilməsini təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi qanunları yerinə yetirmək hüququnu məhdudlaşdırmır.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

K şəhəri

21 dekabr 2014-cü il

***K* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi**

hakim *C*-nin sədrliyi,
iddiaçıların nümayəndəsi *S*-in (ünvanı:),
cavabdehin nümayəndəsi *V*-nin (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçılar *A* və *B*-nin cavabdeh *K* şəhər İcra Hakimiyyətinə qarşı (üçüncü şəxs: Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti) «kompensasiyanın ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçılar *K* şəhəri, *T* küçəsi 14-də yerləşən 3 saylı yataqxanada müvafiq olaraq 78 və 79 nömrəli mənzillərin mülkiyyətçiləridir. Buna dair Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən verilmiş 12 dekabr 2011-ci il və 02 fevral 2012-ci il tarixli Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestrindən çıxarışlar var.

Qeyd olunan yataqxana binasının istismarının təhlükəli olması ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti 3 may 2013-cü il tarixdə sərəncam qəbul etmişdir. Sərəncama əsasən, yataqxana binasında yaşayan ailələrin hər birinə 45000 AZN məbləğində kompensasiya müəyyən edilmiş və onun ödənilməsi cavabdehə həvalə olunmuşdur. Bu sərəncamın icrasının təmin olunması məqsədilə cavabdeh tərəfindən sözügedən yataqxana sakinlərinin (iddiaçılar da daxil olmaqla) kompensasiya ödənilmək şərti ilə köçürülmələri barədə 14 may 2013-cü il tarixdə sərəncam qəbul edilmişdir. Bununla yanaşı, cavabdeh sakinlərə binadan könüllü çıxmayacaqları halda, mənzillərindən məcburi qaydada çıxarılacaqları, eləcə də elektrik və su təchizatının kəsiləcəyi barədə məlumat vermişdir.

Binanın qəzalılı vəziyyətdə olduğunu və onun həmin vəziyyətdə istismarının ictimaiyyət üçün təhlükə törətdiyini inkar etməyən, lakin kompensasiyanın məbləği (45.000 AZN) ilə razılaşmayan iddiaçılar mülkiyyətlərində olan mənzillər üçün kompensasiyanın 40.000 AZN məbləğində artırılmasını tələb etmiş, lakin bu tələb cavabdeh tərəfindən rədd olunmuşdur.

12 dekabr 2013-cü il tarixdə iddia ərizəsi ilə **K** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət etmiş iddiaçılar cavabdehin üzərinə iddiaçıların hər birinin mənzilinə görə, müvafiq olaraq 40.000 AZN məbləğində əlavə kompensasiya ödəməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb etmişlər. İddiaçıların fikrincə, onların 45.000 AZN məbləğində pul vəsaiti ilə bu vaxta qədər yaşadıkları ərazidə eyni şəraitli mənzil almaları mümkün deyil.

Cavabdeh iddiaların rədd olunmasını tələb edir. Onun fikrincə, kompensasiyanın məbləği istifadə üçün yararsız vəziyyətə düşmüş mənzillərin hazırkı dəyərinə uyğundur. Digər tərəfdən, kompensasiyanın məbləği Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 3 may 2013-cü il tarixli sərəncamı ilə müəyyən edildiyindən iddiaçıların bundan yüksək məbləğdə kompensasiya tələb etmək hüquqları yoxdur.

K İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini məhkəmə icraatına cəlb etmişdir. Nazirlər Kabineti iddialarla bağlı fikir bildirməmişdir, eləcə də şifahi məhkəmə baxışında iştirak etməyə gəlməmişdir.

Bundan başqa, **K** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi 26 dekabr 2013-cü il tarixli qərardadı ilə kompensasiya məbləğinin mənzillərin hazırkı dəyərinə uyğunluğunun yoxlanılması məqsədi ilə ekspert rəyinin alınması üçün müstəqil qiymətləndiriciyə müraciət etmişdir. 16 yanvar 2014-cü il tarixdə tərtib edilmiş ekspert rəyinin nəticəsinə əsasən, tədqiq olunmuş hər bir mənzilə görə ödənilən 45.000 AZN məbləğində kompensasiya mənzillərin hazırkı dəyərinə uyğundur.

Cavabdehin iddiaçının tələblərinə dair tərtib etdiyi sənədlər (icraata cəlb olunmuş Nazirlər Kabinetinin 3 may 2013-cü il tarixli sərəncamı da daxil olmaqla) məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Onların məzmununa istinad olunur. Bu sənədlər məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Üçüncü şəxsin şifahi məhkəmə baxışı ilə bağlı iclasa gəlməməsinə baxmayaraq, məhkəmə işə baxa və iş üzrə qərar qəbul edə bilmişdir. Belə ki, üçüncü şəxsə təqdim edilmiş və formal tələblərə cavab verən (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 62.1 və 62.2-cü maddələri) məhkəmə bildirişində onun iclasa gəlmədiyini halda da işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq olunmuşdur (İPM-in 62.3-cü maddəsi).

İddiaçıların iddiaları öhdəliyin icrası haqqında iddia (İPM-in 2.2.7 və 34.1-ci maddələri) qismində mümkün iddialardır. Çünki iddiaçıların tələbi inzibati orqan tərəfindən inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan hərəkətlərin edilməsinə yönəlib. Lakin mahiyyət üzrə bu iddialar uğurlu ola bilməzlər. Belə ki, məhkəmənin sübutların araşdırılması vasitəsilə təsdiq olunan daxili inamına (İPM-in 68.1-ci maddəsi) əsasən, iddiaçıların onlara münasibətdə hər bir mənzil üçün artıq müəyyən edilmiş 45.000 AZN məbləğində kompensasiyanın 85.000 AZN-ə artırılmasına dair tələbləri əsaslı deyil.

İddiaçılar köçürülmə səbəbindən qorunan mülkiyyət hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar, prinsip etibarilə cavabdehdən kompensasiya ödənilməsinə tələb etmək hüququna malik olsalar da, bu tələbin həcmi iddiaçıların mənzilləri üçün müvafiq olaraq müəyyən edilmiş 45.000 AZN məbləğindən kənara çıxmır. Buna görə də vahid məhkəmə icraatı çərçivəsində kompensasiyanın artırılması məqsədi güdən iddialar rədd edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 13-cü maddəsinin I və II hissələrinə müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət toxunulmazdır və dövlət tərəfindən müdafiə olunur. Mülkiyyət dövlət mülkiyyəti, xüsusi mülkiyyət və bələdiyyə mülkiyyəti növündə ola bilər.

Heç kəs məhkəmənin qərarı olmadan mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz. Əmlakın tam müsadirəsinə yol verilmir. Dövlət ehtiyacları üçün mülkiyyətin özgəninkiləşdirilməsinə yalnız qabaqcadan onun dəyərini ədalətli ödəmək şərti ilə yol verilə bilər (Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 29-cu maddəsinin I, II və IV hissələri).

Konstitusiya ilə qorunan mülkiyyət hüququ hamılıqla tanınan əsas hüquqdur və demokratik cəmiyyətin, hüquqi dövlətin təməl daşlarından biri hesab edilir. Həmçinin Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasına 1 sayılı Əlavə Protokolun 1-ci maddəsinə əsasən, hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna malikdir və heç kəs cəmiyyətin maraqları naminə, qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz. Eyni zamanda, «İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamə»nin 17-ci maddəsinə uyğun olaraq, hər bir şəxs təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə əmlaka sahib olmaq hüququna malikdir.

Baxılan işdə iddiaçıların mülkiyyət hüququna yuxarıda qeyd olunan müddəalara əsasən yol verilən müdaxilənin mövcudluğu işin mübahisələndirilməyən

halıdır və bu, məhkəmə tərəfindən də təsdiq olunur. Digər hüquqlarda olduğu kimi, mülkiyyət hüququna da müdaxilələr edilməsi mümkündür. Bu müdaxilələrin hüquqa uyğunluğunun/qanuniliyinin yoxlanılması ilə əlaqədar Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin təcrübəsi vasitəsilə müəyyən edilmiş meyarlar baxılan işdə yerinə yetirilmişdir (bununla bağlı bax: **Broniowski v. Poland** (*Application no. 31443/96*) işi üzrə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin 22 iyun 2004-cü il tarixli qərarı, 149 və 150-ci bəndlər). Belə ki, müdaxilə ümumi/ictimai maraqlar naminə edilmiş, eləcə də qanunla nəzərdə tutulmuş tələblərə və mütənasiblik prinsipinə uyğun olmuşdur. Çünki iddiaçıların yaşadığı yataqxana binası bütün proses iştirakçılarının fikrincə, qəzalılıq vəziyyətdə olmuş və ictimaiyyət üçün təhlükə təşkil etmişdir. Bu baxımdan baş verə biləcək bədbəxt hadisələrin qarşısını almaq məqsədilə binada yaşayan sakinlərin köçürülməsi qərara alınarkən cəmiyyətin maraqları ilə şəxsin maraqları arasında lazımı tarazlıq gözlənilmişdir.

Eyni zamanda, 45.000 AZN məbləği ilə iddiaçılara yuxarıda təsvir olunan prinsiplərə əsasən tələb edilən əgəlabatan kompensasiya da müəyyən edilmişdir. İddiaçılar bundan artıq kompensasiya ödənilməsini tələb etmək hüququna malik deyillər. Kompensasiya ödənilməsini tələb etmək hüququ, bir qayda olaraq, mülkiyyət hüququna müdaxiləni tam əvəzləyən bir kompensasiyanın ödənilməsinə yönəlir. Bununla belə, müstəsna hallarda kompensasiyanın məbləği qanunla qorunan əmlakın (hüququn) dəyərindən az da ola bilər (bununla bağlı bax: **James and others v. the UK** (*Application no. 8793/79*) işi üzrə Avropa

İnsan Hüquqları Məhkəməsinin 21 fevral 1986-cı il tarixli qərarı).

Baxılan işdə hər bir mənzil üçün 45.000 AZN məbləğində kompensasiyanın müəyyən edilməsi ağılabatandır. Bu, təkcə Nazirlər Kabinetinin 3 may 2013-cü il tarixli sərəncamından irəli gəlir. Onu, həmçinin məhkəmənin təyin etdiyi müstəqil qiymətləndiricinin tərtib etdiyi 16 yanvar 2014-cü il tarixli rəyi də inandırıcı şəkildə təsdiq edir. Ola bilsin ki, iddiaçılar özlərinin də bildirdiyi kimi, 45.000 AZN pul vəsaiti ilə bu vaxta qədər yaşadıkları ərazidə eyni şəraitli ev ala bilməsinlər. Lakin bu zaman iddiaçılar nəzərdən qaçırırlar ki, köçürülmə haqqında müvafiq qərarlar qəbul edilərkən onların mənzilləri qəzalı və istismara yararsız vəziyyətdə olduqlarından qüsursuz mənzillərlə müqayisə edilə bilməzlər.

İş üzrə icraata dair prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci və 114.1-ci maddələrinə əsasən həll olunur. Məhkəmə icraatına cəlb edilmiş üçüncü şəxsin üzərinə prosessual xərcləri ödəmək vəzifəsi qoyula bilməz, çünki o, üçüncü şəxs qismində icraata cəlb olunması barədə ərizə verməmişdir (İPM-in 110.4-cü maddəsi). Məhkəmə onun xərclərinin ödənilməsi öhdəliyinin iddiaçıların üzərinə qoyulmasına lüzum görmür (İPM-in 108.4-cü maddəsi).

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 81.1, 85.1, 110.1, 114.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

İddialar rədd olunur.

Prosessual xərclər iddiaçılar tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir.

Qərardan, onun tam formada təqdim olunduğu gündən 30 (otuz) gün müddətində **K** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **K** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

5-ci kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Bu qərarla da məhkəmə icraatına cəlb edilmiş üçüncü şəxs (Nazirlər Kabineti) var. Kompensasiyanın ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə iddia ilə baęlı sübutların araşdırılması tələb olunduğundan, qərarla ekspert rəyi ilə əlaqədar sübutların qiymətləndirilməsi də əksini tapmalıdır.

6-CI KAZUS

TORPAQ HÜQUQU İLƏ BAĞLI TƏDBİRLƏR VƏ SƏLAHİYYƏT PROBLEMLƏRİ

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

18 fevral 1991-ci il tarixdə **H** şəhər Xalq Deputatları Sovetinin İcraiyyə Komitəsi onun 20 iyun 1990-cı il tarixli qərarı ilə qeydə alınmış **P** kooperativinə müstəqil fəaliyyət göstərməsi üçün Kür çayının sağ sahilində, Təcrübə-sınaq zavodunun yaxınlığındakı istifadəsiz ərazidə 0,87 ha ölçüdə torpaq sahəsi ayırır. **P** kooperativi bu torpaq sahəsindən 1993-cü ilədək istifadə edir. Bir qədər sonra kooperativə ayrılmış torpaq sahəsində **X** rayonundan olan məcburi köçkün **F** üç nəfər ailə üzvü ilə birlikdə məskunlaşır və orada qoyunçuluqla məşğul olmağa başlayır. Ona görə də kooperativ müvafiq torpaq sahəsindən faktiki olaraq istifadə edə bilmir. Buna baxmayaraq, o, müntəzəm şəkildə həmin torpaq sahəsinə görə torpaq vergisi ödəyir.

6 noyabr 2008-ci il tarixdə **P** kooperativinin bazasında **P** MMC yaradılır və dövlət qeydiyyatına alınır. MMC-nin nizamnaməsinin 1.2-ci bəndində onun **P** kooperativinin hüquqi varisi olduğu qeyd edilir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin (bundan sonra mətndə DTXK) **H** şəhər şöbəsi 2013-cü ildə müəyyən edir ki, vaxtilə **P** kooperativinə ayrılmış torpaq sahəsindən uzun müddət istifadə olunmur. O, bu müəyyənetməyə, eləcə də Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsinə (bundan sonra

mətnə «TM») əsaslanaraq **P** kooperativindən torpaq sahəsinin geri alınması və dövlət ehtiyat fondu torpaqlarına daxil edilməsi ilə bağlı **H** Şəhər İcra Hakimiyyətinə müraciət edir. Nəticədə, **H** Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı 1 noyabr 2013-cü il tarixdə **P** kooperativinin torpaq sahəsindən istifadə hüququna xitam verilməsi barədə sərəncam qəbul edir. Beləliklə, müvafiq torpaq sahəsi kooperativdən geri alınır və dövlət ehtiyat fondu torpaqlarına daxil edilir. Sərəncamda onun qəbul edilməsinin hüquqi əsası kimi **P** kooperativinin Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsinin 73-cü maddəsinin 1-ci bəndinin 9-cu abzasına (kənd təsərrüfatı istehsalı üçün verilmiş torpaq sahəsindən dalbadal 2 il ərzində və qeyri-kənd təsərrüfatı ehtiyacları üçün verilmiş torpaq sahəsindən 1 il ərzində üzrlü səbəb olmadan istifadə edilməməsi) müvafiq olaraq ona ayrılmış torpaq sahəsindən istifadə etmədiyi göstərilir.

Məzmununa əsasən **P** MMC-yə yox, onun hüquqi sələfi olmuş **P** kooperativinə ünvanlanan sərəncam **P** MMC-yə təqdim olunur və orada hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat da göstərilir.

P MMC 12 mart 2014-cü il tarixdə **H** Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının yuxarıda təsvir olunan 1 noyabr 2013-cü il tarixli sərəncamının etibarsızlığının tanınması tələbinə dair iddia ərizəsi ilə **H** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edir. O, tələbini belə əsaslandırır ki: cavabdeh müvafiq torpaq sahəsi üzərində istifadə hüququna xitam verilməsi barədə sərəncam qəbul etmək səlahiyyətinə malik deyil; sərəncamda qeyd edilən DTXX-nın **H** şəhər şöbəsi tərəfindən müvafiq aktın tərtib

edilməsi, Şəhər İcra Hakimiyyətinə göndərilməsi formal xarakter daşımış, əslində, belə bir akt tərtib edilməmişdir; sərəncamda torpaq sahəsindən bir il ərzində üzrlü səbəbdən istifadə olunmaması göstərilə də, cavabdeh sözügedən ərazidə məcburi köçkünlərin məskunlaşması faktını nəzərə almayıb; sərəncamda ayrılmış torpaq sahəsinin **P** kooperativinin istifadəsində olmasının göstərilməsi reallığı əks etdirmir, belə ki, torpaq sahəsi onun, yəni həmin kooperativin hüquqi varisi olan iddiaçının (**P** MMC-nin) istifadəsində olmuşdur.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Onun məhkəməyə ünvanladığı 18 aprel 2014-cü il tarixli məktubda iddia tələbinin əsassız olduğu göstərilir. Bunun əsaslandırılması üçün qeyd olunur ki, **P** kooperativi 1991-ci ildən 1993-cü ilədək müvafiq torpaq sahəsində heç bir fəaliyyət göstərməmişdir və bu vəziyyət indiyə qədər davam edir. Bundan başqa, məktubda bildirilir ki, torpaq sahəsinin qeyd edilən əsasla geri alınmasına dair müddəa hazırkı TM qüvvəyə minənədək qüvvədə olmuş torpaq qanunvericiliyində də nəzərdə tutulmuşdur. Cavabdehin fikrincə, o zaman ölkədə baş verən hadisələr bu məsələlərin tənzimlənməsini çətinləşdirmiş, Xalq Deputatları Sovetləri ləğv edilmiş, sənədlər arxivə verilmiş və ona görə də bu məsələlərin həlli yubanmışdır. Konkret olaraq, baxılan işdə mübahisə predmeti olan 1 noyabr 2013-cü il tarixli «torpaq sahəsinin istifadə hüququna xitam verilməsi haqqında» sərəncama gəlinə, cavabdeh hesab edir ki, sərəncam qüvvədə olan TM-in 73-cü maddəsinin 1-ci bəndinin 9-cu abzasına tam uyğun şəkildə qəbul edilib. O, həmçinin bildirir ki, torpaq sahəsi **P** kooperativinə

ayrılmış, kooperativ isə bu torpaqdan heç bir vaxt istifadə etməmiş, 2007-ci ildə isə ləğv edilmişdir. Yəni cavabdehin fikrincə, torpaq sahəsi yeni yaradılmış **P** MMC-yə ayrılmamış, sonuncu kooperativə ayrılmış torpaq sahəsini özəlləşdirərək mülkiyyətinə keçirməmişdir ki, ondan istifadə edə bilsin. Cavabdeh, həmçinin onu da qeyd edir ki, iddiaçı kooperativə ayrılmış torpaq sahəsindən orada məcburi köçkünlərin məskunlaşması səbəbi ilə istifadə edə bilmədiyini bildirsə də, bu müddət ərzində torpaq sahəsindən məcburi köçkünlərin çıxarılmasını məhkəmə qaydasında tələb etməmiş, ona başqa yerdən torpaq sahəsinin ayrılması üçün icra hakimiyyətinə müraciət etməmişdir. Bu isə onu göstərir ki, torpaq sahəsi ona lazım deyil. Eyni zamanda, həmin torpaq sahəsində məcburi köçkünlərin məskunlaşması səbəbindən iddiaçı, onsuz da həmin torpaq sahəsindən istifadə edə bilməyəcəkdir. Belə olan halda, onun iddiasının məntiqi yoxdur. Nəhayət, cavabdeh məktubunda bildirir ki, qanunvericiliyə əsasən DTXK torpaqlardan təyinatı üzrə istifadəyə nəzarəti həyata keçirir. Komitənin **H** şəhər şöbəsi həmin torpaqdan uzun müddət istifadə olunmamasını aşkar etmiş, bu barədə müvafiq akt tərtib edərək torpağın mülkiyyətçisinə, yəni Şəhər İcra Hakimiyyətinə tədbir görülməsi üçün məlumat vermişdir. **H** Şəhər İcra Hakimiyyəti isə öz səlahiyyətlərindən istifadə edərək qanunauyğun sərəncam verməklə, uzun müddət istifadəsiz saxlanılan torpaq sahəsi ilə bağlı kooperativin istifadə hüququna xitam vermiş və torpaq sahəsini dövlət torpaq fonduna qaytarmışdır.

H İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi 1 aprel 2014-cü il tarixli qərardadı ilə DTXK-nın **H** şəhər şöbəsini zəruri

cəlbətmə qaydasında üçüncü şəxs qismində məhkəmə icraatına cəlb edir. O, iddia ilə bağlı fikir bildirmir.

İddiaçının nümayəndəsi məhkəmə iclasında iddia tələbini müdafiə edərək sərəncamın etibarsızlığının tanınmasını tələb edir.

Cavabdehin nümayəndəsi məhkəmə iclasında iddianın rədd edilməsini tələb edir.

Üçüncü şəxs məhkəmə iclasında təmsil olunmur.

Məhkəmənin bu işlə bağlı qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“İnzibati icraat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 65. İnzibati aktın etibarsız sayılması

65.1. Aşağıdakı inzibati aktlar etibarsız sayılır:

65.1.1. hansı inzibati orqan tərəfindən qəbul edildiyi məlum olmayan yazılı inzibati akt;

65.1.2. müvafiq səlahiyyəti olmayan inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati akt;

65.1.3. qanunvericiliyə əsasən yalnız müəyyən rəsmi sənəd (rəsmi sənədin təqdim edilməsi) formasında qəbul edilə bilən, lakin həmin tələbə cavab verməyən inzibati akt;

65.1.4. maraqlı şəxsdən inzibati və ya cinayət məsuliyyətinə səbəb ola bilən hərəkətlər etməyi tələb edən inzibati akt;

65.1.5. faktiki səbəblər üzündən icrası mümkün olmayan inzibati akt;

65.1.6. kimə ünvanlandığı aydın olmayan inzibati akt.

65.2. Etibarsız inzibati akt qəbul edildiyi andan yarasız (əhəmiyyətsiz) sayılır və heç bir hüquqi nəticə yaratmır.

65.3. İnzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqan bu Qanunun 65.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda öz təşəbbüsü və ya maraqlı şəxsin müraciəti əsasında həmin aktın etibarsız olduğunu təsdiq etməyə borcludur. Bu barədə maraqlı şəxslərə həmin Qanunun 62-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada məlumat verilir.

Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi

Maddə 50. Torpaq sahəsi üzərində istifadə hüququ

1. Torpaq sahəsi üzərində istifadə hüququ müvafiq qərar (müqavilə) əsasında torpaqdan daimi və ya müvəqqəti istifadə etməkdir. Torpağın istifadəyə verilməsinə görə torpaq vergisindən başqa haqq alınmır. Əvvəlcədən müddəti müəyyən edilmədən həyata keçirilən istifadə torpaqdan daimi istifadə hesab olunur.

...

Maddə 73. Torpaq sahələri üzərində hüquqi və fiziki şəxslərin hüquqlarına xitam verilməsinin əsasları

1. Torpaq sahəsi və ya onun bir hissəsi üzərində mülkiyyət, istifadə və ya icarə hüququna aşağıdakı hallarda xitam verilir:

- torpaq sahəsindən könüllü imtina edildikdə və ya torpaq mülkiyyətçisi onu özgəninkiləşdirdikdə;
- torpaq sahəsinin istifadəyə və ya icarəyə verildiyi müddət qurtarıqda;

- hüquqi şəxslərin fəaliyyətinə xitam verildikdə;
- torpaqdan məqsədli təyinatına görə istifadə edilmədikdə;
- əmək münasibətləri əsasında müvəqqəti istifadə edilən torpaq sahələri ilə əlaqədar işçilərin fərdi əmək müqavilələrinə xitam verildikdə;
- istifadə və ya icarə müqaviləsi şərtlərinə əməl edilmədikdə;
- torpaq vergisi və icarə haqqı üzrlü səbəb olmadan 1 il ödənilmədikdə;
- kənd təsərrüfatı istehsalı üçün verilmiş torpaq sahəsindən dalbadal 2 il ərzində və qeyri-kənd təsərrüfatı ehtiyacları üçün verilmiş torpaq sahəsindən 1 il ərzində üzrlü səbəb olmadan istifadə edilmədikdə;
- istifadə zamanı torpağın keyfiyyətinin pisləşməsinə və eroziyasına, kimyəvi və radioaktiv maddələrlə çirklənməsinə, bataqlaşmasına, təkrar şoranlaşmasına, torpaq sahəsində olan meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin istismar qaydalarının pozulmasına, ətraf təbii mühitin çirklənməsinə yol verildikdə;
- dövlət ehtiyacları üçün torpaqların alınması zəruriliyi yarandıqda;
- torpaq sahəsinin mülkiyyətçisinə mənsub olan və həmin sahədə yerləşən tikili və qurğuya mülkiyyət hüququ keçdikdə;
- torpaq mülkiyyətçisi, istifadəçisi (icarəçisi) öldükdə və vərəsələr olmadıqda;
- torpaq sahəsinin girov qoyulması (ipotekası) zamanı girovla təmin edilmiş öhdəlik icra edilmədikdə.

2. Bu maddənin 1-ci bəndinin 5-ci, 8-ci, 9-cu və 10-cu abzaslarında nəzərdə tutulan müddəalar xüsusi mülkiyyətdə olan torpaqlara şamil edilmir.

3. Bu maddənin 1-ci bəndinin 7-ci abzasında nəzərdə tutulan müvəqqəti istifadəyə və icarəyə verilmiş torpaqların geri alınmasına səbəb olan halların müəyyən edilməsi məhkəmə tərəfindən həyata keçirilir (həmin torpaqlar tərəflərin razılığı ilə geri alındıqda bu qayda tətbiq edilmir).

4. Qanunvericilikdə torpaq üzərində mülkiyyət, torpaqdan istifadə və icarə hüququna xitam verilməsinin digər əsasları da nəzərdə tutula bilər.

Maddə 75. Torpaq sahələri üzərində mülkiyyət, istifadə və icarə hüquqlarına xitam verilməsi qaydaları

1. Bu Məcəllənin 73-cü maddəsinin 1-ci bəndinin 6-cı abzasında nəzərdə tutulmuş halda torpaq sahəsindən istifadə hüququna müəssisə, idarə və təşkilatın müdiriyyəti tərəfindən, 11-ci abzasında nəzərdə tutulmuş halda torpaq üzərində mülkiyyət və icarə hüququna müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən, əvəzsiz istifadə hüququna isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin vəsatəti üzrə məhkəmə tərəfindən, qalan abzaslarda nəzərdə tutulmuş hallarda isə torpaq üzərində mülkiyyət, istifadə və icarə hüququna məhkəmə, daimi istifadə hüququna isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və ya bələdiyyə tərəfindən xitam verilir.

...

“Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 25 iyun tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respub-

likasının Torpaq Məcəlləsinin icrasının təmin edilməsi barədə“ Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 mart 2000-ci il tarixli 291 №-li Fərmanı

Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 25 iyun tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinin icrasını təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram:**

1. Müəyyən edilsin ki:

...

Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinin 6-cı maddəsinin on beşinci abzasında, 23-cü maddəsinin 4-cü və 6-cı bəndlərində, 38-ci maddəsinin altıncı abzasında (abzasda göstərilən qərarların qəbul edilməsi hissəsində), 63-cü maddəsinin 1-ci və 2-ci bəndlərində, 64-cü maddəsində, 75-ci maddəsində (torpaq sahəsindən əvəzsiz istifadə hüququna xitam verilməsi hissəsində), 80-ci maddəsinin dördüncü abzasında, 108-ci maddəsinin 2-ci bəndində (məhkəmədən kənar torpaq mübahisəsinin həllinə dair qərarın qəbul edilməsi hissəsində) nəzərdə tutulmuş “müvafiq icra hakimiyyəti orqanı”nın səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər.

...

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

H şəhəri

12 may 2014-cü il

H İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim *K*-nin sədrliyi,
iddiaçının təsisçisi *Ş*-nin (ünvanı: ...) və onun nümayəndəsi *J*-nin (ünvanı: ...),
cavabdehin nümayəndəsi *R*-in (ünvanı: ..., vəzifəsi: ...) iştirakları ilə

iddiaçı *P* MMC-nin cavabdeh *H* Şəhər İcra Hakimiyyətinə qarşı (üçüncü şəxs: Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin *H* şəhər şöbəsi) «*H* Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1 noyabr 2013-cü il tarixli sərəncamının etibarsızlığının tanınması barədə» iddia tələbi üzrə inzibati işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

H şəhər Xalq Deputatları Sovetinin İcraiyyə Komitəsinin 18 fevral 1991-ci il tarixli qərarı ilə iddiaçının hüquqi sələfi olan və adı çəkilən orqanın 20 iyun 1990-cı il tarixli qərarı ilə qeydə alınmış *P* kooperativinə müstəqil fəaliyyət göstərməsi məqsədilə Kür çayının sağ sahilində, Təcrübə-sınaq zavodunun yaxınlığındakı istifadəsiz ərazidə

0,87 ha torpaq sahəsi ayrılmışdır. O, 1993-cü ilə qədər həmin torpaq sahəsindən istifadə etmişdir. Bundan sonra *X* rayonundan olan məcburi köçkün *F* üç nəfər ailə üzvü ilə birlikdə kooperativə ayrılmış ərazidə məskunlaşmış və müvafiq ərazidə qoyunçuluqla məşğul olmağa başlamışdır. Bu səbəbdən sözügedən torpaq sahəsində kooperativin fəaliyyət göstərməsinin qeyri-mümkün olmasına baxmayaraq, o, torpaq vergisini müntəzəm olaraq ödəmişdir.

6 noyabr 2008-ci il tarixdə *P* kooperativinin bazasında *P* MMC təsis edilərək dövlət qeydiyyatına alınmışdır. Cəmiyyətin nizamnaməsinin 1.2-ci bəndinə görə, o, əvvəlki *P* kooperativinin hüquqi varisi hesab edilmişdir.

2013-cü ildə vaxtilə *P* kooperativinə ayrılmış torpaq sahəsindən uzun müddət istifadə olunmadığı müəyyən edildikdən sonra Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin (bundan sonra mətdə DTXK) *H* şəhər şöbəsi Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsini (bundan sonra mətdə «TM») əsas tutaraq *P* kooperativindən torpaq sahəsinin geri alınmasını və dövlət ehtiyat torpağı fonduna daxil edilməsini cavabdehə təklif etmişdir.

H Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1 noyabr 2013-cü il tarixli «torpaq sahəsindən istifadə hüququna xitam verilməsi barədə» sərəncamına əsasən, *P* kooperativinin müvafiq torpaq sahəsinə istifadə hüququna xitam verilmiş, torpaq sahəsi kooperativdən geri alınmış və dövlət torpaq fonduna qaytarılmışdır. Bunun əsası kimi, Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsinin 73-cü maddəsinin 1-ci bəndinin 9-cu abzasına (kənd təsərrüfatı istehsalı üçün verilmiş torpaq sahəsindən dalbadal 2 il ərzində

və qeyri-kənd təsərrüfatı ehtiyacları üçün verilmiş torpaq sahəsindən 1 il ərzində üzrlü səbəb olmadan istifadə edilməməsi) istinadən kooperativin ona ayrılmış torpaq sahəsindən istifadə etmədiyi göstərilmişdir. Məzmun baxımından birbaşa iddiaçıya deyil, onun hüquqi sələfi olmuş **P** kooperativinə ünvanlanan sərəncam iddiaçıya təqdim edilmiş və orada hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat əksini tapmışdır.

İddiaçı 12 mart 2014-cü il tarixdə iddia ərizəsi ilə **H** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edərək **H** Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1 noyabr 2013-cü il tarixli sərəncamının etibarsızlığının tanınmasını tələb etmişdir. İddiaçı tələbini əsaslandırmaq üçün bildirmişdir ki, cavabdeh mübahisəli torpaq sahəsi üzərində iddiaçının istifadə hüququna xitam verilməsi barədə sərəncam verməkdə səlahiyyətli olmamışdır. Bundan başqa, sərəncamda qeyd edilən DTXK-nın **H** şəhər şöbəsi tərəfindən müvafiq aktın tərtib edilməsi və Şəhər İcra Hakimiyyətinə göndərilməsi formal xarakter daşıyır, əslində, belə bir akt tərtib edilməmişdir. Həmçinin sərəncamda torpaq sahəsindən bir il ərzində üzrlü səbəbdən istifadə olunmaması qeyd edilsə də, həmin ərazidə məcburi köçkünlərin məskunlaşdığı nəzərə alınmamışdır. Bundan əlavə, ayrılmış torpaq sahəsinin **P** kooperativinin istifadəsində olması göstərilərsə də, torpaq sahəsi, əslində kooperativin hüquqi varisi olan iddiaçının (**P** MMC-nin) istifadəsində olmuşdur.

Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. O, məhkəməyə ünvanladığı 18 aprel 2014-cü il tarixli məktubunda iddianın əsassız olduğunu bildirərək qeyd etmişdir ki, **P** kooperativi 1991-cı ildən 1993-cü ilədək

həmin torpaq sahəsində heç bir fəaliyyət göstərməmişdir. Bu vəziyyət bu günə qədər də davam edir. Bundan başqa, torpaq sahəsinin qeyd edilən əsasla geri alınmasına dair müddəa hazırkı TM qüvvəyə minənədək qüvvədə olmuş torpaq qanunvericiliyində də nəzərdə tutulmuşdur. Lakin o zaman ölkədə baş verən hadisələr bu məsələlərin həllini çətinləşdirmiş, sonralar Xalq Deputatları Sovetləri ləğv edilmiş, sənədlər arxivə verilmiş və bu məsələlərin həlli yubanmışdır. Baxılan işdə mübahisə predmeti olan 1 noyabr 2013-cü il tarixli «torpaq sahəsinin istifadə hüququna xitam verilməsi haqqında» sərəncam qüvvədə olan TM-nin 73-cü maddəsinin 1-ci bəndinin 9-cu abzasına tam uyğun şəkildə qəbul edilmişdir. Bundan əlavə, torpaq sahəsi **P** kooperativinə ayrılmış, kooperativ isə bu torpaqdan heç bir vaxt istifadə etməmiş, 2007-ci ildə isə ləğv edilmişdir. Yəni torpaq sahəsi yeni yaradılmış **P** MMC-yə ayrılmamış, sonuncu kooperativə ayrılmış torpaq sahəsini özəlləşdirərək mülkiyyətinə keçirməmişdir ki, ondan istifadə edə bilsin. İddiaçı kooperativə ayrılmış torpaq sahəsindən orada məcburi köçkünlərin məskunlaşması səbəbi ilə istifadə edə bilmədiyini göstərsə də, bu müddət ərzində torpaq sahəsindən məcburi köçkünlərin çıxarılmasını məhkəmə qaydasında tələb etməmiş, ona başqa yerdən torpaq sahəsinin ayrılması üçün icra hakimiyyətinə müraciət etməmişdir. İddiaçının bu hərəkətsizliyi torpaq sahəsinin ona lazım olmadığını sübut edir. Bu gün də həmin torpaq sahəsində məcburi köçkünlər məskunlaşdığından iddiaçı onsuz da həmin torpaq sahəsindən istifadə edə bilməyəcəkdir. Belə olan halda, onun iddiasının məntiqi yoxdur. Qanunvericiliklə DTXK

torpaqlardan təyinatı üzrə istifadəyə nəzarəti həyata keçirdiyindən Komitənin **H** şəhər şöbəsi həmin torpaqdan uzun müddət istifadə olunmamasını aşkar etmiş, müvafiq akt tərtib edərək torpağın mülkiyyətçisinə, yəni Şəhər İcra Hakimiyyətinə tədbir görülməsi üçün məlumat vermişdir. **H** Şəhər İcra Hakimiyyəti isə öz səlahiyyətlərindən istifadə edərək qanunauyğun sərəncam verməklə uzun müddət istifadəsiz saxlanılan torpaq sahəsi ilə bağlı kooperativin istifadə hüququna xitam vermiş və torpaq sahəsini dövlət torpaq fonduna qaytarmışdır.

H İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 1 aprel 2014-cü il tarixli qərarı ilə DTXK-nın **H** şəhər şöbəsi zəruri cəlb etmə qaydasında üçüncü şəxs qismində məhkəmə icraatına cəlb edilmişdir. O, iddia ilə bağlı fikir bildirməmişdir.

İddiaçının nümayəndəsi məhkəmə iclasında iddia tələbini müdafiə edərək, sərəncamın etibarsızlığının tanınmasını tələb etmişdir.

Cavabdehin nümayəndəsi məhkəmə iclasında iddianın rədd edilməsini tələb etmişdir.

Üçüncü şəxs məhkəmə iclasında təmsil olunmamışdır.

İcraat materialları **H** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Üçüncü şəxsin məhkəmə iclasında təmsil olunmadığına baxmayaraq, məhkəmə işə baxmağı və iş üzrə qərar qəbul etməyi mümkün hesab etmişdir. Belə ki,

üçüncü şəxsə təqdim edilmiş və formal tələblərə cavab verən (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin /bundan sonra mətdə «İPM»/ 62.1 və 62.2-ci maddələri) məhkəmə bildirişində onun iclasa gəlmədiyi halda da işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq olmuşdur (İPM-in 62.3-cü maddəsi).

İddia mümkün iddiadır. Belə ki, baxılan işdə söhbət İPM-in 2.2.5-ci (həmin Məcəllənin 36.1-ci maddəsi ilə birlikdə) maddəsinə əsasən inzibati aktın etibarsız sayılmasına dair iddiadan və bununla da İPM-in 1.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati mübahisədən gedir ki, buna da baxmaq səlahiyyəti inzibati məhkəmələrə aiddir. İddiaçı həmin aktın etibarsızlığının qısa müddətdə tanınmasında kifayət qədər maraqlıdır (İPM-in 36.3-cü maddəsi). Bu hüquqi maraq ondan ibarətdir ki, həmin akt **P** kooperativinin hüquqi varisi kimi iddiaçının torpaq sahəsi üzərində istifadə hüququnun mövcudluğunu şübhə altına alır. İddianın mümkünliyünün yoxlanılması çərçivəsində onun vaxtında verilib-verilməməsi sualı yaranmır, çünki İPM-də etibarsızlığın tanınmasına dair iddialarda hər hansı müddət məhdudiyyəti nəzərdə tutulmamışdır. Cavabdehin sərəncamında söhbətin iddiaçıdan deyil, onun sələfi olmuş **P** kooperativindən gətməsi və bununla da onun birbaşa iddiaçıya ünvanlanmaması da iddianın mümkünsüzlüyünə səbəb ola bilməz. Belə ki, məhkəmə ona təqdim olunmuş iş materialları əsasında müəyyən etmişdir ki, iddiaçı **P** kooperativinin ləğvi nəticəsində deyil, çevrilməsi yolu ilə yenidən təşkil olunmuş və universal hüquq varisliyi

qaydasında hüquq və vəzifələr əldə etmişdir. Bu baxımdan, iddiaçı etibarsızlığının tanınmasını tələb etdiyi sərəncamın onun hüquqlarını və qanuni maraqlarını pozduğunu iddia edə bilər (İPM-in 35.1-ci maddəsi).

İddia həm də əsaslıdır. Belə ki, buna səlahiyyəti olmayan inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati akt etibarsız sayılır («İnzibati icraat haqqında» Qanunun 65.1.2-ci maddəsi). Baxılan işdə də inzibati akt (mübahisə predmeti olan sərəncam) belə bir məzmunlu inzibati aktı qəbul etmək üçün müvafiq səlahiyyəti olmayan inzibati orqan tərəfindən qəbul olunmuşdur. Yəni cavabdeh 1 noyabr 2013-cü il tarixli sərəncamı ilə **P** kooperativinin istifadə hüququna xitam verərkən və həmin torpaq sahəsini geri alarkən onun səlahiyyətlərinə aid olmayan məsələləri həll etmişdir. Bu aşağıdakılardan irəli gəlir:

İşin faktiki hallarından görüldüyü kimi, cavabdeh sərəncamı qəbul edərkən TM-in 73-cü maddəsinin 1-ci bəndinin 9-cu abzasına (kənd təsərrüfatı istehsalı üçün verilmiş torpaq sahəsindən dalbadal 2 il ərzində və qeyri-kənd təsərrüfatı ehtiyacları üçün verilmiş torpaq sahəsindən 1 il ərzində üzrlü səbəb olmadan istifadə edilməməsi) istinad etmişdir. TM-ə müvafiq olaraq, torpaq sahəsi üzərində əvəzsiz istifadə hüququna müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin vəsatəti üzrə məhkəmə tərəfindən, qalan hallarda isə, istifadə hüququna məhkəmə, daimi istifadə hüququna isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və ya bələdiyyə tərəfindən xitam verilir (TM-in 75-ci maddəsinin 1-ci abzası).

İşin faktiki hallarından da görüldüyü kimi, iddiaçı torpaq vergisi istisna olmaqla, torpaqdan istifadəyə görə

hər hansı əvəz ödəməmişdir. Beləliklə, onun torpaqdan istifadəsi əvəzsiz olmuşdur. Eyni zamanda, o, torpaq sahəsi üzərində daimi istifadə hüququna malik olmuşdur. Daimi istifadə hüququ o zaman mövcud olur ki, onun istifadə müddəti əvvəlcədən müəyyən edilməmiş olsun (TM-in 50-ci maddəsinin 1-ci abzasının 3-cü cümləsi). Baxılan işdə də istifadə müddəti əvvəlcədən müəyyən edilməmişdir.

Baxılan işdə, həmçinin söhbət dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahəsindən getdiyi üçün TM-in 75-ci maddəsinə əsasən, müvafiq torpaq sahəsi üzərində istifadə hüququna xitam verilməsi səlahiyyətinin bələdiyyəyə aid olub-olmadığını yoxlamağa lüzum yoxdur. Bu baxımdan, yalnız həmin normada nəzərdə tutulmuş mənada müvafiq icra hakimiyyəti orqanı dedikdə, hansı orqanın nəzərdə tutulduğu müəyyənləşdirilməlidir.

“Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 25 iyun tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinin icrasının təmin edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 mart 2000-ci il tarixli 291 №-li Fərmanının 1-ci bəndində müəyyən edilmişdir ki, TM-in 75-ci maddəsində (torpaq sahəsindən əvəzsiz istifadə hüququna xitam verilməsi hissəsində) nəzərdə tutulmuş “müvafiq icra hakimiyyəti orqanı”nın səlahiyyətlərini yerli icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər. Bu müddəanı TM-in 75-ci maddəsinin 1-ci abzasının əvəzsiz istifadə hüququna xitam verilməsi hissəsinə tətbiq etdikdə, belə nəticə hasil olur ki, baxılan işdə yerli icra hakimiyyəti orqanı olan cavabdeh qeyd olunan normanın tələblərini pozmuşdur. Yəni o, TM-in 75-ci maddəsinin 1-ci abzasına əsasən, əvəzsiz istifadə hüququna

xitam verilməsi ilə bağlı məhkəmədə vəsatət qaldırmalı olduğu halda, bunu etməmiş və səlahiyyətlə bağlı qanunvericinin təsbit etdiyi qaydaları pozmuşdur. Həmçinin yerli icra hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyətini tənzimləyən əsas normativ hüquqi akt olan “Yerli icra hakimiyyətləri haqqında” Əsasnamədə də yerli icra hakimiyyəti orqanlarına torpaq sahəsi üzərində hüquqlara təkbaşına xitam vermək və onları geri almaq kimi səlahiyyətlər verilməmişdir.

Yox, əgər iddiaçının istifadə hüququ yalnız daimilik meyarı əsasında qiymətləndirilməli olarsa, bu zaman istifadə hüququna xitam verilməsi üzrə hansı orqanın səlahiyyətli olması qeyri-müəyyən olardı. Belə ki, yuxarıda qeyd olunan Fərmanda TM-in 75-ci maddəsinin 1-ci abzasının daimi istifadə hüququ ilə bağlı hissəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərinin hansı orqan tərəfindən həyata keçirildiyi tənzimlənməmişdir, yəni açıq saxlanılmışdır.

Bununla belə, istifadə hüququnun daimilik meyarı deyil, əvəzsizlik meyarı (məhkəmə üçün bu meyar həlledicidir) əsas götürüldükdə, baxılan işdə cavabdeh səlahiyyətlə bağlı müddəaları hər bir halda pozmuşdur.

Artıq qeyd olunan səbəblərdən iddia təmin edilməli və cavabdehin qəbul etdiyi sərəncamın etibarsızlığı tanınmalıdır. Ona görə də məhkəmə inzibati orqanın öz sərəncamını formal baxımdan həmin vaxt başqa bir hüquqi şəxsə çevrilmiş *P* kooperativinə və bununla da hüquqi cəhətdən ilkin təşkilati-hüquqi formasında mövcud olmayan bir hüquqi şəxsə ünvanlaması səbəbindən “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 65.1.5 və ya 65.1.6-cı maddələri

əsasında sərəncamın etibarsız sayılması üçün (digər) əsasın mövcud olub-olmaması məsələsini açıq saxlaya bilər.

İş üzrə icraata dair prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur. Məhkəmə icraatına cəlb edilmiş üçüncü şəxsin üzərinə prosessual xərcləri ödəmək vəzifəsi qoyula bilməz, çünki o, üçüncü şəxs qismində icraata cəlb olunması barədə ərizə verməmişdir (İPM-in 110.4-cü maddəsi). Məhkəmə onun xərclərinin ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin və ya dövlət büdcəsinin üzərinə qoyulmasına lüzum görmür (İPM-in 108.4-cü maddəsi).

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 81.1, 85.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı**:

Cavabdehin 1 noyabr 2013-cü il tarixli sərəncamının etibarsızlığı tanınır.

Prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Qərardan, onun tam formada təqdim olunduğu gündən 30 (otuz) gün müddətində **H** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **H** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

6-cı kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Burada söhbət “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 65-ci maddəsinə əsasən inzibati aktın etibarsızlığının tanınması ilə baęlı maraqlı bir kəzəsdən gedir. Təsvir olunan qərarla inzibati aktın etibarsız sayılması üçün bir neçə əsas nəzərə çarpsa da, inzibati aktın müvafiq səlahiyyəti olmayan inzibati orqan tərəfindən qəbulu məhkəmə üçün həlledici olmuşdur.

II. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarlarına dair misallar

7-Cİ KAZUS

EVİN İSTİSMARINA İCAZƏ VERİLMƏSİNƏ DAİR İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

A 2010-cu ildə *B* rayonunun *L* qəsəbəsində ümumi sahəsi 0,2150 ha olan torpaq sahəsi alır və onu daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində öz adına qeydiyyatda aldırır. 15 fevral 2011-ci il tarixdə *A* ona məxsus torpaq sahəsində ikimərtəbəli fərdi yaşayış evinin tikintisinə icazə almaq üçün *B* rayonunun İcra Hakimiyyətinə müraciət edir. *B* rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 14 mart 2011-ci il tarixli *N* sayılı sərəncamı ilə *A*-ya arzu etdiyi yaşayış evini tikmək üçün icazə verilir. *A* inşa etmək istədiyi evin eskiz layihəsini *B* rayonu İcra Hakimiyyətinin memarlıq və tikinti şöbəsi ilə razılaşdırdıqdan sonra tikinti işlərinə başlayır.

2012-ci ilin avqustunda *A* hündürlüyü 9,8 m, aşı- rımlarının uzunluğu 6 m-dən aşağı olan ikimərtəbəli fərdi yaşayış evinin tikintisini başa çatdırır. *A* hesab edir ki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən, tikdiyi evin istismarına səlahiyyətli orqanlar tərəfindən icazə verilməli, buna dair xüsusi formaya malik istismara qəbul aktı tərtib olunmalıdır.

5 dekabr 2012-ci il tarixdə *A* tikdiyi evin istismarına icazə verilməsinə dair ərizə və zəruri sənədlərlə (tikinti çertyojları və həmin vaxta qədərki sənədlər) birlikdə *B* rayonu İcra Hakimiyyətinin başçısına müraciət edir. Bu zaman o, hər ehtimala qarşı sənədlərin İcra Hakimiyyətinə daxil olmasını təsdiq edə bilmək üçün onları *B* rayonu İcra Hakimiyyətinin dəftərxanasında qeydiyyatdan keçirir. Lakin İcra Hakimiyyəti *A*-nın ərizəsinə reaksiya vermir.

Bunu görən *A* 22 fevral 2013-cü il tarixdə *B* rayonu İcra Hakimiyyətinə (birbaşa İcra Hakimiyyətinin başçısına ünvanlanmış) məktub yazır. Ancaq onun məktubuna da heç bir cavab verilmir. Məktubuna cavab almayan *A* bu hərəkətsizliyi *B* rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının vəzifəsindən sui-istifadəsi kimi dəyərləndirir. İnzibati icraat qaydasında uğur qazana bilməyəcəyini görən *A* *B* rayonu İcra Hakimiyyətinə qarşı *X* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırmaq qərarına gəlir. 18 mart 2013-cü ildə *X* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə iddia ərizəsini təqdim edən *A* – ailəsi ilə birlikdə, nəhayət yeni evlərinə köçə bilmələri üçün *B* rayonu İcra Hakimiyyətinin üzərinə evin istismarına icazə verməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb edir.

A hesab edir ki, inzibati orqan qanuna görə onun inşa etdiyi evin yaşayış evi qismində nəzərdə tutulmuş istismarına formal icazə verməlidir. Əks halda, o, tikdiyi evdən yol verilən qaydada istifadə edə bilməz. Eyni zamanda, o, bildirir ki, belə bir icazənin alınması məqsədilə etdiyi çoxsaylı müraciətlərə cavabdeh tərəfindən heç vaxt yetərli cavab almamışdır. Onun fikrincə, inzibati orqanın hərəkətsizliyi vəzifədən sui-istifadə olmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. Onun fikrincə, *A*-nın hüquqi müdafiə ehtiyacının (zərurətinin) olmamasına görə iddia mümkün, ən azı əsaslı iddia deyil. Çünki yeni qüvvəyə minmiş Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə uyğun olaraq, müvafiq tikinti niyyətlərinə münasibətdə məlumatlandırma icraatının həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Odur ki, iddiaçının inşa etdiyi evlə bağlı tikintiyə və onun istismarına icazənin alınmasına ehtiyac yoxdur.

31 iyul 2013-cü il tarixli qərarla *X* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi iddianı rədd edir.

İddiaçı 7 avqust 2013-cü il tarixdə həmin qərardan apellyasiya şikayəti verir. O, birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilməsini və cavabdehin üzərinə evin istismarına icazə verməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb edir. Onun fikrincə, *X* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi onun iddiasını haqsız olaraq rədd etmiş, icraat zamanı Azərbaycan Respublikası Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 80 və 101-ci maddələrinin tələblərini pozmuşdur.

Cavabdeh apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını tələb edir. Əsaslandırma qismində o, birinci instansiya məhkəməsində bildirdiklərinə istinad edir.

Hər iki tərəf öz hüquqi mövqeyini qəti şəkildə müdafiə etməkdə davam edir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu iş üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi (*mübahisə üzrə məhkəmə aktının qəbul edildiyi vaxtda qüvvədə olan redaksiyada*)

Maddə 80. Məlumatlandırma icraatı

80.1. Mərtəbələrinin sayı 3-dən, hündürlüyü 12 metr-dən və aşırımlarının uzunluğu 6 metrdən çox olmayan yaşayış evlərinin tikintisi ilə bağlı məlumatlandırma icraatı həyata keçirilir və onların tikintisi üçün tikinti layihəsinin yalnız memarlıq-planlaşdırma bölməsinin hazırlanması tələb olunur.

80.2. Barəsində məlumatlandırma icraatının tətbiq edildiyi yaşayış evlərinin tikintisinə icazənin alınması tələb olunmur.

80.3. Barəsində məlumatlandırma icraatı nəzərdə tutulan yaşayış evinin tikinti layihəsinin memarlıq-planlaşdırma bölməsi müvafiq ərazidə qüvvədə olan müfəssəl planın tələblərinə uyğun tərtib edilməlidir.

80.4. Sifarişçi tikintiyə başlamazdan əvvəl tikinti niyyəti barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanına məlumat verir və yaşayış evinin layihəsinin memarlıq-planlaşdırma bölməsini bu Məcəllənin 80.1-ci və 80.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş tələblərə uyğunluğunun yoxlanılması üçün həmin orqana təqdim edir. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən 3 ay müddətində layihəyə dair irad sifarişçiyə təqdim edilmədikdə, sifarişçi tikinti işlərinə başlaya bilər.

80.5. Barəsində məlumatlandırma icraatı tətbiq edilən

yaşayış evinin tikinti layihəsinin memarlıq-planlaşdırma bölməsinə uyğun tikilməsinə nəzarəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı həyata keçirir.

Maddə 101. Tikinti obyektinin istismarına icazənin məqsədi

101.1. Tikinti obyektinin istismarına icazə verilməsi tikintisi başa çatmış obyektin və ya onun bir hissəsinin şəhərsalma və tikintiyə dair normativ sənədlərin tələblərinə uyğun tikildiyinin və ondan təyinatı üzrə istifadənin mümkünlüyünün təsdiq edilməsidir.

101.2. Tikinti obyektinin istismarına icazə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən verilir.

101.3. Bu Məcəllənin 101.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddəa tikintisinə icazə tələb edilməyən obyektlərə şamil olunmur.

101.4. Tikinti obyektinin istismarına icazənin vahid forması müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

X şəhəri

17 dekabr 2013-cü il

X Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim **X**-nin sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər **Y** və **Z**-dən ibarət tərkibdə,
iddiaçının nümayəndəsi **G**-nin (ünvanı:),
cavabdehin nümayəndəsi **Ş**-nin (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı **A**-nın cavabdeh **B** rayonu İcra Hakimiyyətinə qarşı «evin istismarına icazə verilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbinə dair inzibati iş üzrə **X** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 31 iyul 2013-cü il tarixli, №-li qərarından iddiaçı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 2010-cu ildə **B** rayonunun **L** qəsəbəsində ümumi sahəsi 0,2150 ha olan torpaq sahəsi almış və onu daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində öz adına qeydiyyatla almışdır. 15 fevral 2011-ci il tarixdə o, müvafiq torpaq

sahəsində ikimərtəbəli fərdi yaşayış evinin tikintisinə icazə almaq məqsədilə cavabdehə müraciət etmişdir. **B** rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 14 mart 2011-ci il tarixli *N* sayılı sərəncamı ilə iddiaçıya yaşayış evini tikməsi üçün icazə verilmişdir. İcazəni aldıqdan sonra iddiaçı gələcək evinin eskiz layihəsini hazırlamış və onu cavabdehin memarlıq və tikinti şöbəsi ilə razılaşdırdıqdan sonra tikinti işlərinə başlamışdır.

2012-ci ilin avqustunda iddiaçı hündürlüyü 9,8 m, aşırımlarının uzunluğu 6 m-dən aşağı olan ikimərtəbəli fərdi yaşayış evinin tikintisini yekunlaşdırmışdır. İddiaçının fikrincə, mövcud qanunvericiliyə əsasən, inşa etdiyi evin istismarına səlahiyyətli orqanlar tərəfindən icazə verilməli, buna dair xüsusi formaya malik istismara qəbul aktı tərtib olunmalıdır.

Bu məqsədlə iddiaçı 5 dekabr 2012-ci il tarixdə evin istismarına icazə verilməsinə dair ərizə və zəruri sənədlərlə (tikinti çertyojları və həmin vaxta qədərki sənədlər) birlikdə **B** rayonu İcra Hakimiyyətinin başçısına müraciət etmiş və ərizəsinin, eləcə də sənədlərin icra hakimiyyətinə daxil olmasını təsdiq edə bilmək üçün onları cavabdehin dəftərxanasında qeydiyyatdan keçirmişdir. Lakin iddiaçının ərizəsinə cavabdeh tərəfindən münasibət bildirilməmişdir.

İddiaçı 22 fevral 2013-cü il tarixdə məktubla cavabdehə (birbaşa İcra Hakimiyyətinin başçısına ünvanlanmış) müraciət etmiş, lakin ona yenə də heç bir cavab verilməmişdir. İddiaçı bu hərəkətsizliyi **B** rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının vəzifəsindən sui-istifadəsi hesab etmişdir.

18 mart 2013-cü tarixdə iddiaçı **B** rayonu İcra Hakimiyyətinin üzərinə həmin rayonun **L** qəsəbəsində ona

ayrılmış torpaq sahəsindəki evinin istismarına icazə verməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırmışdır.

İddiaçı iddia tələbini onunla əsaslandırmışdır ki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən cavabdeh onun inşa etdiyi tikilinin yaşayış evi qismində nəzərdə tutulmuş istismarına formal icazə vermək öhdəliyi daşıyır və iddiaçı sözügedən icazənin verilməsindən əvvəl həmin tikilidən yol verilən qaydada istifadə edə bilməz. Eyni zamanda, o, bildirmişdir ki, qeyd olunan icazənin alınması məqsədilə cavabdehə dəfələrlə müraciət etməsinə baxmayaraq, heç vaxt yetərli cavab almamışdır. Onun fikrincə, cavabdehin hərəkətsizliyi vəzifədən sui-istifadə olmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb etmişdir. Onun fikrincə, hüquqi müdafiə ehtiyacının (zərurətinin) olmamasına görə iddia mümkün, ən azı əsaslı iddia deyil. Belə ki, yeni qüvvəyə minmiş Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə əsasən, bu cür tikintilərə münasibətdə məlumatlandırma icraatının həyata keçirilməsi nəzərdə tutulduğundan iddiaçının inşa etdiyi evlə bağlı tikintiyə və onun istismarına icazənin alınması zəruri deyil, başqa sözlə, belə bir tələb qanunla təsbit edilməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsi 31 iyul 2013-cü il tarixli qərarla iddianı rədd etmiş və qərarının əsaslandırma hissəsində cavabdehin hüquqi mövqeyinə əsaslanmışdır.

İddiaçı həmin qərardan 7 avqust 2013-cü il tarixdə apellyasiya şikayəti vermişdir. O, birinci instansiya məhkəməsinin 31 iyul 2013-cü il tarixli qərarının dəyişdirilməsini və cavabdehin üzərinə birinci instansiya

məhkəməsində verilmiş iddia tələbinə uyğun olaraq öhdəliyin qoyulmasını tələb edir. İddiaçı birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən onun iddiasının haqsız olaraq rədd edildiyini bildirir. Belə ki, onun fikrincə, icraat zamanı məhkəmə Azərbaycan Respublikası Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 80 və 101-ci maddələrinin tələblərini pozmuşdur.

Cavabdeh apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını tələb edir. Əsaslandırma qismində o, birinci instansiya məhkəməsində bildirdiklərinə istinad edir və birinci instansiya məhkəməsinin qərarını doğru hesab edir.

İcraat materialları və tikinti sənədləri X Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

İddiaçının apellyasiya şikayəti formal tələblərə uyğun olsa da, mahiyyət etibarilə, əsaslı deyil. Ona görə də birinci instansiya məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 87.6-cı maddəsi).

Apellyasiya şikayəti mümkündür. O, birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 30 gün müddətində verilmiş (İPM-in 85.1-ci maddəsi), formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri). Lakin mahiyyət baxımından apellyasiya

şikayəti uğurlu sayıla bilməz, çünki X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi iddianı haqlı olaraq rədd etmişdir. Bu zaman iddianın mümkün sayılıb-sayılmadığı, yaxud (yalnız) əsaslı olub-olmadığı əhəmiyyət kəsb etmir. Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən iddianın rədd olunması, hər halda nəticə etibarilə doğrudur və apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən mübahisələndirilməməlidir.

İddiaçının əvvəlcə cavabdehə etdiyi müraciəti uğursuz olmuş, daha sonra isə o, iddia ilə X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edərək cavabdehin üzərinə 14 mart 2011-ci il tarixli tikintiyə icazə əsasında inşa etdiyi yaşayış evinin istismarına icazə verməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb etmişdir. Həmin tələbin əsasında duran və hərəkətsizliyə qarşı iddia formasında qaldırılmış məcburetmə haqqında iddia (İPM-in 33.1 və 33.2-ci maddələri) apellyasiya şikayətinin də əsasını təşkil edir. Lakin bu iddianın qaldırılması üçün tələb edilən iddia qaldırmaq səlahiyyətinin (İPM-in 35.1-ci maddəsi) mövcud olub-olmadığı, artıq sual doğurur. Belə ki, məhkəmə icraatı vasitəsilə əldə edilməsinə səy göstərilən icazənin alınmasına hüquqi baxımdan açıq-aşkar heç bir zərurət yoxdursa (baxılan işdə olduğu kimi), bu zaman icazəni verməli olan inzibati orqanın imtinaedici qərarı, yaxud hərəkətsizliyi ilə yuxarıda qeyd olunan müddəada nəzərdə tutulmuş mənada da iddiaçının hüquqları pozulmur. Lakin baxılan işdə hüquqi vəziyyət bu cür açıq-aşkar deyil. Həmçinin inzibati icraat zamanı iddiaçıya cavabdeh tərəfindən bu məqama dair heç bir məlumat verilməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən iddianın rədd edilməsi mahiyyət baxımından da mübahisələndirilə

bilməz, çünki iddiaçının alınmasına səy göstərdiyi icazənin verilməsini tələb etmək hüququ yoxdur. Bu, aşağıdakı mülahizələrdən irəli gəlir:

14 mart 2011-ci il tarixdə iddiaçıya fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün icazə verildikdən sonra bu icazədən əlavə ayrıca istismara icazə verilməsinin zəruri olub-olmaması məsələsi 1 yanvar 2013-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə əsasən həll olunmalıdır. Belə ki, məcburetmə haqqında iddialarda hüquqi vəziyyət, baxılan işdəki kimi, məhkəmə qərarının qəbul edildiyi zaman qüvvədə olan qanuna əsasən qiymətləndirilir.

Həmin Məcəllənin 80-ci maddəsinin müddəalarına əsasən, mərtəbələrinin sayı 3-dən, hündürlüyü 12 metrdən və aşırımlarının uzunluğu 6 metrdən çox olmayan yaşayış evlərinin tikintisi ilə bağlı məlumatlandırma icraatı həyata keçirilir və onların tikintisi üçün tikinti layihəsinin yalnız memarlıq-planlaşdırma bölməsinin hazırlanması tələb olunur (maddə 80.1). Barəsində məlumatlandırma icraatının tətbiq edildiyi yaşayış evlərinin tikintisinə icazənin alınması tələb olunmur (maddə 80.2).

Həmin Məcəllənin 101-ci maddəsinin müddəalarına əsasən, tikinti obyektinin istismarına icazə verilməsi tikintisi başa çatmış obyektin və ya onun bir hissəsinin şəhərsalma və tikintiyə dair normativ sənədlərin tələblərinə uyğun tikildiyinin və ondan təyinatı üzrə istifadənin mümkünlüyünün təsdiq edilməsidir (maddə 101.1). Bu Məcəllənin 101.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddəa tikintisinə icazə tələb edilməyən obyektlərə şamil olunmur (maddə 101.3).

Baxılan işdə də söhbət məhz belə bir tikinti obyektindən gedir. Belə ki, həm X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə, həm də X Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim edilmiş sənədlərdən və çertvojlardan görünür ki, iddiaçının tikdiyi ev ikimərtəbəlidir, onun hündürlüyü 9,8 m-dir və aşırımlarının uzunluğu 6 m-dən aşağıdır. Belə tikinti obyektlərinə münasibətdə Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi tikintiyə icazə alınmasını tələb etmir. Buradan isə belə bir nəticə hasil olur ki, bu icraat çərçivəsində tikilən obyektlərin yaşayış məqsədləri üçün istismarına ayrıca icazə verilməsinə ehtiyac yoxdur, başqa sözlə, iddiaçı inşa etdiyi evdən istismara icazə olmadan istifadə edə bilər. Belə ki, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 101.3-cü maddəsi tikintisinə icazə tələb olunmayan tikinti obyektlərinə münasibətdə istismara icazənin alınmasını istisna edir.

Bununla da iddiaçı ona belə bir icazə verilməsini tələb etmək hüququna malik deyil. Ona görə də birinci instansiya məhkəməsinin qərarı İPM-in 87.6-cı maddəsinə əsasən dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

İş üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.3-cü maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 87.6, 90.1, 94.1, 110.3-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

X İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 31 iyul 2013-cü il tarixli, ... №-li qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı ilə bağlı xərclər iddiaçı tərəfindən ödənilir.

Qərarın tam formada təqdim olunduğu gündən 1 ay müddətində X Apellyasiya Məhkəməsi (ünvan:...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan:...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza
Hakimlər: imzalar

7-ci kəzus üzrə qərarla bağlı qeyd:

Bu qərarla söhbət apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraatdan gedir. Apellyasiya şikayətinin mümkünlüyü və əsaslılığı yoxlanılmalıdır. Burada əsaslılıq məsələsinə iddianın mümkün və əsaslı olub-olmadığı sualı da aiddir. Baxılan işdə iddia əsaslı olmamışdır, ona görə də birinci instansiya məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır. Buna müvafiq olaraq, prosessual xərclər məsələsinə dair qərar apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraatla məhdudlaşır. Nəhayət, bu qərarla aydınlaşdırılmalı məsələlərdən birini qərarın qəbulu üçün hansı vaxtda qüvvədə olan qanunun tətbiq edilməli olması təşkil edir.

8-Cİ KAZUS

ÜNVANLI DÖVLƏT SOSIAL YARDIMININ TƏYİN EDİLMƏSİNƏ DAİR İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

T 12 mart 2012-ci il tarixdə ona ünvanlı dövlət sosial yardımının (bundan sonra mətndə «sosial yardım») təyin edilməsi üçün ərizə ilə *A* şəhəri Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə müraciət edir. Həmin Mərkəzdə ərizəyə və ona əlavə edilmiş sənədlərə (həmin sənədlərə əsasən, *T* öz arvadı və iki uşağı ilə birlikdə bir mənzildə yaşayır) baxıldıqdan sonra 30 mart 2012-ci il tarixdə *T*-yə sosial yardımın təyin olunmasından imtina haqqında qərar qəbul olunur. İmtinanı əsaslandırmaq üçün *A* şəhəri Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzi qeyd edir ki, *T*-nin ailə tərkibi barədə Mərkəzə təqdim etdiyi məlumat düzgün olmamışdır. Belə ki, *T*-nin ərizəsinə əlavə etdiyi ailə tərkibi barədə arayışda müvafiq mənzildə yaşayan ailənin digər üç üzvünə (yəni *T*-nin valideynlərinə və I qrup əlil qardaşına) dair heç bir məlumat əksini tapmamışdır.

A şəhəri Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinin hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat verilməyən 30 mart 2012-ci il tarixli müvafiq qərarının surəti 12 aprel 2012-ci il tarixdə *T*-yə təqdim olunur. O, 24 avqust 2012-ci il tarixdə *A* şəhəri Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə qarşı *A* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır və özünün 12 mart 2012-ci il tarixli ərizəsinə uyğun olaraq, cavabdehin

üzərinə ona sosial yardımın təyin edilməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb edir.

T-nin fikrincə, onun təqdim etdiyi məlumatlar cavabdehin imtina qərarı üçün əsas qisminə çıxış edə bilməz. Çünki ailə tərkibi barədə arayış iddiaçı tərəfindən deyil, müvafiq Mənzil Kommunal İstismar Sahəsi tərəfindən tərtib olunmuşdur. Başqa sözlə, arayışda ailə tərkibinin sayının az göstərilməsi iddiaçının səhvi kimi qiymətləndirilə bilməz. Bundan başqa, *T* hesab edir ki, hazırkı mübahisədə ailə üzvlərinin sayı onsuz da heç bir hüquqi əhəmiyyətə malik deyil. Belə ki, onun valideynləri və I qrup əlil qardaşı onunla birlikdə yaşasalar da, ailənin gəliri hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusundan aşağıdır. Bu isə o deməkdir ki, iddiaçının ailəsi sosial təminat hüququnda nəzərdə tutulmuş anlamda aztəminatlıdır. Nəhayət, iddiaçı hesab edir ki, sosial yardımın təyin edilməsindən imtina onun mülkiyyət hüququnu pozur.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir. O, qeyd edir ki, iddiaçıya sosial yardım haqqında qanunvericilik, eləcə də bütün ailə üzvləri barədə tam və düzgün məlumatın verilməsinin vacibliyi izah olunmuş və o, bu barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 fevral 2006-cı il tarixli 32 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş və 1 mart 2007-ci il tarixli 45 nömrəli, 23 aprel 2007-ci il tarixli 70 nömrəli və 15 iyul 2008-ci il tarixli 158 nömrəli qərarlarla əlavə və dəyişikliklər edilmiş “Sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi Qaydaları”na

(bundan sonra mətndə “Qaydalar”) 1 nömrəli Əlavəni imzalamışdır. Daha sonra, cavabdeh bildirir ki, iddiaçının ərizəsinə və təqdim etdiyi sənədlərə cavabdehin sosial yardımını təyin edən komissiyasının 14 mart 2012-ci il tarixdə keçirilmiş iclasında baxılmış və Qaydaların 3.4-cü bəndinə əsasən, iddiaçının təqdim etdiyi məlumatların yerində yoxlanılması qərara alınmışdır. 27 mart 2012-ci il tarixdə ailənin maddi-məişət şəraitini yoxlamaq məqsədilə iddiaçının yaşadığı ünvanda yoxlama aparılmış və yoxlamanın nəticəsi “Ailənin maddi-məişət şəraitinin müayinəsi barədə akt”da əksini tapmışdır. Yoxlama zamanı iddiaçının yaşadığı ünvanda onun arvadı və 2 uşağından savayı, anası, atası və qardaşının yaşamasına baxmayaraq, onların ailə tərkibi haqqında arayışda qeyd edilmədiyi müəyyən olunmuşdur. Ona görə də iddiaçının ailəsinə sosial yardımın təyin edilməsindən imtina olunmuşdur. Belə ki, Qaydaların 3.10.1-ci bəndinə müvafiq olaraq, sosial yardımın verilməsinə təsir edəcək hallar barədə zəruri məlumatlar verilmədikdə, yaxud ailə tərkibi və ailə üzvlərinin gəlirləri barədə düzgün və ya tam olmayan məlumatlar və sənədlər verildikdə, ailəyə sosial yardımın təyin olunmasından imtina edilir və bu halda “Ünvanlı dövlət sosial yardım haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.2-ci maddəsinə uyğun olaraq, həmin ailə 1 il müddətinə sosial yardım almaq hüququnu itirir.

A İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 dekabr 2012-ci il tarixli qərarı ilə iddiaçının iddiası rədd edilir. Məhkəmə, qərarında cavabdehin hüquqi mövqeyi ilə razılaşmaqla yanaşı, iddiaçının Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə “İPM”)

38.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş 30 günlük iddia müddətini ötürdüyünü bildirir.

İddiaçı 7 yanvar 2013-cü il tarixdə həmin qərardan apellyasiya şikayəti verir. Apellyasiya şikayəti ilə iddiaçı birinci instansiya məhkəməsinin qərarının ləğv olunmasını və cavabdehin üzərinə ona sosial yardım təyin etmək öhdəliyinin qoyulmasını tələb edir. İddiaçı apellyasiya şikayətini *A* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin qərarının İPM-in normalarına zidd qəbul edildiyi və bununla da iddiaçının sosial yardım almaq hüququnu pozduğu ilə əsaslandırır.

Cavabdeh apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Hər iki tərəf öz hüquqi mövqeyini qəti şəkildə müdafiə etməkdə davam edir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu iş üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 3. Sosial yardım almaq hüququ olan ailələr

Sosial yardım hüququna orta aylıq gəliri onlardan asılı olmayan səbəblərdən (ailə üzvlərinin əmək qabiliyyətsiz olması, ailənin əmək qabiliyyətli üzvünün müvafiq icra hakimiyyəti orqanında işsiz kimi qeydə alınması, vəfat

etməsi, məhkəmə tərəfindən itkin düşmüş və yaxud ölmüş hesab edilməsi, azadlıqdan məhrum edilməsi, ailə üzvünün olduğu yerin məlum olmaması və s.) hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusundan aşağı olan aztəminatlı ailələr malikdirlər.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 fevral 2006-cı il tarixli 32 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi Qaydaları»

2. Sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi

2.1. Sosial yardımın alınması üçün ailəni təmsil edən şəxs yaşayış yeri üzrə rayon (şəhər) Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə xüsusi ərizə forması (1 nömrəli əlavə), «Ailənin gəlir və əmlakı haqqında bəyannamə» (2 nömrəli əlavə) və Aztəminatlı ailələrin yoxsulluq vəziyyətindən çıxarılması məqsədi ilə uyğun vasitələrin müəyyən edilməsi üçün sorğu anketi (5 nömrəli əlavə) ilə müraciət edir.

2.2. Ailəni təmsil edən şəxs ailə üzvləri tərəfindən ailənin yetkinlik yaşına çatmış və fəaliyyət qabiliyyəti olan üzvləri arasından könüllü seçilir. Bu barədə ailə üzvlərinin müvafiq orqan (notariat orqanı və ya icra hakimiyyətinin ərazi üzrə nümayəndəliyi) tərəfindən təsdiq edilmiş ərizəsi təqdim olunur.

2.3. Ailəni təmsil edən şəxs ərizə, «Ailənin gəlir və əmlakı haqqında bəyannamə», Aztəminatlı ailələrin yoxsulluq vəziyyətindən çıxarılması məqsədi ilə uyğun vasitələrin

müəyyən edilməsi üçün sorğu anketi, ailə üzvlərinin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlərin surəti və ailə tərkibi haqqında yaşayış yerindən arayışla birlikdə zəruri hallarda aşağıdakı sənədləri təqdim edir:

2.3.1. nikah, boşanma, doğum və ya ölüm haqqında şəhadətnamələrin surəti;

2.3.2. qəyyumluqda (himayədə) olan uşaqlar üçün qəyyumluq (himayəçilik) haqqında rayon (şəhər) icra hakimiyyəti başçısının sərəncamının surəti;

2.3.3. iş yerindən gəlir (istehsalat qəzası və yaxud peşə xəstəliyi nəticəsində zərərə görə verilən ödənclər də daxil olmaqla) haqqında arayış;

2.3.4. ailə üzvlərinin aldıkları bütün növ pensiya, müavinət və təqaüdlərin məbləği haqqında aidiyyəti orqanın arayışı;

2.3.5. Çıxarılıb

2.3.6. Çıxarılıb

2.3.7. Çıxarılıb

2.3.8. Çıxarılıb

2.3.9. ailə üzvlərindən hər hansı birinin müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olması barədə Azərbaycan Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin yerli idarə, şöbə və bölməsindən arayış;

2.3.10. ailənin mülkiyyətində və ya istifadəsində olan torpaq payı və həyətyanı torpaq sahəsi barədə müvafiq sənədlərin surəti;

2.3.11. ailə üzvlərindən hər hansı birinin ali, orta-ixtisas və ya ilk peşə-ixtisas təhsili alması barədə təhsil müəssisəsindən arayış;

2.3.12. Çıxarılıb

2.3.13. ailə üzvləri tərəfindən əmlakın icarəyə (kiryəyə) verilməsi və ya icarəyə (kirayəyə) götürülməsi barədə müqavilənin surəti;

2.3.14. Çıxarılıb

2.3.15. məhkəmə tərəfindən ailə üzvünün itkin düşmüş və yaxud ölmüş hesab edilməsi barədə məhkəmə qərarının surəti;

2.3.16. ailə üzvünün axtarışda olması və ya olduğu yerin məlum olmaması barədə müvafiq orqanın arayışı;

2.3.17. ailə üzvünün azadlıqdan məhrum edilməsi barədə cəzaçəkmə müəssisəsinin arayışı;

2.3.18. ailə üzvünün tam dövlət təminatında olması barədə müvafiq xidmət müəssisəsinin arayışı.

2.4. Ailəni təmsil edən şəxsə sosial yardım təyin edilməsi üçün tələb olunan bütün sənədlərin təqdim edilməsi barədə səlahiyyətli şəxs tərəfindən bildiriş verilir.

3. Sosial yardımın təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi

3.1. Sosial yardım ailənin yaşayış yeri üzrə rayon (şəhər) Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzində yaradılmış komissiya tərəfindən təyin edilir. Sosial yardımın təyin edilməsi zamanı şəffaflığı təmin etmək məqsədi ilə, hüquqi-təşkilati formasından asılı olmayaraq, idarə, müəssisə və təşkilatların nümayəndələrinin təşəbbüsü ilə onların komissiyanın iclaslarında iştirakı təmin edilir.

3.2. Rayon (şəhər) Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzində sosial yardımın təyin edilməsi üçün sənədləri sosial yardımlar üzrə səlahiyyətli şəxslər qəbul edir, ailənin gəlir

və əmlakı haqqında məlumatları təsdiq edilmiş müvafiq formalar üzrə doldurur (3 nömrəli əlavə) və komissiyanın müzakirəsinə hazırlayır.

3.3. Sosial yardımın təyin edilməsi barədə sənədlərə komissiya tərəfindən 10 gün müddətində baxılır, sosial yardımın təyin edilməsi və ya sosial yardımın təyin edilməsindən imtina olunması barədə, təqdim edilmiş sənədlər üzrə məlumatların yoxlanılması zərurəti aşağıdakı hallarda isə sənədlərə baxılması müddətini daha 10 gün müddətinə uzatmaqla məlumatların yerində yoxlanılması barədə qərar çıxarılır:

3.3.1. ailənin bəyan edilən gəlirləri hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusunun 30 faizindən aşağı olduqda;

3.3.2. əmək qabiliyyətli ailə üzvlərinin yarısından çoxu üzrlü səbəbdən işləmədikdə;

3.3.3. ailə üzvlərindən biri və ya bir neçəsi respublikadan kənarında yaşadıqda və yaxud əcnəbi olduqda;

3.3.4. ailənin iki və daha çox yaşayış sahəsi olduqda.

3.4. Sənədlər üzrə və bəyan edilmiş məlumatların düzgünlüyü sosial yardımı təyin edən orqan tərəfindən aidiyyəti müəssisə, idarə və təşkilatlara sorğular göndərilməklə və yaxud bilavasitə yerində araşdırılmaqla yoxlanıla bilər.

3.5. Aidiyyəti İdarə, müəssisə və təşkilatlar sosial yardımı təyin edən orqanın sorğularına operativ cavab verməyə borcludurlar.

3.6. Çıxarılıb

3.7. Yoxlamanın nəticələri «Ailənin maddi-məişət şəraitinin müayinəsi barədə akt»da əks olunmaqla rəsmiləşdirilir (4 nömrəli əlavə).

3.8. Sosial yardım onu almaq üçün müraciət edilən ayın 1-dən etibarən, 1 il müddətinə təyin olunur.

3.9. Sosial yardım təyin edilərkən ailənin tərkibində aşağıda göstərilənlər nəzərə alınır:

3.9.1. tam dövlət təminatında olan şəxslər (uşaq evi və internatlarda, qocalar və əlillər üçün internat evlərində, sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün müvafiq xüsusi təhsil müəssisələrində yaşayanlar);

3.9.2. müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olan şəxslər;

3.9.3. cəzaçəkmə müəssisələrində cəza çəkən şəxslər;

3.9.4. axtarışda olan şəxslər;

3.9.5. Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşamayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları;

3.9.6. əcnəbilər (Azərbaycan Respublikasının ərazisində daimi yaşayanlar istisna olmaqla).

3.10. Aşağıdakı hallarda sosial yardımın təyin olunmasından imtina edilir:

3.10.1. sosial yardımın verilməsinə təsir edəcək hallar barədə zəruri məlumatlar verilmədikdə, yaxud ailə tərkibi və ailə üzvlərinin gəlirləri barədə düzgün və ya tam olmayan məlumatlar və sənədlər verildikdə. Bu halda «Ünvanlı dövlət sosial yardımına haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.2-ci maddəsinə uyğun olaraq həmin ailə 1 il müddətinə sosial yardım almaq hüququnu itirir;

3.10.2. yardım üçün müraciətdən 1 il əvvəl ailə yaşayış sahəsi aldıqda və yaxud respublika üzrə təsdiq edilmiş yaşayış minimumunun 10 misindən çox məbləğdə təhsil haqqı ödədikdə və ya alğı-satqı etdikdə;

3.10.3. ailənin istifadəsində nəqliyyat vasitəsi olduqda

(dövlət tərəfindən reabilitasiya məqsədləri üçün verilmiş nəqliyyat vasitələri istisna olunmaqla);

3.10.4. ailənin orta aylıq gəlirinin 50 faizindən çox məbləğdə aylıq kredit öhdəçiliyi olduqda;

3.10.5. ailənin əmək qabiliyyətli, işləməyən üzvü Dövlət Məşğulluq Xidmətinin yerli orqanı tərəfindən təklif olunmuş iki münasib işdən imtina etdikdə (bu halda ailənin sosial yardım hüququna onun təkrar müraciəti əsasında 1 aydan sonra baxıla bilər).

3.11. Sosial yardımın təyin edilməsindən imtina edildiyi barədə komissiyanın qərarı çıxarıldığı vaxtdan 3 gündən gec olmayaraq, sosial yardım verilməsindən imtina edilməsinin səbəbləri göstərilməklə ailəni təmsil edən şəxsə bildiriş verilir.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

A şəhəri

12 mart 2013-cü il

A Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim *İ*-nin sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər *N* və *Y*-dən ibarət tərkibdə,
iddiaçı *T*-nin (ünvanı:),
cavabdehin nümayəndəsi *H*-nın (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı *T*-nin cavabdeh *A* şəhəri Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə qarşı «ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbinə dair inzibati iş üzrə *A* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 dekabr 2012-ci il tarixli ... №-li qərarından iddiaçı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 12 mart 2012-ci il tarixdə ona ünvanlı dövlət sosial yardımının (bundan sonra mətndə «sosial yardım») təyin edilməsi üçün cavabdehə ərizə ilə müraciət etmişdir.

Cavabdeh ərizəyə və ona əlavə edilmiş sənədlərə (həmin sənədlərə əsasən, iddiaçı öz arvadı və iki uşağı ilə birlikdə bir mənzildə yaşayır) baxdıqdan sonra 30 mart 2012-ci il tarixli qərarla iddiaçıya sosial yardımın təyin olunmasından imtina etmişdir. İmtina cavabdeh tərəfindən belə əsaslandırılmışdır ki, iddiaçı ailə tərkibi barədə cavabdehə düzgün məlumat verməmişdir. Belə ki, onun cavabdehə təqdim etdiyi arayışda müvafiq mənzildə yaşayan ailənin digər üç üzvü (iddiaçının valideynləri və I qrup əlil qardaşı) göstərilməmişdir.

Cavabdehin 30 mart 2012-ci il tarixdə qəbul etdiyi və hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumatın əksini tapmadığı qərarının surəti ərizəçiyə 12 aprel 2012-ci il tarixdə təqdim edilmişdir.

İddiaçı 12 mart 2012-ci il tarixli ərizəsinə uyğun olaraq, cavabdehin üzərinə ünvanlı sosial yardımın təyin edilməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə 24 avqust 2012-ci il tarixdə *A* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırmışdır.

İddiaçı tələbinin əsası kimi bildirmişdir ki, onun verdiyi məlumatlar cavabdehin imtina qərarı üçün əsas hesab edilə bilməz. Çünki ailə tərkibi barədə arayış iddiaçı tərəfindən deyil, müvafiq Mənzil Kommunal İstismar Sahəsi tərəfindən tərtib olunmuşdur. Başqa sözlə, arayışda ailə tərkibinin sayının az göstərilməsi iddiaçının səhvi deyil. Həmçinin iddiaçının fikrincə, baxılan işdə ailə üzvlərinin sayı hüquqi əhəmiyyət kəsb etmir. Belə ki, onun valideynləri və I qrup əlil qardaşı onunla birlikdə yaşasalar da, ailənin gəliri hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusundan aşağıdır. Bu isə o deməkdir ki, iddiaçının

ailəsi sosial təminat hüququnda nəzərdə tutulmuş anlamda aztəminatlıdır. Nəhayət, iddiaçı hesab edir ki, ünvanlı sosial yardımın təyin edilməsindən imtina onun mülkiyyət hüququnu pozmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edərək bildirmişdir ki, ərizəçiyə ünvanlı sosial yardım haqqında qanunvericilik, o cümlədən bütün ailə üzvləri barədə tam və düzgün məlumatın verilməsinin vacibliyi izah olunmuş və o, bu barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 fevral 2006-cı il tarixli 32 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş və 1 mart 2007-ci il tarixli 45 nömrəli, 23 aprel 2007-ci il tarixli 70 nömrəli və 15 iyul 2008-ci il tarixli 158 nömrəli qərarlarla əlavə və dəyişikliklər edilmiş “Sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi Qaydaları”na (bundan sonra mətndə “Qaydalar”) 1 nömrəli Əlavəni imzalamışdır. İddiaçının təqdim etdiyi sənədlərə cavabdehin sosial yardımını təyin edən komissiyasının 14 mart 2012-ci il tarixdə keçirilmiş iclasında baxılmışdır. İclasda Qaydaların 3.4-cü bəndinə əsasən, iddiaçının təqdim etdiyi məlumatların yerində yoxlanılması qərara alınmışdır. 27 mart 2012-ci il tarixdə ailənin maddi-məişət şəraitini yoxlamaq məqsədilə iddiaçının yaşadığı ünvanda yoxlama aparılmış və yoxlamanın nəticəsi “Ailənin maddi-məişət şəraitinin müayinəsi barədə akt”da qeyd olunmuşdur. Yoxlama zamanı müəyyən edilmişdir ki, iddiaçının yaşadığı ünvanda onun arvadı və 2 uşağından savayı, anası, atası və qardaşının yaşamasına baxmayaraq, onlar ailə tərkibi haqqında arayışda göstərilməmişlər. Bu səbəbdən

iddiaçının ailəsinə sosial yardımın təyin edilməsindən imtina olunmuşdur. Belə ki, Qaydaların 3.10.1-ci bəndinə müvafiq olaraq, sosial yardımın verilməsinə təsir edəcək hallar barədə zəruri məlumatlar verilmədikdə, yaxud ailə tərkibi və ailə üzvlərinin gəlirləri barədə düzgün və ya tam olmayan məlumatlar və sənədlər verildikdə, ailəyə ünvanlı sosial yardımın təyin olunmasından imtina edilir və bu halda “Ünvanlı dövlət sosial yardımını haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.2-ci maddəsinə uyğun olaraq, həmin ailə 1 il müddətinə sosial yardım almaq hüququnu itirir.

A İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 dekabr 2012-ci il tarixli qərarı ilə iddia tələbi təmin edilməmişdir. Məhkəmə cavabdehin hüquqi mövqeyi ilə razılaşmışdır. Məhkəmə, həmçinin iddiaçı tərəfindən Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 38.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş 30 günlük iddia müddətinin ötürüldüyünə də əsaslanmışdır.

İddiaçı həmin qərardan 7 yanvar 2013-cü il tarixdə apellyasiya şikayəti vermişdir. O, qərarın ləğv olunmasını və iş üzrə onun üçün müsbət olan yeni qərar qəbul edilməsini xahiş edir.

Apellyasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, *A* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin qərarı İPM-in normalarına zidd qəbul edilmiş və bununla da iddiaçının sosial yardım almaq hüququ pozulmuşdur.

Cavabdeh apellyasiya şikayətinin rədd edilməsini və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

İcraat materialları *A* Apellyasiya Məhkəməsinin

İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

İddiaçının apellyasiya şikayəti vaxtında, yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 30 gün müddətində (İPM-in 85.1-ci maddəsi) verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətçinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri).

Mahiyyət baxımından apellyasiya şikayəti qismən uğurludur. Birinci instansiya məhkəməsinin qərarı ləğv olunmalı və cavabdehin üzərinə 30 mart 2012-ci il tarixli imtina qərarını ləğv edərək iddiaçının ərizəsinə dair yeni qərar qəbul etmək öhdəliyi qoyulmalıdır.

Birinci instansiya məhkəməsi haqsız olaraq hesab etmişdir ki, iddiaçı tərəfindən məcburetmə haqqında iddia (İPM-in 33.1-ci maddəsi) İPM-in 38.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş iddia müddətinin ötürülməsi ilə qaldırılmışdır. Belə ki, cavabdehin 30 mart 2012-ci il tarixli qərarının surəti iddiaçıya 12 aprel 2012-ci il tarixdə təqdim olunmuş və o, həmin qərara qarşı iddia ərizəsi ilə 24 avqust 2012-ci il tarixdə birinci instansiya məhkəməsinə müraciət etmişdir. Ona görə də ilk baxışdan elə görünə bilər ki, iddiaçı həqiqətən də İPM-in 38.2-ci maddəsində təsbit olunmuş 30 günlük iddia müddətini ötürmüşdür. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, baxılan işdə cavabdeh inzibati aktı tərtib edərkən «İnzibati icraat haqqında» Qanunun

(bundan sonra mətndə İİQ) 59.1.5-ci maddəsinin tələbinə əməl etməmiş, orada həmin akta qarşı mümkün hüquqi müdafiə vasitələri, bu hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə müddəti və bununla bağlı maraqlı şəxsin şikayət (iddia) verə biləcəyi orqan (orqanlar, o cümlədən məhkəmə) haqqında məlumat verməmişdir.

İİQ-nin 73.2-ci maddəsinə əsasən, mümkün hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat əksini tapmamış belə bir inzibati aktdan onun qüvvəyə mindiyi gündən 6 ay müddətində şikayət verilə bilər. Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, bu müddəə analoji qaydada hazırkı mübahisəyə də tətbiq olunmalıdır. Bu, artıq ondan irəli gəlir ki, hər hansı bir inzibati aktın ünvanlandığı şəxs, prinsip etibarilə inzibati şikayət (İİQ-nin 71.1-ci maddəsi) vermək və iddia (İİQ-nin 72.1 və 72.2-ci maddələri, eləcə də İPM-in 32.2.1-ci maddəsi) qaldırmaq imkanları arasında seçim hüququna malikdir. Aydınır ki, hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumat verilmədikdə hər iki hüquqi müdafiə imkanına münasibətdə eyni müddətlər tətbiq olunmalıdır. Yəni iddiaçıya 12 aprel 2012-ci ildə təqdim olunmuş 30 mart 2012-ci il tarixli qərarla ona qarşı mümkün hüquqi müdafiə vasitələri, həmin hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə qaydası və müddəti nəzərdə tutulmadığı üçün iddiaçı bu qərara qarşı onun qüvvəyə mindiyi gündən – 12 aprel 2012-ci il tarixdən (İİQ-nin 64.1-ci maddəsi) 6 ay müddətində iddia qaldıra bilərdi. Baxılan işdə iddiaçı həmin 6 aylıq iddia müddətinə riayət etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası iddia tələbinin mahiyyəti ilə bağlı aşağıdakıları qeyd edir.

İddia qismən əsaslıdır. O, cavabdehin üzərinə mütləq

surətdə iddiaçının tələb etdiyi ünvanlı sosial yardımın təyin edilməsi öhdəliyinin qoyulması ilə nəticələnməyə də, birinci instansiya məhkəməsinin qərarının ləğvinə və cavabdehin üzərinə iddiaçının ərizəsinə dair məhkəmənin hüquqi mövqeyi nəzərə alınmaqla yeni qərar qəbul etmək öhdəliyinin qoyulmasına əsas verir.

İPM-in 33-cü maddəsinin müddəalarına əsasən, məcburetmə haqqında iddia vasitəsilə iddiaçı onun arzuladığı inzibati aktı qəbul etmək vəzifəsini cavabdehin üzərinə qoymağı məhkəmədən tələb edə bilər (maddə 33.1).

İPM-in 73.1-ci maddəsinə əsasən, inzibati aktın qəbulundan imtina olunmasının və ya cavabdehin hərəkətsizliyi nəticəsində inzibati aktın qəbul edilməməsinin qanuna zidd olduğu və iddiaçının hüquqlarının pozulmasına səbəb olduğu hallarda, məhkəmə inzibati orqanın üzərinə inzibati aktın qəbul edilməsi barədə öhdəlik qoyur. Lakin Məcəllənin 73.2-ci maddəsinə görə, iddiaçının tələbi əsasında müəyyən konkret qərarın qəbul edilməsi mümkün olmadıqda, məhkəmə inzibati orqanın üzərinə, məhkəmənin hüquqi mövqeyini nəzərə almaqla, iddiaçının xeyrinə müvafiq inzibati aktın qəbul edilməsi barədə öhdəlik qoyur. Bu cür konkret qərarın qəbulunun qeyri-mümkün olduğu hallar İPM-in 73.3-cü maddəsində bitkin şəkildə sadalanmışdır. Bunlar aşağıdakılardır: 1) qərarın qəbulu zamanı inzibati orqanın diskresion səlahiyyətə malik olması; 2) inzibati aktın qəbulu zamanı inzibati orqanın istinad etdiyi maddi hüquq normasının tətbiqi şərtlərinin həmin orqanın özünün qiymətləndirməsinə əsasən müəyyən olunması və ya hər hansı hüquq normasının tətbiqi ilə bağlı inzibati orqana qiymətləndirmə azadlığının verilməsi; 3)

inzibati aktın qəbul edilməsi üçün araşdırmanın davam etdirilməsinin zəruri olması və məhkəmə tərəfindən müstəqil şəkildə, məhkəmə baxışı çərçivəsində belə araşdırmanın həyata keçirilməsinin mümkün olmaması. Sonuncu hal baxılan işdə mövcuddur.

“Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən, sosial yardım hüququna orta aylıq gəliri onlardan asılı olmayan səbəblərdən (ailə üzvlərinin əmək qabiliyyətsiz olması, ailənin əmək qabiliyyətli üzvünün müvafiq icra hakimiyyəti orqanında işsiz kimi qeydə alınması, vəfat etməsi, məhkəmə tərəfindən itkin düşmüş və yaxud ölmüş hesab edilməsi, azadlıqdan məhrum edilməsi, ailə üzvünün olduğu yerin məlum olmaması və s.) hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusundan aşağı olan aztəminatlı ailələr malikdirlər.

Yuxarıda qeyd edilən Qaydaların 2-ci bəndinin müddəalarına əsasən, sosial yardımın alınması üçün ailəni təmsil edən şəxs yaşayış yeri üzrə rayon (şəhər) Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzinə xüsusi ərizə forması (1 nömrəli əlavə), «Ailənin gəlir və əmlakı haqqında bəyannamə» (2 nömrəli əlavə) və «Aztəminatlı ailələrin yoxsulluq vəziyyətindən çıxarılması məqsədi ilə uyğun vasitələrin müəyyən edilməsi üçün sorğu anketi» (5 nömrəli əlavə) ilə müraciət edir (maddə 2.1). Ailəni təmsil edən şəxs ailə üzvləri tərəfindən ailənin yetkinlik yaşına çatmış və fəaliyyət qabiliyyəti olan üzvləri arasından könüllü seçilir. Bu barədə ailə üzvlərinin müvafiq orqan (notariat orqanı və ya icra hakimiyyətinin ərazi üzrə nümayəndəliyi) tərəfindən təsdiq edilmiş ərizəsi təqdim olunur (maddə 2.2).

Həmin Qaydaların 3.10, 3.10.1-ci bəndlərinə əsasən, sosial yardımın verilməsinə təsir edəcək hallar barədə zəruri məlumatlar verilmədikdə, yaxud ailə tərkibi və ailə üzvlərinin gəlirləri barədə düzgün və ya tam olmayan məlumatlar və sənədlər verildikdə sosial yardımın təyin olunmasından imtina edilir. Bu halda “Ünvanlı dövlət sosial yardımını haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.2-ci maddəsinə uyğun olaraq həmin ailə 1 il müddətinə sosial yardım almaq hüququnu itirir.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, cavabdeh təqdim olunan məlumatları yerində yoxlayarkən iddiaçının istinad etdiyi həmin xüsusatlari araşdırmamış və qərarında buna münasibət bildirməmişdir. Başqa sözlə, o, Qanunun mənzildə yaşayan sakinlər barədə məlumat verilməsinə dair tələbini yalnız formal (yəni müvafiq müddəanın mahiyyətinə diqqət yetirmədən) qiymətləndirmişdir. Digər tərəfdən, mənzildə əlavə sakinlərin mövcudluğunun sosial yardımın təyin olunmasına təsir edə bilib-bilməməsi, yaxud təsir etdikdə, bunun hansı həddə olması yoxlanılmamışdır. Mənzildə yaşayan digər 3 nəfərin (iddiaçının valideynlərinin və I qrup əlil qardaşının) iddiaçının ailə üzvləri qismində nəzərə alındığı təqdirdə, bunun ehtiyac meyarının məcmusuna ümumiyyətlə təsir etməyəcəyini söyləmək üçün çoxlu əsas var. Bu məsələ üzrə araşdırmanın davam etdirilməsi zəruri olduğundan və bu araşdırmanın müstəqil şəkildə, məhkəmə baxışı çərçivəsində həyata keçirilməsi mümkün olmadığından (İPM-in 73.3.3-cü maddəsi), məhkəmə kollegiyasının fikrincə, baxılan işdə iddiaçının tələbi üzrə konkret qərar qəbul oluna bilməz. Ona görə də birinci instansiya

məhkəməsinin qərarı və cavabdehin imtina qərarı ləğv edilməklə cavabdehin üzərinə iddiaçının ərizəsinə dair məhkəmənin hüquqi mövqeyi nəzərə alınmaqla yeni qərar qəbul etmək öhdəliyi qoyulmalıdır.

Bu baxımdan iddia tələbi qismən təmin edilməlidir.

İş üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 111.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 73.2, 87.6, 90.1, 94.1, 111.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

A İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 dekabr 2012-ci il tarixli ... №-li qərarı ləğv edilir.

Cavabdehin 30 mart 2012-ci il tarixli qərarı ləğv edilir.

Cavabdehin üzərinə iddiaçının ərizəsinə dair məhkəmənin hüquqi mövqeyi nəzərə alınmaqla yeni qərar qəbul etmək öhdəliyi qoyulur.

İddia qalan hissədə rədd edilir.

Prosesual xərclər iddiaçı və cavabdeh tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir.

Qərarın tam formada təqdim olunduğu gündən 1 ay müddətində *A* Apellyasiya Məhkəməsi (ünvan:...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan:...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

Hakimlər: imzalar

8-ci kazus üzrə qərarla bağlı qeyd:

Bu qərar da söhbət apellyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən qəbul edilmiş bir qərardan gedir. Burada da, təkcə apellyasiya şikayətinin mümkünlüyü deyil, həm də (həmin şikayətin əsaslılığının yoxlanılması çərçivəsində) iddianın mümkünlüyü yoxlanılmalıdır. Buradakı problem inzibati aktda hüquqi müdafiə vasitələri barədə məlumatın olmamasından ibarətdir (“İnzibati icraat haqqında” Qanunun analogiya qaydasında tətbiqi). İddia və bununla da, həmçinin apellyasiya şikayəti qismən əsaslı olduğundan və İPM-in 73.2-ci maddəsinin şərtləri mövcud olduğu üçün məhkəmənin qərarı həmin normaya əsasən qəbul edilir. Başqa sözlə, apellyasiya şikayəti qismən rədd edilir və prosesual xərclər iddiaçı və cavabdeh tərəfindən yarıya bölünməklə ödənilir.

9-CU KAZUS

YAŞAYIŞ YERİ ÜZRƏ QEYDİYYATA ALINMA İLƏ BAĞLI İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

1980-ci il təvvəllüdlü **R** doğulduğu vaxtdan **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanında yaşayır. 1988-ci ildə onun valideynləri boşanır və bundan sonra **R** bir müddət anası **H** ilə birlikdə yuxarıda qeyd olunan mənzildə qalır. Daha sonra o, **Ü** rayonunun **E** kəndində yaşayan atasının yanına köçür və orta məktəbin 9-cu sinfinədək həmin kənddə təhsil alır. 10 və 11-ci siniflər üzrə təhsilini davam etdirmək üçün **R** yenidən **P** şəhərinə qayıdır və anası ilə birlikdə yuxarıda qeyd edilən mənzildə yaşayır. 2003-cü ildə **İ** ilə ailə həyatı quran **R** həyat yoldaşı və 3 uşağı ilə birlikdə hazırda mülkiyyət hüququ əsasında anası **H**-ya məxsus həmin mənzildə yaşasa da, əvvəlki kimi atasının **Ü** rayonunun **E** kəndində yerləşən evində qeydiyyatdadır.

R və anası arasında narazılıqların yaranması səbəbindən **H** oğlu və gəlininin mənzildən çıxarılması ilə bağlı iddia ərizəsi ilə **P** Şəhər Məhkəməsinə müraciət edir. Lakin məhkəmənin 10 yanvar 2014-cü il tarixdə qəbul etdiyi qətnamə ilə **H**-nın iddiası rədd olunur. **H** bu qərardan apellyasiya şikayəti versə də, **P** Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 14 mart 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə birinci instansiya məhkəməsinin müvafiq qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılır.

R ailəsi ilə birlikdə yaşadığı və anasına məxsus olan mənzilə yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınmaq üçün **P** Şəhər Polis İdarəsinə müraciət edir, lakin sonuncu 24 aprel 2014-cü il tarixli qərarla onun ərizəsini təmin etməkdən imtina edir. İmtinanın əsası kimi Polis İdarəsi bildirir ki, “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsinin tələblərinə əsasən, qeydiyyatata alınma üçün yaşayış sahəsi verən şəxsin razılığı, əks halda müvafiq məhkəmə qərarının olması zəruridir.

R bu qərara qarşı iddia ərizəsi ilə 3 may 2014-cü il tarixdə **P** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edərək **P** Şəhər Polis İdarəsinin üzərinə onun **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanına yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınması öhdəliyinin qoyulmasını tələb edir.

Həm **P** Şəhər Polis İdarəsi, həm də **P** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində icraat zamanı icraata üçüncü şəxs qismində cəlb edilmiş **H** iddianın rədd olunmasını tələb edirlər.

P İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 iyun 2014-cü il tarixli qərarı ilə **P** şəhər Polis İdarəsinin üzərinə iddiaçını **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanında qeydiyyatata almaq öhdəliyi qoyulur.

H 19 iyun 2014-cü il tarixdə həmin qərardan **P** Apellyasiya Məhkəməsinə apellyasiya şikayəti verərək bu qərarın ləğv edilməsini və iddianın rədd olunmasını tələb edir.

O, apellyasiya şikayətini əsaslandırmaq üçün bildirir ki, hər hansı bir şəxsin mənzilə qeydiyyatata alınma bilinməsi üçün müvafiq yaşayış sahəsi verən şəxsin razılığı olmalıdır. Bu baxımdan birinci instansiya məhkəməsi iddiaçının onun (**H**-nın) mənzilinə qeydiyyatata alınmalı olması nəticəsinə

gələrkən, onun buna razılığının olmamasına düzgün hüquqi qiymət verməmişdir. Daha sonra, üçüncü şəxs bildirir ki, *P* şəhəri, *L* küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanında yerləşən mənzil onun mülkiyyətindədir. İddiaçı 2003-cü ildə *I* ilə evləndikdən sonra onun mənzilinə köçmüşdür. Hazırda iddiaçı ailə üzvləri ilə onun mənzilində yaşayır. Bununla belə, iddiaçı və onun arvadı onunla yola getmirlər, onların arasında tez-tez mübahisə olur. O, iddiaçının və onun arvadının ona məxsus mənzildə qalmalarına və iddiaçının onun mənzilinə qeydiyyatı alınmasına razı deyil.

İddiaçı apellyasiya şikayətinə qarşı çıxaraq bildirir ki, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı düzgün olmuşdur.

Cavabdeh apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı mübahisənin mahiyyəti üzrə tələb irəli sürmür və işə onun iştirakı olmadan baxılmasına razılığını bildirir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu iş üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 5. Vətəndaşın yaşayış yeri üzrə qeydiyyatı alınması

Vətəndaşa ilk dəfə Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi verildikdən o, yaşayış yeri üzrə qeydiyyatı alınır.

Yaşayış yerini dəyişdirmiş vətəndaş yeni yaşayış

yerinə gəldikdən sonra 10 gündən gec olmayaraq qeydiyyatata alınması üçün müvafiq dövlət orqanına müraciət etməlidir. Müvafiq dövlət orqanı vətəndaşı dərhal qeydə almalı və ona 10 gün ərzində “Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq olaraq şəxsiyyət vəsiqəsi verməlidir. Yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınmaq üçün vətəndaş ərizə-anketlə birlikdə aşağıdakı sənədləri təqdim etməlidir:

1) şəxsiyyət vəsiqəsi və ya doğum haqqında şəhadətnamə;

2) yaşayış sahəsinə köçmək üçün əsas verən sənəd (mülkiyyət hüququnun dövlət qeydiyyatına alınması haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, order, icarə və ya kirayə müqaviləsi, yaxud Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd) və ya vətəndaşa yaşayış sahəsi verən şəxsin ərizəsi.

...

Maddə 9. Şəxsin yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan çıxarılması

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən şəxs yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan aşağıdakı hallarda çıxarılır:

1) yaşayış yerini dəyişdikdə – yeni yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınması barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının məlumatına əsasən;

2) başqa ölkədə yaşayış yeri seçdikdə – müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının məlumatına əsasən;

3) azadlıqdan məhrum edildikdə – məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü əsasında;

4) öldükdə və ya məhkəmə qətnaməsi ilə ölmüş elan

edildikdə – ölüm aktının qeydə alınması haqqında müvafiq dövlət orqanının məlumatı əsasında;

5) yaşayış sahəsindən çıxarıldıqda və ya yaşayış sahəsindən istifadə hüququna xitam verildikdə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsi əsasında;

6) qeydiyyatda alınma üçün əsas olmuş sənədlərin və ya məlumatların həqiqətə uyğun olmadığı və ya qeydiyyat məsələsi həll edilərkən vəzifəli şəxs tərəfindən qanunsuz hərəkətə yol verildiyi aşkar edildikdə – məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı əsasında.

...

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi

Maddə 228. Yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququ

...

228.5. Yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin onunla birgə yaşayan ailə üzvləri (əri, arvadı, valideynləri, uşaqları) yaşayış sahəsindən onunla bərabər istifadə etmək hüququna malikdirlər. Yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin ailə üzvləri öz yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlarını həmin yaşayış binasına köçürmək ixtiyarına malikdirlər. Digər ailə üzvlərinin (ərin, arvadın) köçürülməsinə yalnız mülkiyyətçinin razılığı ilə yol verilir. Həmin şəxslərin yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququ mülkiyyətçi ilə ailə münasibətlərinə xitam verildiyi halda da saxlanılır. Yaşayış binasının tərkib hissəsindən mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin istifadə etmək hüququ bu məcəllənin qüvvəyə mindiyi gündən yaranır.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

P şəhəri

14 avqust 2014-cü il

P Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim *S*-in sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər *K* və *B*-dən ibarət tərkibdə,
iddiaçının nümayəndəsi *T*-nin (ünvanı:...),
üçüncü şəxs *H*-nin (ünvanı:...) iştirakları ilə

iddiaçı *R*-in cavabdeh Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi *P* şəhər Polis İdarəsinə qarşı (üçüncü şəxs: *H*) «yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda alma öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbinə dair inzibati iş üzrə *P* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 iyun 2014-cü il tarixli ... №-li qərarından üçüncü şəxs tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 1980-ci ildə doğulmuş, həmin vaxtdan *P* şəhəri, *L* küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanında yaşamışdır. 1988-ci ildə valideynləri boşandıqdan sonra bir müddət anası (üçüncü şəxs) ilə birlikdə həmin mənzildə yaşadıqdan

sonra atası ilə birlikdə *Ü* rayonunun *E* kəndində yaşamış, orta məktəbin 9-cu sinfinədək həmin kənddə təhsil almış, 10 və 11-ci siniflər üzrə təhsilini *P* şəhərində davam etdirmiş, anasının yanında – yuxarıda qeyd edilən mənzildə yaşamışdır. İddiaçı 2003-cü ildə *İ* ilə nikaha daxil olmuşdur. Onlar 3 uşaqları ilə birlikdə yuxarıda qeyd edilən mənzildə iddiaçının anası *H* ilə birgə yaşayırlar. Lakin iddiaçının yaşayış yeri üzrə qeydiyyatı atasının yaşadığı ünvandır.

İddiaçı ilə anası arasında narazılıqlar yaranmış, ana *H* oğluna və gəlininə qarşı «mənzildən çıxarılma» barədə *P* Şəhər Məhkəməsində iddia qaldırmışdır. Həmin məhkəmənin 10 yanvar 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə *H*-nin iddiası rədd edilmişdir. *P* Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 14 mart 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə *P* Şəhər Məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçı yaşadığı həmin mənzilə yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınmaq üçün cavabdehə müraciət etmiş, lakin cavabdeh 24 aprel 2014-cü il tarixli qərarı ilə müraciətin təmin olunmasından imtina etmişdir. Cavabdeh imtinanın səbəbi kimi qeyd etmişdir ki, qeydiyyata alınma “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Qanunun 5-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq yaşayış sahəsi verən şəxsin razılığı, əks halda məhkəmənin qərarı əsasında həyata keçirilir.

İddiaçı 3 may 2014-cü il tarixdə *P* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində onun *P* şəhəri, *L* küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanına yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınması öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması tələbi ilə iddia qaldırmışdır.

Cavabdeh, eləcə də birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı icraata cəlb edilmiş üçüncü şəxs **H** iddianın rədd olunmasını tələb etmişlər.

P İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 iyun 2014-cü il tarixli qərarı ilə iddiaçının **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanına qeydiyyatata alınması öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması qərara alınmışdır.

Üçüncü şəxs 19 iyun 2014-cü il tarixdə həmin qərardan apellyasiya şikayəti vermişdir. O, qərarın ləğv edilməsini və iddianın rədd olunmasını tələb edir.

Apellyasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, vətəndaşın mənzilə qeydiyyatata alınması yaşayış sahəsi verən şəxsin razılığı əsasında həyata keçirilir. Birinci instansiya məhkəməsi isə iddiaçının onun mənzilinə qeydiyyatata alınması nəticəsinə gələrkən, onun buna razılığının olmamasına düzgün hüquqi qiymət verməmişdir. Daha sonra, üçüncü şəxs bildirmişdir ki, **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanda yerləşən yaşayış sahəsi onun mülkiyyətindədir. İddiaçı 2003-cü ildə **İ** ilə evləndikdən sonra onun mənzilinə köçmüşlər. Hazırda iddiaçı ailə üzvləri ilə onun mənzilində yaşayır. Bununla belə, iddiaçı və onun arvadı onunla yola getmir, onların arasında tez-tez mübahisə olur. O, iddiaçının və onun arvadının ona məxsus mənzildə qalmalarına və iddiaçının onun mənzilinə qeydiyyatata alınmasına razı deyil.

İddiaçının nümayəndəsi məhkəmə kollegiyasının iclasında apellyasiya şikayətinə etiraz edərək göstərdi ki, iddiaçının qeydiyyatata alınmaq istədiyi mənzil onun atasının anasına, yəni iddiaçının nənəsinə məxsus olmuş, anası **H** (üçüncü şəxs) həmin mənzili sonradan

özəlləşdirmişdir. İddiaçı orta məktəbi 9-cu sinfə qədər **Ü** rayonunun **E** kəndində, 10-cu və 11-ci sinifləri isə **P** şəhərində oxumuşdur. İşə düzəlmək üçün **Ü** rayonuna qeydiyyatla alınmaq zərurəti yarandığından, atasının evinə qeydiyyatla alınmışdır. İddiaçı 2003-cü ildə **İ** ilə evlənmiş, sonuncu üçüncü şəxsin mənzilinə gəlin gəlmişdir. Onların nikahlarından üç uşaqları var. **P** Şəhər Məhkəməsinin 10 yanvar 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə üçüncü şəxsin iddiaçıya və onun arvadı **İ**-yə qarşı mülkiyyətində olan **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanında yerləşən yaşayış sahəsindən çıxarılması tələbi barədə iddiası əsassız olduğundan rədd edilmişdir. Bu qətnamədə **P** Şəhər Məhkəməsi iddiaçının və onun arvadının müvafiq mənzilə istifadə hüquqlarının olduğunu tanımış və təsdiq etmişdir. **P** Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 14 mart 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə **P** Şəhər Məhkəməsinin 10 yanvar 2014-cü il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçı **P** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 iyun 2014-cü il tarixli qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Cavabdeh mübahisənin mahiyyəti üzrə hər hansı tələblə çıxış etməmiş, işə onun iştirakı olmadan baxılmasına etiraz etmədiyini bildirmişdir.

İcraat materialları **P** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Məhkəmə kollegiyası Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 62.3-cü maddəsinə əsasən, işə cavabdehin iştirakı olmadan baxılmasını mümkün hesab etmişdir.

Üçüncü şəxsin apellyasiya şikayəti vaxtında, yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 30 gün müddətində (İPM-in 85.1-ci maddəsi) verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətçinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri). Lakin şikayət əsaslı deyil və *P* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 iyun 2014-cü il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

İddiaçı tərəfindən qaldırılmış məcburetmə haqqında iddianın (İPM-in 33.1-ci maddəsi) mümkün olması, xüsusilə, vaxtında qaldırılması (İPM-in 38.2-ci maddəsi) heç bir şübhə doğurmur. Birinci instansiya məhkəməsi iddianı haqlı olaraq mahiyyəti üzrə də əsaslı hesab etmişdir. Bu, aşağıdakı mülahizələrdən irəli gəlir:

«Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsinə əsasən, yaşayış yerini dəyişdirmiş vətəndaş yeni yaşayış yerinə gəldikdən sonra 10 gündən gec olmayaraq qeydiyyata alınması üçün müvafiq dövlət orqanına müraciət etməlidir. Müvafiq dövlət orqanı vətəndaşı dərhal qeydə almalı və ona 10 gün ərzində “Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq olaraq şəxsiyyət vəsiqəsi verməlidir. Yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınmaq üçün

vətəndaş ərizə-anketlə birlikdə aşağıdakı sənədləri təqdim etməlidir: 1) şəxsiyyət vəsiqəsi və ya doğum haqqında şəhadətnamə; 2) yaşayış sahəsinə köçmək üçün əsas verən sənəd (mülkiyyət hüququnun dövlət qeydiyyatına alınması haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, order, icarə və ya kirayə müqaviləsi, yaxud Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd) və ya vətəndaşa yaşayış sahəsi verən şəxsin ərizəsi.

Normanın məzmunundan görüldüyü kimi qanunverici yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınmaq istəyən şəxs üçün bir neçə alternativ hüquqi imkanlar nəzərdə tutur: (a) yaşayış sahəsinə köçmək üçün əsas verən sənədin (mülkiyyət hüququnun dövlət qeydiyyatına alınması haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, order, icarə və ya kirayə müqaviləsi, yaxud Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd) və ya (b) vətəndaşa yaşayış sahəsi verən şəxsin ərizəsinin təqdim olunması. Həmin alternativ imkanlardan hər hansı birinin mövcudluğu şəxsin yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınmasına əsas verir.

Şikayətin dəlili ondan ibarətdir ki, iddiaçının qeydə alınmasına mənzilin mülkiyyətçisi olan üçüncü şəxsin razılıq ərizəsi olmamışdır. Belə bir razılıq ərizəsinin olmadığı doğrudur. Lakin nəzərə alınmalıdır ki, yaşayış sahəsinə köçmək üçün əsas verən sənədlərdən (mülkiyyət hüququnun dövlət qeydiyyatına alınması haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, order, icarə və ya kirayə müqaviləsi, yaxud Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd) hər hansı birinin mövcudluğu «razılıq ərizəsi» şərtini lüzumsuz

edir. İstinad edilən normada təsbit edilmiş «Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd» isə işə əlavə edilmişdir. Belə ki, **P** Şəhər Məhkəməsinin 10 yanvar 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə hazırkı iş üzrə üçüncü şəxsin iddiaçıya və arvadı **İ**-yə qarşı “mənzildən çıxarılma” tələbi barədə iddiası rədd edilmişdir. **P** Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 14 mart 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə **P** Şəhər Məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

P Şəhər Məhkəməsi qeyd olunan qərarında iddiaçının istifadə hüququnu, xüsusilə Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinə istinadən təsdiq etmişdir. Həmin normaya əsasən, yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin onunla birgə yaşayan ailə üzvləri (əri, arvadı, valideynləri, uşaqları) yaşayış sahəsindən onunla bərabər istifadə etmək hüququna malikdirlər. Bu baxımdan **P** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin də yuxarıda göstərilən qərarında haqlı olaraq qeyd etdiyi kimi, iddiaçı MM-nin 228.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada yaşayış binasının tərkib hissəsinin (mənzilin) mülkiyyətçisi olan üçüncü şəxsin onunla 2003-cü ildən birgə yaşayan ailə üzvü olduğundan, iddiaçının müvafiq yaşayış sahəsindən üçüncü şəxslə bərabər istifadə etmək hüququ vardır.

Həmin qətnamə mülki məhkəmə icraatı qaydasında qəbul edildiyindən, məhkəmə kollegiyası Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 2.1-ci maddəsinə xatırlatmağı zəruri hesab edir. Həmin normaya əsasən, mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının vəzifələri hər bir fiziki və yaxud hüquqi şəxsin Azərbaycan

Respublikasının Konstitusiyasından, qanunlarından və digər normativ hüquqi aktlarından irəli gələn hüquq və mənafelərinin məhkəmədə təsdiq olunmasıdır. Bu, o deməkdir ki, baxılan işdə hazırkı iddiaçının o vaxtkı mülki məhkəmə icraatında iddiaçı deyil, cavabdeh qismində çıxış etməsi əhəmiyyət kəsb etmir.

Beləliklə, **P** Şəhər Məhkəməsi yuxarıda qeyd edilən qətnaməsi ilə hazırkı iş üzrə iddiaçının **P** şəhəri, **L** küçəsi, bina 24, mənzil 28 ünvanında yerləşən yaşayış sahəsindən istifadə hüququ tanınmış və təsdiq edilmiş, ona qarşı irəli sürülmüş tələb də, məhz həmin səbəbdən rədd edilmişdir.

Baxılan işdə iddiaçının qeydiyyatata alınmaq üçün mülkiyyət hüququnun dövlət qeydiyyatına alınması haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, yaxud order, icarə və ya kirayə müqaviləsi təqdim etməsi mümkün olmamışdır. Ona görə də qeydiyyatata alınmaq məqsədilə onun yuxarıda istinad olunan müddədə nəzərdə tutulmuş mənada təqdim edə biləcəyi sənəd qismində (**P** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yuxarıda göstərilən qərarında da doğru olaraq qeyd olunduğu kimi) yalnız «Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada “Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd” nəzərdən keçirilə bilər. Bu baxımdan **P** Şəhər Məhkəməsinin 10 yanvar 2014-cü il tarixdə qəbul edilmiş və **P** Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 14 mart 2014-cü il tarixli qətnaməsi ilə dəyişdirilmədən saxlanılmış qətnaməsinin bu cür sənəd qismində çıxış edə bilib-bilməməsi sualı yaranır. Bununla əlaqədar “Yaşayış

yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-cu maddəsinin 5-ci bəndinə istinad etdikdə, əks nəticə qismində həmin qətnamənin qeydiyyata alınma üçün əsas qismində çıxış etməsi qəbul oluna bilər. Belə ki, həmin müddəaya əsasən, şəxsin yaşayış sahəsindən istifadə hüququna xitam verilməsinə dair məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsi əsasında müvafiq icra hakimiyyəti orqanı həmin şəxsi yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan çıxarır. Ona görə də şəxsin yaşayış sahəsindən istifadə hüququnun tanınmasına/təsdiq edilməsinə dair məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsinin sözügedən Qanunun 5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada “Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş başqa sənəd” kimi müvafiq şəxsin yaşayış yeri üzrə qeydiyyata alınması üçün əsas qismində götürülə bilməsi mümkün hesab edilməlidir.

Beləliklə, yuxarıda qeyd olunan səbəblərdən cavabdeh iddiaçının yuxarıda qeyd olunan mənzilə qeydiyyata alınmasından imtina etməkdə haqlı olmamışdır. Ona görə də, apellyasiya şikayəti təmin edilməməlidir.

İş üzrə icraata dair prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.4-cü maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 87.6, 90.1, 94.1, 110.4-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı**:

P İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 iyun 2014-cü il tarixli ... №-li qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosesual xərclər üçüncü şəxs tərəfindən ödənilir.

Qərarın tam formada təqdim olunduğu gündən 1 ay müddətində **P** Apellyasiya Məhkəməsi (ünvan:...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan:...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən:	imza
Hakimlər:	imzalar

9-cu kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Bu qərarla birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı zəruri cəlbətmə qaydasında cəlb edilmiş üçüncü şəxs birinci instansiya məhkəməsinin qərarından apellyasiya şikayəti versə də, həmin şikayət əsaslı deyil. Bu, mülki iş üzrə mövcud məhkəmə qərarının hüquqi təsirindən irəli gəlir. Prosesual xərclərlə baęlı qərar apellyasiya məhkəmə icraatı ilə məhdudlaşır.

10-CU KAZUS

DAŞINMAZ ƏMLAKIN DÖVLƏT REYESTRİNDƏN ÇIXARIŞIN VERİLMƏSİ İLƏ BAĞLI İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

Z 12 avqust 2003-cü il tarixdə alqı-satqı müqaviləsi bağlayaraq *C* şəhəri *F* rayonu, *J* küçəsi 42, mənzil 14 ünvanında yerləşən, ölçüsü 55 kv.m olan və 2000-ci ildən faktiki olaraq qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə edilən bir mənzil alır. Mənzil *C* şəhəri İcra Hakimiyyətinin Texniki İntinventarlaşdırma və Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı İdarəsinin verdiyi 4 sentyabr 2003-cü il tarixli Qeydiyyat vəsiqəsinə müvafiq olaraq, xüsusi mülkiyyət hüququ ilə *Z*-nin adına qeydiyyatla alınır.

Mənzilin uzun müddət qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə olunduğuna, eləcə də *C* şəhəri İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsinin 13 mart 2000-ci il tarixli məktubu ilə onun qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi üçün tədbirlərin görülməsinə icazə verildiyinə əsaslanaraq, *Z* müvafiq mənzili qeyri-yaşayış sahəsi kimi rəsmiləşdirmək üçün 14 iyun 2014-cü il tarixdə *F* rayon İcra Hakimiyyətinə müraciət edir. Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 25 iyul 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə *Z*-yə məxsus mənzilin mövcud ölçülərdə ümumi sahəsi 72,09 kv.m olmaqla sənədləşdirilməsi və qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi qərara alınır. Eyni zamanda, bu barədə *Z*-yə

həmin tarixdə “Yaşayış sahəsinin qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi haqqında” bildiriş göndərilir. Qeyd olunan sərəncama əsasən, *F* rayonu İcra Hakimiyyətinin memarı tərəfindən müvafiq mənzilin mövcud vəziyyətinin cizgisi tərtib edilir və həmin cizgi İcra Hakimiyyətinin Layihə-Smeta Bürosu tərəfindən təsdiq olunur. Cizgiddə *Z*-yə məxsus mənzilin bir əsas otaqdan, iki köməkçi sahədən, mətbəx, dəhliz, tualet və hamam otağından ibarət olduğu və ümumi ölçüsünün 72,09 kv.m təşkil etdiyi əksini tapır.

Z mənzilə qeyri-yaşayış sahəsi kimi onun adına dövlət reyestrindən çıxarışın verilməsi və texniki pasport tərtib edilməsinə dair ərizə ilə 30 iyul 2014-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin *C* şəhər Ərazi İdarəsinə müraciət edir. İdarə 3 avqust 2014-cü il tarixli qərarla *Z*-nin ərizəsini təmin etməkdən imtina edir və imtinasını belə əsaslandırır ki, müvafiq mənzilə dair qeyri-yaşayış sahəsi kimi reyestrdən çıxarışın verilməsi və texniki pasport tərtib edilməsi faktiki və hüquqi səbəblərdən qeyri-mümkündür.

15 avqust 2014-cü il tarixdə *Z* Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin *C* şəhər Ərazi İdarəsinin yuxarıda qeyd olunan qərarının ləğv edilməsi və həmin idarənin üzərinə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın və texniki pasportun verilməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə *C* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır. Cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edir.

C İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 01 noyabr 2014-cü

il tarixli qərarı ilə cavabdehin üzərinə müvafiq mənzilə qeyri-yaşayış sahəsi kimi iddiaçının adına reyestrdən çıxarışın və texniki pasportun verilməsi öhdəliyi qoyulur.

Cavabdeh 28 noyabr 2014-cü il tarixdə həmin qərardan apellyasiya şikayəti verərək onun ləğv edilməsini və iddianın rədd olunmasını tələb edir. Şikayəti əsaslandırmaq üçün cavabdeh bildirir ki, müvafiq mənzilin qeyri-yaşayış sahəsi kimi iddiaçının adına qeydiyyatla alınması və ona dair texniki pasport tərtib edilməsi mümkün deyil. Belə ki, cavabdehin arxiv sənədlərinə əsasən, həmin mənzil ümumi sahəsi 55,0 kv.m olan 2 otaqlı daşınmaz əmlak qismində artıq dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçmişdir. Eyni zamanda, cavabdeh qeyd edir ki, *F* rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 25 iyul 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə iddiaçıya məxsus mənzilin ümumi sahəsi 72,09 kv.m olan qeyri-yaşayış sahəsinə çevrilməsi qərara alınsa və müvafiq cizgi hazırlansa da, cavabdehə qeydiyyatı həyata keçirə və texniki pasport tərtib edə bilməsi üçün *C* şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi ilə razılaşdırılmış cizgi təqdim olunmamışdır. Məhz bu səbəbdən iddiaçının ərizəsinin təmin edilməsi mümkün olmamışdır. Apellyasiya şikayətinin hüquqi cəhətdən əsaslandırılması üçün cavabdeh Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 82 və 87-ci, Mənzil Məcəlləsinin 21.1, 21.9, 24.1 və 26.1-ci, Mülki Məcəlləsinin 139-cu, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Qanununun 2, 9, 11, 12 və 23-cü maddələrinə istinad edir.

Məhkəmə kollegiyasının iclasında iştirak edən cavabdehin nümayəndəsi apellyasiya şikayətinin məzmununa

uyğun izahat verir və əlavə olaraq qeyd edir ki, təmsil etdiyi idarənin daxili təlimatına əsasən, *F* rayonu İcra Hakimiyyəti tərəfindən tərtib və təsdiq olunan cizgi *C* şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi tərəfindən təsdiq olunmalıdır. Odur ki, yerli *F* rayonu İcra Hakimiyyəti tərəfindən təsdiq edilən cizgi idarə tərəfindən mötəbər sənəd qismində qəbul edilə bilməz.

Məhkəmə kollegiyasının iclasında iştirak edən iddiaçının nümayəndələri apellyasiya şikayətinə etiraz edərək birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edirlər. Onlar eyni zamanda bildirirlər ki, barəsində söhbət gedən daşınmaz əmlak iddiaçının mülkiyyətindədir ki, bu da 4 sentyabr 2003-cü il tarixli Qeydiyyat vəsiqəsi ilə təsdiq olunur. İddiaçının nümayəndələri həmçinin qeyd edirlər ki, iddiaçı 2000-ci ildən etibarən faktiki olaraq qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə olunan həmin əmlakı alqı-satqı yolu ilə əldə etmişdir. *F* rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının 25 iyul 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə sözügedən mənzilin qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi üçün o vaxta qədər görülmüş tədbirlər qanuna uyğun hesab edilərək mənzilin sahəsi 72,09 kv.m olmaqla sənədləşdirilməsi və qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi qərara alınmışdır. Bundan başqa, əmlakın cizgisi *F* rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən təsdiq olunmuşdur. Cavabdehin həmin layihənin *C* şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi ilə razılaşdırılmalı olmasına dair tələbi qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır. Odur ki, cavabdehin apellyasiya şikayəti əsassızdır və hər hansı mötəbər faktiki, yaxud hüquqi əsasa söykənmir.

Apellyasiya icraatı zamanı daşınmaz əmlakın “Yerində müayinəsi” prosesual hərəkəti vasitəsilə məhkəmə müəyyən edir ki, iddiaçıya məxsus müvafiq daşınmaz əmlak çoxmənzilli binanın birinci mərtəbəsində yerləşir, hal-hazırda qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə olunur və yuxarıda qeyd edilmiş cizgidə sadalanan hissələrdən ibarətdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu iş üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu *(mübahisə üzrə məhkəmə aktının qəbul edildiyi vaxtda qüvvədə olan redaksiyada)*

Maddə 8. Daşınmaz əmlak üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün əsaslar

8.0. Daşınmaz əmlak üzərində hüquqların əmələ gəlməsinin, başqasına keçməsinin, məhdudlaşdırılmasının (yüklülüyünün) və xitam verilməsinin dövlət qeydiyyatı üçün aşağıdakılar əsas hesab olunur:

8.0.1. qanunla müəyyən edilmiş qaydada icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları tərəfindən müvafiq olaraq dövlətə və ya bələdiyyələrə məxsus olan daşınmaz əmlakın özgəninkiləşdirilməsinə, icarəsinə, istifadəsinə, ipoteka qoyulmasına dair qəbul olunmuş aktlar;

8.0.2. qanunla müəyyən edilmiş qaydada ixtisaslaşdırılmış təşkilatlar tərəfindən keçirilən açıq hərracın nəticələrinə dair yekun protokol;

8.0.3. daşınmaz əmlak barəsində notariat qaydasında təsdiq edilmiş müqavilələr, vərəsəlik hüququ haqqında, ər-arvadın ümumi əmlakındakı paya mülkiyyət hüququ haqqında, yaşayış evlərinin, mənzillərin açıq hərracdan əldə olunmasına dair şəhadətnamələr, mənzil sertifikatı;

8.0.4. qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarları;

8.0.5. bu Qanun qüvvəyə minənədək müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən verilmiş daşınmaz əmlak üzərində, o cümlədən torpaq sahələri, binalar və qurğular, yaşayış və qeyri-yaşayış sahələri, fərdi yaşayış və bağ evləri, yer təkisi sahələri, su tutarları, meşələr və çoxillik əkmələr, əmlak kompleksi kimi müəssisələr üzərində hüquqları təsdiq edən aktlar, şəhadətnamələr və qeydiyyat vəsiqələri;

...

Maddə 10. Hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün sənədlərin təqdim edilməsi

10.1. Hüquqların dövlət qeydiyyatı bu qanunla müəyyən olunmuş qaydada hüquq əldə edən, onun tərəfindən vəkil edilmiş şəxsin bilavasitə təqdim edilən və ya notarius vasitəsilə göndərilən ərizəsi əsasında aparılır. Ərizədə hüquq əldə edən fiziki şəxsin soyadı, adı, atasının adı, ünvanı, şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd, hüquqi şəxsin isə tam adı, ünvanı, qeydiyyatı haqqında şəhadətnamə, icra hakimiyyəti orqanının tam adı və ünvanı, xahişin məzmunu və əlavə olunan sənədlər göstərilməlidir. Ərizənin forması müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

10.2. Qeydiyyat orqanına verilən ərizəyə aşağıdakılar əlavə olunur:

10.2.1. hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün bu qanunun 8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslardan biri;

- 10.2.2. torpaq sahəsinin planı və ölçüsü;
- 10.2.3. torpaq sahəsində yerləşən bina, qurğu, tikililərin və digər daşınmaz əmlakının (onların tərkib hissələrinin) texniki pasportu, plan-cizgisi;
- 10.2.4. dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə sənəd.
- ...

Maddə 15. Hüquqların dövlət qeydiyyatından imtina

15.1. Hüquqların dövlət qeydiyyatına alınmasından aşağıdakı hallarda imtina edilə bilər:

15.1.1. dövlət qeydiyyatı barədə müraciət olunan hüquq bu qanuna əsasən dövlət qeydiyyatına alınmalı deyildirsə;

15.1.2. hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün notariat qaydasında təsdiqlənməsi tələb olunmayan sənədlərin forması və məzmunu qanunvericiliklə müəyyən edilmiş tələblərə uyğun deyildirsə;

15.1.3. hüquqların dövlət qeydiyyatı barədə ərizəni verməyə ixtiyarı olmayan şəxs müraciət etdikdə;

15.1.4. daşınmaz əmlaka hüququn yaranması barədə icra hakimiyyəti və ya bələdiyyə orqanının aktı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada etibarsız hesab olunduqda;

15.1.5. daşınmaz əmlak barəsində təsdiqləyici sənəd vermiş şəxs həmin əmlak üzərində hüquqa dair sərəncam vermək səlahiyyətinə malik olmadıqda;

15.1.6. bu qanunun 14-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qeydiyyatın dayandırılmasına səbəb olan hallar aradan qaldırılmadıqda.

15.2. Hüquqların dövlət qeydiyyatından əsaslandırılmış imtina barədə ərizəçiyə 5 gün müddətində bildiriş

göndərilir. Bildirişin forması müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi

Maddə 139. Daşınar və daşınmaz əmlaka hüquqların dövlət qeydiyyatı

139.1. Mülkiyyət hüququ və daşınmaz əmlaka digər hüquqlar, bu hüquqların məhdudlaşdırılması, əmələ gəlməsi, başqasına keçməsi və xitamı dövlət qeydiyyatına alınmalıdır. Mülkiyyət hüququ, istifadə hüququ, ipoteka, servitutlar, habelə daşınmaz əmlaka digər hüquqlar bu Məcəllədə və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hallarda qeydə alınmalıdır.

139.2. Daşınar əmlaka hüquqlar yalnız qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hallarda dövlət qeydiyyatına alınmalıdır.

139.3. Daşınmaz əmlaka hüquqların dövlət qeydiyyatı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada tərtib edilən və aparılan daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində həyata keçirilir.

...

Azərbaycan Respublikasının Mənzil Məcəlləsi

Maddə 21. Yaşayış sahəsinin qeyri-yaşayış sahəsinə və qeyri-yaşayış sahəsinin yaşayış sahəsinə keçirilməsi qaydası

21.1. Yaşayış sahəsinin qeyri-yaşayış sahəsinə və qeyri-yaşayış sahəsinin yaşayış sahəsinə keçirilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının (bundan sonra – keçirilməni həyata keçirən orqan) qərarı əsasında həyata keçirilir.

...

Maddə 26. Yaşayış sahəsinin yenidən qurulması və (və ya) yenidən planlaşdırılmasının başa çatması

26.1. Yaşayış sahəsinin yenidən qurulması və (və ya) yenidən planlaşdırılmasının başa çatması razılaşdırmanı həyata keçirən orqanın yaratdığı qəbul komissiyasının aktı ilə təsdiqlənir.

26.2. Qəbul komissiyasının aktı razılaşdırmanı həyata keçirən orqan tərəfindən dövlət kadastr uçotunun aparılması məqsədi ilə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrini aparan orqana göndərməlidir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 2012-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Yerli icra hakimiyyətləri haqqında” Əsasnamə

...

4.11.11. “Memarlıq fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1-ci, 4-cü, 7-ci və 12-ci maddələrinə əsasən aşağıdakıları həyata keçirmək:

4.11.11.1. təsdiq edilmiş memarlıq layihələrini qeydiyyatdan keçirmək;

4.11.11.2. memarlıq obyektinin layihəsini və layihənin texniki və ekoloji ekspertiza qaydalarını memarlıq-planlaşdırma tapşırıqları verən orqanla razılaşdırmaqla təsdiq etmək;

4.11.11.3. qəbul edilmiş memarlıq layihəsinin memarlıq həllinin bütün dəyişikliklərinə razılıq vermək və nəzarət etmək;

4.11.11.4. tikinti üçün sənədlərin tərtibatı və ya memarlıq obyektinin inşası zamanı müəllifin razılığı ilə memarlıq layihəsinə edilən dəyişikliklər memarlıq-planlaşdırma tapşırığının tələblərindən və ilkin razılaşdırma layihəsindən kənara çıxdıqda, bu dəyişiklikləri təsdiq etmək;

4.11.11.5. I və II məsuliyyət səviyyəli binaların memarlıq layihəsi təsdiq edildikdən və qeydiyyatdan keçdikdən sonra tikintiyə icazə sənədi vermək;

...

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 iyun 2009-cu il tarixli 116 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti haqqında» Əsasnamə

Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin sədrinin 31 avqust 2009-cu il tarixli 47 №-li əmri ilə təsdiq edilmiş «Daşınmaz əmlak üzərində hüquqların qeydiyyatı, texniki sənədlərin tərtib edilməsi və dövlət reyestrindən arayışlar üçün tələb olunan sənədlərin qəbulu, dövriyyəsi, ekspertizası və verilməsi Qaydaları»

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

C şəhəri

27 yanvar 2015-ci il

C Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim **X**-in sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər **Ü** və **Ö**-dən ibarət tərkibdə,
iddiaçının nümayəndələri **Q** (ünvanı:...) və **V**-nin
(ünvanı:...),
cavabdehin nümayəndəsi **D**-nin (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı **Z**-nin cavabdeh Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin **C** şəhər Ərazi İdarəsinə qarşı «daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın və texniki pasportun verilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə» iddia tələbinə dair inzibati iş üzrə **C** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 01 noyabr 2014-cü il tarixli ... №-li qərarından cavabdeh tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 12 avqust 2003-cü il tarixdə alğı-satqı müqaviləsi əsasında **C** şəhəri **F** rayonu, **J** küçəsi 42, mənzil

14 ünvanında ölçüsü 55 kv.m olan mənzil əldə etmiş və bu mənzil **C** şəhəri İcra Hakimiyyətinin Texniki İnvəntarlaşdırma və Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı İdarəsi tərəfindən 4 sentyabr 2003-cü il tarixdə verilmiş Qeydiyyat vəsiqəsinə əsasən xüsusi mülkiyyət hüququ ilə iddiaçının adına qeydiyyata alınmışdır. Bundan əvvəl, **C** şəhəri İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsinin 13 mart 2000-ci il tarixli məktubuna əsasən, yaşayış sahəsi olan həmin daşınmaz əmlakın qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi istiqamətində tədbirlərin görülməsinə icazə verilmiş və mənzil 2000-ci ildən etibarən faktiki olaraq qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə olunmağa başlamışdır.

İddiaçı 14 iyun 2014-cü il tarixdə müvafiq mənzilin qeyri-yaşayış sahəsinə keçirildiyini rəsmiləşdirmək məqsədilə **F** rayon İcra Hakimiyyətinə müraciət etmişdir. **F** rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 25 iyul 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə iddiaçıya məxsus müvafiq daşınmaz əmlakın mövcud ölçülərdə ümumi sahəsi 72,09 kv.m olmaqla sənədləşdirilməsi və qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi qərara alınmış, bu barədə iddiaçıya eyni tarixli “Yaşayış sahəsinin qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi haqqında” bildiriş göndərilmişdir. Bundan başqa, qeyd olunan sərəncama uyğun olaraq, **F** rayonu İcra Hakimiyyətinin memarı tərəfindən iddiaçıya məxsus mənzilin mövcud vəziyyətinin cizgisi tərtib edilmiş və İcra Hakimiyyətinin Layihə-smeta Bürosu tərəfindən təsdiq olunmuşdur. Həmin cizgidə daşınmaz əmlakın bir əsas otaqdan, iki köməkçi sahədən, mətbəx, dəhliz, tualet və hamam otağından ibarət olduğu və ümumi ölçüsünün 72,09 kv.m təşkil etdiyi göstərilmişdir.

İddiaçı 30 iyul 2014-cü il tarixdə **C** şəhəri **F** rayonu, **J** küçəsi 42, mənzil 14 ünvanına qeyri-yaşayış sahəsi kimi

onun adına dövlət reyestrindən çıxarış verilməsi və texniki pasport tərtib edilməsinə dair ərizə ilə cavabdehə müraciət etmişdir. Cavabdeh 3 avqust 2014-cü il tarixli qərarı ilə ərizəni təmin etməkdən imtina etmişdir. İmtinasını əsaslandırmaq üçün cavabdeh qərarında bildirmişdir ki, reyestr-dən çıxarışın verilməsi və texniki pasport tərtib edilməsi faktiki və hüquqi səbəblərdən mümkün deyil.

İddiaçı 15 avqust 2014-cü il tarixdə cavabdehin 3 avqust 2014-cü il tarixli qərarının ləğv edilməsi və onun üzərinə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın və texniki pasportun verilməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə *C* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırmışdır.

Cavabdeh birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı iddianın rədd olunmasını tələb etmişdir.

C İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 01 noyabr 2014-cü il tarixli qərarı ilə cavabdehin üzərinə mənzilə qeyri-yaşayış sahəsi kimi iddiaçının adına reyestr-dən çıxarışın və texniki pasportun verilməsi öhdəliyi qoyulmuşdur.

Cavabdeh 28 noyabr 2014-cü il tarixdə həmin qə-rardan apellyasiya şikayəti vermişdir. O, qərarın ləğv edilməsini və iddianın rədd olunmasını tələb edir. Şikayət onunla əsaslandırılmışdır ki, müvafiq mənzilin qeyri-yaşayış sahəsi kimi iddiaçının adına qeydiyyatda alınması və ona dair texniki pasport tərtib edilməsi mümkün deyil. Çünki cavabdehin arxiv sənədlərinə əsasən, həmin mənzil ümumi sahəsi 55,0 kv.m olan 2 otaqlı daşınmaz əmlak qisminə artıq dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçmişdir. Eyni zamanda, cavabdeh bildirmişdir ki, *F* rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 25.07.2014-cü il tarixli sərəncamına əsasən, mənzilin ümumi sahəsi 72,09 kv.m olan

qeyri-yaşayış sahəsinə çevrilməsi qərara alınsa və müvafiq cizgi hazırlansa da, cavabdehə qeydiyyatı həyata keçirə və texniki pasport tərtib edə bilməsi üçün **C** şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi ilə razılaşdırılmış cizgi təqdim edilməmişdir. Məhz bu səbəbdən iddiaçının ərizəsinin təmin edilməsi mümkün olmamışdır. Apellyasiya şikayətinin hüquqi cəhətdən əsaslandırılması üçün cavabdeh Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 82 və 87-ci, Mənzil Məcəlləsinin 21.1, 21.9, 24.1 və 26.1-ci, Mülki Məcəlləsinin 139-cu, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Qanununun 2, 9, 11, 12 və 23-cü maddələrinə istinad etmişdir.

Məhkəmə kollegiyasının iclasında iştirak edən cavabdehin nümayəndəsi apellyasiya şikayətinin məzmununa uyğun izahat vermiş və əlavə olaraq bildirmişdir ki, **F** rayonu İcra Hakimiyyəti tərəfindən tərtib və təsdiq olunan cizgi **C** şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi tərəfindən təsdiq edilməlidir və bu tələb onun təmsil etdiyi təşkilatın daxili təlimatına uyğundur. Buna görə də yerli **F** rayonu İcra Hakimiyyəti tərəfindən təsdiq edilən cizgi mötəbər sənəd kimi qəbul edilə bilməz.

Məhkəmə kollegiyasının iclasında iştirak edən iddiaçının nümayəndələri apellyasiya şikayətinə etiraz edərək birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb etdilər və bildirdilər ki, yuxarıda qeyd olunan ünvanda yerləşən daşınmaz əmlak iddiaçının mülkiyyətindədir və bu, 4 sentyabr 2003-cü il tarixli Qeydiyyat vəsiqəsi ilə təsdiq olunur. İddiaçı 2000-ci ildən etibarən faktiki olaraq qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə

olunan həmin əmlakı alğı-satqı yolu ilə əldə etmişdir. *F* rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 25 iyul 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə sözügedən mənzilin qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi üçün o vaxta qədər görülmüş tədbirlər qanunauyğun hesab edilərək mənzilin sahəsi 72,09 kv.m olmaqla sənədləşdirilməsi və qeyri-yaşayış sahəsinə keçirilməsi qərara alınmışdır. Həmçinin əmlakın cizgisi *F* rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən təsdiq olunmuşdur. Cavabdehin həmin layihənin *C* şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi ilə razılaşdırılmalı olmasına dair tələbi qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır. Odur ki, cavabdehin apellyasiya şikayəti əsassızdır və hər hansı mötəbər faktiki, yaxud hüquqi əsasa söykənmir.

Apellyasiya icraatı zamanı daşınmaz əmlakın “Yerində müayinəsi” prosessual hərəkəti vasitəsilə müəyyən edilmişdir ki, iddiaçıya məxsus müvafiq daşınmaz əmlak çoxmənzilli binanın birinci mərtəbəsində yerləşir, hal-hazırda qeyri-yaşayış sahəsi kimi istifadə olunur və yuxarıda qeyd edilmiş cizgidə sadalanan hissələrdən ibarətdir.

İcraat materialları *C* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Cavabdehin apellyasiya şikayəti vaxtında, yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 30 gün müddətində (İPM-in 85.1-ci maddəsi) verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətçinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri). Lakin şikayət əsaslı deyil və **C** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 01 noyabr 2014-cü il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

İddiaçı tərəfindən qaldırılmış məcburetmə haqqında iddia (İPM-in 33.1-ci maddəsi) mümkün iddiadır. Belə ki, baxılan işdə söhbət İPM-in 1.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati mübahisədən gedir ki, buna da baxmaq səlahiyyəti inzibati məhkəmələrə aiddir (İPM-in 2.1, 3.1 və 8.1-ci maddələri). İddiaçı mahiyyət üzrə “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 3.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati orqan olan cavabdehin üzərinə publik hüquq sahəsinə aid olan bir hərəkətin edilməsi öhdəliyinin qoyulmasını istəyir. Bu zaman söhbətin reyestr orqanının qeydiyyatı aparmaqdan imtina etməsi ilə əlaqədar yaranan mübahisədən getməsi vəziyyəti dəyişmir.

İPM-in və “İnzibati icraat haqqında” Qanunun qüvvəyə minməsindən sonra reyestr orqanlarının hərəkət və ya hərəkətsizliyindən irəli gələn mübahisələrin ümumi, yaxud inzibati məhkəmələrin səlahiyyətinə aid olub-olmaması məsələsi məhkəmə təcrübəsində uzun müddət mübahisəli olsa da, məsələyə Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2.1-ci və

Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 2.2 və 2.2.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair 19 may 2014-cü il tarixli qərarı ilə aydınlıq gətirilmişdir. Belə ki, həmin qərara əsasən, əmlak hüquqları ilə bağlı mübahisələrdə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin ərazi idarələri tərəfindən verilən Daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq daşınmaz əmlaka hüquqların təsdiq edilməsi barədə hüquqi akt hesab edildiyindən, həmin işlərə mülki məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalıdır. Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin ərazi idarələri tərəfindən verilən Daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış ilə bağlı inzibati orqanın hərəkət və ya hərəkətsizliyindən irəli gələn mübahisələrə isə, yuxarıda qeyd olunan qərara əsasən, inzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalıdır. Hazırkı işdə də icraatın predmetini məhz ikinci hal təşkil edir. Başqa sözlə, hazırda baxılan işdə söhbət hər hansı bir mülki xarakterli maddi hüququn (əmlak hüququnun) mövcud olub-olmaması və ya təsdiq edilib-edilməməsindən deyil, əksinə, reyestr orqanının, prinsip etibarilə publik-hüquqi əsaslara istinadən daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın və texniki pasportun verilməsindən imtina etməsi ilə əlaqədar yaranmış mübahisədən gedir.

Baxılan işdə iddianın mümkünlüyünə dair digər şərtlər də mövcuddur. Belə ki, iddiaçı məhkəmədə iddia qaldırmamışdan əvvəl müvafiq qaydada cavabdehə

müraciət etmiş və yazılı formada imtina cavabı aldıqdan sonra vaxtında məhkəməyə iddia vermişdir (İPM-in 38.2-ci maddəsi).

Birinci instansiya məhkəməsi iddianı haqlı olaraq mahiyyəti üzrə də əsaslı hesab etmişdir. Bu, aşağıdakı mülahizələrdən irəli gəlir:

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 139.1-ci maddəsinə əsasən, mülkiyyət hüququ və daşınmaz əmlaka digər hüquqlar, bu hüquqların məhdudlaşdırılması, əmələ gəlməsi, başqasına keçməsi və xitamı dövlət qeydiyyatına alınmalıdır. Həmin Məcəllənin 139.3-cü maddəsinə uyğun olaraq, daşınmaz əmlaka hüquqların dövlət qeydiyyatı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada tərtib edilən və aparılan daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində həyata keçirilir.

“Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-ci maddəsinə əsasən, daşınmaz əmlak üzərində hüquqların əmələ gəlməsinin, başqasına keçməsinin, məhdudlaşdırılmasının (yüklülüyünün) və xitam verilməsinin dövlət qeydiyyatı üçün əsas hesab olunan sənədlərə qanunla müəyyən edilmiş qaydada icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları tərəfindən müvafiq olaraq dövlətə və ya bələdiyyələrə məxsus olan daşınmaz əmlakın özgəninkiləşdirilməsinə, icarəsinə, istifadəsinə, ipoteka qoyulmasına dair qəbul olunmuş aktlarla (maddə 8.0.1) yanaşı, bu Qanunun qüvvəyə minməsinə qədər müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən verilmiş daşınmaz əmlak üzərində, o cümlədən torpaq sahələri, binalar və qurğular, yaşayış və qeyri-yaşayış sahələri, fərdi

yaşayış və bağ evləri, yer təkisi sahələri, su tutarları, meşələr və çoxillik əkmələr, əmlak kompleksi kimi müəssisələr üzərində hüquqları təsdiq edən aktlar, şəhadətnamələr və qeydiyyat vəsiqələri (maddə 8.0.5) aid edilmişdir.

Həmin Qanunun 10-cu maddəsinə müvafiq olaraq, hüquqların dövlət qeydiyyatı bu qanunla müəyyən olunmuş qaydada hüquq əldə edənin ərizəsi əsasında aparılır (maddə 10.1). Qeydiyyat orqanına verilən ərizəyə hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün bu qanunun 8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslardan biri, torpaq sahəsinin planı və ölçüsü, torpaq sahəsində yerləşən bina, qurğu, tikililərin və digər daşınmaz əmlakın (onların tərkib hissələrinin) texniki pasportu, plan-cizgisi, dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə qəbz əlavə olunur (maddə 10.2).

Azərbaycan Respublikası Mənzil Məcəlləsinin 21.1-ci maddəsinə əsasən, yaşayış sahəsinin qeyri-yaşayış sahəsinə və qeyri-yaşayış sahəsinin yaşayış sahəsinə keçirilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı əsasında həyata keçirilir. Həmin Məcəllənin 26.1-ci maddəsinə uyğun olaraq, yaşayış sahəsinin yenidən qurulması və (və ya) yenidən planlaşdırılmasının başa çatması razılaşıdırmanı həyata keçirən orqanın yaratdığı qəbul komissiyasının aktı ilə təsdiqlənir.

Yuxarıda istinad edilən qanun normalarını nəzərə alaraq, məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, iddiaçı ona məxsus daşınmaz əmlakın mövcud ölçülərdə qeyri-yaşayış sahəsinə keçirildiyinin qanunauyğunluğunu mötəbər sübutla təsdiq edir.

Cavabdehin iddiaçıya məxsus daşınmaz əmlakın cizgisinin *C* şəhəri İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və

Şəhərsalma Baş İdarəsi tərəfindən təsdiq edilmədiyinə dair dəlilinə gəlincə, məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 2012-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Yerli icra hakimiyyətləri haqqında Əsasnamə”nin 4.11.11-ci bəndinə əsasən, təsdiq edilmiş memarlıq layihələrini qeydiyyatdan keçirmək (maddə 4.11.11.1) yerli icra hakimiyyəti başçısının səlahiyyətlərinə aid edilmişdir. Ona görə də məhkəmə kollegiyasının fikrincə, iş materiallarında olan *F* rayon İcra Hakimiyyətinin memarı tərəfindən tərtib və Layihə-Smeta Bürosu tərəfindən təsdiq edilmiş cizgi qeyri-mötəbər sənəd sayıla bilməz.

Göründüyü kimi, cavabdehin dəlilləri işin araşdırılan halları və mövcud qanunvericilik normaları ilə təkzib edilir. Onun imtina üçün istinad etdiyi hallar Azərbaycan Respublikasının “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Qanununun hüquqların dövlət qeydiyyatına alınmasından imtinanın əsaslarını nəzərdə tutan 15-ci maddəsindən də irəli gəlir.

Məhkəmə kollegiyası aşağıdakı qanunvericilik normalarının tələbləri baxımından birinci instansiya məhkəməsinin qərarını daşınmaz əmlaka dair texniki pasport verilməsi hissəsində də qanuni və əsaslı sayır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 iyun 2009-cu il tarixli 116 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti haqqında» Əsasnaməyə görə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmasını və təsvir edilməsini təmin etmək məqsədilə daşınmaz əmlakın vahid kadastrının və

ünvan reyestrinin tərtib edilməsində və aparılmasında iştirak etmək, tikililərin, o cümlədən binaların, qurğuların, yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin, fərdi yaşayış və bağ evlərinin, müəssisələrin inventarlaşdırılmasını həyata keçirmək, inventarlaşdırılma işlərinin aparılması nəticəsində hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün zəruri olan müvafiq texniki sənədlərin tərtib edilməsi Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin vəzifələrinə aid edilmişdir.

Həmin Fərmana və digər normativ aktlara uyğun hazırlanmış və Azərbaycan Respublikası ƏMDK-nin sədrinin 31 avqust 2009-cu il tarixli 47 №-li əmri ilə təsdiq edilmiş «Daşınmaz əmlak üzərində hüquqların qeydiyyatı, texniki sənədlərin tərtib edilməsi və dövlət reyestrindən arayışlar üçün tələb olunan sənədlərin qəbulu, dövriyyəsi, ekspertizası və verilməsi Qaydaları»nın 5-ci bəndinə əsasən, texniki sənədlərin tərtib edilməsi üçün ərizəçilər Xidmətin ərazi İdarələrinə bu Qaydaların 1 nömrəli əlavəsində göstərilən müvafiq ərizə forması ilə birlikdə bu Qaydaların 2 nömrəli əlavəsində göstərilən və həmin ərizələrin məzmununa uyğun olan sənədləri təqdim etməlidir.

Həmin Qaydaların 15-ci bəndinə əsasən, **C** şəhəri Ərazi İdarəsində ərizəçinin sənədlərində əksini tapmış göstəricilərlə müvafiq arxiv sənədlərindəki göstəricilər (əgər varsa) müqayisə edilir və zəruri qeydlər aparılmaqla sənədlər daşınmaz əmlakın texniki inventarlaşdırma şöbəsinə təqdim edilir.

Həmin Qaydaların 22-ci bəndinin tələbinə görə **C** Şəhər Ərazi İdarəsində Texniki inventarlaşdırılma sənədlərinin təhlili və pasportların hazırlanması sektoru,

digər ərazi idarələrində təsdiq olunmuş struktura uyğun olaraq müvafiq struktur bölmələri daşınmaz əmlak obyektinə ilə bağlı hazırlanmış sənədləri ən gec 2 (iki) gün ərzində hüquqmüəyyənedici sənədlərdə qeyd olunan göstəricilərlə texniki inventarlaşdırmanın nəticələrini müqayisə edir, daşınmaz əmlakın texniki göstəricilərini müvafiq məlumat bazasına daxil edir, daşınmaz əmlakın texniki pasportunu tərtib və çap edir, imza üçün şöbənin rəhbərliyinə təqdim edir.

Həmin Qaydaların 25-ci bəndinə əsasən təqdim olunmuş sənədlərdəki məlumatlar inventarlaşdırma məlumatları ilə fərqləndikdə, reyestr məlumatları ilə uyğunsuzluq olduqda və digər zəruri hallarda şöbə tərəfindən tərtib edilmiş texniki sənədlərdə bu barədə məlumat qeyd edilir.

Yuxarıda istinad edilən və tabe olduğu yuxarı orqanın əmri ilə təsdiq edilən Qaydaların cavabdeh üçün məcburi xarakter daşıyan tələblərindən də görüldüyü kimi, daşınmaz əmlaka dair texniki pasport hər bir halda (ilkin və ya təkrar qeydiyyat, əvvəl yaranmış hüquqların qeydiyyatı və s. hallarda) tərtib olunmalı, reyestr məlumatları ilə uyğunsuzluq olduqda və digər zəruri hallarda qeydiyyat orqanı tərəfindən tərtib edilmiş texniki sənədlərdə bu barədə məlumat qeyd edilməlidir.

Həmin Qaydalarda, habelə daşınmaz əmlakın dövlət qeydiyyatı ilə bağlı yaranan münasibətləri tənzimləyən normativ hüquqi aktlarda cavabdehin istinad etdiyi hallara görə texniki pasportun tərtib edilməsindən və ərizəçiyə verilməsindən imtina edilməsi nəzərdə tutulmamışdır.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, cavabdehin iddiaçıya məxsus qeyri-yaşayış sahəsinə dair

daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış verməkdən və müvafiq əmlaka texniki pasport tərtib edərək iddiaçıya təqdim etməkdən imtinası qanuni və əsaslı deyildir. Buna görə də apellyasiya şikayəti təmin edilməməlidir.

İş üzrə icraata dair prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.3-cü maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 87.6, 90.1, 94.1, 110.3-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı**:

C İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 01 noyabr 2014-cü il tarixli ... №-li qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosessual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Qərarın tam formada təqdim olunduğu gündən 1 ay müddətində **C** Apellyasiya Məhkəməsi (ünvan:...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan:...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən:	imza
Hakimlər:	imzalar

10-cu kazuş üzrə qərarla baęlı qeyd:

Mübahisənin bütün mərhələlərində olduęu kimi, apellyasiya instansiyası məhkəməsində də mübahisəyə baxmaq səlahiyyətinin inzibati məhkəməyə aid olub-olmaması yoxlanılmalıdır (proses iştirakçılarında heç biri bu məsələyə toxunmasa da). Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri ilə əlaqədar mübahisələr, heç də bütün hallarda inzibati məhkəmələrin səlahiyyətinə aid deyil. Yəni bu kimi hallarda, mübahisənin məhkəmə aidiyyəti qoyulan müvafiq sualdan asılıdır.

11-Cİ KAZUS

ANTIINHİSAR QANUNVERİCİLİYİNƏ ƏSASƏN GÖRÜLMÜŞ TƏDBİRLƏRƏ QARŞI İDDİA

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

G 2012-ci ilin sonunda **T** şəhəri, **S** rayonu, **B** küçəsi 83 ünvanında yerləşən mağazada paltar satmağa başlayır. 2013-cü ilin yayında o, paltar satışı üzrə fəaliyyətini dayandırmaq və mağazanı bağlamaq qərarına gəlir. Bununla əlaqədar olaraq, **G** satış qiymətlərində 50%-ə qədər endirim edir və bunu satılan malların üzərindəki birkalarda göstərməklə yanaşı, mağazanın pəncərələrində “50% endirim” mətnindən ibarət olan reklam yazıları yerləşdirir.

2013-cü il sentyabr ayının 6-da Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi yanında Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçıların Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidmətinin (bundan sonra mətdə ASİHMDX) əməkdaşları **G**-nin həyata keçirdiyi endirim kampaniyasının və bununla bağlı yerləşdirdiyi reklamın qanunvericiliyə uyğunluğunu yoxlamaq üçün **G**-nin mağazasına gəlirlər. Lakin xarici ölkədə olması səbəbindən **G** yoxlamada şəxsən iştirak edə bilmir. ASİHMDX-nin əməkdaşları mağazanın satıcısından yoxlamanın aparılması üçün müəyyən zəruri sənədlərin təqdim olunmasını tələb etsələr də, satıcı bu tələbi yerinə yetirə bilmir. Ona görə də **G** ilə telefon əlaqəsi saxlanılır. Telefon danışıqı zamanı **G** bildirir ki, yoxlama üçün zəruri olan bütün sənədlər ondadır və qayıdandan sonra həmin

sənədləri ASİHMDX-ə təqdim edə bilər. Lakin bu cavab ASİHMDX-nin nümayəndələrini qane etmədiyindən, onlar elə həmin gün keçirilən yoxlama barədə akt tərtib edirlər. Aktla **G**-nin reklam qanunvericiliyini pozduğu, konkret olaraq, reklamda istehlakçıların çaşdırılmasına yönələn qeyri-dəqiqliyə yol verdiyi qeyd olunur.

ASİHMDX 13 sentyabr 2013-cü il tarixdə “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması haqqında” qərar qəbul edərək, məsələnin araşdırılması üçün əməkdaşlarından ibarət komissiya yaradır. Lakin **G**-nin işə baxılmasında iştirak etməməsi və zəruri sənədləri təqdim etməməsi səbəbi ilə sözügedən məsələyə baxılması dəfələrlə təxirə salınır.

13 dekabr 2013-cü il tarixdə ASİHMDX **G**-nin zəruri sənədləri təqdim etməməsi səbəbindən “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 18-ci maddəsinə istinadən “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasına görə maliyyə sanksiyasının tətbiqi haqqında” qərar qəbul edir. Bu qərara əsasən, **G**-yə 5.500 manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq olunur.

G 7 yanvar 2014-cü il tarixdə **T** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində ASİHMDX-ə qarşı iddia qaldıraraq, həmin orqanın yuxarıda göstərilən qərarının ləğv olunmasını tələb edir. İddia tələbini əsaslandırmaq üçün o, qeyd edir ki, zəruri sənədlərin təqdim olunması ilə bağlı cavabdeh ona heç bir rəsmi bildiriş göndərməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb edərək iddiaçıya münasibətdə maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi haqqında qərarın qanuni olduğunu bildirir. O, qeyd edir ki,

onun “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması haqqında” 13 sentyabr 2013-cü il tarixli qərarı əsasında komissiyanın yaradılmasından sonra iddiaçıya müvafiq bildirişlər göndərilərək zəruri sənədləri təqdim etməsi və ondan işin araşdırılmasında şəxsən iştirak etməsi xahiş edilmişdir. Komissiyanın 13 sentyabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə işə baxılması 7 oktyabr 2013-cü il tarixə təyin edilmiş, lakin iddiaçı sənədləri təqdim etmədiyinə və özü şəxsən iştirak etmədiyinə görə işə baxılması 29 oktyabr 2013-cü il, 20 noyabr 2013-cü il və nəhayət, 13 dekabr 2013-cü il tarixlərə təxirə salınmış, sonuncu tarixdə isə mübahisələndirilən qərar qəbul edilmişdir. İddiaçıya sifarişli poçt xidməti vasitəsilə dəfələrlə rəsmi bildiriş göndərilməsinə baxmayaraq, iddiaçı işə baxılmasında iştirak etməmiş, habelə məsələnin araşdırılması üçün zəruri olan sənədləri, o cümlədən, reklamın yerləşdirilməsinə icazə alınması barədə sənədi, reklamın yayımlandığı vaxtdan etibarən əldə etdiyi gəlirlər barədə məlumatları təqdim etməmişdir. Ona görə də, cavabdeh haqlı olaraq “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 18-ci maddəsinə əsasən iddiaçı barəsində 5.500 manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq etmişdir.

T İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 04 mart 2014-cü il tarixli qərarı ilə iddia rədd edilir. Məhkəmə cavabdehin mövqeyi ilə razılaşıır və onu qəbul edir.

İddiaçı həmin qərardan 2 aprel 2014-cü il tarixdə apellyasiya şikayəti verərək qərarın ləğv edilməsini və cavabdehin iddiaçıya maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarının ləğv edilməsinə dair yeni qərar çıxarılmasını tələb edir. Şikayət

onunla əsaslandırılır ki, birinci instansiya məhkəməsi zəruri sənədlərin tələb edilməsi barədə cavabdehin istinad etdiyi bildirişlərin iddiaçıya rəsmi qaydada təqdim edilmədiyini nəzərə almamış, buna hüquqi qiymət verməmişdir.

Cavabdeh apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Məhkəmə iclasında iştirak edən iddiaçının nümayəndəsi apellyasiya şikayətinin məzmununa uyğun izahat verir və əlavə olaraq bildirir ki, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 14-cü maddəsinə əsasən, mübahisələndirilən inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqan həmin aktın qəbul edilməsini zəruri edən faktiki şərtlərin mövcudluğunu sübut etməlidir. Lakin mübahisələndirilən qərar qanunvericiliyin tələbləri kobud şəkildə pozulmaqla qəbul edilsə də, birinci instansiya məhkəməsi cavabdehin bunu zəruri edən faktiki şərtləri sübuta yetirdiyini hesab etmişdir. Bundan başqa, birinci instansiya məhkəməsi müəyyən etmişdir ki, cavabdeh yoxlamaya “Haqsız rəqabət haqqında” Qanunun 9-cu maddəsinin tələblərinin pozulması əlamətləri ilə başlamışdır. Halbuki, yoxlamanın məqsədi – “Hazırkı vəziyyətdə malların endirimli qiymətlərlə satışının antiinhisar və reklam qanunvericiliyinin tələblərinə uyğunluğu vəziyyətinin yoxlanılması” kimi qeyd edilmişdir və adı çəkilən Qanunun 9-cu maddəsində əksini tapmış istehlakçıları çəşdirməyə yönəlmiş hərəkətlərin siyahısında malların endirimli qiymətlərlə satışına dair heç bir qeyd yoxdur. Apellyasiya şikayətinin hüquqi cəhətdən əsaslandırılması üçün iddiaçının nümayəndəsi, həmçinin İPM-in 14 və

81-ci maddələrinə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29 may 1998-ci il tarixli, 120 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması haqqında işlərə baxılması Qaydalar”ına istinad edir.

Məhkəmə iclasında iştirak etmiş cavabdehin nümayəndəsi apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu iş üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 1-1. Antiinhisar qanunvericiliyi

Azərbaycan Respublikasında antiinhisar qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasından, bu Qanundan, “Təbii inhisarlar haqqında”, “Haqsız rəqabət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarından və digər normativ-hüquqi aktlardan ibarətdir.

Maddə 16. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının məlumat əldə etmək hüququ

1. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının öz vəzifə və funksiyalarını yerinə yetirmək üçün dövlət idarəetmə orqanlarından, təşkilati-idarəetmə qurumlarından, təsərrüfat subyektlərindən, vəzifəli şəxslərdən zəruri olan hər bir

məlumat, o cümlədən antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması ilə bağlı yazılı (şifahi) izahatlar almaq hüququ vardır.

...

Maddə 18. Qanunun pozulmasına görə məsuliyyət

Bu Qanunun pozulmasına görə təsərrüfat subyektləri, onların rəhbərləri və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının vəzifəli şəxsləri aşağıda nəzərdə tutulan məsuliyyəti daşıyırlar.

1. Təsərrüfat subyektləri:

– müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qanuni göstərişlərini müəyyən edilmiş müddətdə yerinə yetirmədikdə hər gecikdirilmiş günə görə əlli beş manatadək, lakin iyirmi iki min manatdan çox olmamaq şərti ilə;

– müvafiq icra hakimiyyəti orqanına bu Qanunun 13-cü, 13-1-ci və 16-cı maddələrində göstərilmiş məlumatları və sənədləri vermədikdə, yaxud düzgün olmayan məlumatlar verdikdə – beş min beş yüz manatadək maliyyə sanksiyası şəklində cərimə olunurlar.

Cərimənin miqdarı müəyyən edilərkən təsərrüfat subyektlərinin iqtisadi vəziyyəti nəzərə alınır.

...

3. Bu maddənin 1-ci bəndində maliyyə sanksiyası şəklində tutulan cərimələr müvafiq icra hakimiyyəti orqanı bu barədə qərar qəbul etdikdən sonra 30 gün ərzində mübahisəsiz qaydada dövlət büdcəsinə tutulur.

...

**Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
29 may 1998-ci il tarixli, 120 nömrəli Qərarı ilə təsdiq
edilmiş Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması haq-
qında işlərə baxılması Qaydaları**

...

2.1. Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri aşkar edildikdə Antiinhisar orqanının rəisi tərəfindən antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması haqqında konkret işə baxılması üzrə Komissiya (bundan sonra Komissiya) yaradılması və onun sədrinin təyin edilməsi barədə əmr verilir. Komissiyanın tərkibi üç nəfərdən az olmamalıdır.

...

2.3. Komissiya əmr verildiyi vaxtdan beş gün müddətində antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması barədə qərar (4 nömrəli əlavə) qəbul edir. Qərar Komissiyanın sədri tərəfindən imzalanır və iş üzrə tərəflərə bildirişli sifariş məktubu ilə göndərilir, yaxud tərəflərin səlahiyyətli nümayəndələrinə imza alınmaqla təqdim olunur. Bu halda qərarın alınmasını təsdiq edən poçt və digər sənədlər işin materiallarına əlavə edilir.

...

2.11. İşə mahiyyəti üzrə tərəflərin (onların nümayəndəsinin) iştirakı olmadan, yalnız həmin şəxslərə işə baxıldığı yer və vaxt haqqında vaxtında lazımi qaydada xəbər verildiyi haqqında məlumatlar olduğu və onların işin təxirə salınması barədə əsaslandırılmış vəsatət təqdim etmədiyi hallarda baxıla bilər.

...

3.1. Antiinhisar orqanı antiinhisar qanunvericiliyinin pözulmasının aşağıdakı hallarına görə cərimələr və ya maliyyə sanksiyaları tətbiq edir:

a) Antiinhisar orqanının göstərişləri vaxtında icra olunmadıqda;

b) antiinhisar orqanlarına “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 13-cü, 13-1-ci maddələrində göstərilən ərizə və sənədlər təqdim edilmədikdə;

c) antiinhisar orqanlarının tələbi ilə “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 13-cü, 13-1-ci və 16-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş, həmçinin öz vəzifələrinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı digər sənədlər və məlumatlar vaxtında təqdim edilmədikdə;

ç) antiinhisar orqanlarına düzgün olmayan məlumatlar verildikdə.

...

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R

T şəhəri

24 iyun 2014-cü il

T Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim *P*-nin sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər *C* və *Z*-dən ibarət tərkibdə,
iddiaçının nümayəndəsi *U*-nun (ünvanı:...),
cavabdehin nümayəndəsi *M*-in (ünvanı: ..., vəzifəsi:
...) iştirakları ilə

iddiaçı *G*-nin cavabdeh Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi yanında Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçıların Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidmətinə qarşı “cavabdeh tərəfindən 13 dekabr 2013-cü il tarixdə qəbul olunmuş antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasına görə maliyyə sanksiyasının tətbiqi haqqında qərarın ləğv edilməsi” tələbinə dair inzibati iş üzrə *T* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 04 mart 2014-cü il tarixli ... №-li qərarından iddiaçı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə şifahi məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

İddiaçı 2012-ci ilin sonundan *T* şəhəri, *S* rayonu, *B* küçəsi 83-də yerləşən mağazada paltar satışı ilə məşğul olmuş və orada bir ilə yaxın fəaliyyət göstərmişdir. 2013-cü il yayında o, mağazanın bağlanmasına qərar verməsi ilə əlaqədar qiymətlərdə 50%-ə qədər endirim edərək bunu satdığı malların üzərindəki birkalarda işarələmiş, habelə mağazanın pəncərələrində “50% endirim” mətnindən ibarət olan reklam yazıları yerləşdirmişdir.

Cavabdehin əməkdaşları iddiaçının həyata keçirdiyi endirim kampaniyası və bununla bağlı yerləşdirdiyi reklamın qanunvericiliyə uyğunluğunu yoxlamaq üçün 6 sentyabr 2013-cü il tarixdə iddiaçının mağazasına gəlmiş, lakin iddiaçı həmin vaxt xarici ölkədə olduğundan yoxlamada şəxsən iştirak edə bilməmişdir. Cavabdeh mağazada olan satıcıdan yoxlamanın aparılması üçün zəruri sənədlərin təqdim olunmasını tələb etmişdir. Bununla bağlı iddiaçı ilə telefon əlaqəsi yaradılmış və o, yoxlama ilə əlaqədar zəruri sənədlərin onda olduğunu və onların təqdim edilməsinin mümkünlüyünü bildirmişdir.

Cavabdeh elə həmin gün keçirilən yoxlamaya dair akt tərtib etmiş və orada iddiaçının reklam qanunvericiliyini pozduğu, konkret olaraq, reklamda istehlakçıların çaşdırılmasına yönələn qeyri-dəqiqliyə yol verdiyi qənaətinə gəlmişdir. 13 sentyabr 2013-cü il tarixdə cavabdeh “Anti-inhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması haqqında” qərar qəbul etmiş və məsələnin araşdırılması üçün cavabdehin əməkdaşlarından ibarət komisiya yaradılmışdır. Lakin işə baxılması iddiaçının iştirak

etməməsi və zəruri sənədləri təqdim etməməsi səbəbi ilə dəfələrlə təxirə salınmışdır.

13 dekabr 2013-cü il tarixdə cavabdeh iddiaçının zəruri sənədləri təqdim etməməsinə görə “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 18-ci maddəsinə istinadən qəbul etdiyi “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasına görə maliyyə sanksiyasının tətbiqi haqqında” qərara əsasən iddiaçıya 5.500 manat maliyyə sanksiyası tətbiq etmişdir.

İddiaçı 7 yanvar 2014-cü il tarixdə həmin qərarın ləğv edilməsi tələbi ilə cavabdehə qarşı *T* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırmışdır. İddia tələbini əsaslandırmaq üçün o, bildirmişdir ki, zəruri sənədlərin təqdim olunması ilə bağlı cavabdeh ona heç bir rəsmi bildiriş göndərməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat zamanı cavabdeh iddianın rədd olunmasını tələb etmiş və iddiaçıya münasibətdə maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi haqqında qərarın qanuni olduğunu bildirmişdir. O, qeyd etmişdir ki, onun “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması haqqında” 13 sentyabr 2013-cü il tarixli qərarı əsasında komissiyanın yaradılmasından sonra iddiaçıya müvafiq bildirişlər göndərilərək zəruri sənədləri təqdim etməsi və ondan işin araşdırılmasında şəxsən iştirak etməsi xahiş edilmişdir. Komissiyanın 13 sentyabr 2013-cü il tarixli qərarı ilə işə baxılması 7 oktyabr 2013-cü il tarixə təyin edilmiş, lakin iddiaçı sənədləri təqdim etmədiyinə və özü şəxsən iştirak etmədiyinə görə işin baxışı 29 oktyabr 2013-cü il, 20 noyabr 2013-cü il və nəhayət, 13 dekabr 2013-cü il tarixlərə təxirə salınmış, sonuncu tarixdə isə mübahisələndirilən qərar qəbul edilmişdir. İddiaçıya

sifarişli poçt xidməti vasitəsilə dəfələrlə rəsmi bildiriş göndərilməsinə baxmayaraq, iddiaçı işə baxılmasında iştirak etməmiş, habelə məsələnin araşdırılması üçün zəruri olan sənədləri, o cümlədən reklamın yerləşdirilməsinə icazə alınması barədə sənədi, reklamın yayımlandığı vaxtdan etibarən əldə etdiyi gəlirlər barədə bəyannaməni təqdim etməmişdir. Ona görə də cavabdeh haqlı olaraq “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 18-ci maddəsinə əsasən iddiaçı barədə 5.500 manat maliyyə sanksiyası tətbiq etmişdir.

T İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 04 mart 2014-cü il tarixli qərarı ilə iddia rədd edilmişdir. Məhkəmə cavabdehin izahatını qəbul etmişdir.

İddiaçı həmin qərardan 2 aprel 2014-cü il tarixdə apellyasiya şikayəti vermişdir. O, qərarın ləğv edilməsini və cavabdehin iddiaçıya maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarının ləğv edilməsinə dair yeni qərar çıxarılmasını tələb edir. Şikayət onunla əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsi zəruri sənədlərin tələb edilməsi barədə cavabdehin istinad etdiyi bildirişlərin iddiaçıya rəsmi qaydada təqdim edilmədiyini nəzərə almamış, buna hüquqi qiymət verməmişdir.

Cavabdeh apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Məhkəmə iclasında iştirak edən iddiaçının nümayəndəsi apellyasiya şikayətinin məzmununa uyğun izahat vermiş və əlavə olaraq bildirmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra

mətnə İPM) 14-cü maddəsinə əsasən, mübahisələndirilən inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqan həmin aktın qəbul edilməsini zəruri edən faktiki şərtlərin mövcudluğunu sübut etməlidir. Lakin mübahisələndirilən qərar qanunvericiliyin tələbləri kobud şəkildə pozulmaqla qəbul edilsə də, birinci instansiya məhkəməsi cavabdehin bunu zəruri edən faktiki şərtləri sübuta yetirdiyini hesab etmişdir. Bundan başqa, birinci instansiya məhkəməsi müəyyən etmişdir ki, cavabdeh yoxlamaya “Haqsız rəqabət haqqında” Qanunun 9-cu maddəsinin tələblərinin pozulması əlamətləri ilə başlamışdır. Halbuki, yoxlamanın məqsədi – “Hazırkı vəziyyətdə malların endirimli qiymətlərlə satışının antiinhisar və reklam qanunvericiliyinin tələblərinə uyğunluğu vəziyyətinin yoxlanılması” kimi qeyd edilmişdir və adı çəkilən Qanunun 9-cu maddəsində əksini tapmış istehlakçılarını çaşdırmağa yönəlmiş hərəkətlərin siyahısında malların endirimli qiymətlərlə satışına dair heç bir qeyd yoxdur. Apellyasiya şikayətinin hüquqi cəhətdən əsaslandırılması üçün iddiaçının nümayəndəsi həmçinin İPM-in 14 və 81-ci maddələrinə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29 may 1998-ci il tarixli, 120 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması haqqında işlərə baxılması Qaydalar”ına istinad etmişdir.

Məhkəmə iclasında iştirak etmiş cavabdehin nümayəndəsi apellyasiya şikayətinin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb etmişdir.

İcraat materialları, xüsusilə cavabdehin “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması haqqında” 13 sentyabr 2013-cü il tarixli, “Antiinhisar

qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə işin təxirə salınması haqqında” 7 oktyabr 2013-cü il tarixli, 29 oktyabr 2013-cü il tarixli, 20 noyabr 2013-cü il tarixli qərarların təsdiq olunmuş surətləri, həmin qərarlara əlavə olunmuş “Kuryer xidmətləri üçün mədaxil qəbzləri”nin cavabdeh tərəfindən təsdiq olunmuş kserosurətləri, cavabdehin “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasına görə maliyyə sanksiyasının tətbiqi haqqında” 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarının surəti və digər sənədlər *T* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

İddiaçının apellyasiya şikayəti vaxtında, yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 30 gün müddətində (İPM-in 85.1-ci maddəsi) verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətçinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri).

Apellyasiya şikayəti mahiyyət üzrə də uğurludur. *T* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 04 mart 2014-cü il tarixli qərarı ləğv edilməlidir, çünki iddiaçının iddiası uğurludur. Ona görə də apellyasiya məhkəmə icraatında cavabdehin 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarı da ləğv olunmalıdır (İPM-in 87.6-cı maddəsinin 1-ci cümləsi).

İddiaçı tərəfindən qaldırılmış mübahisələndirmə haqqında iddia (İPM-in 32-ci maddəsi) mümkün iddiadır. Belə ki, baxılan işdə söhbət İPM-in 1.1-ci maddəsində

nəzərdə tutulmuş mənada inzibati mübahisədən gedir ki, buna da baxmaq səlahiyyəti inzibati məhkəmələrə aiddir (İPM-in 2.1, 3.1 və 8.1-ci maddələri). İddiaçı ona münasibətdə əlverişsiz (yükləyici) inzibati aktın (“İnzibati icraat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun (bundan sonra mətdə İİQ) 2.0.2 və 2.0.11, habelə 57-ci və sonrakı maddələri) ləğv olunmasını tələb edir, eləcə də hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu iddia edir (İPM-in 35.1-ci maddəsi). Mübahisələndirmə haqqında iddia bu iddia növü üçün qanunla nəzərdə tutulmuş müddətdə verilmişdir (İPM-in 38.1-ci maddəsi).

İddia həm də əsaslıdır. Belə ki, cavabdehin maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi haqqında 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarı qanuna ziddir və iddiaçının hüquqlarını pozur (İPM-in 70.1-ci maddəsi). İnzibati orqan tərəfindən inzibati icraat haqqında hüquq normalarının və ya maddi hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsi nəticəsində qəbul edilmiş inzibati akt qanunsuz sayılır və mübahisələndirmə haqqında iddia əsasında ləğv olunmalıdır. Bu, inzibati məhkəmə icraatına şamil olunan İPM-in 70.1-ci maddəsindən irəli gəlir. Baxılan işdə həmin müddəə İİQ-nin inzibati aktların ləğv edilməsi üzrə inzibati orqanların səlahiyyətini tənzimləyən 67.2-ci maddəsinə münasibətdə xüsusi norma qismində tətbiq olunmalıdır.

Mübahisələndirilən qərarın inzibati icraat hüququ ilə bağlı olan, yəni formal-hüquqi tərəfinə gəlincə, qeyd etmək lazımdır ki, onun qəbulu zamanı icraat qüsurlarına yol verilmişdir. Belə ki, inzibati orqan, xüsusilə inzibati icraatda iştirak edən şəxsləri inzibati icraatla bağlı

iclasın vaxtı və yeri haqqında xəbərdar etməyə (İİQ-nin 51.1-ci maddəsi) və onların dinlənilmə hüququnu təmin etməyə (İİQ-nin 21.2-ci maddəsi) borcludur. Baxılan iş çərçivəsində inzibati icraatda iştirak və dinlənilmə hüququnun təmin edilməsi ilə bağlı daha konkret qaydalar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29 may 1998-ci il tarixli, 120 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması haqqında işlərə baxılması Qaydalar”ında (bundan sonra mətnə Qaydalar) tənzimlənir. Burada söhbət ayrıca olaraq antiinhisar qanunvericiliyi sahəsində dinlənilmə və iştirakın təmin edilməsi vəzifəsinin konkretləşdirilməsindən getdiyi üçün məhkəmə hesab edir ki, həmin Qaydalar bu arada qüvvəyə minmiş İİQ və orada ümumi olaraq tənzimlənmiş dinləmə vəzifəsi ilə yanaşı, qüvvədə olmaqda davam edirlər. Qaydalara görə antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması haqqında konkret işə baxılması üçün yaradılmış Komissiya onun yaradılması və sədrinin təyin edilməsi barədə əmrin verildiyi vaxtdan beş gün müddətində antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması barədə qərar qəbul edir. Qərar Komissiyanın sədri tərəfindən imzalanır və iş üzrə tərəflərə bildirişli sifariş məktubu ilə göndərilir, yaxud tərəflərin səlahiyyətli nümayəndələrinə imza alınmaqla təqdim olunur. Bu halda, qərarın alınmasını təsdiq edən poçt və digər sənədlər işin materiallarına əlavə edilir. (Qaydaların 2.3-cü bəndi). İşə mahiyyəti üzrə tərəflərin (onların nümayəndələrinin) iştirakı olmadan, yalnız həmin şəxslərə işə baxıldığı yer və vaxt haqqında vaxtında lazımı qaydada xəbər verildiyi haqqında məlumatlar olduğu və onların işin təxirə

salınması barədə əsaslandırılmış vəsatət təqdim etmədiyi hallarda baxıla bilər (Qaydaların 2.11-ci bəndi). Cavabdeh baxılan işdə yuxarıda qeyd edilən formal müddəaları pozmuşdur ki, bu da aşağıdakı qeydlərdən irəli gəlir:

İşin faktiki hallarından göründüyü kimi, antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş qaldırılması barədə qərarın və bildirişlərin iddiaçı tərəfindən alındığını təsdiq edən poçt sənədləri iş materiallarına əlavə edilməmişdir. Cavabdeh araşdırma ilə bağlı sənədləri iddiaçıya göndərdiyinin təsdiqi kimi “Kuryer xidmətləri üçün mədaxil qəbzləri”nin kserosurətlərinə istinad etsə də, həmin qəbzlər göndərilən sənədlərin onların ünvanladığı şəxsə (şəxslərə) çatdırıldığını deyil, yalnız kuryer xidmətinə təqdim edildiyini təsdiq edə bilər. Bu baxımdan, birinci instansiya məhkəməsi iddiaçıya göndərildiyi bildirilən sənədlərin (bildiriş, qərar və s.) iddiaçıya rəsmi qaydada təqdim edilib-edilmədiyini yoxlamalı olduğu halda, bunu etməmişdir. İşin apellyasiya icraatında araşdırılması zamanı cavabdeh iddiaçı barəsində maliyyə sanksiyası tətbiq edərkən qanunvericiliyin tələblərinə riayət etdiyini təsdiq edən mötəbər sübutları təqdim edə bilməmişdir. Belə ki, mübahisəli məsələ üzrə “Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə iş”in materiallarının, o cümlədən müvafiq qərarların və onların iddiaçıya çatdırıldığını təsdiq edən poçt sənədlərinin məhkəməyə təqdim edilməsi cavabdehə təklif edilmiş, sonuncu həmin sənədləri təqdim edə bilməmişdir.

Beləliklə, yuxarıda istinad olunan müddəaların tələblərinə zidd olaraq işə iddiaçının iştirakı olmadan baxılmış və qərar qəbul edilmişdir. Buradan, iddiaçının barəsində

qəbul edilmiş qərar İİQ-nin 67.1-ci maddəsinə əsasən, formal-hüquqi baxımdan qanunsuz sayılmalıdır.

Məhkəmə kollegiyası, həmçinin dinlənilmə hüququnun təmin edilməməsinin nəticəyə (yəni maliyyə sanksiyasının tətbiqinə) təsir etməsindən çıxış edir (İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsi). İİQ-nin inzibati orqanlara münasibətdə tətbiq olunan 67.2-ci maddəsindən fərqli olaraq, İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsi məhkəmələrin inzibati icraat haqqında hüquq normalarının pozulması ilə qəbul edilmiş inzibati aktları ləğv etməsinə yalnız o halda yol verir ki, həmin pozuntu ilə inzibati aktın qəbulu arasında səbəbli əlaqə mövcud olsun. Hazırkı işdə də vəziyyət məhz belədir. İddiaçı dinlənilmiş olacağı təqdirdə apellyasiya məhkəmə icraatındakı izahatına uyğun olaraq, maddi hüquq baxımından mövcud olan qüsurları göstərərdi və bu, başqa bir qərarın qəbulu ilə nəticələnərdi. Bundan başqa, cavabdeh, mübahisələndirilən qərarın özündən də irəli gəlmiş kimi, məhz iddiaçının icraatda iştirak etmədiyinə və tələb olunan sənədləri təqdim etmədiyinə görə maliyyə sanksiyasını 5500 AZN məbləğində müəyyən etmişdir. Əgər bildirişlər qüsursuz olaraq iddiaçıya təqdim edilsəydi, yaxud ona bu barədə əvvəlcədən məlumat verilsəydi, iddiaçı çox güman ki (hətta bəlkə də əminliklə) məsələ ilə bağlı fikrini bildirərdi. Bununla da maliyyə sanksiyasının tətbiqi üçün cavabdehin istinad etdiyi əsas aradan qaldırıla bilərdi. Beləliklə, ən azı maliyyə sanksiyasının məbləği baş vermiş icraat qüsurlarına söykənir.

Bu məsələ üzrə növbəti hüquqi mübahisənin yaranmaması üçün məhkəmə kollegiyası bildirir ki, baxılan işdə maddi hüquq normalarının tələbləri yerinə yetirilmişdir.

Belə ki, işin faktiki hallarına əsasən, cavabdeh iddiaçının istifadə etdiyi reklamın qanuniliyinin yoxlanılması çərçivəsində ondan bununla bağlı zəruri sənədlərin təqdim olunmasını tələb etmiş və bu barədə bildiriş göndərmişdir. İddiaçının sənədləri təqdim etməməsi “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 16-cı və 18-ci maddələrinin (həmçinin Qaydaların təxminən eyni məzmunlu 3.1-ci bəndinin “c” yarımbəndinin (antiinhisar orqanlarının tələbi ilə “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 13-cü, 13-1-ci və 16-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş, həmçinin öz vəzifələrinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı digər sənədlərin və məlumatların vaxtında təqdim edilməməsi)) tələblərini pozmuş və həmin Qanunun 18-ci maddəsində birbaşa nəzərdə tutulmuş 5500 manat maliyyə sanksiyasının (təsərrüfat subyekti tərəfindən məlumatların və sənədlərin verilməməsinə görə) tətbiqi ilə nəticələnmişdir. Başqa sözlə, cavabdeh mübahisələndirilən inzibati aktı qəbul edərkən maddi hüquq normalarını pozmamış, yaxud onları səhv tətbiq etməmişdir. Lakin bu, inzibati icraat haqqında hüquq normalarının pozulması ilə inzibati aktın qəbulu arasında səbəbli əlaqənin mövcud olmasına görə apellyasiya məhkəmə icraatının nəticəsini dəyişmişdir. İddiaçı üçün müsbət bir qərarın (yəni cavabdehin maliyyə sanksiyasının tətbiqi haqqında qərarının ləğvi) qəbulu üçün şərtlər artıq icraatla bağlı normaların pozulmasına görə mövcuddur. Bu baxımdan, maddi hüquq normaları ilə bağlı məsələlərin yoxlanılmasına, nəticə etibarilə ehtiyac yoxdur.

Beləliklə, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı ləğv edilməli, iddia təmin edilərək cavabdehin iddiaçı barədə qəbul etdiyi 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarı ləğv

olunmalıdır.

İş üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 68, 69, 70.1, 87.6, 90.1, 94.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

T İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 04 mart 2014-cü il tarixli ... №-li qərarı ləğv edilir.

Cavabdehin iddiaçı barədə qəbul etdiyi 13 dekabr 2013-cü il tarixli qərarı ləğv edilir.

Prosesual xərclər cavabdeh tərəfindən ödənilir.

Qərarın tam formada təqdim olunduğu gündən 1 ay müddətində *T* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası (ünvan:...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan:...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

Hakimlər: imzalar

11-ci kəzəs üzrə qərarla baęlı qeyd:

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu qərarından görünür ki, inzibati aktların formal-hüquqi (inzibati icraat haqqında hüquq normaları ilə baęlı olan) tərəfi də

mübahisələndirmə haqqında iddia üçün əhəmiyyət kəsb edə bilər (hətta proses iştirakçılarından heç biri izahatında bu məqama diqqət yetirmədikdə belə) və İPM-in 70.1-ci maddəsinin 2-ci cümləsində əksini tapmış səbəbli əlaqə tələbi (zərurəti) hansı əhəmiyyətə malikdir. İnzibati orqanın formal-hüquqi baxımdan qüsursuz olan yeni inzibati akt qəbul etməsindən sonra proses iştirakçıları arasında mübahisənin davam etməsi tamamilə mümkün olduğu, yaxud cavabdehin məzmun baxımından düzgün hərəkət edib-etmədiyini öyrənmək marağı da mövcud olduğu üçün, məhkəmə, qərarın əsaslandırma hissəsində “növbəti hüquqi mübahisənin yaranmaması üçün” maddi hüquq normaları ilə bağlı məsələlərə də toxuna bilər (onların qərarın nəticəsinə təsir etmədiyinə baxmayaraq).

B. Qərardadlar

1-Cİ KAZUS

TİKİNTİYƏ MANEƏ TÖRƏDƏN TƏDBİRLƏRİN GÖRÜLMƏSİNDƏN ÇƏKİNMƏ İLƏ BAĞLI MÜVƏQQƏTİ XARAKTERLİ MÜDAFİƏ İCRAATI

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

D Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 30 aprel 2014-cü il tarixli sərəncamına müvafiq olaraq, *D* şəhəri, *N* rayonu, *K* küçəsi 4 ünvanında yerləşən 0,5850 ha torpaq sahəsi 20 mərtəbəli yaşayış binasının tikintisinin layihələndirilməsi üçün «RP» Mənzil-Tikinti Kooperativinin (bundan sonra mətndə «RP» MTK) istifadəsinə verilir. «RP» MTK müvafiq yaşayış binasının işçi layihəsini *D* Şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi ilə razılaşdırdıqdan sonra *D* Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 29 sentyabr 2014-cü il tarixli sərəncamına əsasən, ona həmin yaşayış binasının tikintisinə icazə verilir və «RP» MTK binanın inşa edilməsinə başlayır. Lakin tikinti işlərinə başladıqdan bir qədər sonra «RP» MTK Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin tikinti işlərinin aparılmasına maneədə ifadə olunan müdaxilələri ilə üzləşir. Bu səbəbdən «RP» MTK 3 noyabr 2014-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət

Komitəsinə qarşı (3-cü şəxslər: **D** Şəhər İcra Hakimiyyəti və Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi) **D** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır və **D** şəhəri, **N** rayonu, **K** küçəsi 4 ünvanında yerləşən və onun qanuni sahibliyində olan torpaq sahəsi üzərində hüquqların həyata keçirilməsinə edilən müdaxilələrin və sahibkarlıq fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasına yönəlmiş hərəkətlərin qanunsuz hesab edilməsi, cavabdehin qanunsuz hərəkətləri nəticəsində vurulmuş ziyana görə 50.000 manat məbləğində kompensasiyanın ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulmasını tələb edir.

Eyni zamanda, o, ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək qarşı tərəfin üzərinə iddia icraatı üzrə məhkəmə mübahisəsi başa çatanaqədək müvəqqəti xarakterli müdafiə çərçivəsində ərizəçinin yuxarıda qeyd olunan ünvandakı torpaqda yaşayış binasının tikintisi ilə bağlı işlərin aparılmasına mane olan müdaxilələrin edilməsindən çəkinmək vəzifəsinin qoyulması barədə qərardad çıxarılmasını tələb edir. Ərizəsini əsaslandırmaq üçün «RP» MTK bildirir ki, qarşı tərəfin müdaxilələri tikintidə boşdayanmalara, habelə tikinti materiallarının yararsız hala düşməsinə və bununla da ərizəçiyə külli miqdarda zərər vurulması ilə nəticələnir. Bundan başqa, müdaxilələr «RP» MTK-nın sərbəst sahibkarlıq fəaliyyəti həyata keçirməsinə, torpaq sahəsindən təyinatı üzrə istifadə etməsinə, eləcə də onun payçılar, tikinti və digər təşkilatlar qarşısında götürdüyü öhdəlikləri vaxtında yerinə yetirməsinə mane olur.

Qarşı tərəf müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında ərizənin əsassız olduğuna görə rədd olunmasını tələb edir. Tələbini əsaslandırmaq üçün o, qeyd edir ki, qanunvericiliyə görə tikinti işləri aparılması nəzərdə tutulan müvafiq torpaq sahəsinin dövlət, habelə özəlləşdirilən müəssisə və obyektlərin yerləşdiyi dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələrinə aid olub-olmadığı tikinti işləri başlamazdan əvvəl onun tərəfindən yoxlanılmalıdır. Mübahisənin mahiyyəti (iddia tələbinin özü) ilə bağlı isə o, münasibətini bildirmir.

Məhkəmənin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərardadı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 iyun 2009-cu il tarixli, 116 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi haqqında” Əsasnamə

III. Komitənin vəzifələri

8. Komitə bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

...

8.31. dövlət və özəlləşdirilən müəssisələrə məxsus obyektlərin (əmlakın) və torpaq sahələrinin zəbt olunması

və qanunazidd formada istifadə olunması hallarının qarşısını almaq üçün öz səlahiyyətləri daxilində tədbirlər görmək, bu məqsədlə aidiyyəti orqanlara məlumat vermək, o cümlədən məhkəmə qarşısında iddia qaldırmaq;

...

8.69. öz səlahiyyətləri daxilində dövlət, habelə özəlləşdirilən müəssisə və obyektlərin yerləşdiyi dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələrinin başqa hüquqi və fiziki şəxslərə icarəyə və istifadəyə verilməsinə, həmin torpaq sahələrində tikinti, yenidənqurma və quraşdırma işlərinin aparılmasına, onların təyinatının dəyişdirilməsinə razılıq vermək, dövlət və özəlləşdirilən müəssisə və obyektlərin yerləşdiyi torpaq sahələrinin təyinatı üzrə istifadəsi vəziyyətinin araşdırılması məqsədilə monitoring aparmaq;

...

Qeyd: Əsasnamə 4 may 2015-ci il tarixdə qüvvədən düşmüşdür.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R D A D

D şəhəri

28 noyabr 2014-cü il

D İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim *G*-nin sədrliyi ilə

Ərizəçi «RP» Mənzil-Tikinti Kooperativinin «Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin üzərinə tikinti işlərinin aparılmasına mane olan müdaxilələrin edilməsindən çəkinmək vəzifəsinin qoyulmasına dair» müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirinin tətbiqi barədə ərizəsinə baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

Ərizəçi (iddia icraatı üzrə «iddiaçı») 3 noyabr 2014-cü il tarixdə qarşı tərəf (iddia icraatı üzrə «cavabdeh») Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə qarşı (3-cü şəxslər: *D* Şəhər İcra Hakimiyyəti və Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi) iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək *D* şəhəri, *N* rayonu, *K* küçəsi 4 ünvanında yerləşən və iddiaçının qanuni sahibliyində olan torpaq sahəsi üzərində hüquqların həyata keçirilməsinə edilən müdaxilələrin və sahibkarlıq

fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasına yönəlmiş hərəkətlərin qanunsuz hesab edilməsini, cavabdehin qanunsuz hərəkətləri nəticəsində vurulmuş ziyana görə 50000 manat məbləğində kompensasiyanın ödənilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulmasını tələb etmişdir.

Ərizəçi, həmçinin ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək qarşı tərəfin üzərinə iddia icraatı üzrə məhkəmə mübahisəsi başa çatanaqədək müvəqqəti xarakterli müdafiə çərçivəsində ərizəçinin yuxarıda qeyd olunan ünvandakı torpaq sahəsində 20 mərtəbəli yaşayış binasının tikintisi ilə bağlı işlərin aparılmasına mane olan müdaxilələrin edilməsindən çəkinmək vəzifəsinin qoyulması barədə qərardad çıxarılmasını tələb etmişdir.

Ərizəçi tələbini əsaslandırmaq üçün bildirmişdir ki, **D Şəhər İcra Hakimiyyəti** başçısının 30 aprel 2014-cü il tarixli sərəncamı əsasında barəsində söhbət gedən torpaq sahəsi yaşayış binasının tikintisinin layihələndirilməsi üçün onun istifadəsinə verilmişdir. Qeyd olunan ərazidə tikiləcək yaşayış binasının işçi layihəsi **D Şəhər İcra Hakimiyyətinin** Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi ilə razılaşdırıldıqdan sonra **D Şəhər İcra Hakimiyyəti** başçısının 29 sentyabr 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə ərizəçiyə yaşayış binasının tikintisinə icazə verilmişdir. Bundan sonra o, tikinti işlərinə başlamışdır. Lakin qarşı tərəf tikinti işlərinin aparılmasına maneçilik törədir ki, bu da tikintidə boşdayanmalara, tikinti materiallarının yararsız hala düşməsinə, son nəticədə ərizəçiyə külli miqdarda zərər vurulmasına aparıb çıxarır. Qarşı tərəfin müdaxiləsi, həmçinin ərizəçinin sərbəst sahibkarlıq fəaliyyəti həyata keçirməsinə, torpaq sahəsindən təyinatı üzrə istifadə etməsinə, onun payçılar,

tikinti və digər təşkilatlar qarşısında götürdüyü öhdəlikləri vaxtında yerinə yetirməsinə mane olur.

Qarşı tərəf müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında ərizənin əsassız olduğuna görə rədd olunmasını tələb etmişdir. Tələbini əsaslandırmaq üçün qarşı tərəf bildirmişdir ki, qanunvericiliyə görə tikinti işləri aparılması nəzərdə tutulan müvafiq torpaq sahəsinin dövlət, habelə özəlləşdirilən müəssisə və obyektlərin yerləşdiyi dövlət mülkiyyətində olan torpaq sahələrinə aid olub-olmadığı tikinti işləri başlamazdan əvvəl onun tərəfindən yoxlanılmalıdır. Mübahisənin mahiyyəti (iddia tələbinin özü) ilə bağlı isə o, fikir bildirməmişdir.

Əsaslandırma hissəsi:

Məhkəmə ərizəni və iş materiallarını araşdıraraq hesab edir ki, ərizə təmin edilməli, qarşı tərəfin üzərinə iddia icraatı üzrə qərar qəbul edilənədək D şəhəri, N rayonu, K küçəsi 4 ünvanında yerləşən torpaq sahəsində 20 mərtəbəli yaşayış binasının tikintisi ilə bağlı işlərin aparılmasına mane olan müdaxilələrin edilməsindən çəkinmək vəzifəsi qoyulmalıdır.

Ərizəçi tərəfindən verilmiş müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizə Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə İPM) 43-cü maddəsinə əsasən müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardadın qəbulu üçün verilmiş ərizə qismində mümkündür. O, İPM-in 40.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada iddia ilə təqib edilən və müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında kifayət qədər əsaslı və inandırıcı surətdə

təsvir olunan hüquqların təmin edilməsinə yönəlmiş tədbirlərin görülməsi məqsədinə xidmət edir. Bundan başqa, o, İPM-in 40.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş zaman kəsimində, yəni iddianın (öhdəliyin icrası haqqında iddianın) qaldırılması ilə eyni vaxtda verilmişdir.

İPM-in 43.1.1-ci maddəsində əksini tapmış şərt də mövcuddur. Həmin şərtə əsasən, mövcud vəziyyətin dəyişəcəyi təqdirdə ərizəçinin (iddiaçının) hüquqlarının qorunmasının mümkün olmayacağı və ya xeyli dərəcədə çətinləşəcəyi səbəbindən ilkin təcili tənzimləmə zəruri olmalıdır. Bu şərt hazırkı mübahisədə yerinə yetirilmişdir. Belə ki, tikinti işlərinin aparılmasına qarşı tərəfin maneçilik törətməsi, ərizəçinin konkret və qarşı tərəfin mübahisələndirmədiyini izahatı ilə kifayət qədər əsaslı və inandırıcı şəkildə təsvir etdiyi kimi, tikintidə tez-tez əsassız boşdayanmalara, eləcə də tikinti materiallarının, xüsusilə mövsümlə əlaqədar yararsız hala düşməsinə aparıb çıxarır. Eyni zamanda, bu, ərizəçinin sərbəst sahibkarlıq fəaliyyətinə əngəl yaradır və onun payçılar, habelə tikinti və digər təşkilatlar qarşısında götürdüyü öhdəlikləri vaxtında yerinə yetirməsinin qarşısını alır. Ərizəçinin sadalanan vəziyyətdən irəli gələn hüquqlarının mövcud vəziyyətin dəyişəcəyi təqdirdə (yəni tikinti işlərində boşdayanmalar, tikinti materiallarının yararsız hala düşməsi, ərizəçinin üçüncü şəxslər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirməməsi) qorunmasının ən azı xeyli dərəcədə çətinləşəcəyi mümkün olduğundan, ərizədə qoyulan tələb üzrə müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qəraradın qəbulu zəruridir.

Məhkəmənin fikrincə, baxılan işdə İPM-in 43.1-ci

maddəsində təsbit olunmuş ikinci şərt (maddə 43.1.2) də mövcuddur. Həmin şərtə müvafiq olaraq, müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardadın qəbulu üçün ilkin məhkəmə araşdırması zamanı ərizəçinin iddia tələbinin maddi hüquq normaları baxımından əsaslı olması ehtimalı müəyyən edilmiş olmalıdır. Məhkəmə bu ehtimalın mövcudluğundan çıxış edir. Belə ki, işdə olan sənədlərdən görünür ki, **D** şəhəri, **N** rayonu, **K** küçəsi 4 ünvanında yerləşən 0,5850 ha torpaq sahəsi yaşayış binasının tikintisinin layihələndirilməsi məqsədilə **D** Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 30 aprel 2014-cü il tarixli sərəncamına əsasən ərizəçiyə ayrılmış, tikintisi nəzərdə tutulan yaşayış binasının təqdim olunmuş işçi layihəsi **D** şəhər İcra Hakimiyyətinin Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi tərəfindən razılaşdırıldıqdan sonra **D** Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 29 sentyabr 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə qeyd olunan torpaq sahəsində ərizəçiyə yaşayış binasının tikintisinə icazə verilmişdir. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, ərizəçinin həyata keçirdiyi tikinti fəaliyyəti qanunidir və bu baxımdan iddiada irəli sürülən tələb böyük ehtimalla əsaslıdır. Qarşı tərəf yuxarıda qeyd olunan, ərizəçinin xeyrinə olan sərəncamların etibarlılığını sual altına ala biləcək sənədlər və ya dəlillər təqdim etməmişdir.

İPM-in 40.3-cü maddəsinə əsasən, məhkəmə müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbiri qismində qarşı tərəfin (və ya üçüncü şəxslərin) üzərinə müəyyən hərəkətləri etmək və ya müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinmək, yaxud müəyyən hərəkətlərə dözmək barədə vəzifə qoya bilər.

Buna uyğun olaraq, mübahisə üzrə qərar qəbul ediləndək ərizəçinin ona ayrılmış torpaq sahəsindən təyinatı üzrə istifadə etməsinə, həmin torpaq sahəsində tikinti quraşdırma və s. işlər aparmasına maneçilik törətməsi qarşı tərəfə qadağan edilməlidir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.1-ci maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 40.3, 43, 80, 81.1, 85.1, 110.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı**:

Məhkəmədə mübahisə mahiyyəti üzrə həll ediləndək, qarşı tərəfin üzərinə **D** şəhəri, **N** rayonu, **K** küçəsi 4 ünvanında yerləşən torpaq sahəsində 20 mərtəbəli yaşayış binasının tikintisi ilə bağlı işlərin aparılmasına mane olan müdaxilələrin edilməsindən çəkinmək vəzifəsi qoyulur.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərcləri qarşı tərəf ödəyir.

Qərardaddan, onun təqdim edildiyi gündən 10 (on) gün müddətində **D** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **D** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

1-ci kazus üzrə qəraradla bağlı qeyd:

Bu qəraradda söhbət İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirinin tətbiqi barədə ərizə üzrə icraatdan gedir. Bu cür icraatlarda ilkin təcili tənzimləmənin zəruriliyinin yoxlanılması və əlavə olaraq, əsas iş (iddia icraatı) üzrə iddianın uğurluluq ehtimalına dair proqnoz verilməsi tələb olunur. Yeri gəlmişkən, iddianın uğurluluq ehtimalına dair hakimin proqnoz verməsi həmin iddianın mahiyyəti üzrə həllinə münasibətdə onun özünü İPM-in 18-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada “qərəzli etməsi” demək deyil. Belə ki, ilkin araşdırmanın aparılması qanunun aşkar tələbindən irəli gəlir.

2-Cİ KAZUS

VERGİ MƏSULİYYƏTİNƏ CƏLB ETMƏ HAQQINDA QƏRARIN İCRASININ DAYANDIRILMASI

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Auditi Departamentinin 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarı əsasında **H** MMC Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada əmək müqaviləsi (kontraktı) bağlamadan 27 nəfər fiziki şəxsi işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb etdiyinə görə Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə VM) 58.10-cu maddəsinə əsasən vergi məsuliyyətinə cəlb edilir və onun barəsində 27.000 (iyirmi yeddi min) manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq olunur. Bunun ardınca, vergi orqanı “Vergi borcunun, faizlərin, maliyyə sanksiyalarının məbləğlərinin, inzibati cərimələrin ödənilməsi, habelə aşkar edilmiş pozuntuların aradan qaldırılması barədə tələbnamə” ilə **H** MMC-dən qeyd olunan borcun ödənilməsini tələb edir.

H MMC vergi orqanının qərarını qanunsuz hesab etdiyi üçün 18 sentyabr 2014-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Auditi Departamentinə qarşı **Z** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldıraraq onun “Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi

haqqında” 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarının və bu qərar əsasında tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə tələbnamənin ləğv edilməsi haqqında qərar çıxarılmasını tələb edir.

25 sentyabr 2014-cü il tarixdə o, ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək “Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında” 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarın və onun əsasında tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə tələbnamənin icrasının dayandırılması haqqında qərardad çıxarılmasını tələb edir. İcranın dayandırılmasına dair tələbini əsaslandırmaq üçün **H** MMC bildirir ki, o, 3 may 2013-cü il tarixdə hüquqi şəxs kimi dövlət qeydiyyatından keçmiş və bu vaxta qədər vergi öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirmişdir. Daha sonra, o, qeyd edir ki, qarşı tərəfin yuxarıda qeyd olunan qərarını və tələbnaməsini məhkəmədə mübahisələndirməsinə baxmayaraq, qarşı tərəf müvafiq qərarın icrasına yönəlmiş tədbirlər görmüşdür. Bundan başqa, qarşı tərəf ərizəçinin vəzifəli şəxslərini onları cinayət məsuliyyətinə cəlb edəcəyi ilə hədələmişdir. **H** MMC-nin fikrincə, müvafiq iddia ilə bağlı məhkəmə araşdırmasının davam etdiyi bir şəraitdə qarşı tərəfin qeyd olunan qərarın icrasına yönəlmiş qanunsuz hərəkətləri onun hüquq və mənafelərinin məhkəmədə müdafiəsinə təzyiq kimi dəyərləndirilməlidir. Nəhayət, o, bildirir ki, mübahisələndirilən qərara əsasən müəyyən edilmiş ödənişin icrası onun hüquqlarını poza, habelə sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə əhəmiyyətli maneələr yarada biləcəyi baxımından mübahisələndirilən qərarın icrasının dayandırılması üçün artıq yetərli qədər əsas vardır.

Qarşı tərəf ərizəçinin izahatı ilə bağlı fikir bildirmir.

Məhkəmənin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərardadı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi

Maddə 58. Vergilərin azaldılmasına və digər vergi hüquqpozmalarına görə maliyyə sanksiyaları

...

58.10. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada əmək müqaviləsi (kontraktı) hüquqi qüvvəyə minmədən işəgötürən tərəfindən fiziki şəxslərin hər hansı işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi yolu ilə onların gəlirlərinin gizlədilməsinə (azaldılmasına) şərait yaradıldığına görə işəgötürənə hər bir belə şəxs üzrə 1000 manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq edilir.

...

Maddə 63. Vergi orqanında şikayətə baxılma

...

63.2. Vergi ödəyicisi ona hesablanmış verginin məbləği ilə razı olmadığı halda, verginin ödənilməsini dayandırmadan bilavasitə vergi nəzarətini həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanına və ya məhkəməyə şikayət verə

bilər. Vergi ödəyicisinin şikayətə baxılan müddət ərzində maliyyə sanksiyasını ödəməmək hüququ vardır.

...

Maddə 65. Vergilər üzrə borcların alınması qaydası

65.1. Vergi ödəyicisi vergi öhdəliyini bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş müddətdə yerinə yetirmədikdə vergi orqanı bu Məcəlləyə müvafiq olaraq hesablanmış və ya yenidən hesablanmış vergilərin, faizlərin və tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyalarının 5 gün müddətində ödənilməsinə dair vergi ödəyicisinə bildiriş göndərir.

65.2. Bu Məcəllənin 65.2.1.1 və 65.2.1.4-cü maddələrində nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla digər hallarda vergi orqanının hesabladığı və ya yenidən hesabladığı vergilər, faizlər və ya tətbiq etdiyi maliyyə sanksiyaları üzrə vergi orqanı vergi ödəyicisinin milli və ya xarici valyutada cari və ya digər hesablarında borc məbləğinin 105 faizi həcmində pul vəsaitinin məxaric əməliyyatları üzrə dondurulması haqqında kredit təşkilatına və ya bank əməliyyatları apararı şəxsə icra sənədi olan sərəncam verir.

65.2.1. Vergi orqanı aşağıdakı hallarda vergilər, faizlər və maliyyə sanksiyaları üzrə borcların vergi ödəyicisinin milli və ya xarici valyutada cari və ya digər hesablarından dövlət büdcəsinə alınması haqqında kredit təşkilatına və ya bank əməliyyatları apararı şəxsə icra (ödəniş) sənədi olan sərəncam verir:

65.2.1.1 vergi ödəyicisi tərəfindən hesablanmış və bəyan edilmiş vergilər bu Məcəllənin 65.1-ci maddəsi nəzərə alınmaqla müəyyən edilmiş müddətdə ödənilmədikdə;

65.2.1.2. vergi orqanının hesabladığı vergilər, faizlər və tətbiq etdiyi maliyyə sanksiyaları üzrə vergi ödəyicisi

tərəfindən bu Məcəllənin 65.1-ci maddəsində göstərilən bildirişin alındığı tarixdən 30 təqvim günü müddətində məhkəməyə şikayət verilmədikdə;

65.2.1.3. məhkəmənin müvafiq qərarı olduqda həmin qərara uyğun olaraq;

65.2.1.4. vergi ödəyicisinin yazılı razılığı olduqda.

...

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R D A D

Z şəhəri

06 oktyabr 2014-cü il

Z İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi

hakim *P*-nin sədrliyi ilə

Ərizəçi *H* MMC-nin qarşı tərəf Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Auditi Departamentinə qarşı «Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» qərardan və onun əsasında tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə tələbnamədən müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizəsinə baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

Ərizəçi qarşı tərəfə qarşı 18 sentyabr 2014-cü il tarixdə iddia ərizəsi ilə *Z* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edərək onun «Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarının və bu qərar əsasında tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə tələbnamənin ləğv edilməsi haqqında qərar çıxarılmasını tələb etmişdir.

Ərizəçi daha sonra 25 sentyabr 2014-cü il tarixdə ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək, «Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarın və onun əsasında tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə tələbnamənin icrasının dayandırılması haqqında qərardad çıxarılmasını tələb etmişdir.

Ərizəçi icranın dayandırılmasına dair tələbini əsaslandırmaq üçün bildirmişdir ki, o, 3 may 2013-cü il tarixdə hüquqi şəxs kimi dövlət qeydiyyatından keçmiş və fəaliyyət göstərdiyi müddətdə vergi öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirmişdir. Vergi Auditi Departamentinin 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarı əsasında, guya Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada əmək müqaviləsi (kontraktı) bağlamadan 27 nəfər fiziki şəxsi işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb etdiyinə görə, Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə VM) 58.10-cu maddəsinə əsasən ərizəçi vergi məsuliyyətinə cəlb olunmuş və onun barəsində 27.000 (iyirmi yeddi min) manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq edilmişdir. Vergi orqanı tərəfindən «Vergi borcunun, faizlərin, maliyyə sanksiyalarının məbləğlərinin, inzibati cərimələrin ödənilməsi, habelə aşkar edilmiş pozuntuların aradan qaldırılması barədə tələbnamə» ilə qeyd olunan borcun ödənilməsi ərizəçidən tələb edilmişdir. Lakin müvafiq qərarın və tələbnamənin məhkəmə qaydasında mübahisələndirilməsinə baxmayaraq, qarşı tərəf qərarın icrasına yönələn hərəkətlər etmişdir. Eyni zamanda, qarşı tərəf ərizəçinin vəzifəli şəxslərini onları cinayət məsuliyyətinə cəlb edəcəyi ilə hədələmişdir. Müvafiq iddia

ilə bağlı məhkəmə araşdırmasının davam etdiyi bir şəraitdə qarşı tərəfin qeyd olunan qərarın icrasına yönəlmiş qanunsuz hərəkətləri ərizəçinin hüquq və mənafeələrinin məhkəmədə müdafiəsinə təzyiq kimi qiymətləndirilməlidir. Mübahisələndirilən qərara əsasən müəyyən edilmiş ödənişin icra olunması nəticəsində ərizəçinin hüquqları pozula, habelə sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə, çox güman ki, əhəmiyyətli maneələr yarana biləcəyindən, mübahisələndirilən qərarın icrasının dayandırılması üçün artıq yetərli qədər əsas vardır.

Qarşı tərəf ərizəçinin izahatı ilə bağlı fikir bildirməmişdir.

Ərizəçinin vergi məsuliyyətinə cəlb edilməsi barədə iş materialları məhkəməyə təqdim olunmuşdur. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Məhkəmə ərizəni və iş materiallarını araşdırıb hesab edir ki, ərizə ərizəçinin mübahisə üzrə qəbul ediləcək yekun məhkəmə qərarı qanuni qüvvəyə minənədək «Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarının icrasının dayandırılmasını tələb etdiyi hissədə təmin edilməlidir. Müvafiq qərar əsasında tərtib edilmiş tələbnamənin icrasının dayandırılmasının tələb edilməsi hissəsində isə ərizəçinin ərizəsi mümkün deyil.

İlkin olaraq, tələbnamənin icrasının dayandırılmasına gəlinə, məhkəmənin fikrincə, maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə həmin tələbnamə müstəqil şəkildə

mübahisələndirilə bilən inzibati akt deyil. O, ərizəçiyə yalnız Vergi Auditi Departamentinin «Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarının icrasını praktiki olaraq təmin etmək üçün göndərilmişdir. Bu baxımdan, 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarın icrasının dayandırılmasına dair ərizə ilə yanaşı, əlavə olaraq bu tələbnamə ilə bağlı müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirlərinin görülməsinə zərurət yoxdur. Ona görə ərizəçinin buna yönəlmiş tələbi mümkün sayılmamalıdır.

Əksinə, ərizəçinin ərizəsi onun iddia ilə artıq mübahisələndirdiyi 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarın icrasının dayandırılmasını tələb etdiyi hissədə Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 41.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq, mümkün və əsaslıdır. İddianın uğurluluq ehtimalı hazırda aydın olmasa da (İPM-in 41.2-ci maddəsinin 2-ci cümləsi), ərizəçinin ən azından inzibati aktın icrasının dayandırılmasına olan marağının üstün qüvvəyə malik olduğunu qanunverici VM-nin 63.2-ci maddəsində təsbit etmişdir. Həmin normanın tələbinə əsasən, vergi ödəyicisi ona hesablanmış verginin məbləği ilə razı olmadığı halda, verginin ödənilməsinə dayandırmadan bilavasitə vergi nəzarətini həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanına və ya məhkəməyə şikayət verə bilər. Vergi ödəyicisinin şikayətə baxılan müddət ərzində maliyyə sanksiyasını ödəməmək hüququ vardır.

İşdən göründüyü kimi, “Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında” 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərara

əsasən ərizəçinin ödəməli olduğu məbləğ yalnız onun barəsində tətbiq olunmuş maliyyə sanksiyasından ibarətdir. Onun iddiaya baxılan müddət ərzində maliyyə sanksiyasını ödəməmək hüququ vardır (VM-nin 63.2-ci maddəsinin 2-ci cümləsi).

Ərizənin əsaslı olduğu, həmçinin VM-nin 65.2.1-ci maddəsindən irəli gəlir. Həmin normaya əsasən, vergi orqanı aşağıdakı hallarda vergilər, faizlər və maliyyə sanksiyaları üzrə borcların vergi ödəyicisinin milli və ya xarici valyutada cari və ya digər hesablarından dövlət büdcəsinə alınması haqqında kredit təşkilatına və ya bank əməliyyatları aparan şəxsə icra (ödəniş) sənədi olan sərəncam verir:

– vergi ödəyicisi tərəfindən hesablanmış və bəyan edilmiş vergilər bu Məcəllənin 65.1-ci maddəsi nəzərə alınmaqla müəyyən edilmiş müddətdə ödənilmədikdə (maddə 65.2.1.1);

– vergi orqanının hesabladığı vergilər, faizlər və tətbiq etdiyi maliyyə sanksiyaları üzrə vergi ödəyicisi tərəfindən bu Məcəllənin 65.1-ci maddəsində göstərilən bildirişin alındığı tarixdən 30 təqvim günü müddətində məhkəməyə şikayət verilmədikdə (maddə 65.2.1.2);

– məhkəmənin müvafiq qərarı olduqda həmin qərara uyğun olaraq (maddə 65.2.1.3);

– vergi ödəyicisinin yazılı razılığı olduqda (maddə 65.2.1.4).

İş materiallarından müəyyən olunur ki, Vergi Auditi Departamentinin “Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında” 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarı ərizəçi

tərəfindən məhkəmə qaydasında mübahisələndirilmiş və hazırda iş üzrə məhkəmə araşdırması davam edir.

Beləliklə, ərizəçi onun şikayətinə baxılan müddət ərzində maliyyə sanksiyasını ödəməmək hüququna malik olduğundan və vergi orqanının hesabladığı vergilər, faizlər və tətbiq etdiyi maliyyə sanksiyaları üzrə onun tərəfindən VM-nin 65.1-ci maddəsində göstərilən bildirişin alındığı tarixdən 30 təqvim günü müddətində məhkəməyə şikayət verildiyindən (maddə 65.2.1.2) mübahisələndirilən qərar üzrə hesablanmış maliyyə sanksiyasının iddiaçıdan tələb edilməsi yuxarıda şərh edilən normaların tələblərinə ziddir. Bu səbəbdən ərizə 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarın icrasının dayandırılması hissəsində təmin edilməlidir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 111.2-ci maddəsinə əsasən həll olunur. Belə ki, ərizəçi ərizəni yalnız əhəmiyyətsiz hissədə uduzmuşdur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 35.3, 40.1, 41, 80, 81.1, 85.1, 111.2-ci maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

Ərizəçinin ərizəsi mübahisələndirilən qərar əsasında tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyasının ödənilməsi barədə tələbnamənin icrasının dayandırılmasının tələb edilməsi hissəsində mümkün sayılır.

Ərizəçinin «Vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi

haqqında» 16 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarın ləğv edilməsi barədə iddiasına dair iş üzrə qəbul ediləcək məhkəmə qərarı qanuni qüvvəyə minənədək həmin qərarın icrası dayandırılır.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərcləri qarşı tərəf ödəyir.

Qərardaddan, ərizənin mümkün sayılmayan hissəsində, onun təqdim edildiyi gündən 10 (on) gün müddətində **Z** İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi (ünvan: ...) vasitəsilə **Z** Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) apellyasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

Qeyd: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin “Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 44-cü maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair” 20 aprel 2015-ci il tarixli qərarına əsasən, İPM-in 41.5-ci maddəsi əsasında qəbul edilmiş inzibati aktın icrasının dayandırılmasına dair ərizənin təmin edilməsi haqqında qərardadlardan artıq inzibati orqanların şikayət vermək hüququ istisna edilmir.

2-ci kəzəs üzrə qərardadla baęlı qeyd:

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında da (bu qərardadda: İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən) məhkəmə icraatın predmetinin nədən ibarət olmasını dəqiq yoxlamalıdır.

Sözügedən qərardaddan görünür ki, burada inzibati orqanın mübahisələndirilən qərarlarından yalnız biri əlverişsiz inzibati aktdır. Beləliklə, İPM-in 41-ci maddəsinə uyğun olaraq verilmiş ərizə qalan hissədə mümkün deyil. Uğurluluq ehtimalına dair proqnozla bağlı əsas iş (iddia icraatı) üzrə iddianın şansları əsas götürülür. Nəhayət, qərardadın sonundakı qeyddə İPM-in 41-ci maddəsi əsasında qəbul edilmiş qərardadlardan şikayət verilməsi imkanları ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin müvafiq yeni qərarı barədə məlumat verilir.

3-CÜ KAZUS

ANTIINHİSAR QANUNVERİCİLİYİNƏ ƏSASƏN QƏBUL EDİLMİŞ QƏRARLARIN İCRASININ DAYANDIRILMASI

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

E MMC uzun müddətdir ki, dam örtüklərinin satışı ilə məşğul olur. Onun kimi dam örtüklərinin satışı ilə məşğul olan *O* MMC Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyi yanında Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçıların Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidmətinə (bundan sonra mətdə ASİHMDX) müraciət edərək *E* MMC-nin ona məxsus «RT» əmtəə nişanından qanunsuz olaraq istifadə etdiyi, satışı çıxardığı dam örtüklərinin üzərində bu əmtəə nişanını qeyd etdirdiyi barədə məlumat verir və buna görə də *E* MMC barədə tədbir görülməsi və müvafiq hüquq pozuntusunun qarşısının alınmasını tələb edir.

O MMC-nin bu müraciəti əsasında ASİHMDX *E* MMC-nin ofisində, eləcə də anbarında yoxlama aparır. Yoxlama gedişində *E* MMC-nin üzərində «RT» sözləri yazılmış dam örtükləri (yoxlama zamanı bu cür 810 ədəd dam örtüyünün satışda olduğu aşkar edilir) satdığı müəyyən olunur. Bunun əsasında ASİHMDX *E* MMC ilə bağlı 14 yanvar 2013-cü il tarixdə «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə qaldırılmış işə baxılmasının nəticələri haqqında», habelə 17 yanvar 2013-cü il tarixdə «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasının aradan

qaldırılması və maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında» iki qərar qəbul edir. Həmin qərarlar nəticəsində həmçinin yoxlama zamanı aşkar edilmiş 810 ədəd dam örtüyünün satışına yalnız onların üzərindən «RT» sözləri silinmək şərti ilə icazə verilir. Bu, ASİHMDX-nin fikrincə, *E MMC*-nin ona aid olmayan əmtəə nişanını təqlid etməklə pozduğu «Haqsız rəqabət haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 4-cü (Rəqibin təsərrüfat fəaliyyətinin təqlidi) və 9-cu (İstehlakçıların çaşdırılması) maddələrinin tələbləri ilə əsaslandırılır.

E MMC 25 yanvar 2013-cü il tarixdə ASİHMDX-yə qarşı onun *E MMC*-yə dair qəbul etdiyi «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə qaldırılmış işə baxılmasının nəticələri haqqında» 14 yanvar 2013-cü il tarixli və «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasının aradan qaldırılması və maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında» 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarların ləğv edilməsi tələbi ilə *V İnzibati-İqtisadi Məhkəmə*sində iddia qaldırır.

O, iddianın qaldırılması ilə eyni zamanda müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək ASİHMDX-nin 14 yanvar 2013-cü il tarixli və 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarlarının icrasının dayandırılması barədə qərardad qəbul olunmasını tələb edir. İcranın dayandırılmasına dair tələbini əsaslandırmaq üçün *E MMC* qeyd edir ki, o, uzun müddətdir ki, dam örtüklərinin satışı üzrə ixtisaslaşmış və yüksək keyfiyyətli xidmət göstərdiyinə görə müştərilər ondan daim razıdırlar. Eyni zamanda, o, fəaliyyət göstərən müddət ərzində qanunvericiliyin tələblərinə həmişə riayət etmişdir. Onun

fikrincə, qarşı tərəfin qərarları onun işgüzar nüfuzuna xələl gətirməklə yanaşı, onun iqtisadi baxımdan mövcudluğu üçün təhlükələr yaradır. O, həmçinin hesab edir ki, sözügedən yoxlamaları həyata keçirən və müvafiq qərarları qəbul edən zaman qarşı tərəf qanunvericiliyin müddəalarını hərfi və həddindən artıq sərt təfsir etmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsində müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı zamanı qarşı tərəf ərizənin rədd olunmasını tələb edir. Tələbini əsaslandırmaq üçün o, qeyd edir ki, ərizəçinin mübahisələndirdiyi və icrasının dayandırılmasını tələb etdiyi «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə qaldırılmış işə baxılmasının nəticələri haqqında» 14 yanvar 2013-cü il tarixli qərarın və «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasının aradan qaldırılması və maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında» 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarın qəbulu **O** MMC-nin müraciəti ilə bağlı olmuş və qanunvericiliyin tələblərinin **E** MMC tərəfindən pozulduğu yoxlama zamanı öz təsdiqini tapmışdır.

V İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 14 fevral 2013-cü il tarixli qərarı ilə ərizə rədd olunur. Məhkəmənin fikrincə, onun 14 fevral 2013-cü il tarixli qərarı ilə bu işə dair iddia icraatı üzrə iddia tələbi rədd edildiyindən və bununla da iddianın uğurlu olması ehtimalı birmənalı aradan qalxdığından ərizəçi **E** MMC-nin qarşı tərəfin qəbul etdiyi qərarların icrasının dayandırılmasına dair ərizəsi təmin oluna bilməz.

E MMC 19 fevral 2013-cü il tarixdə birinci instansiya məhkəməsinin qərarından apellyasiya şikayəti verərək onun ləğv edilməsini, qərarların icrasının dayandırılmasına

dair ərizənin təmin olunması barədə qərardad çıxarılmasını tələb edir. O, həmçinin 24 fevral 2013-cü il tarixdə birinci instansiya məhkəməsinin qərarından da apellyasiya şikayəti verərək onun ləğv olunmasını və iddianın təmin olunmasını tələb edir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə apellyasiya şikayəti onunla əsaslandırılır ki, birinci instansiya məhkəməsində məhkəmə baxışı 14 fevral 2013-cü il tarixə təyin edilmiş və heç bir araşdırma aparılmadan eyni vaxtda iddianın və ərizənin rədd edilməsi barədə müvafiq olaraq qərar və qərardad qəbul olunmuşdur. Məhkəmənin qərarla eyni anda sözügedən qərardadı da qəbul etməsi qanunsuz olub. Belə ki, iddianın mahiyyəti üzrə qərar qəbul etməzdən əvvəl ərizəçinin ərizəsinin təmin və ya rədd edilməsi barədə qərardad çıxarılmalı və qərardad ərizəçiyə təqdim edilməli idi ki, o, həmin qərardaddan şikayət verə bilsin. Ərizənin mahiyyəti ilə bağlı ərizəçi birinci instansiya məhkəməsində bildirdiklərinə istinad edir.

Qarşı tərəf ərizənin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsi qərardadının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Məhkəmənin birinci instansiya məhkəməsinin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərardadından verilmiş apellyasiya şikayəti üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

“Haqsız rəqabət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 4. Rəqibin təsərrüfat fəaliyyətinin təqlidi

Rəqibin təsərrüfat fəaliyyətini təqlid edən aşağıdakı hərəkətlərə yol verilmir:

– rəqibin əmtəəsinin, həmçinin onun əmtəə formasının, qablaşdırılmasının və xarici tərtibatının, əmtəənin texniki xassələrindən irəli gələn xarici görünüşü istisna olmaqla, özbaşına təqlid edilməsi;

– digər təsərrüfat subyektinin patent-lisenziya hüququnu pozmaq yolu ilə onun məhsulunun birbaşa təkrarlanması;

– eyni adlı subyekt tərəfindən öz adını hər hansı fərqləndirici nişanla firma adı kimi istifadə etməsi halları istisna olmaqla, digər bazar subyektinin əmtəə nişanının, coğrafi göstəricilərinin, firma adının, əmtəə markasının, həmçinin adının qanunsuz istifadə edilməsi.

Maddə 9. İstehlakçıların çaşdırılması

Bazar subyektlərinin istehlakçıları çaşdırmağa yönəldilmiş aşağıdakı hərəkətlərinə yol verilmir:

– əmtəənin mənşəyi, hazırlanması üsulu, istifadə üçün yararlılığı, keyfiyyəti və başqa xassələri, sahibkarın şəxsiyyəti və ya onun təsərrüfat fəaliyyətinin xüsusiyyəti barədə istehlakçını çaşdırma bilən hər hansı məlumatlardan istifadə edilməsi;

– əmtəənin alınması, yaxud sövdələşmə zamanı isteh-

lakçının seçmə sərbəstliyinə təsir göstərən qanunsuz reklam üsullarından istifadə olunması;

– əmtəənin istehlakçını çaşdırma bilən yanlış müqayisə edilməsi və onun reklam və ya informasiya materialı kimi açıqlanması;

– əmtəənin istehlak və digər vacib xassələri barədə istehlakçını çaşdırmaq məqsədilə uyğun olmayan fərqləndirici nişanla və ya marka ilə təchiz edilməsi;

– əmtəənin öz təyinatına və ya ona qoyulan tələblərə uyğun olmadığının gizlədilməsi.

Maddə 11. Bu Qanuna riayət olunması sahəsində antiinhisar siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətləri və bazar subyektlərinin vəzifələri

1. Azərbaycan Respublikasında antiinhisar siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı bu Qanunun pozulmasına görə:

– müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına, bazar subyektlərinə və onların vəzifəli şəxslərinə qanun pozuntusunun dayandırılması və onun nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı icrası məcburi olan göstərişlər verə bilər;

– qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qayda və əsaslarla maliyyə sanksiyaları tətbiq edə bilər;

...

2. Bu Qanunun pozulmasına görə müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, bazar subyektləri və onların vəzifəli şəxsləri:

– qanun pozuntusunu dayandırmaq və onun nəticələrini aradan qaldırmaq haqqında Azərbaycan Respublikasında antiinhisar siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra

hakimiyyəti orqanının icrası məcburi olan göstərişlərini yerinə yetirməyə;

– qanunsuz əldə olunan mənfəəti qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada büdcəyə ödəməyə;

– vurulmuş zərəri ödəməyə;

– tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyaları ödəməyə borcludurlar.

Maddə 12. Maliyyə sanksiyaları

1. Bu Qanunun tələblərinin pozulmasına görə bazar subyektlərinə aşağıdakı maliyyə sanksiyaları tətbiq edilir:

– bu Qanunun 4-cü maddəsində qadağan olunmuş hərəkətlərə yol verdikdə – haqsız rəqabətə yol verilməklə, satılmış mallardan (göstərilmiş iş və xidmətlərdən) əldə edilmiş gəlirin (əlavə dəyər, sadələşdirilmiş və aksiz vergiləri çıxılmaqla) bir misli həcmində, bundan sonrakı il ərzində bu hərəkətə təkrar yol verdikdə – iki misli həcmində maliyyə sanksiyaları;

– bu Qanunun 5, 6, 7, 8, 9-cü maddələrində qadağan olunmuş hərəkətlərə yol verdikdə – haqsız rəqabətə yol verilməklə, satılmış mallardan (göstərilmiş iş və xidmətlərdən) əldə edilmiş gəlirin (əlavə dəyər, sadələşdirilmiş və aksiz vergiləri çıxılmaqla) 10 faizindək, bundan sonrakı il ərzində bu hərəkətə təkrar yol verdikdə 20 faizindək maliyyə sanksiyası;

– Azərbaycan Respublikasında antiinhisar siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının icrası məcburi olan göstərişlərini yerinə yetirməməyə və ya vaxtında icra etməməyə görə bütün fəaliyyət növləri üzrə son üç ayda əldə edilmiş ümumi gəlirin (əlavə dəyər,

sadələşdirilmiş və aksiz vergiləri çıxılmaqla) 10 faizinədək maliyyə sanksiyaları;

– Azərbaycan Respublikasında antiinhisar siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanına qəsdən düzgün olmayan məlumat verdikdə və ya lazımi məlumatı vermədikdə bütün fəaliyyət növləri üzrə son üç ayda əldə edilmiş ümumi gəlirin (əlavə dəyər, sadələşdirilmiş və aksiz vergiləri çıxılmaqla) 5 faizinə qədər maliyyə sanksiyaları.

2. (Çıxarılıb).

3. Maliyyə sanksiyaları bazar subyektləri və vəzifəli şəxslər tərəfindən 30 gün ərzində qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada dövlət büdcəsinə ödənilməlidir. Bazar subyektləri maliyyə sanksiyasını vaxtında ödəmədiyi və ya qismən ödədiyi halda müvafiq icra hakimiyyəti orqanı maliyyə sanksiyasının, yaxud onun ödənilməmiş hissəsinin məcburi qaydada ödənilməsi üçün tələbin icraya yönəldilməsi haqqında qərar qəbul edir və bu qərarın məcburi qaydada icrası “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən icra məmurları tərəfindən həyata keçirilir.

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R D A D

V şəhəri

09 aprel 2013-cü il

V Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim **R**-in sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər **A** və **G**-dən ibarət tərkibdə

ərizəçi **E** MMC-nin qarşı tərəf Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyi yanında Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçılarının Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidmətinə qarşı qərarlardan müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizə üzrə V İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 14 fevral 2013-cü il tarixli ... №-li qərardadından ərizəçi tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

Ərizəçi 25 yanvar 2013-cü il tarixdə qarşı tərəfə qarşı V İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldıraraq onun ərizəçiyə dair qəbul etdiyi «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə qaldırılmış işə baxılmasının nəticələri haqqında» 14 yanvar 2013-cü il tarixli və «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasının

aradan qaldırılması və maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında» 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarlarının ləğv edilməsi barədə qərar qəbul olunmasını tələb etmişdir. Həmin qərarların qəbulu tarixi aşağıdakı kimi olmuşdur.

Ərizəçi kimi dam örtüklərinin satışı ilə məşğul olan digər bir şirkət **O** MMC qarşı tərəfə müraciət edərək ərizəçinin qanunsuz olaraq **O** MMC-yə məxsus «RT» əmtəə nişanından istifadə etdiyini və satdığı dam örtüklərinin üzərinə bu əmtəə nişanını yazdırdığını bildirmiş, qarşı tərəfdən ərizəçi ilə bağlı tədbirlər görməyi və hüquq pozuntusunun qarşısını almağı tələb etmişdir. Qeyd olunan müraciət əsasında qarşı tərəfin ərizəçinin ofisində, habelə anbarında keçirdiyi yoxlama zamanı üzərində həqiqətən «RT» sözləri yazılmış dam örtüklərinin satıldığı, konkret olaraq, yoxlama zamanı 810 ədəd belə dam örtüyünün satışda olduğu aşkar edilmişdir. Nəticədə, qarşı tərəf ərizəçiyə dair «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə qaldırılmış işə baxılmasının nəticələri haqqında» 14 yanvar 2013-cü il tarixli və «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasının aradan qaldırılması və maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında» 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarlar qəbul etmişdir. Ərizəçiyə, aşkar edilmiş 810 ədəd dam örtüyünün satışına yalnız onların üzərindən «RT» sözləri silinmək şərti ilə icazə verilmişdir. Bu, ərizəçinin ona aid olmayan əmtəə nişanını təqlid etməklə pozduğu «Haqsız rəqabət haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 4-cü (Rəqibin təsərrüfat fəaliyyətinin təqlidi) və 9-cu (İstehlakçıların çaşdırılması) maddələrinin tələbləri ilə əsaslandırılmışdır. Beləliklə, qarşı tərəfin fikrincə, ərizəçi

istehlakçıları çaşdırmaqla haqsız rəqabətə yol vermişdir.

Ərizəçi, həmçinin yuxarıda qeyd olunan tarixdə iddianın qaldırılması ilə eyni zamanda ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək qarşı tərəfin 14 yanvar 2013-cü il tarixli və 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarlarının icrasının dayandırılması barədə qərarəad çıxarılmasını tələb etmişdir.

Ərizəni əsaslandırmaq üçün ərizəçi bildirmişdir ki, o, uzun müddətdir ki, dam örtüklərinin satışı üzrə ixtisaslaşmış və yüksək keyfiyyətli xidmət göstərmişinə görə müştərilər ondan daim razıdırlar. Eyni zamanda, o, fəaliyyət göstərmiş müddət ərzində qanunvericiliyin tələblərinə həmişə riayət etmişdir. Ərizəçinin fikrincə, qarşı tərəfin qərarları onun işgüzar nüfuzuna xələl gətirməklə yanaşı, onun iqtisadi baxımdan mövcudluğu üçün təhlükələr yaradır. O, həmçinin hesab edir ki, sözügedən yoxlamanı həyata keçirən və müvafiq qərarları qəbul edən zaman qarşı tərəf qanunvericiliyin müddəalarını hərfi və həddindən artıq sərt təfsir etmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsində müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı zamanı qarşı tərəf ərizənin rədd olunmasını tələb etmişdir. Tələbini əsaslandırmaq üçün o, qeyd etmişdir ki, ərizəçinin mübahisələndirdiyi və icrasının dayandırılmasını tələb etdiyi «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulması əlamətləri üzrə qaldırılmış işə baxılmasının nəticələri haqqında» 14 yanvar 2013-cü il tarixli qərarın və «Antiinhisar qanunvericiliyinin pozulmasının aradan qaldırılması və maliyyə sanksiyası tətbiq edilməsi haqqında» 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarın qəbulu **O** MMC-nin müraciəti ilə bağlı olmuş və qanunvericiliyin tələblərinin ərizəçi tərəfindən pozulduğu

yoxlama zamanı öz təsdiqini tapmışdır.

✓ İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 14 fevral 2013-cü il tarixli qərarı ilə ərizə rədd olunmuşdur. Məhkəmə hesab etmişdir ki, onun 14 fevral 2013-cü il tarixli qərarı ilə bu işə dair iddia icraatı üzrə iddia tələbi rədd edildiyindən və bununla da iddianın uğurlu olması ehtimalı birmənalı aradan qalxdığından ərizəçinin qarşı tərəfin qəbul etdiyi qərarların icrasının dayandırılmasına dair ərizəsi təmin olunma bilməz.

Ərizəçi 19 fevral 2013-cü il tarixdə birinci instansiya məhkəməsinin qərarından apellyasiya şikayəti vermişdir. O, qərarın ləğv edilməsini, qərarların icrasının dayandırılmasına dair ərizənin təmin olunması barədə qərar çıxarılmasını tələb edir. Ərizəçi, həmçinin 24 fevral 2013-cü il tarixdə birinci instansiya məhkəməsinin qərarından da apellyasiya şikayəti vermiş, qərarın ləğv olunmasını və iddianın təmin olunmasını tələb etmişdir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə apellyasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsində məhkəmə baxışı 14 fevral 2013-cü il tarixə təyin edilmiş və heç bir araşdırma aparılmadan eyni vaxtda iddianın və ərizənin rədd edilməsi barədə müvafiq olaraq qərar və qərar qəbul olunmuşdur. Məhkəmənin qərarla eyni anda sözügedən qərarı da qəbul etməsi qanunsuz olub. Belə ki, iddianın mahiyyəti üzrə qərar qəbul etməzdən əvvəl ərizəçinin ərizəsinin təmin və ya rədd edilməsi barədə qərar çıxarılmalı və qərar ərizəçiyə təqdim edilməli idi ki, o, həmin qərardan şikayət verə bilsin. Ərizənin mahiyyəti ilə bağlı ərizəçi birinci instansiya məhkəməsində bildirdiklərinə istinad etmişdir.

Qarşı tərəf ərizənin rədd olunmasını və birinci instansiya məhkəməsinin qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

İcraat materialları *V* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Ərizəçinin apellyasiya şikayəti vaxtında, yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 10 gün müddətində (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 85.1-ci maddəsi) verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətçinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri). Lakin apellyasiya şikayəti əsaslı deyil. *V* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi ərizəçinin müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizəsini haqlı olaraq rədd etmişdir və ona görə də onun 14 fevral 2013-cü il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Ərizəçi tərəfindən verilmiş müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizə İPM-in 41-ci maddəsinə əsasən inzibati aktın icrasının dayandırılması barədə qərarın qəbulu üçün verilmiş ərizə qismində mümkündür. Qarşı tərəfin ən azı 17 yanvar 2013-cü il tarixli qərarı (antiinhisar qanunvericiliyinin pozuntusunun aradan qaldırılması və maliyyə sanksiyasının tətbiq edilməsi haqqında) “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 2.0.2-ci və İPM-in 32.1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş mənada inzibati-iqtisadi

məhkəmələr qarşısında mübahisələndirilə bilən inzibati akt sayılır. Bu baxımdan, qarşı tərəfin 14 yanvar 2013-cü il tarixli qərarının da mübahisələndirilə bilən inzibati akt olub-olmaması məsələsi açıq saxlanıla bilər. Çünki bu məsələnin icraatın nəticəsinə təsiri yoxdur. Ərizəçinin ərizəsi bütövlükdə, həmçinin İPM-in 40.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada iddia ilə təqib edilən və müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında kifayət qədər əsaslı və inandırıcı surətdə təsvir olunan hüquqların təmin edilməsinə yönəlmiş tədbirlərin görülməsi məqsədinə xidmət edir. Nəhayət, ərizə İPM-in 40.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş zaman kəsimində verilmişdir.

✓ İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi ərizəni haqlı olaraq rədd etmişdir, çünki müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında ərizənin uğurlu olması üçün zəruri olan iddianın uğurluluq ehtimalı (İPM-in 41.2-ci maddəsi) apellyasiya məhkəməsinin fikrincə də mövcud deyil.

Belə ki, ✓ İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin müvəqqəti xarakterli müdafiə haqqında qərarı prosessual-hüquqi baxımdan mübahisələndirilməməlidir. Xüsusilə məhkəmənin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərarını iddiaya dair qərarla eyni zamanda qəbul etməsi İPM-ə zidd olmamışdır. Düzdür, İPM müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında qərarın iddianın uğurluluq proqnozu əsasında və iddia icraatı üzrə qərarın qəbulundan əvvəl çıxarılmasına yol verir və ola bilsin ki, bu, hətta müntəzəm olaraq rast gəlinən haldır. Bununla belə, prosessual hüquq hər iki icraat üzrə qərarın eyni zamanda qəbulunu qadağan etmir. İşin faktiki və hüquqi halları müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərarın qəbulu üçün xarakterik olan

zaman kəsimində məhkəmənin iddia icraatı üzrə də qərar qəbul edə bilməsinə imkan verə biləcək qədər sadədirsə, deməli, müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında zəruri olan iddianın uğurluluq proqnozu, hətta əvvəlcə bu icraat və yalnız bundan sonra iddia icraatı üzrə qərarın qəbulunda olduğundan daha çox əsaslıdır. Beləliklə, məhkəmənin prosessual-hüquqi davranışı ilə ərizəçinin effektiv hüquqi müdafiə hüququ pozulmur.

Birinci instansiya məhkəməsinin gəldiyi nəticə mahiyyət üzrə də qüsursuzdur. Belə ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi də işin faktiki və hüquqi hallarının ilkin araşdırılması nəticəsində iddianın böyük ehtimalla uğurlu olmayacağı qənaətinə gəlir. Yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarından verilmiş apellyasiya şikayəti çox güman ki, uğurlu olmayacaqdır. Həmin şikayət mümkün olsa da (İPM-in 81.1, 83.1 və 85-ci maddələri), mahiyyət etibarilə əsassızdır. Bu, aşağıdakı mülahizələrdən irəli gəlir:

Ərizəçi ona məxsus olmayan əmtəə nişanından istifadə etməklə “Haqsız rəqabət haqqında” Qanunun 4-cü (Rəqibin təsərrüfat fəaliyyətinin təqlidi) və 9-cu (İstehlakçıların çaşdırılması) maddələrinin tələblərini pozmuşdur. Bu isə qarşı tərəfin həmin Qanunun 11-ci (Bu Qanuna riayət olunması sahəsində antiinhisar siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətləri və bazar subyektlərinin vəzifələri) və 12-ci (Maliyyə sanksiyaları) maddələrinə müvafiq olaraq, mübahisələndirilən qərarları qəbul etməsi ilə nəticələnmişdir. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, ərizəçinin həyata keçirdiyi fəaliyyət qanunsuz olmuşdur. O, həmçinin

yuxarıda qeyd olunan, onun üçün əlverişsiz qərarların qanuniliyini sual altına ala biləcək sənədlər və ya dəlillər təqdim etməmişdir. Ərizəçinin təsərrüfat dövrüyyəsində itkilərlə qarşılaşacağıının gözlənilməsi onun yol verdiyi hüquq pozuntusunun nəticəsi olduğundan o, bununla barışmalıdır.

Məhkəmə kollegiyası ərizənin əsassızlığı qənaətinə gələrkən mübahisələndirilən inzibati aktın icra olunmaması nəticəsində yaranacaq vəziyyətlə müqayisədə istehlakçıların hüquqlarının qorunmasının ərizəçinin əks bir marağından daha çox qəbul edilən olmasını da nəzərə alır.

Yuxarıda qeyd olunan səbəblərdən ərizə təmin olunmamalıdır.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair prosesual xərclər məsələsi İPM-in 110.3-cü maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 80, 87.6, 90.1, 90.4, 110.3-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı**:

✓ İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 14 fevral 2013-cü il tarixli ... №-li qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosesual xərclər ərizəçi tərəfindən ödənilir.

Qərardaddan, onun təqdim olunduğu gündən 10 gün müddətində ✓ Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi

Kollegiyası (ünvan:...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza
Hakimlər: imzalar

3-cü kəzəs üzrə qərarəadla bağılı qeyd:

Burada mübahisə üzrə iddia və müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizə artıq apellyasiya instansiyası məhkəməsinin icraatındadır. Apellyasiya şikayəti verən şəxsin birinci instansiya məhkəməsinin iddia və müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizəsi barədə eyni vaxtda qərar qəbul etməsinin yolverilməz olduğuna dair qeydi, məhkəmənin həmin qeydi mühüm saymadığı halda da yoxlanılmalıdır. Bu zaman uğurluluq ehtimalına dair proqnozun verilməsi üçün birinci instansiya məhkəməsinin qərarından verilmiş apellyasiya şikayətinin uğurluluq ehtimalı əsas götürülür. Çünki birinci instansiya məhkəməsinin qərarı və qərarəadı artıq apellyasiya instansiya məhkəməsinin icraatındadır.

4-CÜ KAZUS

REYESTRDƏ QEYDƏ ALINMIŞ TORPAĞA MÜLKİYYƏT HÜQUQU İLƏ BAĞLI MÜBAHİSƏ

İŞİN FAKTİKİ HALLARI

L Bələdiyyəsinin 11 mart 2006-cı il tarixli qərarına əsasən, *L* şəhəri *B* yaşayış massivində yerləşən 0,7 ha torpaq sahəsi bələdiyyə ilə bağlanmış alqı-satqı müqaviləsi əsasında *F* MMC-nin mülkiyyətinə verilir. Bundan sonra həmin alqı-satqı müqaviləsi Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin *L* şəhər şöbəsində qeydə alınır və bunun əsasında *F* MMC 17 mart 2006-cı il tarixdə «Torpağa mülkiyyət hüququna dair Dövlət aktı» alır.

L Bələdiyyəsi ilə həmsərhəd olan *X* Rayonunun *H* Bələdiyyəsi yuxarıda qeyd olunan torpaq sahəsinin onun ərazisinə aid olduğunu güman edərək, 2006-cı ilin avqust ayında həmin torpaq sahəsi ilə bağlı müxtəlif qərarlar qəbul edir və alqı-satqı müqavilələri bağlayır. Nəticədə, sözügedən torpaq sahəsi müvafiq hissələrlə 3 şəxsin (*V*, *J*, *N*) mülkiyyətinə verilir.

F MMC əldə etdiyi torpaq sahəsi ilə bağlı onun adına reyestrdən çıxarış verilməsi üçün ərizə ilə Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin (bundan sonra mətndə «DƏDRX») *L* Ərazi İdarəsinə müraciət edir. Lakin İdarənin 21 sentyabr 2011-ci il tarixli məktubu

ilə *F* MMC-nin ərizəsi rədd olunur. İmtina cavabı belə əsaslandırılır ki, *F* MMC-nin barəsində müraciət etdiyi torpaq sahəsi fərdi yaşayış evlərinin tikintisi üçün artıq 3 şəxsin (*V*, *J*, *N*) adına xüsusi mülkiyyət hüququ ilə qeydiyyatda alınmış və onlara dövlət reyestrindən çıxarışlar verilmişdir.

F MMC DƏDRX-nin *L* Ərazi İdarəsinin üzərinə yuxarıda qeyd olunmuş 3 şəxsin adına verilmiş reyestrdən çıxarışların ləğvi və ərizəçinin adına çıxarışın verilməsi öhdəliyinin qoyulması tələbi ilə 11 oktyabr 2011-ci il tarixdə *L* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsində iddia qaldırır. Məhkəmə 15 oktyabr 2011-ci il tarixdə qəbul etdiyi qəraradla *L* və *H* Bələdiyyələrini, habelə *V*, *J*, *N*-ni üçüncü şəxslər qismində bu iddia üzrə məhkəmə icraatına cəlb edir.

F MMC eyni zamanda *L* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirinə dair ərizə ilə müraciət edərək yekun qərar qəbul olunanadək mübahisəli torpaq sahəsi barəsində sərəncam verilməsi üçün sənədlərin verilməsinin və həmin torpaqla bağlı reyestrdə hüquqların qeydiyyatında dəyişikliklərin edilməsinin qarşı tərəf DƏDRX-nin *L* Ərazi İdarəsinə, eləcə də mübahisəli torpaq sahəsində hər hansı tikinti işlərinin aparılmasınının *V*, *J* və *N*-ə qadağan edilməsini tələb edir. O, tələbini belə əsaslandırır ki, Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin *L* şəhər şöbəsi tərəfindən onun adına verilmiş «Torpağa mülkiyyət hüququna dair Dövlət aktı»na əsasən ona məxsus olan torpaq sahəsi barəsində sərəncam verildiyi (məsələn, onun özgəninkiləşdirildiyi) və həmin torpaq sahəsində yuxarıda qeyd olunan 3 nəfər tərəfindən fərdi yaşayış evləri tikiləcəyi halda, onun

mülkiyyət hüququnun qorunması xeyli dərəcədə çətinləşə bilər, bu səbəbdən də müvafiq ilkin təcili tənzimləmənin olması zəruridir.

Birinci instansiya məhkəməsində müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı zamanı qarşı tərəf ərizənin rədd olunmasını tələb edir. Tələbini əsaslandırmaq üçün o, qeyd edir ki, ərizədə göstərilən müdafiə tədbirinin tətbiqinə lüzum yoxdur. Belə ki, «Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında» Qanunun 14.5-ci maddəsinə əsasən, qeydiyyatla alınmalı olan hüquq barəsində mübahisə edən maraqlı şəxsdən şikayətin verilməsi haqqında məhkəmədən məlumat daxil olduqda, qeydiyyat məhkəmədə iş həll olunanaqədək dayandırılır. Belə bir məlumat isə, artıq İdarəyə daxil olmuşdur və həmin əmlaka dair onsuz da hər hansı qeydiyyat aparılmır.

L İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 oktyabr 2011-ci il tarixli qərarına əsasən, *L* və *H* Bələdiyyələri, habelə *V*, *J*, *N* üçüncü şəxslər qismində müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına cəlb olunurlar.

Məhkəmənin 10 noyabr 2011-ci il tarixli qərarı ilə ərizə qismən təmin olunur, müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbiri olaraq yekun qərar qəbul olunanadək mübahisəli torpaq sahəsi barəsində sərəncam verilməsi üçün zəruri olan sənədlərin verilməsi qarşı tərəfə, habelə mübahisəli torpaq sahəsində hər hansı tikinti işlərinin aparılması icraata cəlb olunmuş üçüncü şəxslərə qadağan edilir. Ərizə qalan hissədə rədd olunur. Məhkəmənin fikrincə, «Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında» Qanunun 14.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsasla qeydiyyatın dayandırılması artıq reyestrə qeydə alınmış hüquq

sahibinin müvafiq daşınmaz əmlakın özgəninkiləşdirilməsi üçün zəruri olan sənədləri (məsələn, əmlakın özgəninkiləşdirilməsi barədə əqdin notariatda təsdiqi üçün zəruri olan “əmlakın yüklülüyünə dair” 1 №-li formada arayışı) almasını istisna etmir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına cəlb olunmuş üçüncü şəxs *J* birinci instansiya məhkəməsinin müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə bu qərardadından 18 noyabr 2011-ci il tarixdə apellyasiya şikayəti verərək həmin qərardadın ləğv olunmasını və ərizəçinin müvəqqəti xarakterli müdafiəyə dair ərizəsinin tam həcmdə rədd olunmasını tələb edir. O, apellyasiya şikayətini əsaslandırmaq üçün bildirir ki, qanunun tələbinə görə, torpaq sahəsi üzərində hüquqlar daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmalıdır. Lakin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə ərizəçinin torpaq sahəsinə hüququnun daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alındığını təsdiq edən hər hansı sənədi yoxdur. Eyni zamanda, məhkəmənin qərardadı onun və digər üçüncü şəxslərin mülkiyyət hüquqlarını məhdudlaşdırır.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə ərizəçi birinci instansiya məhkəməsi qərardadının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qarşı tərəf apellyasiya şikayəti ilə bağlı münasibət bildirmir.

Məhkəmənin birinci instansiya məhkəməsinin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qərardadından verilmiş apellyasiya şikayəti üzrə qərarı necə olacaq?

Hüquq normaları ilə bağlı:

Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi
(25 iyun 2006-cı il tarixədək qüvvədə olan redaksiyada)

Maddə 66. Torpaq sahələri üzərində hüquqları təsdiq edən sənədlər

1. Dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələrinin hər hansı hüquqda hüquqi və fiziki şəxslərə verilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin qərarı və tərəflər arasında bağlanmış müqavilə əsasında həyata keçirilir...

2. Torpaq üzərində mülkiyyət hüququ və torpaqdan daimi istifadə hüququ müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin qərarına əsasən, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən verilən dövlət aktı (şəhadətnamə) ilə rəsmiləşdirilir.

...

4. Dövlət aktının, şəhadətnamənin, alqı-satqı, istifadə və icarə müqavilələrinin nümunəvi formaları qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilir.

5. Torpaq üzərində hüquq daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada qeydə alınır.

Qeyd: 21 aprel 2006-cı il tarixli 100-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə 66-cı maddənin 2-ci bənd yeni redaksiyada verilmiş, 3-cü və 5-ci bəndlər çıxarılmış, eləcə də 4-cü bənddə “Dövlət aktının, şəhadətnamənin,” sözləri çıxarılmışdır.

“Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu *(mübahisənin yarandığı 2011-ci ildə qüvvədə olan redaksiyada)*

Maddə 4. Əvvəllər yaranmış hüquqların tanınması

4.1. Bu Qanun qüvvəyə mindiyi günədək daşınmaz əmlaka hüquqların ayrı-ayrı qeydiyyat orqanları tərəfindən aparılmış dövlət qeydiyyatı öz hüquqi qüvvəsini saxlayır.

4.2. Bu Qanun qüvvəyə mindikdən sonra daşınmaz əmlaka hüquqların məhdudlaşdırılmasının (yüklülüyünün) dövlət qeydiyyatı üçün həmin daşınmaz əmlak üzərində mövcud olan hüquqlar dövlət reyestrində qeydiyyata alınmalıdır.

4.3. Bu Qanun qüvvəyə mindiyi günədək daşınmaz əmlak üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatını aparmış müvafiq icra hakimiyyəti orqanları bu Qanuna əsasən dövlət reyestrində saxlanılmalı olan məlumatları müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi mərhələlər və müddətlər üzrə qeydiyyat orqanına verməlidirlər. Göstərilən qaydada məlumatlar verilənədək həmin müvafiq icra hakimiyyəti orqanları bu Qanuna uyğun olaraq ayrı-ayrı daşınmaz əmlak üzərində hüquqların qeydiyyatı üçün zəruri olan məlumatları hüquq sahibinin və ya qeydiyyat orqanının müraciət etdiyi gündən 5 iş günü müddətində onlara verməlidirlər.

Maddə 8. Daşınmaz əmlak üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün əsaslar

8.0. Daşınmaz əmlak üzərində hüquqların əmələ gəlməsinin, başqasına keçməsinin, məhdudlaşdırılmasının (yüklülüyünün) və xitam verilməsinin dövlət qeydiyyatı

üçün aşağıdakılar əsas hesab olunur:

...

8.0.4. bu Qanun qüvvəyə minənədək müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən verilmiş daşınmaz əmlak üzərində, o cümlədən torpaq sahələri, binalar və qurğular, yaşayış və qeyri-yaşayış sahələri, fərdi yaşayış və bağ evləri, yer təkisi sahələri, sututarları, meşələr və çoxillik əkmələr, əmlak kompleksi kimi müəssisələr üzərində hüquqları təsdiq edən aktlar, şəhadətnamələr və qeydiyyat vəsiqələri;

...

Maddə 14. Hüquqların dövlət qeydiyyatının dayandırılması

...

14.3. Hüquqların dövlət qeydiyyatına alınması hüquq əldə edən, əqdin tərəfinin və ya onların vəkil etdikləri şəxsin ərizəsi əsasında bir aydan artıq olmayan müddətə dayandırıla bilər. Ərizədə hüquqların dövlət qeydiyyatının dayandırılmasının səbəbləri göstərməlidir. Belə ərizənin verilməsi hüquqların dövlət qeydiyyatı üçün nəzərdə tutulmuş müddətin axırını dayandırır. Ərizənin forması müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

...

14.5. Bu qanunun 14.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müddət ərzində daşınmaz əmlakın həbs edilməsi, barəsində əqdlərin bağlanmasına qadağan qoyulması və ya qeydiyyata alınmalı olan hüquq barəsində mübahisə edən digər maraqlı şəxsdən şikayətin verilməsi haqqında məhkəmədən məlumat daxil olduqda qeydiyyat məhkəmədə iş həll olunanaqədək dayandırılır.

...

İş №

Azərbaycan Respublikası adından
Q Ə R A R D A D

L şəhəri

01 dekabr 2011-ci il

L Apellyasiya Məhkəməsinin
İnzibati-İqtisadi Kollegiyası

hakim *Ü*-nün sədrliyi və məruzəsi ilə,
hakimlər *V* və *İ*-dən ibarət tərkibdə

ərizəçi *F* MMC-nin «qarşı tərəf Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin *L* Ərazi İdarəsinə mübahisəli torpaq sahəsi barəsində sərəncam verilməsi üçün sənədlərin verilməsinin və həmin torpaqla bağlı reyestrdə hüquqların qeydiyyatında dəyişikliklərin edilməsinin qadağan edilməsinə dair» və «mübahisəli torpaq sahəsində hər hansı tikinti işlərinin aparılmasının üçüncü şəxslərə qadağan edilməsinə dair» müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirinin tətbiqi barədə ərizəsi üzrə *L* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 10 noyabr 2011-ci il tarixli ... №-li qərarından üçüncü şəxs *J* tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

Təsviri hissə:

L Bələdiyyəsinin 11 mart 2006-cı il tarixli qərarına əsasən, *L* şəhəri *B* yaşayış massivində yerləşən 0,7 ha

torpaq sahəsi bələdiyyə ilə bağlanmış alğı-satqı müqaviləsi əsasında ərizəçinin mülkiyyətinə verilmiş, müqavilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin *L* şəhər şöbəsində qeydə alınmış, 17 mart 2006-cı il tarixdə ərizəçinin adına «Torpağa mülkiyyət hüququna dair Dövlət aktı» verilmişdir.

Eyni torpaq sahəsi *L* Bələdiyyəsi ilə həmsərhəd olan *X* Rayonunun *H* Bələdiyyəsinin 2006-cı ilin avqust ayında qəbul etdiyi müxtəlif qərarlar və həmin Bələdiyyə ilə bağlanmış alğı-satqı müqavilələri əsasında müvafiq hissələrlə 3 şəxsin (*V, J, N*) mülkiyyətinə verilmişdir. *H* Bələdiyyəsi *L* Bələdiyyəsi kimi bu zaman sözügedən torpaq sahəsinin inzibati baxımdan onun ərazisi olması gümanından çıxış etmişdir.

Ərizəçi hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən qeyd olunan torpaq sahəsi ilə bağlı onun adına çıxarış verilməsi üçün ərizə ilə qarşı tərəfə müraciət etmiş, lakin qarşı tərəf 21 sentyabr 2011-ci il tarixli məktubunda ərizəni rədd etmişdir. İmtinanı əsaslandırmaq üçün o, bildirmişdir ki, sözügedən torpaq sahəsi fərdi yaşayış evlərinin tikintisi üçün artıq 3 şəxsin (*V, J, N*) adına xüsusi mülkiyyət hüququ ilə qeydiyyata alınmış və onlara dövlət reyestrindən çıxarışlar verilmişdir.

Ərizəçi 11 oktyabr 2011-ci il tarixdə qarşı tərəfə qarşı iddia ərizəsi ilə *L* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edərək qarşı tərəfin üzərinə yuxarıda qeyd olunmuş 3 şəxsin adına verilmiş reyestrdən çıxarışların ləğvi və ərizəçinin adına çıxarışın verilməsi öhdəliyinin qoyulmasını tələb etmişdir. Məhkəmənin 15 oktyabr

2011-ci il tarixli qərardadı əsasında *L* və *H* Bələdiyyələri, eləcə də *V*, *J*, *N* üçüncü şəxslər qismində bu iddia üzrə məhkəmə icraatına cəlb edilmişlər.

Eyni zamanda, ərizəçi *L* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirinə dair ərizə təqdim edərək, yekun qərar qəbul olunanadək mübahisəli torpaq sahəsi barəsində sərəncam verilməsi üçün sənədlərin verilməsinin və həmin torpaqla bağlı reyestrdə hüquqların qeydiyyatında dəyişikliklərin edilməsinin qarşı tərəfə, eləcə də mübahisəli torpaq sahəsində hər hansı tikinti işlərinin aparılmasının *V*, *J* və *N*-ə qadağan edilməsini tələb etmişdir. Ərizəçi ərizəsini əsaslandırmaq üçün bildirmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin *L* şəhər şöbəsi tərəfindən ərizəçinin adına verilmiş «Torpağa mülkiyyət hüququna dair Dövlət aktı»na əsasən ona məxsus olan torpaq sahəsi barəsində sərəncam verildiyi (məsələn, onun özgəninkiləşdirildiyi) və həmin torpaq sahəsində yuxarıda qeyd olunan 3 nəfər tərəfindən fərdi yaşayış evləri inşa olunduğu təqdirdə, onun mülkiyyət hüququnun qorunması xeyli dərəcədə çətinləşə bilər, bu səbəbdən də müvafiq ilkin təcili tənzimləmənin olması zəruridir.

Birinci instansiya məhkəməsində müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı zamanı qarşı tərəf ərizənin rədd olunmasını tələb etmişdir. Tələbini əsaslandırmaq üçün o, bildirmişdir ki, ərizədə göstərilən müdafiə tədbirinin tətbiqinə zərurət yoxdur. Belə ki, «Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında» Qanunun 14.5-ci maddəsinə əsasən, qeydiyyatı alınmalı olan hüquq barəsində mübahisə edən maraqlı şəxsdən şikayətin verilməsi haqqında məhkəmədən

məlumat daxil olduqda, qeydiyyat məhkəmədə iş həll olunanaqək dayandırılır. Belə bir məlumat isə, artıq İdarəyə daxil olmuşdur və həmin əmlaka dair onsuz da hər hansı qeydiyyat aparılmır.

L İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 oktyabr 2011-ci il tarixli qəraradına uyğun olaraq, **L** və **H** Bələdiyyələri, habelə **V**, **J**, **N** üçüncü şəxslər qismində müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına cəlb olunmuşlar.

Məhkəmənin 10 noyabr 2011-ci il tarixli qəraradı ilə ərizə qismən təmin edilmiş, müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbiri olaraq yekun qərar qəbul olunanadək mübahisəli torpaq sahəsi barəsində sərəncam verilməsi üçün zəruri olan sənədlərin verilməsi qarşı tərəfə, habelə mübahisəli torpaq sahəsində hər hansı tikinti işlərinin aparılması icraata cəlb olunmuş üçüncü şəxslərə qadağan edilmişdir. Ərizə qalan hissədə rədd edilmişdir. Məhkəmə hesab etmişdir ki, «Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında» Qanunun 14.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsasla qeydiyyatın dayandırılması artıq reyestrədə qeydə alınmış hüquq sahibinin müvafiq daşınmaz əmlakın özgəninkiləşdirilməsi üçün zəruri olan sənədləri (məsələn, əmlakın özgəninkiləşdirilməsi barədə əqdin notariatda təsdiqi üçün zəruri olan “əmlakın yüklülüyünə dair” 1 №-li formada arayışı) almasını istisna etmir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatına cəlb olunmuş üçüncü şəxs **J** birinci instansiya məhkəməsinin müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə bu qəraradından 18 noyabr 2011-ci il tarixdə apellyasiya şikayəti vermişdir. O, qəraradın ləğv olunmasını və ərizəçinin müvəqqəti xarakterli müdafiəyə dair ərizəsinin tam həcmdə rədd edilməsini

tələb edir. O, apellyasiya şikayətini əsaslandırmaq üçün bildirmişdir ki, qanunun tələbinə görə, torpaq sahəsi üzərində hüquqlar daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmalıdır. Lakin müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə ərizəçinin torpaq sahəsinə hüququnun daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alındığını təsdiq edən hər hansı sənədi yoxdur. Eyni zamanda, məhkəmənin qərarı onun və digər üçüncü şəxslərin mülkiyyət hüquqlarını məhdudlaşdırır.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə ərizəçi birinci instansiya məhkəməsi qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını tələb edir.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatı üzrə qarşı tərəf apellyasiya şikayəti ilə bağlı fikrini bildirməmişdir.

İcraat materialları *L* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına təqdim olunmuşdur. Həmin materialların məzmununa istinad edilir. Onlar məhkəmə araşdırmasının predmetini təşkil etmişlər.

Əsaslandırma hissəsi:

Apellyasiya şikayəti vaxtında, yəni birinci instansiya məhkəməsinin qərarının təqdim olunduğu gündən 10 gün müddətində (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM) 85.1-ci maddəsi) verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və orada şikayətinin tələbi göstərilmişdir (İPM-in 85.2-ci və 85.3-cü maddələri). Lakin apellyasiya şikayəti əsaslı deyil. *L* İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi ərizəçinin müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizəsini

haqlı olaraq təmin etmişdir və ona görə də onun 10 noyabr 2011-ci il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Ərizəçi tərəfindən verilmiş müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizə İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərarın qəbulu üçün verilmiş ərizə qismində mümkündür. O, İPM-in 40.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş mənada iddia ilə təqib edilən və müvəqqəti xarakterli müdafiə icraatında kifayət qədər əsaslı və inandırıcı surətdə təsvir olunan hüquqların təmin edilməsinə yönəlmiş tədbirlərin görülməsi məqsədinə xidmət edir. Bundan başqa, o, İPM-in 40.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş zaman kəsimində, yəni iddianın qaldırılması ilə eyni vaxtda verilmişdir.

Ərizə həm də əsaslıdır. Belə ki, İPM-in 43.1-ci maddəsinə görə, mövcud vəziyyətin dəyişəcəyi təqdirdə ərizəçinin (iddiaçının) hüquqlarının qorunmasının (təmin və ya bərpa edilməsinin) mümkün olmayacağı və ya xeyli dərəcədə çətinləşəcəyi səbəbindən ilkin təcili tənzimləmənin zəruri olması, habelə ilkin məhkəmə araşdırması zamanı ərizəçinin maddi tələbinin mövcud olması ehtimalının müəyyən edilməsi məhkəmə tərəfindən müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərarın qəbul edilməsi üçün əsas sayılır. Bu şərtlərin birincisi hazırkı mübahisədə açıq-aşkar mövcuddur.

İddianın uğurluluq ehtimalı məsələsinə gəlinə, bu iddia üzrə qəti qərar əsas iş üzrə icraat çərçivəsində qəbul ediləcəkdir. Məhkəmənin fikrincə, ərizəçi mülkiyyəti əldə etməsi barədə müvafiq sənəd (ərizəçinin adına verilmiş 17 mart 2006-cı il tarixli «Torpağa mülkiyyət hüququna dair Dövlət aktı») təqdim etdiyindən, habelə mübahisəli torpaq

sahəsinin inzibati baxımdan *L*, yaxud *H* Bələdiyyəsinin ərazisinə aid olması ən azından sual doğurduğu üçün əsas iş üzrə icraatda aydınlaşdırılmalı məsələ hesab olunduğundan, mülkiyyət hüququnun qeydə alınmasına yönəlmiş iddia icraatının ərizəçi üçün uğurlu olacağı, prinsip etibarilə mümkün görünür. Belə olan halda, *J*-nin xeyrinə ona məxsus torpaq sahəsi üzərində sərəncam vermək üçün sənədlərin verilməsi və torpaq sahəsində tikinti işlərinin həyata keçirilməsi ərizəçinin mülkiyyət hüququnun qorunmasını xeyli dərəcədə çətinləşdirə bilər. Ona görə də mülkiyyət hüququ baxımından status qəti olaraq məhkəmə tərəfindən həll edilməyincə, bu, mövcud vəziyyətin dəyişməsi və bununla da ərizəçinin hüquqlarının qorunmasının xeyli dərəcədə çətinləşməsi ilə nəticələnə bilər. İlkin təcili tənzimləmə zəruri olmuşdur. Ərizəçinin xeyrinə olan müsbət müvəqqəti xarakterli müdafiə tədbirləri şikayətçi *J*-nin hüquqlarını da pozmur. O, ərizəçinin xeyrinə çıxarılması mümkün olan yekun məhkəmə qərarının yalnız gələcəkdə icrasını təmin etmək məqsədilə görülən prosessual tədbirdir. İPM-in 44.4-cü maddəsinə əsasən, müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardad ən gec inzibati aktın artıq mübahisələndirilə bilmədiyi gün və ya iş üzrə qəbul edilmiş qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gün öz qüvvəsini itirmiş sayılır.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası birinci instansiya məhkəməsinin qərardadının ləğv edilməsi üçün hər hansı əsas müəyyən etməmiş və bu nəticəyə gəlmişdir ki, apellyasiya şikayəti təmin edilməməli, İPM-in 87.6-cı maddəsinə əsasən, qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Müvəqqəti xarakterli müdafiə üzrə icraata dair

prosessual xərclər məsələsi İPM-in 110.4-cü maddəsinə əsasən həll olunur.

Nəticəvi hissə:

Yuxarıda göstərilənlərə və İPM-in 80, 87.6, 90.1, 90.4, 110.4-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə **qərara aldı:**

L İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 10 noyabr 2011-ci il tarixli ... №-li qərarı dəyişdirilmədən saxlanılır.

Apellyasiya məhkəmə icraatı üzrə prosessual xərclər üçüncü şəxs tərəfindən ödənilir.

Qərardaddan, onun təqdim olunduğu gündən 10 gün müddətində *L* Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası (ünvan: ...) vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına (ünvan: ...) kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

Hakimlər: imzalar

4-cü kəzəs üzrə qərardadla bağı qeyd:

Burada söhbət torpaq sahəsi ilə bağı mübahisə üzrə birinci instansiya məhkəməsində icraata cəlb edilmiş üçüncü şəxsin, həmin məhkəmənin İPM-in 43-cü maddəsinə əsasən qəbul etdiyi və ən azı qismən müsbət olan qərardadından verdiyi apellyasiya şikayətindən gedir. Sözügedən işdə də apellyasiya instansiyası məhkəməsi

ilkin müsbət qərardadın əsaslı (düzgün) olub-olmadığını yoxlamalıdır. Yəni o, birinci instansiya məhkəməsi kimi İPM-in 43-cü maddəsində təsbit edilmiş şərtlərin mövcud olub-olmadığını yoxlamalıdır. Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qərardadından kənara çıxıb bilməz. Çünki həmin qərardad yalnız “apellyasiya tələbi həddində” dəyişdirilə bilər (bax: İPM-in 87.6-cı maddəsinin 2-ci cümləsi).

Birinci instansiya məhkəməsi qərardadının nəticəvi hissəsi maraqlıdır. Belə ki, o, əsas iş (iddia icraatı) üzrə yekun qərar qəbul olunana qədər müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə ərizəni qismən təmin etmiş, qalan hissədə isə rədd etmişdir. Ona görə də müvəqqəti xarakterli müdafiə barədə qərardad əsas iş (iddia icraatı) üzrə qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gün deyil (müqayisə et: İPM-in 44.4-cü maddəsi), onun qəbul edildiyi gün qüvvəsini itirəcəkdir. Yəni vaxt baxımından bu, İPM-in 44.4-cü maddəsində nəzərdə tutulan andan əvvəl deməkdir. Başqa sözlə, məhkəmə burada zaman baxımından daha tez vaxt müəyyən etmişdir (və o, bunu edə bilər). İPM-də inzibati aktın icrasının hansı vaxta qədər dayandırılması ilə bağlı yalnız bir müddət imkanının birbaşa (bax: İPM-in 41.4-cü maddəsi) nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, digər müddət imkanlarının da yolverilənliyi güman edilə bilər olmalıdır. İnzibati aktın icrasının tamamilə dayandırılmasını istəyən ərizəçinin nöqtəyi-nəzərindən, bu kimi halda söhbət yalnız qismən uğurdan gedir.

PETER YAKOB
İLQAR HÜSEYNOV
MÜŞFIQ MƏMMƏDOV

**İNZİBATİ HÜQUQ ÜZRƏ KAZUSLAR
VƏ QƏRAR NÜMUNƏLƏRİ**

Bakı – 2015

Format 60×90 ¹/₁₆.
Çap vərəqi 20. Sifariş 71. Tiraj 1000.

"Letterpress" MMC-də nəşrə hazırlanmış və çap olunmuşdur.
e-mail: office@letterpress.az